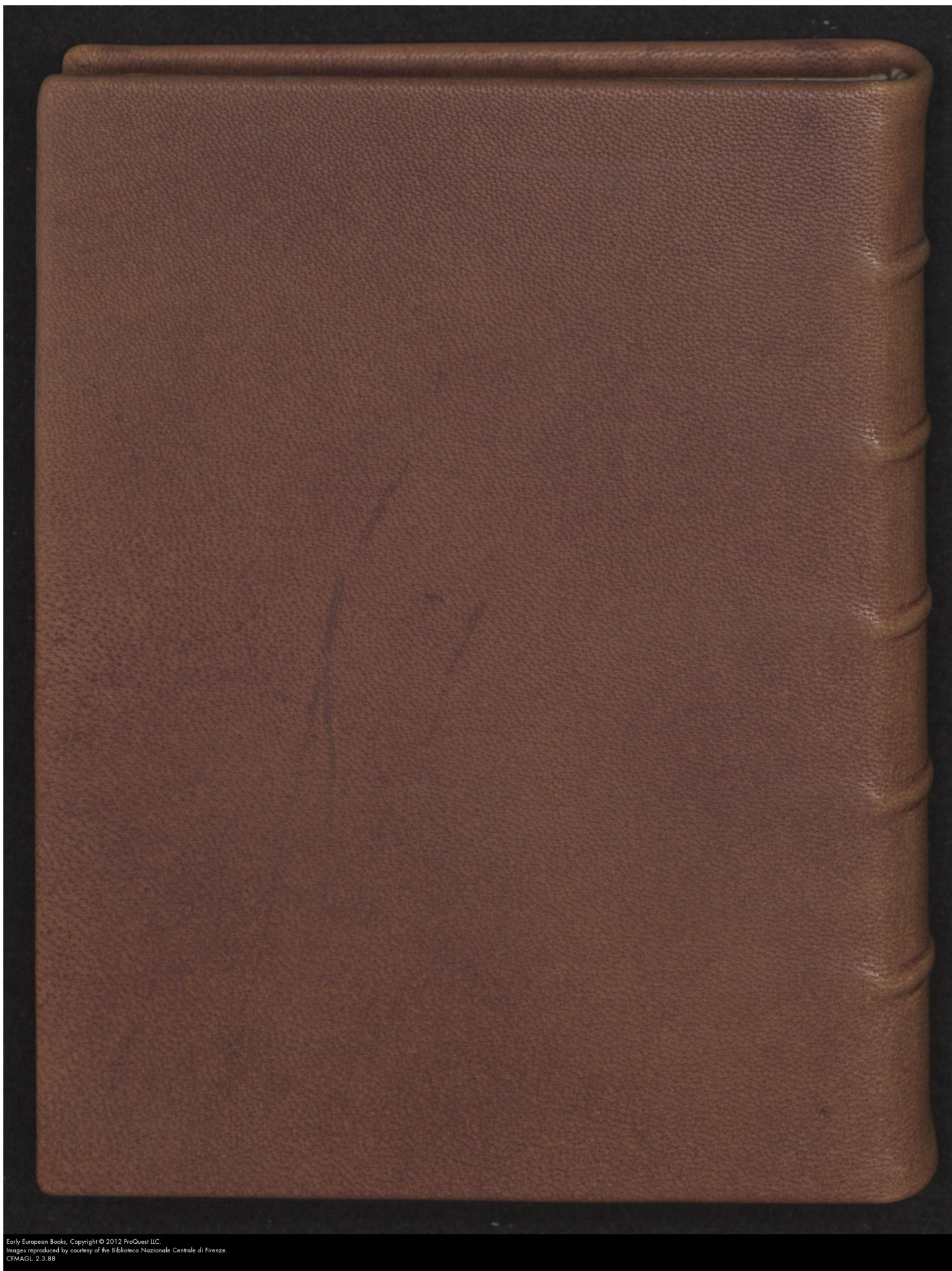

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 2.3.88

Early European Books. Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 2.3.88

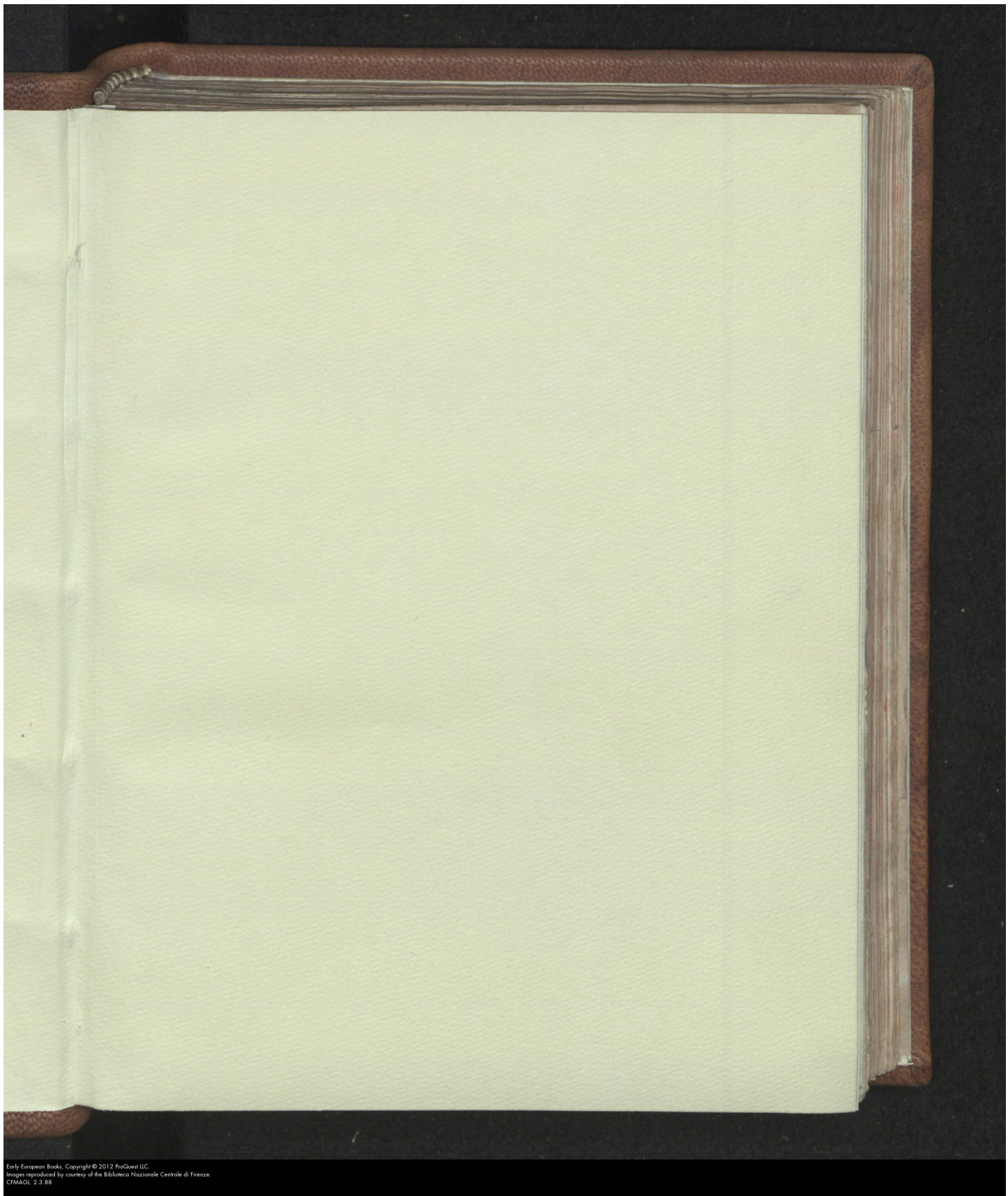

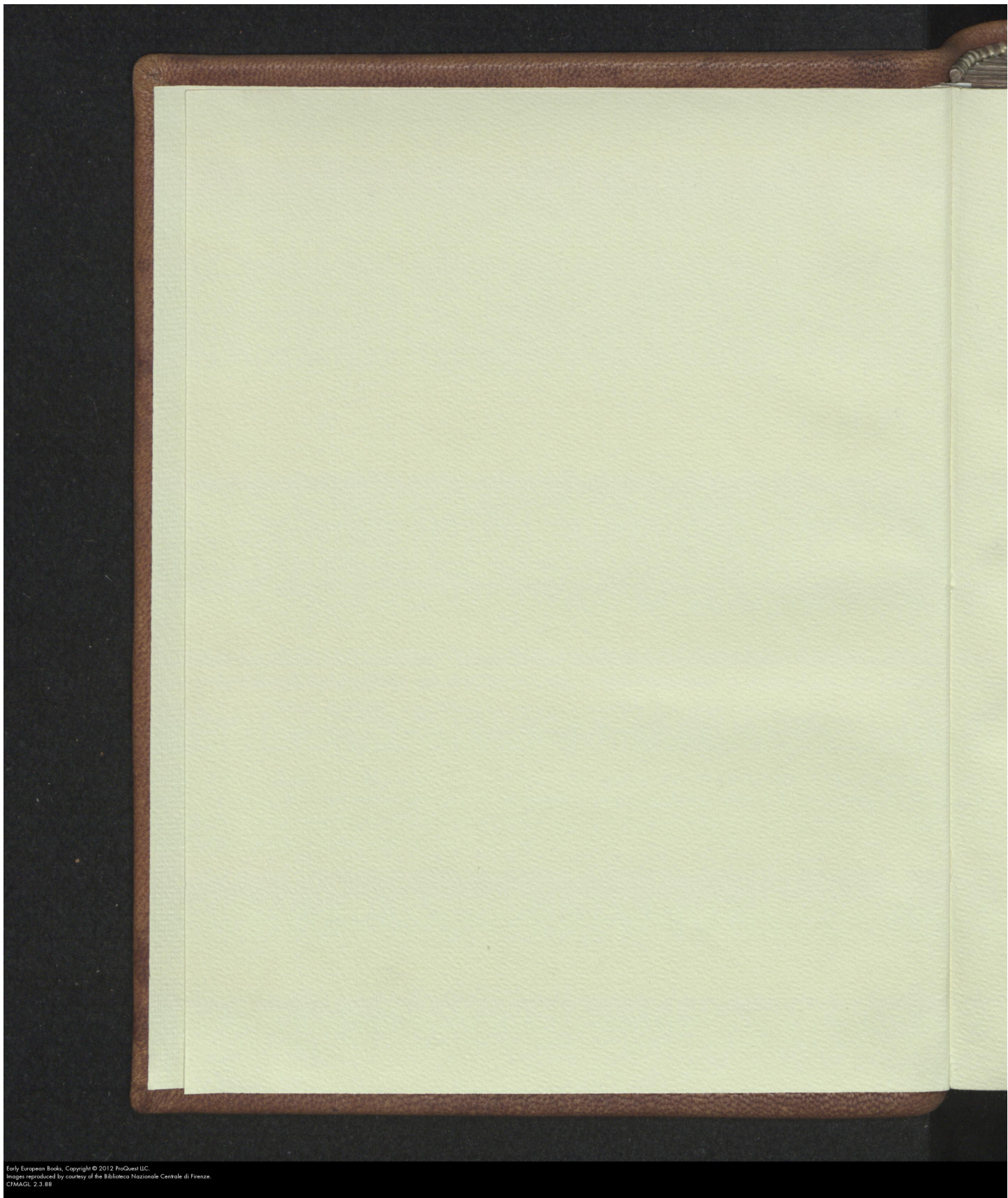
Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 2.3.88

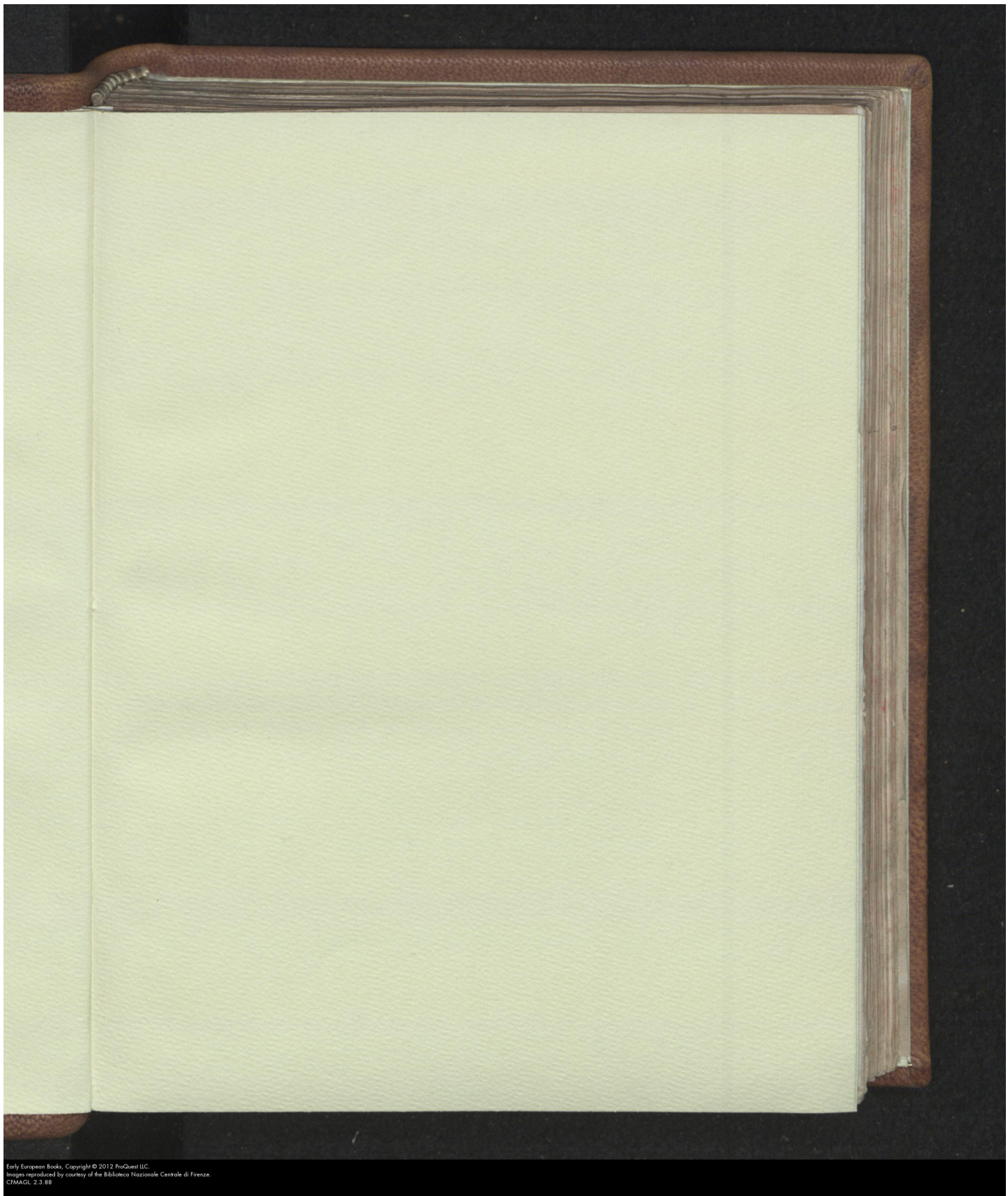

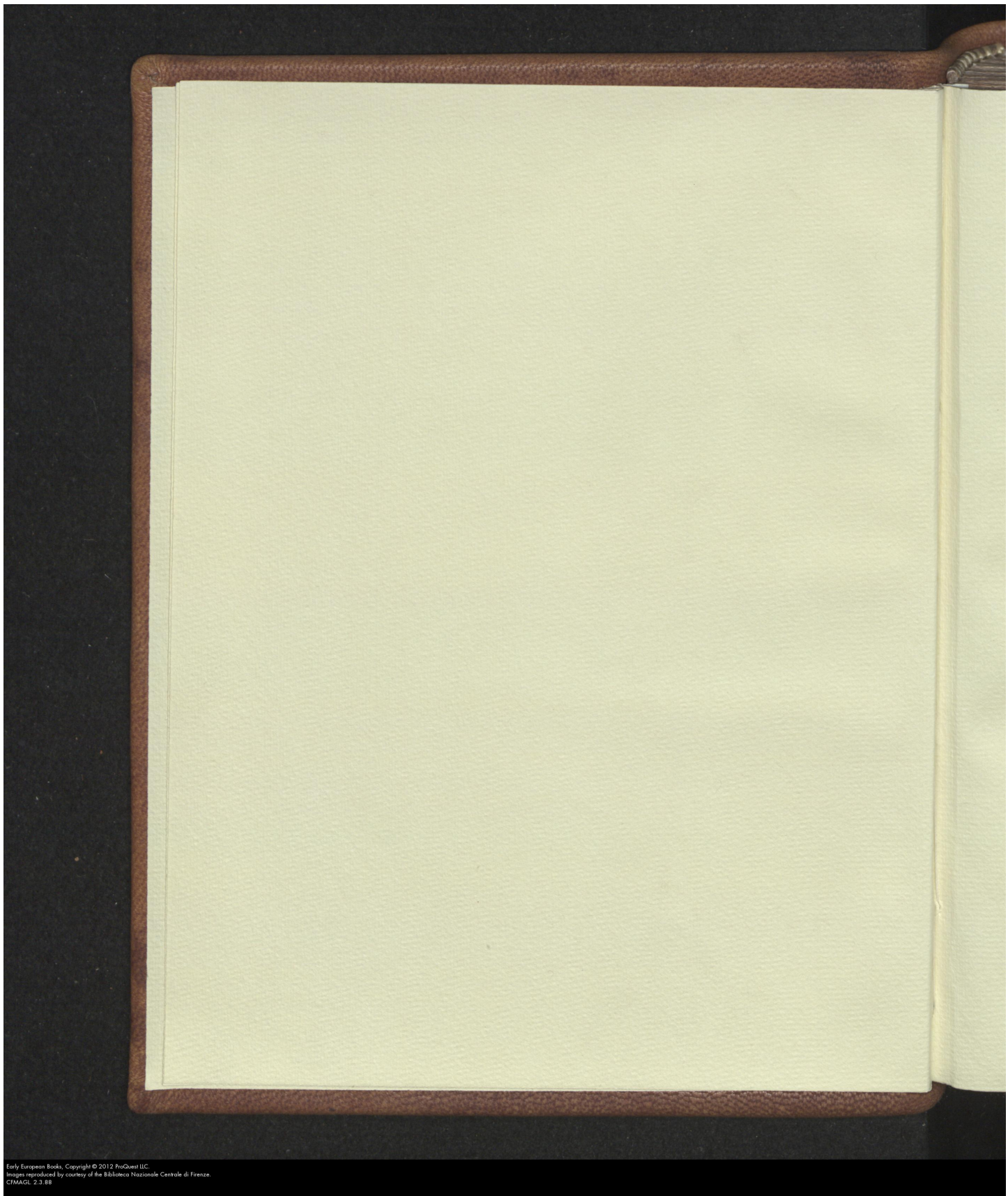
Early European Books. Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CJMAOL 2.3.88

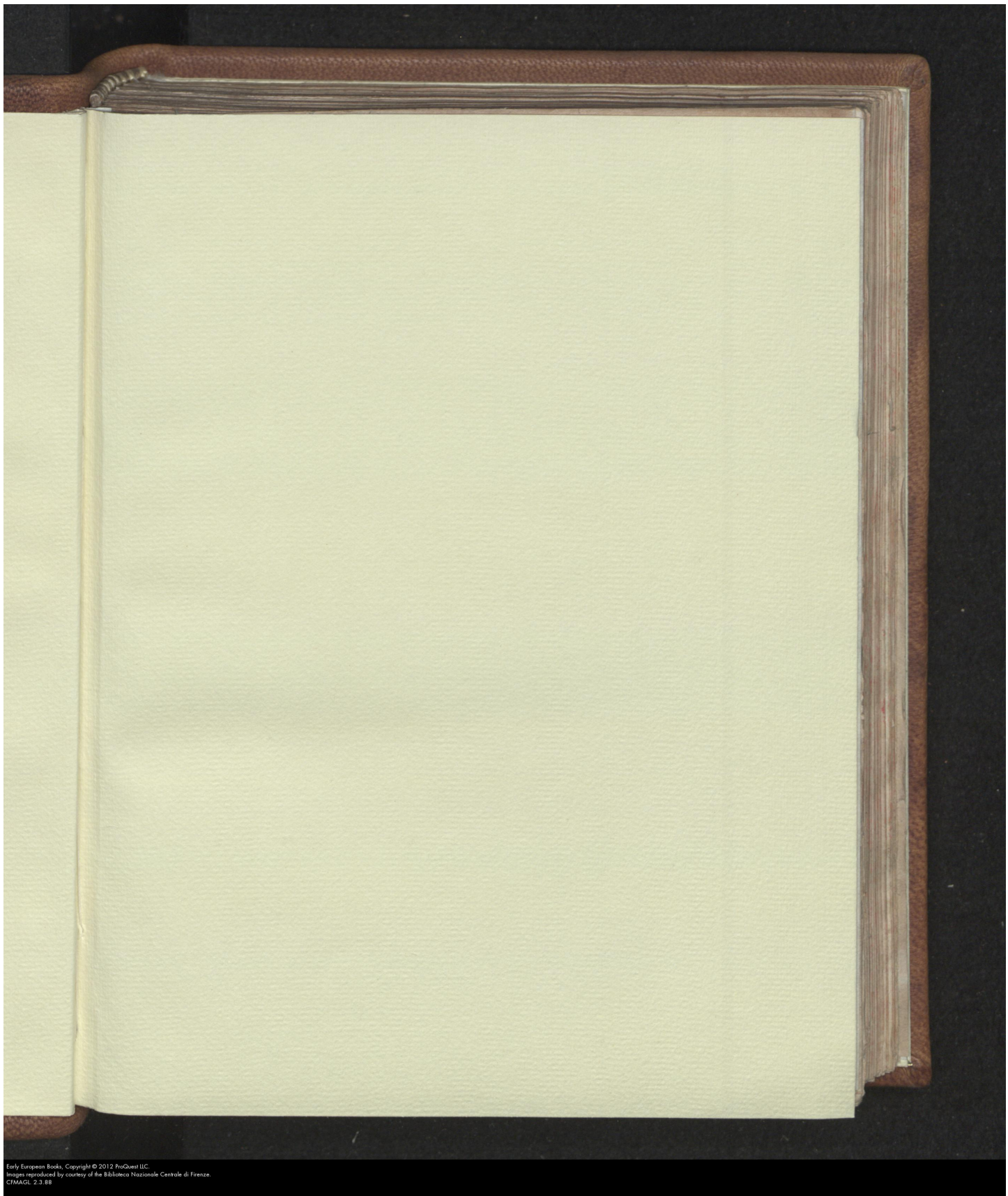
2 3.88

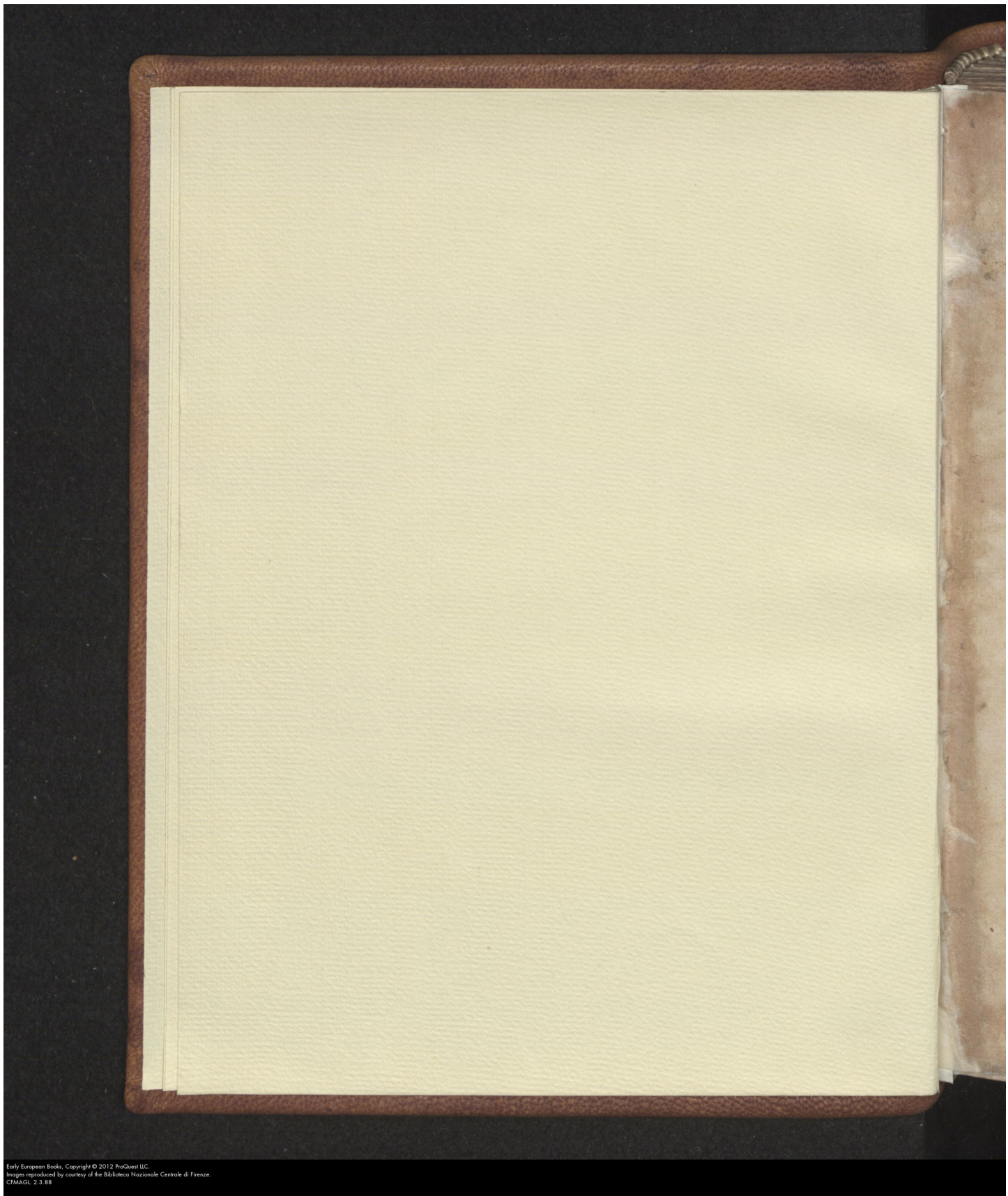

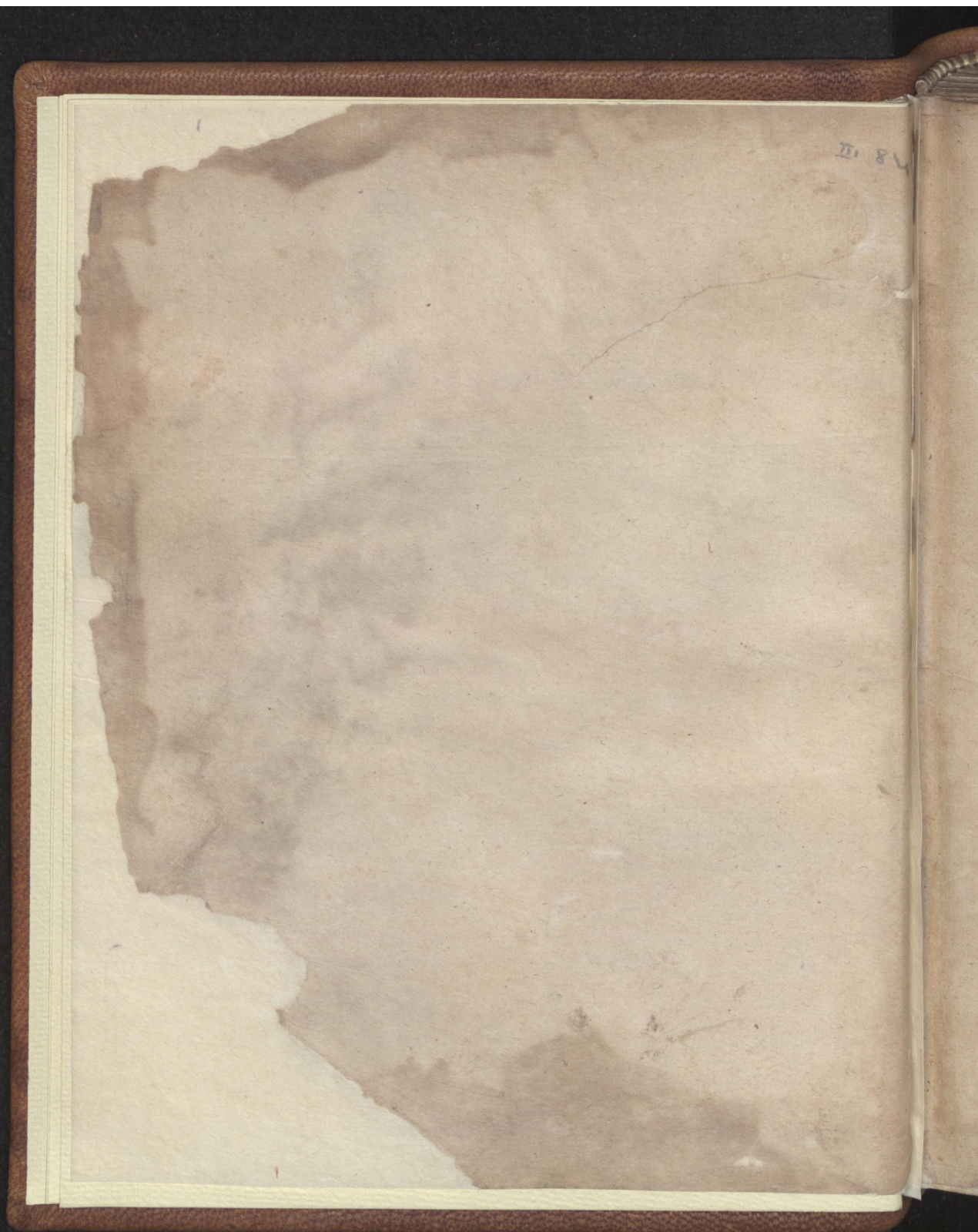

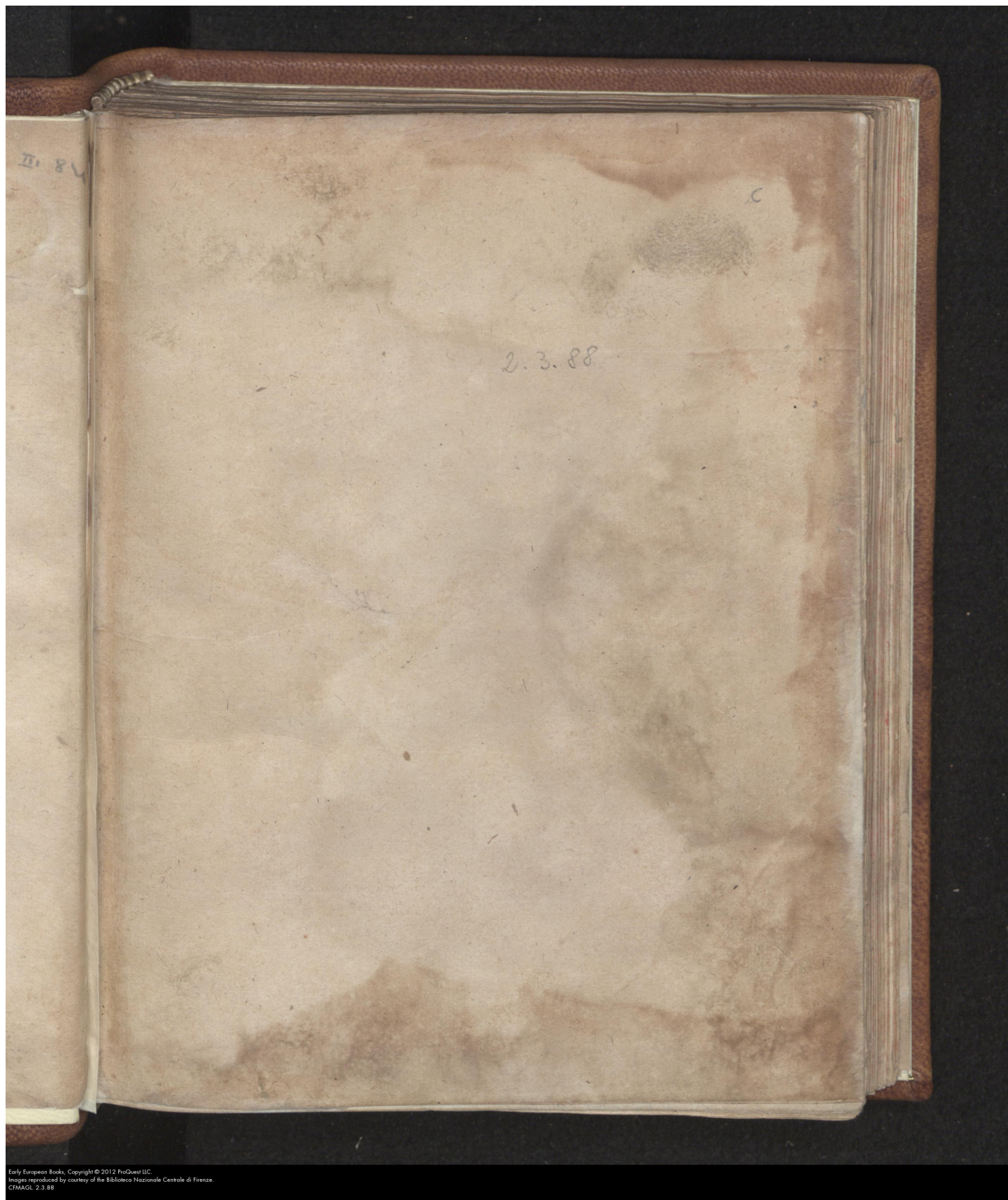

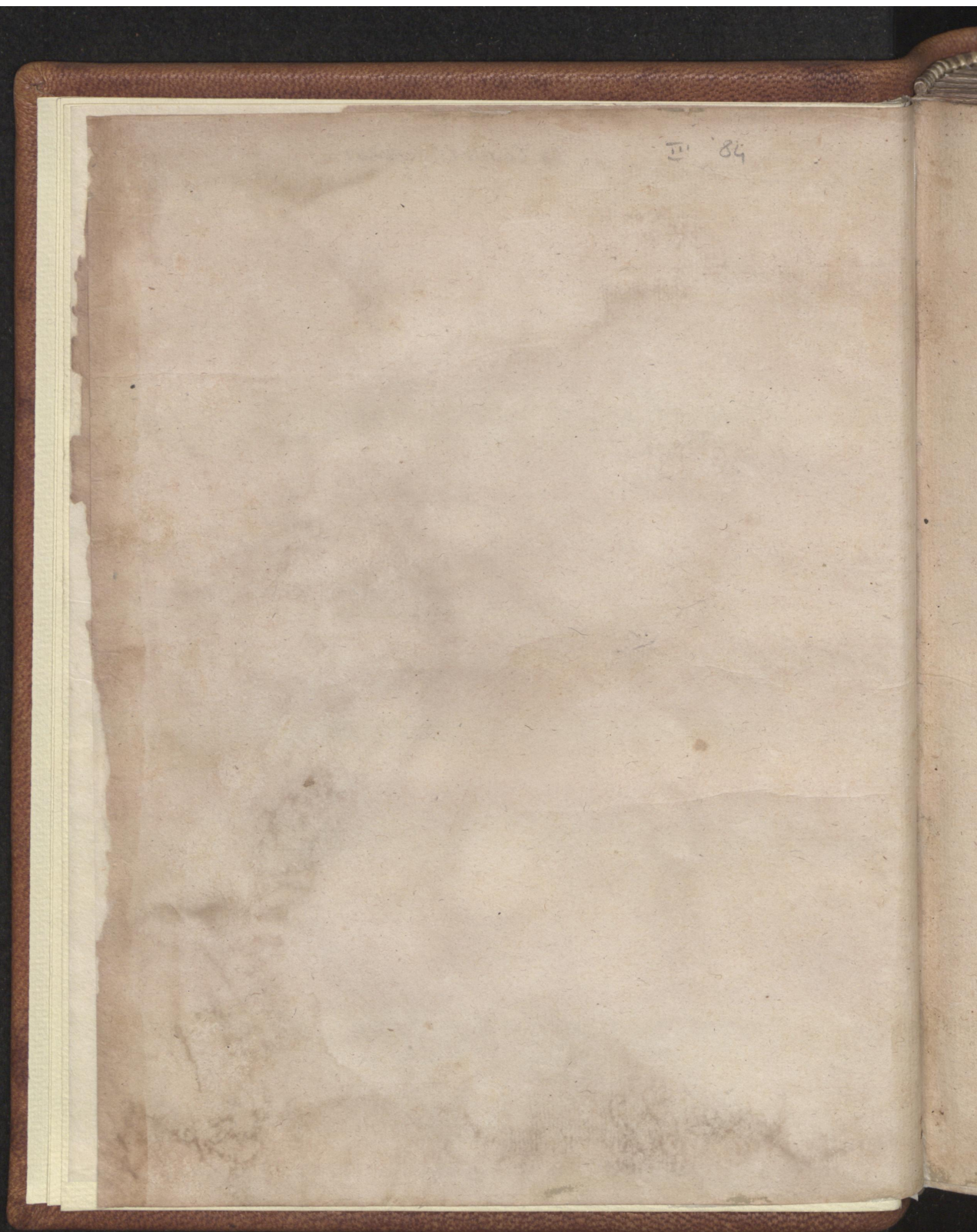
2. 3. 88

XXXI 8
GERB 4

~~scribbles~~ 6

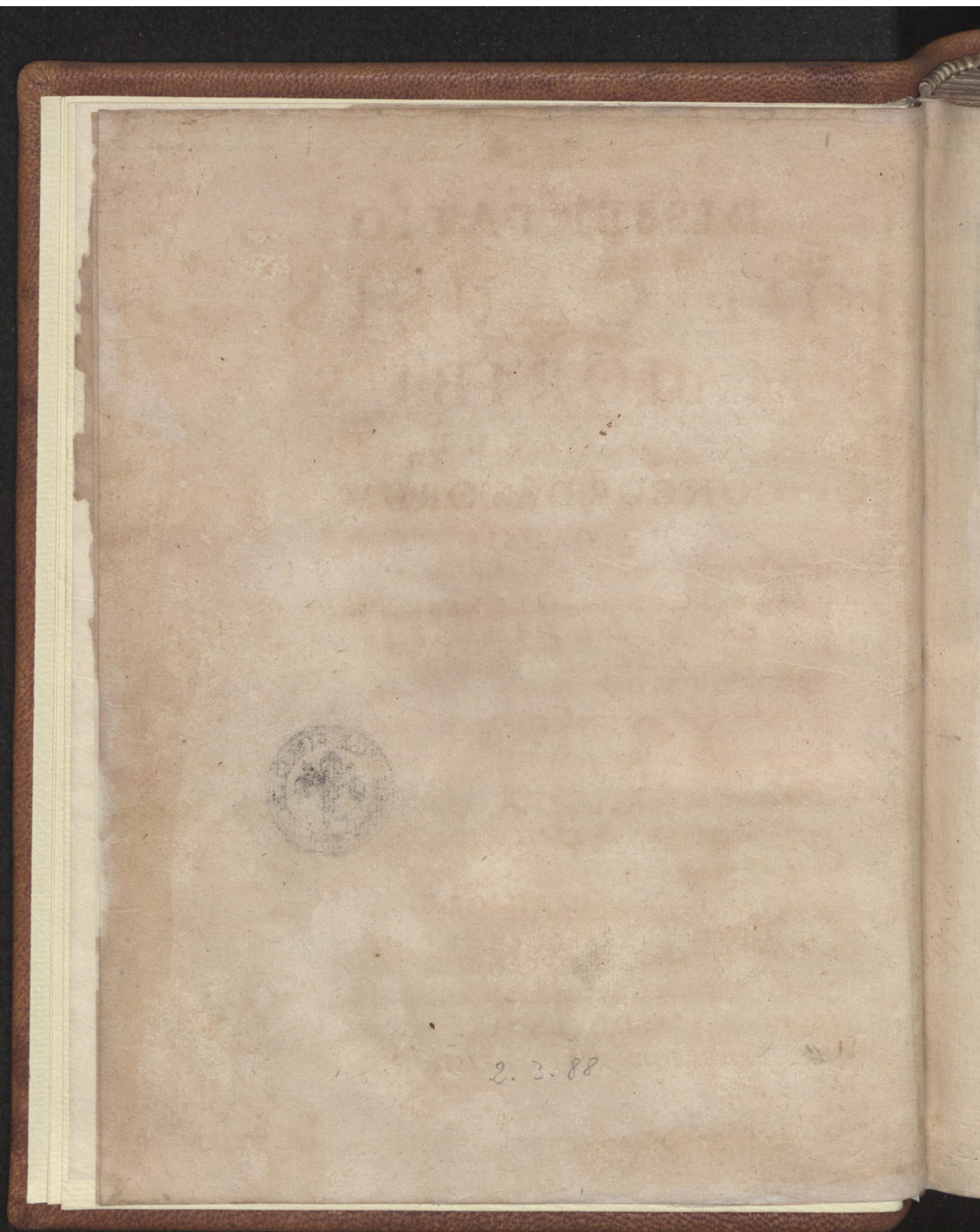

De Civitate

D

E-I

DISSERTATIO
DE CAUSIS
MAJORIBUS

AD CAPUT
CONCORDATORUM
DE CAUSIS.

*Authore JOANNE GERBAIS Doctore
Parisiensi, Socio Sorbonico, Regio
Eloquentiae Professore.*

LUTETIÆ PARISIORUM,
Ex Typographiâ FRANCISCI LE COINTE
e regione Collegii Remensis.

M. DC. LXXIX.

CUM PRIVILEGIO REGIS CHRISTIANISSIMI.

2. 3. 88

DISSERTATIO
DE CAUSIS
MAJORIBUS
AD CAUSAS

CONCORDANTIAM

DE CAUSIS

Antiqui et moderni
Philosophi, Juris
Consulti, Medici, etc.
et ceteri, qui hanc
causam tractaverunt.

INSTITUTIO PARISIENSIS
IN TYPOGRAPHIA FRANKOVII ET COGNATI
et regione Cognati Rheni.

IN DE LXXIIII
CUM FRANKOVII REGIS CHRISTIANISSIMI

ILLUSTRISSIMIS
ECCLESIAE GALLICANÆ
ANTISTITIBUS.

QUOD opus imperio vestro
adornatum est, ANTIS-
TITES ILLUSTRISSI-
MI, quod, augustissimo re-
ferente Archipræsule, suffragiis vestris
approbatum, quod prudenti cætus ve-
stri consilio ad tempus sepositum & re-
conditum; illud ecce tandem in lucem
prodit, eodemque vestro favore publi-
cum ornari ambit, quo, dum secretum
ā ij

EPISTOLA.

*erat, inglorium non fuit. Scilicet enim
obscurum esse illud haudquaquam passi
estis, dum latuit, GLORIOSISSIMI
ANTISTITES; sed, quæ vestra be-
nignitas fuit, ejus autem laus summa,
in ipso illo tabulario repositum volui-
stis, ubi monumenta, quæ antiquissima
sunt vobis & pretiosissima, curiosè as-
servantur. Fruebatur ibi quidem um-
brà non ignobili, lucisque penè amulà;
neque majorem in diem exire optasset,
nedum tentasset usquam, nisi sæpius
invitatum advocatumque inde fuisset,
cùm ab eruditis viris non paucis, li-
bertatum Gallicanarum amantibus, tum
verò maximè à pluribus ex ordine ve-
stro Proceribus, quorum nonnulli etiam
illud ardentius expetebant. Dolere se
nempe testabantur viri benè cordati li-
bertatum Gallicanarum partem illam
insignem, quæ ad tuendam Episcoporum*

EPISTOLA.

dignitatem attinet, allatrari palam,
imò & arrodi à privatis nescio quibus,
gnaviter quidem impudentibus; dum
opus ad ipsius defensionem auctoritate
publica, eaque sacra, elaboratum im-
modicà ferè modestià conticescere jube-
batur. Dolebam sanè & ego cum illis,
eoque dolebam vehementius, quòd fieri
interea posse intelligebam, ut aut iner-
tia insimularer, quasi provincia mihi
data reipsa defuissim; aut etiam igna-
via, quasi cum thraconibus illis confi-
gere refugerem, qui Episcopalia jura te-
merè proscindebant. Quàm longè tamen
ab utraque ista labe abhorrebam, & illi
ex vobis diu jam intellexerant, P A-
TRES SANCTISSIMI, qui in gene-
ralibus Gallicani Cleri comitiis aderant,
ubi scripta à me dissertatio relecta est,
& illi quoque etiam nunc testari pos-
sunt, qui eo abhinc tempore generalem

ã iij

EPISTOLA.

rerum vestrarum curationem habuere ;
quibuscum nempè etiam importunius
forsan actum à me aliquando , ut ab-
rumpendi mihi silentii veniam obti-
nerent. Opportunè verò tandem labo-
ranti mihi occurrit vir in eis præcellen-
tissimus , qui , etiamsi hic innominatus ,
mille tamen mihi verendus est nomini-
bus ; Regiam scilicet viam indicavit ille
mihi , quæ quanquam aperta omnibus ,
intentata mihi tamen adhuc erat. Con-
tuli me igitur illo suadente ad Regem
Christianissimum ; sacram Majestatem
oravi supplex quò potestas fieret mihi
edendi libelli ad propugnandas Ecclesiæ
Gallicanæ libertates in majorum causa-
rum judiciis comparati : exorata illa
haud agrè potestatem fecit , diplomaq;
simul indulxit , quo tutus ecce tectusque
libellus in lucem progreditur. Quan-
quam autem sub tanto nomine nihil

77

EPISTOLA.

ipsi à malevolis timendum supersit; nihil minus tamen benevolentiam vestram ambitiosè requirit, PATRES SANCTISSIMI: Cum enim ejusmodi fetus nonnisi aspirantibus vobis conceptus natusque sit; cum non nisi faventibus etiam vobis in umbrà, ut ita dicam, educatus: neque is profectò sub solibus etiam clarioribus sat jucundè crescet, nisi benignitas vestra simul affulgeat. Quòd si autem favere pergatis, spes est certè, nec vana, fore ut & fructus dabit aliquando, eosque ut ordini vestro dulces quidem nec insalubres, ita & ordinis vestri hostibus ac amulis acerbos & crudos. Enim verò asserere non dubitem, ILLUSTRISSIMI ANTISTITES, hac una dissertatione quam offero vobis, etsi non ita longà, & ea contineri argumenta, quæ ad primam saltem Causarum majorum

EPISTOLA

cognitionem vindicandam vobis, satis sint, & fallacias reteggi, quibus ab extraneis abnegatur. Ne tamen vim tantam industriae meae tribui à me quis crediderit: Hanc enim esse totam fateor non operis formam, quae mea est; sed rerum ipsarum, ipsorumque argumentorum, quae certè mea non sunt: sunt enim petita haec non è meo penu, non sic quidem locupleti; sed è limpidis sincerisque traditionis sacrae fontibus, quos Catholicorum nemo respuat. Exempla similiter adduxi, non dubia illa quidem & obscura, quae Lectorem ancipitem permittant; sed certa & illustria, quae fidem etiam à nolentibus extorqueant. Licet verò Causas omnes majores ferè delibavi, quae in Ecclesia universa celebriores extitère; eas tamen majori curà relegi & collegi, quae in Galliis nostris, à decessoribus quidem vestris agitata

7

EPISTOLA.

tate sunt. Erit ergò munus quod offero, PATRES SANCTISSIMI, veluti speculum illustre in quo relucebunt imprimis heroica decessorum vestrorum facta. Agnoscetis in eo quidem summam eorum in arcendis ab ovili Christi lupis vigilantiam, quoties de tuenda fide actum est: Agnoscetis incredibilem prudentiam, quoties de sancienda disciplina: Agnoscetis inviolatam aquitatem, quoties de dicendo jure. Agnoscetis verò inter hac summam semper in tuendis Episcopatus juribus constantiam, summamque simul in Episcoporum principem sedemque Apostolicam cum reverentiam tum pietatem. Ast & in eo speculo dotes quoque vestras posterì intuebuntur, GLORIOSISSIMI ANTISTITES, decessorum quidem vestrorum insignibus nequaquam dissimiles: Legent enim, nec

E

EPISTOLA.

sine admiratione legent, quâ providentiâ exorientibus in Gallia novitatibus, ut difficilia erant tempora, occurristis: Legent quanta animi fortitudine antiquam, nusquam verò antiquatam apud Gallos, Episcopaliū iudiciorum normam propugnastis: Legent quâ observantiâ transmissa Apostolicæ Sedis edicta non semel suscepistis. Quid si verò & scribendi locus hic fuisset quàm concordibus animis (Provincialibus licet conciliis intermissis) antiquæ disciplinae adhaeretis singuli? Quid si docendi, quàm unanimi nisu in Diœcesibus quique vestris Calvinianas reliquias excutitis, Hierarchiæ hostes insequimini, morum infectores profligatis? Sed nec isthæc miracula ignorabit posteritas, ILLUSTRISSIMI ANTISTITES, Vt enim eorum non extet in Commentariis vestris memoria sempi-

EPISTOLA

*terna ; scriptis certè monumentisque
publicis , ad Ecclesiæ Gallicanæ gloriam,
nusquam non celebrabitur : Imò Eccle-
sia Gallicana isthac tamdiu prædicabit
& ipsa , quamdiu tot monstris totque
pestibus beneficio se vestro liberatam
gloriabitur. Ego verò demirabor illa,
quamdiu vivam , GLORIOSIS-
SIMI ANTISTITES ; eroque
tamdiu , cum vobis , tum ordini vestro
sanctissimo , devotus planè & addictus.*

Lutetiæ Parisiorum
pridie Kal. Novembr.

JOAN. GERBAIS.

*Extrait du Procez verbal de l'Assemblée generale du
Clergé de France du 17. Novembre 1670. page 567.*

MONSEIGNEUR le President a dit, Que le sieur Gerbais Docteur de Sorbonne avoit travaillé par ordre de l'Assemblée dernière à un ouvrage sur les Causes majeures, qui étoit fort beau & fort sçavant, dont il a raporté le precis & la substance, & qu'il seroit à souhaiter que tous les gratifiez du Clergé employassent leur temps & leur travail aussi utilement pour l'Eglise. Que cet ouvrage étoit digne d'estime & de loüange, & qu'il ne jugeoit pas à propos qu'il fust imprimé presentement, estimant qu'il devoit être mis dans les Archives. Sur quoy la Compagnie à loüé le travail du dit sieur Gerbais, & l'a exhorté de continuer à s'employer aussi utilement à l'avenir, & a ordonné que son ouvrage seroit mis dans les Archives du Clergé.

EXTRAIT DU PRIVILEGE DU ROY.

LOUIS PAR LA GRACE DE DIEU ROY DE FRANCE ET DE NAVARRE; A nos amez & feaux Conseillers les Gens tenans nos Cours de Parlemens de Paris Tholose, Bordeaux, Dijon, Roüen, Aix, Rennes, Grenoble & Metz, Maîtres des Requestes ordinaires de nôtre Hôtel, Baillifs, Senechaux, Prevoists, leurs Lieutenans, & à tous autres nos Justiciers & Officiers qu'il apartiendra: **SALUT.** Nôtre cher & bien amé **JEAN GERBAIS** Docteur de la Maison & Societé de Sorbonne, & nôtre Professeur en Eloquence au College Royal de France, Nous a

fait remonter qu'il a composé un Livre Latin qui porte pour titre *DISSERTATIO DE CAUSIS MAJORIBUS*, avec une Preface, lequel Livre il desireroit donner au public, s'il avoit nos Lettres de Permission sur ce nécessaires, lesquelles il Nous a tres humblement supplié de luy accorder. A CES CAUSES, NOUS avons permis & permettons par ces Presentes à l'Exposant de faire imprimer, vendre & debiter en tous les lieux de nôtre obeïssance ledit Livre en un ou plusieurs volumes, en telles marges, en tels caracteres, & autant de fois qu'il voudra durant l'espace de dix années, à compter du jour qu'il sera achevé d'imprimer pour la premiere fois en vertu des Presentes; Et faisons defences expressees à tous Imprimeurs, Libraires, & autres personnes de quelque qualité & condition qu'elles soient de l'imprimer, faire imprimer vendre ny debiter en aucun lieu de nôtre obeïssance, sous pretexte d'augmentation, correction, changement de titre, fausses marques, ou autrement en quelque sorte & maniere que ce soit, ny d'en faire des extraits ou abrezgez; & à tous Marchands étrangers, Libraires, ou autres d'en apporter ny distribuer en ce Royaume d'autre Impression que de celles qui auront esté faites du consentement de l'Exposant ou de ceux qui auront droit de luy en vertu des Presentes, le tout à peine de trois mille livres d'amande payable sans deport par chacun des contrevenans, & applicable un tiers à Nous, un tiers à l'Hôtel-Dieu de Paris, & l'autre tiers audit Exposant, de confiscation des Exemplaires qui seront trouvez contrefaits en France ou ailleurs, des pressés & caracteres qui auront servi à contrefaire ledit Livre, & de tous depens, dommages & interets; à condition qu'il sera mis deux Exemplaires dudit Livre en nôtre Bibliothèque publique, un en celle de nôtre Château du Louvre appellé le Cabinet de nos Livres, & un en celle de nôtre trescher & feal le Sieur DALIGRE Chevalier Chancelier de France avant que de l'exposer en vente, à peine de nullité des Presentes. Lesquelles seront registrées gratuitement & sans frais dans le Registre de la Communauté des Marchands Libraires de nôtre bonne Ville de Paris, du contenu desquelles Nous voulons & vous mandons, Que vous fassiez jouir pleinement & paisiblement l'Exposant & ceux qui auront droit de luy sans souffrir qu'il luy soit donné aucun trouble ny empêchement. VOULONS aussi qu'en mettant au commencement ou à la fin dudit Livre autant des Presentes ou un extrait d'icelles, elles soient tenues pour deuëment signifiées, & foy y adjoutée, & aux copies collationnées par un de nos amez & feaux Conseillers & Secretaires comme à l'original. MANDONS au premier nôtre Huissier ou Sergent sur ce requis de faire pour l'exécution d'icelles tous Exploits nécessaires,

sans demander autre permission. CAR TEL EST NÔTRE PLAISIR, nonobstant clameur de Haro, chartre Normande, & autres Lettres à ce contraires. Donn     Paris le deuxi     Septembre l'an de grace mil six cens soixante-dix-sept, & de n     Regne le trente-cinqui    . Sign     Par le Roy en son Conseil;

LEGER.

Registr     sur le Livre de la Communaut     des Libraires & Imprimeurs de Pa     le seize Janvier mil six cens soixante-dix-neuf suivant l'Arrest de la Cour du Parlement du huiti     Avril mil six cens cinquante-trois, & celui du Conseil Priv     du Roy du vingt-septi     F    rier 1665. lequel enregistrement nous avons fait    la charge que ledit Livre sera deb     par un Libraire ou Imprimeur suivant l'Ordonnance. Sign     COUTEROT Syndic.

Achev     d'imprimer pour la premiere fois le quinzi     Novembre 1679.

ALLOCUTIO AD LECTOREM.

UO consilio ad id Operis genus me contuli, quâ methodo in eo versatus sum, & quo tandem animo publici juris id facio; hæc verò paucis te volo, LECTOR BENEVOLE.

Anno Christi 1665. cùm generalia Cleri Gallicani comitia Lutetiæ haberentur, ILLUSTRISSIMI ANTISTITES, qui tùm aderant, significarunt palàm, ut in Commentariis ejus anni legere est, non ingratam rem facturum me sibi, si tractatum *de Majoribus Causis*, de quibus quidem variis tunc studiis disceptabatur, susciperem.

Horum ego voluntati, quæ lex erat mihi, obsequutus totos quinque annos in id unum incubui, ut quæ in Ecclesiasticis monumentis eo de argumento continebantur, recenserem; eumque redigerem in ordinem, qui & ad intelligendum facilis esset, & ad praxim, si quando usus foret, comparatus.

Anno 1670. elucubratam à me Dissertationem;

ad Illustrissimos Galliarum Antistites . etiam tum
in Comitiiis generalibus congregatos detuli , eorum
quidem iudicio ac censurâ temperandam.

Illustrissimus Ecclesiæ Princeps Franciscus Har-
laeus , Archiepiscopus tum Rothomagensis , nunc
Parisiensis Ecclesiæ Antistes , qui primas in Comitiiis
generalibus partes agebat , legere ipse illam non
dedignatus est ; Quâque est Vir præcellentissimus
in litteratos homines bonitate , honorificentissimis
verbis ad sacrum Senatum retulit tum de me , tum
de opellâ istâ meâ , ut Commentaria ejus anni
fidem faciunt.

Ipsi haud ægrè assensere Patres omnes , lauda-
rumque vicissim Opus in Chartophylatio publico
asservandum illud , pro tempore quidem utendum ,
censuere.

Cùm autem paucis post mensibus liber quidam
de Canonicis Episcoporum iudiciis Gallicè , at non
admodum æquo in rem Gallicam animo editus
esset , cœpit à pluribus Episcopis virisque aliis non
paucis Ecclesiæ Gallicanæ libertatum amantibus
desiderari Opus istud meum , in quo nempe cæte-
ras inter Majorum Causarum species , ea in primis
à me ad Gallorum normam exacta erat , quæ gra-
vioribus Episcoporum iudiciis continetur.

Tum verò nuper in Comitiiis generalibus anni
1675. Antistites multi vehementiùs institère , ut eam
tractationem , quæ de Majoribus Causis parata à
me ferebatur , proferrem in lucem , expostulanti-
bus etiam de me nonnullis , quasi reus ipse fuissem
intem-

AD LECTOREM.

intempestivi silentii, quo nempe tempore inflatis veluti buccis adversus eam Gallicarum libertatum partem privatus nescio quis allatrabat.

Inde itaque liberam mihi potestatem factam credidi evulgandæ dissertationis meæ de Causis Majoribus; ac ne quis forsan obmurmuraret, etiam à Christianissimo Rege veniam obtinui.

Jam verò præfari quicquam nihil attinet de argumenti præstantiâ aut difficultate; cùm, vel ipso Majorum Causarum audito nomine, grande aliquid statim, atque adeò & arduum nemo non suspicetur.

Monco dumtaxat de Causis Majoribus hîc à me disputatum non generali quâdam ac vulgari methodo, persequendo scilicet omnia quæ universim hoc in genere statuta sunt, aut ubivis usurpata; sed ea præcipuè selegi quæ ad Gallias nostras magis attinebant, quæque Ecclesiæ Gallicanæ demonstrandis juribus, moribusque illustrandis visa sunt aptiora: Neque enim existimavi responsurum me satis Illustrissimorum Antistitum jussis ac voluntati, si aliam fortè viam ingrederer; quando id reipsâ unum explicari à me postulabant, QUID NEMPE JURIS IN PRÆSENTIA OBTINERE DEBEAT APUD GALLOS DE CAUSIS MAJORIBUS.

Hoc igitur inquirò diligentius; atque idcirco Dissertationem meam inscripsi, AD CAPUT CONCORDATORUM, DE CAUSIS. Cum enim Concordatorum leges ægrè quidem initio, usu tamen inductæ sic jam

ALLOCUTIO

videantur, ut municipalium instar legum nobis evaserint, operæpretium duxi examinare in primis, si quid fortè novi concordata de Causis Majoribus statuissent, speciatimque de Episcoporum causis & judiciis, quibus præsertim inhærere fuit animus.

Contuli itaque varias eâ de re, quæ hætenus fuere, variorum sententias: & postquam, ut mihi videor fecisse, luce ipsâ ostendi clariùs Concordatorum pactis intactas esse Causas Majores, adeoque juris nihil per Concordata de Majoribus Causis fuisse innovatum; longiùs quidem altiùsque repetendæ mihi leges fuerunt quas Majores nostri olim in eis agitandis secuti sunt: atque ad ea veniendo tempora quibus Concordata inita sunt, observo per ætates assiduè, numquid fortè posterorum disciplina & mores à Majorum institutis in aliquo delciverint.

Quoniam verò tria sunt omninò genera Majorum causarum de quibus moveri potest difficultas; earum scilicet quæ aut ad fidem spectant, aut ad disciplinam ancipitem, aut demùm ad Episcoporum dejectiones; quæsi vi ante omnia qui mores Gallorum fuerint in fidei causis judicandis; tùm quo ipsi pacto se gesserint in ambiguis disciplinæ quæstionibus: ac tandem quo jure usi sint in gravioribus Episcoporum negotiis: Quibus quidem in omnibus mirari licet, quàm religiosa fuerit Gallorum constantia in retinendis antiquis Canonibus.

Inter hæc tamen mutationes non dissimulo, quas invehere conati sunt extranei nonnulli; sed & qui-

AD LECTOREM.

bus Galli fortiter obstitere : illustriora etiam Episcoporum judicia refero quæ acta sunt in Galliis ; in quibus si aliquando attentata est antiquitas , at intercessum quoque identidem , pugnatumque contra fuit ab heroibus Gallicis ; adeo ut Ecclesiæ Gallicanæ libertas hac parte oppugnata quidem , at expugnata nusquam omnino & oppressa videbitur.

Denique ea relego tempora quæ Concordatorum legem secuta sunt ; vigentemque ad nos usque libertatis Gallicanæ spiritum , etiam recentibus Cleri Gallicani Sorbonæque monumentis patefacio.

Quamquam verò Ecclesiæ Gallicanæ jura tueor , ne quis tamen credat uti me armis , vel Ecclesiæ universæ , vel Ecclesiæ Romanæ , privatarum omnium Ecclesiarum Principi , tantillum infensis ; imò verò argumenta quæ adduco præcipua , ea peto maxime cum ab Ecclesiæ ipsius universæ canonibus ac regulis , quarum quidem Gallia tenacior fuit , tum ab oraculis summorum Pontificum , quorum auctoritatem semper , juxta Ecclesiæ universalis sensum , Gallia quoque venerata est.

Accedit quòd non de fide hîc agitur quæ *sola immobilis est & irreformabilis* , ut habet Tertullianus , sed de aliqua parte disciplinæ , quæ ut legibus , ita & moribus Ecclesiarum plerumque constat. Quis verò nescit aliarum Ecclesiarum alias sæpè numero esse consuetudines in eis rebus quæ jure divino sancitæ non sunt ? Quis nescit *Ecclesiasticas traditiones que fidei non officiunt ita servandas esse , ut à Majoribus acceptæ sunt* , que madmodum scribit Hieronymus , *aliorum*

ALLOCUTIO

que consuetudines aliorum contrario more non subverti, ut habet idem Doctor.

In eandem quoque sententiam scribit Gregorius Magnus lib. 1. Ep. 75. ad Episcopos Numidiæ: imò de Gallicana Ecclesia nominatim loquitur in responsionibus ad interrogata Augustini Cantuariensis Episcopi; qui cum non satis caperet quomodo, stante una fide, alius esset Missarum celebrandarum Ritus in Ecclesiâ Gallicanâ, & alius in Ecclesiâ Romanâ, eum sic erudit Pontifex Maximus: *Novit fraternitas tua Romanæ Ecclesiæ consuetudinem, in quâ se meminit enutritum; sed mihi placet ut si ve in Gallicanâ, seu in quâlibet Ecclesiâ aliquid invenisti, quod plus omnipotenti Deo possit placere, sollicitè eligas.* Itaque si religiosior fuit Gallia in retinendis Majorum traditionibus, non est quòd quis pugnare illam existimet aut contra Ecclesiæ universæ unitatem, quæ morum diversitate minimè læditur, aut contra Ecclesiæ Romanæ Principatum, qui in procurandâ sacrorum Canonum executione, privatarumque Ecclesiarum juribus conservandis maxime elucet.

Porrò quæ Religio Galliæ fuit in observandis antiquis traditionibus, eadem hæc mea fuit in illis colligendis & complectendis: neque enim vel prætermisi quicquam, quod ad illustrandam veritatem pertinere intelligerem, vel aliquid dissimulavi, quod obscurare illam parumper videretur. Quæ quidem omnia sic à me præstita sunt, *ut à Majoribus tradita & apud nos deposita scribam relatoris fide potius,*

AD LECTOREM.

quàm authoris præsumptione, veluti præfatur Vincen-
tius Lirinensis in commonitorio: Nam integra au-
thorum loca ordine refero, ut jacent in illorum mo-
numentis; ex iisque ferè locis Dissertatio hæc mea
tota componitur; quæ quidem etsi non ita longa
sit, in ea tamen ferè omnia delibantur graviora ne-
gotia quæ in Ecclesiâ universâ extitère; tractantur
verò planè cuncta, quæ in Ecclesiâ Gallicanâ trans-
acta sunt.

Quonam autem ordine singula sum persecutus;
subjecta, instar indicis, ostendet articulorum om-
nium tabula, ex quibus dissertatio constat: quorum
quidem nonnulli in suos etiam paragraphos ma-
joris lucis gratiâ distincti sunt.

Cæterùm si quidpiam imprudenti mihi excidit,
quod aut à veritate abhorreat, aut offensioni cui-
piam esse possit; id certè retractatum jam nunc
volo, tractationemque universam, Illustrissimis Gal-
liarum Antistitibus in Comitibus generalibus jam ac-
ceptam, cum sedis Apostolicæ, tum Ecclesiæ Ca-
tholicæ judicio ac censuræ ex animo rursus lubens-
que subijcio.

ARTICULORUM SERIES
ET ANATOME.

ARTICULUS I.

Quænam Causæ Majores dicantur? & variæ
illarum acceptiones.

SYNOPSIS.

- I. **P**AUCI assequuntur quid sibi velit nomen Causarum
Majorum pag. 2.
- II. Innocentius I. Causarum Majorum mentionem primus fecit,
easque statuit ad Sedem Apostolicam, post Episcopale judicium,
referendas. Tria Majorum Causarum genera subindicat idem
Pontifex, causas nempe fidei, causas disciplina ancipitis & ne-
gotia graviora Episcoporum. pag. 3.
- III. Qui sequuti sunt Pontifices ad usque Leenem 9. ab In-
nocentio I. vix dissentiunt: quanquam non ita disertè omnes
locuti sunt, maxime verò Nicolaus I. qui fidei veterum Pon-
tificum Epistolis, quæ paulo ante vulgata erant, moveri tantis-
per cepit, pag. 6.
- IV. Leo IX. ab antiqua Majorum Causarum notitia recedit aper-
tius, fictarumque Decretalium jam tunc invalescentium se-
quutus fidem de Majoribus Causis sic sentire videtur, ut ab
unius Summi Pontificis arbitrio pendere illas existimet, in
primis autem Episcoporum judicia. Legni consentit Gregorius
VII. pag. 11.
- V. Innocentius III. receptis Majorum Causarum speciebus
Episcoporum translationes superaddit, pag. 12.
- VI. Occasione datâ enarrantur breviter quæ de Episcoporum
translationibus Ecclesiastici codices suppeditant; & penes quem
sit fueritve olim transferendorum Episcoporum potestas ad
eorundem codicum normam expenditur, pag. 13.

- XII
- I. *Alexander IV. Innocentio IV. duce, Majoribus Causis etiam illas accensuit quæ in Episcoporum electionibus oriuntur, pag. 24.*
- VIII. *Bonifacius VIII. superaddit Coadjutorum Episcoporum & Superiorum Prelatorum dationem, ut ipse loquitur. pag. 25.*
- IX. *Quibus gradibus Coadjutorum nominationes ad Majorum Causarum ordinem ascenderint conjecturis haud improbabilibus aperitur, pag. eadem.*
- X. *Galli nostri diversam aliquatenus Majorum Causarum notitiam tradiderunt; easque obscuritate ferè ac difficultate definiunt. pag. 27.*
- XI. *Supponuntur à disertatore pro Majoribus Causis ex omnes, quæ hocce nomine à summis Pontificibus in jure donatæ sunt, pag. 30.*

ARTICULUS II.

Status quæstionis proponitur; quis nempe modus sit finiendi Causas Majores in Galliis: quâ de re generatim agitur, variorum variis allatis opinionibus.

SYNOPSIS.

- I. **N**ON ut omnium Ecclesiarum una est fides, ita una est & similis disciplina. pag. 32..
- II. *Fixa est & determinata ratio apud Gallos agitandi causas, quas majorum albo inscripsere posteriorum temporum Pontifices; nempe translationes Episcoporum, controversias quæ ex ipsorum electionibus oriuntur, & Coadjutorum designationes. pag. 35.*
- III. *Ambigitur de Causis Majoribus primæ classis, hoc est, de Causis fidei, de Causis discipline ancipitis, & de gravioribus judiciis Episcoporum, pag. 38.*
- IV. *Aperitur via resolvendi ejus dubii: in quo quidem disputatio tota versabitur. pag. 40.*

ARTICULUS III.

An concordata inita Leonem X. inter & Franciscum I. novi aliquid juris statuerint circa modum finiendi Causas Majores in Galliis, capite quod inscribitur DE CAUSIS.

SYNOPSIS.

- I. **R**EFERTUR caput DE CAUSIS ut in concordatis jacet, pag. 42.
- II. **E**xaminatur quæ sit sententia legis sancitæ hoc in capite: quæ quidem lex cum, ne mutatis quidem verbis, descripta sit cum è pragmaticâ sanctione, tum è Concilio Basileensi ubi lata primum fuit, ejus mens requirenda videtur à Patribus Concilii Basileensis: quos quidem si audias, de minorum tantum Causarum reformandis judiciis cogitasse ipsos intelliges: siquidem de Majoribus Causis tum temporis nihil movebatur. pag. 43.
- III. Non alia mens ejusdem legis in pragmaticâ Sanctione & in concordatis querenda: atque ita clausula excipiens Causas Majores è tantum adhibita est, ut significaretur caput istud DE CAUSIS nihil pertinere ad Causas Majores, pag. 49.
- IV. Quanquam verò detur clausula excipiente causas Majores etiam determinari rationem earum finiendarum in Galliis, id certè conficietur unum, scilicet Causas Majores non esse omnino finiendas in partibus absque relatione vel appellatione ad summum Pontificem, sicuti minores causas finiri posse edicitur, pag. 50.
- V. Reprobatur eorum opinio qui caput DE CAUSIS sic interpretantur, ut vi clausule adhibite Majorum causarum cognitionem etiam primam ad unam sedem Apostolicam velint pertinere, pag. 52.

VI.

- VI. *Amovetur difficultas mota ab aliquibus, quod in Concilio Basleensi & in Pragmatica Sanctione Majores Cause eadem classe comprehendi videantur cum causis electionum Ecclesiarum Cathedralium & Monasteriorum, quas immediata subiectio ad Sedem Apostolicam devolvit.* pag. 55.
- VII. *Illustrissimi Marce opinio excutitur, qui lib. 7. de Concord. Sacerd. & Imp. docere visus est Episcoporum saltem depositiones ex lege Concordatorum immediate subjiciendas esse Summo Pontifici.* pag. 57.

APPENDIX AD ARTIC. III.

An concordata præscripserint modum finiendi judicia Episcoporum cap. *De publicis concubinariis.*

§. *Quod si ii?*

SYNOPSIS.

- I. *QUIDAM cum fateantur cap. DE CAUSIS Episcoporum deponendorum formam non esse præscriptam, id ipsum factum putant altero Concordatorum capite, quod est De publicis concubinariis. §. Quod si ii. pag. 63.*
- II. *Refertur textus capituli ex quo tale aliquid confici existimant.* pag. 64.
- III. *Perperam & gratis contendunt his verbis, Sii quorum destitutio ad nos & Sedem prædictam spectat, Episcopos promiscue intelligi.* pag. 65.
- IV. *Quod quanquam ipsis condonaretur, non statim obtinerent Episcoporum dejectionem ad solum Pontificem Romanum, etiam in prima instantia, pertinere: immò verò contrarium ex ipso paragrafo belle colligitur.* pag. 68.

COROLLARIUM.

- I. *CONSECTARIA quinque ex præmissis.* pag. 71.
- II. *Deficientibus concordatis consulendum est jus vel antiquius*

*ipsis concordatis, vel certè recentius, ad quod singule causæ
Majores expendantur. pag. 72.*

ARTICULUS IV.

Quæ ratio fuerit olim quæve perseverat etiamnum
apud Gallos finiendi Causas quæ ad fidem
spectant?

*De fidei Causis primò agitur, quia principem locum
tenent inter Causas Majores. pag. 73.*

§. I.

De Causarum fidei judiciis generalia aliqua præmit-
tuntur, quæ instar fundamentorum sint.

S Y N O P S I S.

- I. **M**IRA quorundam opinio proponitur, qui omni Causarum fidei cognitione Episcopos interdicunt, hoc uno nomine quòd majores sint. pag. 74.
- II. Afferitur breviter Episcoporum jurisdictio in Causis fidei cognoscendis & judicandis, primò scripturâ sacrâ. pag. eadem.
- III. Tum Ecclesia universæ traditione & usu. pag. 73.
- IV. Ac tandem ipsa summorum Pontificum autoritate. pag. 78.
- V. Et si juris sit Episcoporum fidei Causas cognoscere, non idcirco fidei causæ Majorum Causarum titulum ac dignitatem amittunt. pag. 82.
- VI. Nihil etiam inde leditur Apostolica Sedis privilegium primatusque inviolabilis in ipsis fidei judicandis questionibus. pag. 84.
- VII. Ex his regula veluti componitur, juxta quam fidei questiones, siquidem in provinciis oriantur, agitari possunt ac finire. pag. 89.

§. II.

Quomodo fidei quæstiones in Gallia hætenus tractatæ sunt?

S Y N O P S I S.

- I. **E**CCLESIAE Gallicanæ præstantia; ipsiusque integritas, & constantia in tuendis fidei dogmatibus. pag. 90.
- II. Continua traditione, seu factorum enarratione demonstratur Episcopos Gallicanos ab natâ in Galliis Religione acceptam à Christo jurisdictionem in fidei quæstionibus cognoscendis exercuisse. pag. 91.
- III. Ne quidem in Jansenii causa, quæ ad Innocentium X. relata est, admissum est aliquid quod sit contrarium vel moribus Gallicanis, vel ipsi Episcoporum dignitati ac potestati. pag. 103.

ARTICULUS V.

Qui mos agendi Gallorum fuit occurrente dubio in rebus ad disciplinam spectantibus?

S Y N O P S I S.

- I. **G**ENERALIA quædam de disciplina Ecclesiastica præmittuntur. pag. 110.
- II. In dubiis de disciplina occurrentibus consulendi sunt superiores Hierarchici. pag. 112.
- III. Quod si dubia graviora sunt, consulendus ipse hierarchiæ Princeps Episcopus Romanus, uti factitatum est ab Ecclesiis tum Orientis, tum Occidentis. pag. 113.
- IV. Hanc viam in primis ingressa est Ecclesia Gallicana, ut consultationes multe probant, quibus Galliarum tum Episcopi tum Reges ac Principes Apostolicam Sedem adiverunt. pag. 114.

V. *An summorum Pontificum responsis obtemperandum, ut latis legibus?* pag. 120.

ARTICULUS VI.

Quo jure, quave consuetudine usi sunt Galli in finiendis causis gravioribus Episcoporum?

SYNOPSIS.

- I. *DISSERTATIONIS* hæc est pars difficilior & potior. pag. 122.
 - II. *Distinguetur per quatuor Epochas notiores, ex historiis nostris petitas.* pag. 124.
 - III. *Generalia quedam præmittenda.* pag. eadem.
-

ARTICULUS VII.

Generalia quædam de Episcoporum judiciis præmittuntur, quæ ad illustrandos Ecclesiæ Gallicæ mores deinceps juvent?

SYNOPSIS.

- I. *ETSI* ante tempora Concilii Niceni nulla lex positiva fuerit de judiciis Episcoporum, certum tamen est etiam tum illa fuisse penès Episcopos Provinciales. pag. 126.
- II. *Non penès unum Episcopum Romanum, ut novitii quidam scriptores fingunt.* pag. 127.
- III. *Illam disciplinam commendat Concilium Nicenum Can. 5.* pag. 130.
- IV. *Eamdem illustrat magis Concilium Antiochenum Can. 14.* pag. 131.
- V. *Concilium Sardicense novam judiciorum Episcopaliū formam inducere, vel firmare saltem visum est, appellationes tribuendo summo Pontifici.* pag. 133.
- IV. *Lex Sardicensis non statim accepta videtur Orientalibus*

- Ecclesiis, ut potè quæ peculiare leges in Synodis suis sanctitas potius sequebantur. pag. 137.*
- VII. *Exempla antiqua quæ contrà proferuntur exquisita appellationis formam reipsâ non habent. pag. 138.*
- VIII. *Sed habeant, si ita lubet, saltem ex ipsis conficietur primam cognitionem causarum Episcopaliū non pertinuisse ad summum Pontificem. pag. 139.*
- IX. *Ut perperam concludunt aliqui ex Julii Epistolâ. pag. 140.*
- X. *Et ex quibusdam posterioribus depositionum exemplis, putâ Nestorii, Acacii, & Photii. pag. 141.*
- II. *Insolentia facta, si quæ sunt, jus non faciunt, neque in exemplum trahi debent. pag. 143.*
- XII. *Africana Ecclesia tardius quoque Sardicensem legem sequuta est, Niceno Canoni, propriæque disciplinæ fortius adherescens. pag. 144.*
- XIII. *Ad usque Vandalorum irruptionem. pag. 151.*

ARTICULUS VIII.

Quo jure, quave auctoritate Episcopi graviorum criminum rei dejecti sunt in Galliis ad usque tempora Caroli Magni?

§. I.

Quod genus legum valuit apud Gallos de Episcoporum judiciis ad Carolum Magnum?

SYNOPSIS.

- I. **D**UBITANDI locus nullus est quin ante Concilium Sardicense eadem ratio in Galliis viguerit deponendorum Episcoporum, quæ in cæteris Ecclesiæ partibus. pag. 153.
- II. *Contrarium non suadet Cypriani locus de Martiano Arelatensi. pag. 154.*
- III. *Ut confirmat Euphrata depositio facta in Concilio Agrippinensi. pag. 156.*

ô iij

- IV. *Quod Concilium etsi nationale fuerit, nihil inde imminuitur provincialium Synodorum auctoritas.* pag. 157.
- V. *Neque etiam statim inde consequitur licere idem summo Pontifici in Episcoporum iudiciis quod nationali Concilio.* pag. 158.
- VI. *Quo tempore lex Sardicensis vigere cæperit in Gallis, neque assequi promptum est, neque sollicitius inquirendum.* pag. 160.
- VII. *Certum tamen est ante tempora Caroli Magni non usos fuisse Gallos solo antiquo Ecclesiæ Orientalis codice qui in Concilio Chalcedonensi laudatus est.* pag. eadem.
- VIII. *Licet revera prima illa Ecclesiæ Gallicanæ ætate priorum Conciliorum Canones, ex quibus constat ejusmodi codex, in Gallis valuerint.* pag. eadem.
- IX. *Fuerintque etiam in seriem redacti aptatique ad usum Gallicanarum.* pag. 162.
- X. *Verum ante tempora Caroli Magni fuerunt & alii Canones in usu apud Gallos, puta, cum Africani tum Sardicenses.* pag. 163.
- XI. *Et sanè Innocentius I. legem Sardicensem de iudiciis Episcoporum Gallis intimaverat in Epistola ad Victricium Rothomagensem.* pag. 164.

§. II.

Insigniora Episcoporum judicia recensentur ad usque tempora Caroli Magni.

SYNOPSIS.

- I. **P**AULINUS Trevirensis: Saturnius Arelatensis: Instantius Priscillianista in Synodis Episcoporum iudicati. pag. 168.
- II. Proculi Massiliensis depositio expenditur, agiturque de Ursi & Tuentii negotio. pag. 169.
- III. Maximi Valentiniæ civitatis Episcopi iudicium refertur: explicaturque Epistola Celestini. tum de causa Massiliensis Episcopi, tum de Daniele. pag. 172.

- IV. *Armentarius in Concilio Regensi, Chelidonius in Arelatensi, dejicitur.* pag. 176.
- V. *Chelidonii appellationem ad Leonem Romanum Pontificem agerrimè tulit Hilarius Arelatensis, in quem & Leo tantisper exarsit.* pag. eadem.
- VI. *Leoni roganti adjunxit se Valentinianus Imperator, edictumque emisit, & præter Leonis ipsius voluntatem, & contra Sardicensem regulam: quod idè edictum Gallos non ligavit.* pag. 177.
- VII. *Non plus roboris habuit altera lex à Gratiano lata, quæ ut summum temporanea fuit.* pag. 179.
- VIII. *Hilarus Papa in negotio Hermetis Synodorum auctoritatem in Episcopis judicandis confirmat: ut & in coercenda Mamerti Viennensis audaciâ.* pag. 182.
- IX. *Eandem auctoritatem comprobat Joannes II. in Contumeliosi causa: nec Agapetus ejus successor alia in mente fuit.* pag. 186.
- X. *Vigilius Papa Auxanio Arelatensi vices suas delegans Episcoporum negotia jubet in Conciliis judicari.* pag. 187.
- XI. *Summi Pontifices, vices suas præcipuis quibusdam Episcopis delegando Provinciarum & Metropolitanorum jura minimè inverterunt, sed potiùs confirmarunt.* pag. 188.
- XII. *Neque aliis conditionibus Galli Episcoporum Romanorum Vicarios recepere.* pag. 189.
- XIII. *Saffaracus Parisiensis, & Emerius Santonensis in Synodis Episcoporum deponuntur.* pag. 190.
- XIV. *Anno 567. in Concilio Lugdunensi sancitur lex de Episcopis in Synodis judicandis.* pag. 191.
- XV. *In eodem Concilio Salonius Ebredunensis & Sagittarius Vapingensis, ac rursus in Concilio Cabilonensi deponuntur.* pag. 192.
- XVI. *Promotus in Concilio Parisensi dejicitur suggerente Pappolo Carnotensi.* pag. 193.
- XVII. *Pretextatus Rothomagensis in Concilio Parisensi accusatur & dejicitur, quanquam immeritò, si audiatur Gregorius Turonensis, qui & ipse in Synodo apud Brennacum à Leudaste quodam quasi reus delatus est.* pag. 197.

- XVIII. *Egidius Remensis in Concilio Metensi, & Desiderius Viennensis in Concilio Cabilonensi exauctorantur.* pag. 198.
- XIX. *Quoniam hac posteriora facta Gregorii Magni etate contigerunt, expenditur quæ mens fuerit Summi illius Pontificis de judiciis Episcoporum; quæ certè à moribus Gallicanis aliena non fuit.* pag. 199.
- XX. *Agapius & Bobo dejiuntur in Concilio Matisconensi: plures Episcopi ac nominatim Dido in Concilio apud Villam Regiam: Aldebertus, & Clemens à Bonifacio vices gerente Zacharia & Episcopis Gallicanis.* pag. 203.
- XXI. *Ex his factis constat Episcopos hætenus depositos fuisse in Synodis apud Gallos; neque huic judiciorum formæ à summis Pontificibus reclamatum.* pag. 205.

ARTICULUS IX.

Quo jure, quave ratione usi sunt Galli in finiendis causis gravioribus Episcoporum à Carolo.
Magno ad Hugonem Regem &
Joannem XV. Pontificem?

§. I.

Quod jus valuit apud Gallos à Carolo Magno ad Hugonem in Episcoporum judiciis?

SYNOPSIS.

- I. **C**AROLO Magno discipline Ecclesiasticæ studiosissimo Principi Hadrianus I. Pontifex codicem dedit quo utebatur Ecclesia Romana: in quo quidem codice leges Sardicenses in Episcoporum judiciis servande continebantur. pag. 206.
- II. Hadrianus verò ipse aliud nihil sedi suæ postulat in ejusmodi judiciis quàm quod leges Sardicenses contulerant, ut ejus Epistola ad Tilpinum Remensem fidem facit. pag. 208.
- III. Eadem disciplina commendatur in pluribus capitulis illis octoginta, quæ Hadrianus idem Ingilramno Metensi tradidit. pag. 209.

IV.

IV. Eadem quoque celebratur in capitularibus Caroli Magni & Ludovici Pii. pag. 211.

§. II.

Facta expenduntur à Carolo Magno ad Hugonem.

SYNOPSIS.

- I. **I**STA temporis intercapedine, Episcopi plures in Galliis dejecti sunt juxta predictas regulas: quos inter Anselmus Mediolanensis, Volvodus Cremonensis, Theodulphus Aurelianensis, Jesse Ambianensis, Thegano Chorepiscopo Trevirensi teste, in opere de gestis Ludovici Pii. pag. 214.
- II. Ad annum 835. Ebbo Remensis in Concilio apud Theodanis-villam exauctoratus est. pag. 215.
- III. Circa idem tempus Aldricus Cenomanensis in Concilio Provinciae judicatus est: quod ne improbarit quidem Gregorius IV. sed appellationes tantum adstructas voluit. pag. 218.
- IV. Nihil amplius desideratum est à Leone IV. pag. 220.
- V. Benedictus III. Leonis IV. successor Hincmaro Remensi instar privilegii tribuens, ne ab alio quam ab Episcopo Romano judicari posset, jus commune supponit & confirmat. pag. 223.
- VI. Vigebat jus commune ubique gentium, cum Apocriphe Episcoporum Romanorum Epistola prodierunt; in quibus quidem jus antiquum circa Episcoporum judicia videtur inverti, cum ea Episcopo soli Romano tribuuntur. pag. eadem.
- VII. Que tamen, nisi jam earum falsitas planè constaret, explicari non ineptè possent de appellationibus. pag. 226.
- VIII. Supposititius factus turbas nihilominus excitavit, utpote adoptatus ferè à Romanis quibusdam Pontificibus. Verum Gallia credula non sic fuit, ut judicia Episcoporum etiam probant que secuta sunt, verbi gratià Tortoldi & aliorum apud Saponarias. pag. 228.
- IX. Item Rothadi Sueffionensis, cujus causa an. 863. variis studiis agitata est Nicolaum. I. inter & Episcopos Gallicanos. p. 230.

- X. Nequidem Teutgandi Trevirensis, & Guntharii Agrippinensis depositio à Nicolao I. Romæ tentata Gallicanas libertates recta impetit. pag. 236.
- XI. Qui Nicolai I. auctoritatem objiciunt coguntur & ipsi Nicolai I. facta ex æquo interpretari. pag. 237.
- XII. Hadrianus II. Nicolai I. Successor fictas decretales cupide amplexus est; iisque usus maxime contra Gallos in causa Hincmari Laudunensis. Galli autem fortiter obstitere; ac tandem eorum virtuti Roma utcunque cessit, cum Joannes VIII. Hadriani II. Successor Hincmari Laudunensis condemnationem approbavit. pag. 238.
- XIII. Joannes VIII. in aliis etiam aliquibus favere Gallis visus est: verum longe plura ipse aggressus est contra Gallicanas libertates, fictis decretalibus nimio plus credens. pag. 244.
- XIV. Ac tandem sic crevit Romana licentia eodem nixa fundamento, ut Carolus Calvus Ecclesie sue jura tueri cupiens ad Joannem VIII. scribendum duxerit, ne ultra in Ecclesiasticorum judiciorum ratione innovaret. pag. eadem.
- XV. Caroli Calvi Epistola, & que solemniter eo usque fuerat judiciorum forma apud Gallos clare monstrat, & est ipsa veluti legitima quedam intercessio, atque, ut aiunt, protestatio contra jus novitium quod invehatur: unde minus virium exempla habitura sunt, si que deinceps antiquo juri contraria observabuntur. pag. 245.
- XVI. Artaldi Remensis cum Hugone negotium perperam objicitur ab adversariis libertatum Gallicanarum, cum aptius ipsum sit ad Gallorum constantiam comprobendam; nihil etiam obest Episcopi Bellovacensis citatio cum eodem negotio conjuncta. pag. eadem & sequentibus.

ARTICULUS X.

Quodnam jus prævaluit apud Gallos in Episcoporum judiciis à temporibus Hugonis Regis & Joannis XV. Pontificis ad concordata inita Leonem X. inter & Franciscum I?

SYNOPSIS.

- I. **H**ÆC est Epocha quam nonnulli libertatibus Gallicanis fatalem credunt. pag. 250.
- II. Illustrissimus ipse Marca eam opinionem profitetur; sed ita ut parum dignè cum de Summis Pontificibus, tum de Gallis ipsis sentire se ostendat. pag. eadem.
- III. Neque illam opinionem stabilit satis argumento ducto ex Arnulphi Remensis causa, quod veluti Achillem proponit. pag. 252.
- IV. Nihil amplius efficit recens quidam scriptor eodem argumento aliter proposito. pag. 257.
- V. Reliqua que proferuntur argumenta petuntur 1. ex auctoritate summorum Pontificum qui ab illo tempore Episcoporum judicia unis sibi tribuerunt. 2. à collectionibus Canonum illo abhinc tempore editis. 3. à factis & exemplis quibusdam. pag. 259.

§. I.

An auctoritate Pontificum conficitur jus novum, quod aiunt de Episcoporum judiciis valuisse à temporibus Hugonis Regis, cum ubique, tum speciatim in Galliâ?

SYNOPSIS.

- I. **L**EONIS IX. Gregorii VII. & Innocentii III. præsertim jactatur auctoritas: nihil autem Leo IX. contrà
ū ij

- jus antiquum tentavit sive in sua Epistola ad Petrum & Joannem Episcopos Africanos, sive in Concilio Remensi, cui præsuit, & in quo Episcopus Lingonensis dejectus est. pag. 262.
- II. Magis urgetur autoritas Gregorii VII. quam quidem extolli mirum est ab Illustrissimo Marca prolatis articulis, qui dictatus ejus vocantur: si quidem dubia fide laborant articuli illi apud eruditos; apud Gallos autem nullius usquam fuere ponderis. pag. 263.
- III. Ne illum quidem articulum, qui Episcoporum depositionem soli Romano Pontifici tribuit, editum quis credat à Gregorio VII. contra Oecumenicorum Conciliorum Canones, decessorumque suorum sanctiones. pag. 265.
- IV. Hoc tamen si tentavit, Galliam huic novitati obsecutam nemo probaverit. pag. 268.
- V. Facta Gregorii VII. nihil plus faciunt contra libertates Gallicanas, siquidem & iis Galli obstitere. pag. eadem.
- VI. Ne Gregorius quidem ipse sibi constitit in Episcoporum judiciis per Legatos exercendis. pag. 270.
- VII. Innocentii III. effatum obijciunt, quo translationes, cessiones ac depositiones Episcoporum institutione divina soli Romano Pontifici reservatas pronuntiat. pag. 271.
- VIII. Sed improbatum vel ab ipso Marca. pag. eadem.
- IX. Et reipsa veritati contrarium est, nisi benignè explicetur. pag. 273.
- X. Nam neque jure divino uspiam depositiones Episcoporum reservatae sunt Summo Pontifici. pag. eadem.
- XI. Nisi forte jus divinum latius usurpetur. pag. 275.
- XII. Neque jure Canonico minimè dubio, ad usque tempora Innocenti ipsius III. pag. 277.
- XIII. Immo ne ipse quidem Innocentius III. in Concilio Lateranensi 4. cui præsuit, derogavit prisco juri Canonibus sancito de judiciis: nec, ipso teste & arbitro, derogare quis merito posset. pag. 278.

§. II.

An è variis Canonum seu Decretalium collectionibus, quæ à temporibus Hugonis Regis editæ sunt, argumentum duci queat contrà mores antiquos Ecclesiæ Gallicanæ de Episcoporum judiciis ac depositionibus?

ST N O P S I S.

- I. **T**RES opponuntur collectiones, Ivonis, Gratiani, & Gregorii IX. pag. 281.
- II. Collectio Ivonis vim legis nullam habet. pag. eadem.
- III. Si haberet, faveret & ipsa plurimum; ut quæ ex ipsis Decretalibus Apocryphis contineat ea quæ antiquum jus sapiunt, & legitimas sanctiones, quas pretendimus complectatur. pag. eadem.
- IV. Non dissimulandum quin Ivo Carnotensis in Gaufridi causâ propensor fuerit in Romanas partes: quid verò mirum? si quidem sua ipsius causâ agebatur: quanquam neque id impunè tulit à Comprovincialibus Episcopis. pag. 284.
- V. Collectionis Gratiani minima autoritas; cum & parùm accurata sit Bellarmino teste, & privati hominis factus, ut arguit Antonius Augustinus. pag. 286.
- VI. Deinde in illa ipsa collectione multa reperire est, quæ antiquam judiciorum formam commendant. pag. 287.
- VII. Collectio Gregorii IX. quæ obicitur, nullam vim tribuit effato Innocentii III. quod continet. pag. eadem.
- VIII. Major est quidem autoritas hujus collectionis, quam ceterarum: sed in Galliâ saltem, ubi jus priscum semper prevaluit, vim legis obtinuisse illam non suadebitur. pag. 289.
- IX. Neque juvat quicquam quod in scholis Galliarum aliquibus prelegatur. pag. 291.

§. III.

An facta seu exempla quædam depositionum, quæ
authoritate Pontificiâ factæ dicuntur in Galliis
ante concordata, jus antiquum illic
extinctum esse persuadeant?

S T N O P S I S.

- I. **C**ERTUM est exempla depositionum aliqua proferri
posse à temporibus Hugonis, quæ antiquo juri contraria
sunt: sed non idcirco illud evertunt. pag. 294.
- II. Nam legibus standum, non exemplis. pag. eadem.
- III. Deinde plura ejusmodi exemplorum nimis probant. pag.
295.
- IV. Reliquisque adeò authoritatem abrogant. pag. eadem.
- V. Sed & hoc depositionum genus à Gallis improbatum testatur
Goffridus Vindocinensis. pag. 296.
- VI. Quacumque judicia tentata sint in Galliis à summis Pon-
tificibus, jus Gallorum antiquum ea non everterunt. pag. 297.
- VII. Etsi fortè rei nonnulli talibus judiciis acquieverint.
pag. 298.
- VIII. Jure tamen Romani Pontifices, obstantibus nempe, vel
conniventibus Metropolitanis, authoritatem suam in coercendis
Episcopis interponere potuerunt. pag. 299.
- IX. Ita quidem fecit olim Alexander II. ut constat ex ejus
Epistola ad Gervasium Archiepiscopum Remensem. pag. eadem.
- X. Ita posterioribus longè temporibus Joannes XXII. ut ex li-
bello ejus liquet ad quosdam Gallia Episcopos inscripto de fi-
nienda causa Petri Episcopi Catalaunensis: qui libellus totus
refertur, quia disertè probat antiquam judiciorum disciplinam
tum temporis viguisse in Galliis, ne contradicente quidem
summo Pontifice. pag. 301.
- XI. Duo & alia egregia monumenta referuntur quæ ad eandem
causam pertinent, remque eandem confirmant. Alterum est Epi-

*stola Ludovici X. Regis ad Gazonem Laudunensem, alterum
est Epistola Roberti Archiepiscopi Remensis. pag. 305.*

ARTICULUS XI.

De temporibus quæ concordatorum legem
secuta sunt.

SYNOPSIS.

- I. **D**E mente & interpretatione concordatorum nihil additur iis quæ articulo 3. fusè tractata sunt. pag. 310.
- II. Quæ quidem confirmantur usu, qui deinceps secutus est: nam quoties ab initis concordatis Romani Pontifices judicare voluerunt Episcopos aliquos Galliarum, toties intercessum est vel à Rege ipso Christianissimo, vel à Clero Gallicano, Episcopisve accusatis. pag. eadem.
- III. Ita intercessit Carolus IX. ubi Pius IV. quinque Episcopos ob Lutheranam pravitatem deicere aggressus est. pag. 311.
- IV. Ita eodem regnante Principe Vceticensis & Valentinus Episcopi à Pii IV. judicio contrà se lato ob abusum ad Regium tribunal provocarunt. pag. 313.
- V. Responso quam adhibent nonnulli planè futilis est, & se ipsam jugulans. pag. 314.
- VI. Opponuntur tria alia facta seu exempla. pag. 315.
- VII. Primum, Aniciensis scilicet Episcopi, nihil contrà jus commune facit; utpote cum singulari privilegio Apostolicæ Sedi obnoxium se immediatè præfert Episcopus Aniciensis. pag. 316.
- VIII. Secundum, Archiepiscopi nempe Lugdunensis, non plus juvat; cum ipse primatialis dignitatis ratione Papam unum agnoscere judicem voluerit. pag. 317.
- IX. Tertium, scilicet Episcoporum quibus procurante Richelio Cardinali judices ab Urbano VIII. delegati sunt, nihil habet ponderis: tum quia singulare est omnino, tum quia fortiter intercessit Clerus Gallicanus, ubi primum libertas fuit. pag. eadem.
- X. Referuntur acta Cleri Gallicani circa hoc negotium. pag. 318.

ARTICULUS XII.

An Concilium Tridentinum Gallicos mores immutaverit circa Episcoporum judicia?

SYNOPSIS.

- I. *REFERTUR* lex lata à Concilio Tridentino cap. Causæ criminales: quæ quidem contraria est antiquo juri. pag. 341.
- II. Sed an lata Gallis, dubium. pag. eadem.
- III. Cardinalis enim à Lotharingâ in ipso Concilio capiti huic intercessit, si fortè Regis Regnique Galliarum libertatibus ac privilegiis obesset. pag. 342.
- IV. Improbatur quoque nominatim est ab oratoribus Regis Christianissimi. pag. 344.
- V. Ipsismet Concilium libertates Gallicanas reservavit, Cardinali Lotharingo teste. pag. eadem.
- VI. Deinde verò disciplina Concilii Tridentini generatim accepta non est à Gallis; atque adeo nec eos ligat. pag. eadem.
- VII. Reipsâ Senatus Parisiensis anno 1569. Tridentina legis rationem non habuit in causâ Cardinalis Castellonii, Episcopi Bellovacensis. pag. 345.
- VIII. Malè argumentatur qui objicit Episcopos Gallicos à Rege Christianissimo postulasse sæpius ut Concilii Tridentini disciplinam recipi juberet, immò & ipsos huic disciplina Sacramento se subjecisse. pag. 346.
- IX. Adjunguntur & ea quæ in Belgio contingere, ubi deliberatum fuit de Tridentino recipiendo. pag. 348.

ARTICULUS XIII.

Quæ sit etiamnum Gallorum mens de Episcoporum
judiciis ac depositionibus?

SYNOPSIS.

- I. **M**ENS Gallorum explorari melius non potest quam ex
sententiâ, tum Episcoporum Gallicanorum, tum Sor-
bonica facultatis. pag. 350.
- II. Anno 1663. Doctores Parisienses quid eâ de re sentirent
professi sunt apud Regem Christianissimum, duce ac perorante
Archiepiscopo Parisiensi. pag. eâdem.
- III. Eorum declaratio Regia & publica auctoritate comprobata
est. pag. 351.
- IV. Referuntur articuli Sorbonici, Senatusconsultum, & san-
ctio Regia. pag. eâdem.
- V. Qui sit Episcoporum Gallicanorum ea de re sensus, ex iis
colligitur, quæ in negotio quatuor Episcoporum contingere.
pag. 359.
- VI. Referuntur Epistolæ plurimorum Episcoporum ad summum
Pontificem, & ad Regem Christianissimum. pag. 360.

DISSERTATIONIS EPILOGUS.

An divisio juris in antiquum & novum ferenda sit
in Galliis, quoad Episcoporum deponendorum
rationem?

Ex antedictis concluditur, quod ferenda non sit. pag. 375.

APPENDIX.

Insignia quatuor monumenta, quibus Ecclesiæ Gal-

licana libertas, in retinenda antiqua judiciorum
Episcopali forma, confirmatur.

- I. **E**PISTOLA Caroli Calvi ad Hadrianum Pontificem,
de causa Hincmari Landunensis. App. p. 2.
- II. Rescriptum Concilii Duziacensis ad eundem Pontificem, de
eodem negotio. App. pag. 25.
- III. Epistola Caroli Calvi ad Joannem VIII. Pontificem de
judiciis & appellationibus Episcoporum & Presbyterorum Gal-
lie ad Sedem Apostolicam. App. pag. 50.
- IV. Apologia Gerberti pro Synodo Remensi, in Arnulphi causa.
App. pag. 69.

DISERTATIO
AD DIVINIS JURE IN ANTIQVAM & NOVIAM LEGEM
IN CALIA, QUOD EPISCOPVS & PRESBYTERVS
RATONEM;
EX ANTIQVA TRADITIONE, QUAE JUREM NON IN
APPENDIX
Insignia quatuor monumentis, quibus Ecclesie Gal-

APPENDIX

Insignia quatuor monumenta, quibus Ecclesiæ
Gallicanæ libertas, in retinenda antiqua Epis-
copalium judiciorum forma, confirmatur.

Monumenta illa sunt,

- I. **E**PISTOLA Caroli Calvi ad Hadrianum Ponti-
ficem, de causa Hincmari Laudunensis.
- II. Rescriptum Concilii Duziacensis ad eundem Pontifi-
cem, de eodem negotio.
- III. Epistola Caroli Calvi ad Joannem VIII. de Judiciis
& appellationibus Episcoporum ac Presbyterorum Ec-
clesiæ Gallicanæ ad Sedem Apostolicam.
- IV. Apologia Concilii Remensis à Gerberto conscripta.

*De hisce monumentis injecta est mentio in contextu disserta-
tionis.*

*De Epistola quidem Caroli Calvi ad Hadrianum, & de Res-
cripto Concilii Duziacensis ad eundem Pontificem, agendo de
causa Hincmari Laudunensis. pag. 243.*

*De Epistola Caroli Calvi ad Joannem VIII occasione judi-
ciorum à Joanne audaciùs paulo usurpatorum in Gallis. p. 245.*

*De Apologia autem Concilii Remensis, ubi de causa Arnulphi
Remensis. pag. 257.*

*Exscribenda verò hæc duxi integra instar appendicis, tum
quia non sic obvia sunt alibi omnibus, tum quia ad confirma-
tionem eorum, quæ de Episcoporum judiciis scripsi, aptissima visa
sunt atque utilissima.*

*Imo verò tamen hætenus planè siluissim, loquerenturque so-
lummodo quatuor isthec monumenta egregia, vinceret profectò
Ecclesiæ Gallicanæ libertas, qua parte, vetustis innixa Canoni-
bus, antiquam judiciorum Episcoporum normam tuetur ac pro-
pugnât. Habes enim in istis veluti armamentaria quatuor, in*

quibus vis omnis continetur, sive Canonum ipsorum quibus disciplina antiqua sancita est, sive morum consuetudinumque laudabilium quibus in Gallis roborata.

Juvabunt illa insuper ad eorum confutandam opinionem qui Provincialium Synodorum in Episcoporum judiciis auctoritatem floruisse quidem aiunt sub prima Regum nostrorum stirpe, emarcuisse vero fabulantur sub secunda ac tertia. Nam Epistola utraque Caroli Calvi, cui Concilii Duziacensis rescriptum veluti surculus adhærescit, ab ipsa secunda Regum Francorum stirpe oriunda est; Apologiam vero Concilii Remensis sub umbra florentis tertia Gerbertus concinnavit.

Quod si vero cum illis quatuor, & ea jungantur posteriorum temporum instrumenta, quæ sub finem dissertationis meæ collecta sunt; fiet profecto exurgetque ex omnibus veluti apex inexpugnabilis, ubi tuta inviolataque Episcoporum Gallicanorum dignitas æternum conquiescet.

EPISTOLA CAROLI CALVI ad Hadrianum Papam.

*Sanctissimo ac Reverendissimo Patri Hadriano Summo Pontifici
& universali Pape, Carolus Dei gratiâ Rex & spiritalis
filius vester.*

LEGIMUS in Libro Paralipomenon filios Israël mente pacifica ivisse ad prælium, quia non livoris vindictâ, sed obtinendæ pacis gratiâ dimicaverunt. Quod rursum dicimus, quia cogitis nos indecentibus potestati regiæ literis vestris inhonoratum, inconvenientibus Episcopali modestiæ vestræ mandatis gravatum, contumeliis & opprobriis dehonestatum, aliter quàm vellemus mente pacifica vobis rescribere, ut tandem animadvertatis, quanquam perturbationibus hominis obnoxium, in imagine tamen Dei ambulantes esse nos hominem, habere sensum paterna & avita successione, Dei gratiâ, regio nomine ac culmine sublimatum: & quod his majus est, Christianum, Catholicum, fidei orthodoxæ cultorem, sacris literis ac legibus

3
tam ecclesiasticis quàm sæcularibus ab infantia eruditum,
nullo crimine publico in audientia episcopali legaliter ac
regulariter accusatum, minimè autem convictum. Et ut,
quæ superaddere poteramus, alia taceamus, ne nos potius
jactare quàm vera dicere videamur, licèt legamus Apo-
stolum plura de se dixisse, ob aliorum salutem necessitate
compulsus. Quoniam sæpe humiliter vobis locuti, beni-
gna & pacifica atque honorabilia nobis scripta impetrare
nequivimus, ut quietem pacis & venerationem, quam apud
antecessores vestros nostri decessores & nos habuimus, quo-
modo obtinere possemus. Scripsimus vobis per Actar-
dum Episcopum & mansuetudinis nostræ legatum, singul-
latim ac viritim quàm inconvenientia pro Hincmaro quon-
dam Laudunensi Episcopo ex nomine vestro nobis scripta
fuerunt, quæ nos à vobis processisse non credebamus, pu-
tantes nos ratione comperta ab incompetentibus, quæ alio-
rum instinctu nobis eatenus scripta fuerunt, calamum re-
vocare: sed spe vana frustratis, aliter nobis quàm speraba-
mus evenit. In capite quippe literarum quas per præfatum
Actardum Episcopum nobis vestra direxit paternitas, audi-
tam laudabilem caritatis & sapientiæ nostræ magnitudinem
vos prætulisse invenimus, & mox de comperto murmure
& tumultuoso clamore, indebitæ reprehensionis adversus
paternitatem vestram nos denotatos reperimus: sicque au-
ditam nostram sapientiam collaudastis, ut quasi honestiùs &
reverà onustiùs, nos solitis contumeliis afficere volueritis,
quem non per insipientiam, sed per industriam in murmu-
ratione & clamore contra debitam caritatem delinquere
demonstrabitis, & quasi ad ora vasculi melle illiti, & de
eodem fonte quo & antè missæ literæ istæ posteriores no-
bis perniciosum poculum propinaverunt, fatentes illa, quæ
aliorum instinctu & non à vobis processisse credebamus,
vestra fuisse.

Nam in præcedentibus literis, nos perjurum, tyrannum
ac perfidum, & distractorem rerum ecclesiasticarum non
confessum, nec ordine judiciario legaliter ac regulariter
convictum vocastis: in istis autem murmurationis crimén

a ij

4
nobis impegistis, & tumultuosi clamoris nævum imposuistis, arguente Domino carnalem Israel per Prophetam, unde nos coarguitis: *Quia non fecerit iudicium sed clamorem.* Et Apostolus, *Omnis, inquit, clamor & indignatio tollatur à vobis.* Et non levius est malum murmuratio his, quibus nos antea denotastis, dicente Apostolo, *Neque murmuraveritis, sicut quidam illorum murmuraverunt, & a serpentibus perierunt.* Et ut beatus dicit Gregorius, Nullus murmurans regnum Dei intrare permittitur. Hinc colligendum est quantum peccatum sit murmuratio, quæ regnum Dei intercludit. Sicut & illa peccata gravia, post quorum enumerationem dicit Apostolus, *qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt.* Et non, ut scripsistis, tumultuoso clamore paternitatem vestram indebitè reprehendimus, sed quæ nobis ex vestro nomine scripta fuerunt, non multorum vocibus, quibus tumultus fieri solet, sed nostra tantum voce rescripsimus. Et quoniam talia vos misisse, & à sancta Romana Ecclesia, in omnibus semper discretissima atque cautissima, dictata fuisse, nequaquam credidimus: quia ipsa sancta Sedes cum modestia & discretionem semper corrumpere, & salubriter corrigere secundum uniuscujusque personam & ordinem solita fuit, suggessimus. Igitur si malè locuti sumus, testimonium perhibete de malo; si autem benè, quid nobis succensetis? Scriptum est Abraham licet sanctum, ut à Deo sanctificatum hominem, tamen eidem Deo dixisse: *Num perdes iustum cum impio? Non est hoc tuum, qui iudicas omnem terram:* Et non ingrati hoc Dominum suscepisse. Et nos arguitis, quoniam humili placatione vobis suggessimus, non esse vestrum, non confessio, nec legaliter ac regulariter convicto, regia etiam potestate gratiâ Dei prædito, talia sicut plebeio, & de criminibus confutato, scribendo impingere, scientes quàm grave sit fratri, quod nobis impactis minus est, dicere fatue, nullique detrahendum, vel contra fas maledicendum: minimè autem Regi, ut Apostolica doctrina, atque sancti David in Saülis jam à Domino reprobati reverentia, & Salomonis sapientia, ac Nabuthæ prodit historia.

Invenimus etiam in eisdem literis nobis datum consilium, si fortè dici potest consilium, quod est exemplo Domini contrarium, & decretis Sanctorum invenitur adversum; scilicet, ut verbis vestris dicamus, omnia quæ à Sede Apostolica, cui per Dei gratiam præsidetis, directæ sunt, alacri mente percipere, animo grato amplecti, & humili semper debemus intentione recipere. Scriptum est enim nobis ex vestro nomine, Nos perjurum, tyrannum ac perfidum, & distractorem esse rerum ecclesiasticarum, Et hæc alacri mente percipere, animo grato amplecti, & humili semper debemus intentione recipere? Nisi scriptor fortè velit nos cum vulgo Æthiopes vocare argenteos, & ideo quis nobis pulcher videatur, quia nomine bellus vocatur, & sibi cantare cum Persio: Quicquid calcaveris rosa fiat; illudque propheticum incurrere, *Va his qui ponunt amarum in dulce*, cum Dominus dicentibus ad se Judæis, *Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & demonium habes?* quod recognovit, tacendo consensit, & patienter repulit, quod dictum fallaciter audivit dicens, *Ego demonium non habeo*. Cujus pro modulo nostro in hoc exemplum secuti, qui non dedignatus est ex ratione ostendere se peccatorem non esse, qui ex virtute divinitatis poterat peccatores justificare; de his patienter apud paternitatem vestram nos excusavimus, ne si penitus taceremus, tales quales denotabamur, tacendo & consentiendo esse nos fateremur, & quasi confessi, nostra confessione convicti judicaremur.

Et hoc hortamentum quod in literis ex nomine vestro ab Aetardo Episcopo nobis delatis invenimus, scilicet ut omnia quæ à Sede Apostolica nobis veniunt, humili debeamus semper intentione recipere, non solum ut præmissimus, evangelicæ veritati, sed etiam decretis Sanctorum invenitur adversum. In quorum decretis legimus, cum absolvi non posse, qui in seipsum dixerit mortis causam, quâ editâ in alium puniretur, falsum videlicet testimonium: cum omnis, qui sibi fuerit mortis causa, major homicida sit. Et hinc decreverunt, Ut quicumque sub ordinatione vel

a ii]

Diaconatus, vel Presbyterii, vel Episcopatus, mortali crimine dixerint se esse pollutos, à supradictis ordinationibus submovendos. Et nos, si ad talia nobis impacta tacendo consentiremus, non solum à regimine regio, verum & à Catholicæ Ecclesiæ communione nos ipsos sequestraremus. Non igitur talia nobis ex parte Sedis Apostolicæ, nomine vestro scripta, mente alacri percipere, & animo grato amplecti, & humili semper debemus intentione recipere, quæ sicut in eisdem literis ex sententia sapientis Salomonis subiungitur: *Quasi stimuli & sicut clavi in altum defixi esse viderentur*, quia culpas delinquentium nesciunt palpare, sed pungere. Cui sententiæ item sapientis verba referimus, quibus dixit: *Priusquam interroges, ne vituperes quemquam, & cum interrogaveris, id est probaveris, corripe iuste*, sicut Nathan David Regem prius interrogavit, & interrogatione probatum corripuit, & cum causa correptionis defuit, humiliter adoravit, veluti in sacra historia legimus. Mandate & scribite quæ vestro & nostro ministerio congruunt, vel decessores vestri nobis & nostris decessoribus mandaverunt atque scripserunt, & alacri mente, animoque grato recipiemus.

Literæ autem ex nomine vestro semper sine interrogatione, id est, sine probatione nos pungunt, & peccata, pro quibus invitum pungunt, sponte confessa, vel ordine iudicario legaliter ac regulariter comprobata non ostendunt; & cum peccata manifesta & probata desint, fomentis benignæ adhortationis & allocutionis non refovent: reprehendente hinc Domino populorum rectores asperos, atque dicente: *Vos autem cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia* Quibus Apostolus regulam dedit commotionis, singulis dicens: *Argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina*. Misceas temporibus tempora, terroribus blandimenta, durum magistri, pium patris affectum ostendentes, id est, indisciplinatos & inquietos debent durius arguere, obediens autem atque patientes, ut in melius proficiant, obsecrare; negligentes autem & contemnentes debent utique increpare atque corripere, & de criminalibus pecca-

7
eis aut ultrò confessos, aut ordine judiciario convictos at-
que comprobatos, secundum modum culpæ legaliter ac
regulariter judicare. [Noluit Apostolus, inquit beatus Au-
gustinus, hominem ab homine judicari ex arbitrio suspicio-
nis, vel etiam extraordinario usurpato iudicio, sed potius
ex lege Dei secundum ordinem Ecclesiæ, sive ultrò con-
fessum, sive accusatum & convictum: alioquin illud cur
dixit: *Si quis cum frater nominatur aut fornicator, aut idolis
serviens &c.* nisi quia eam nominationem intelligi volunt,
quæ sit in quenquam, cum sententia ordine judiciario at-
que integritate profertur: nam si nominatio sola sufficit,
multi damnandi sunt innocentes, quia sæpe falsò in quen-
quam crimina nominantur: plerique autem boni Christiani
propterea tacent, & sufferunt aliorum peccata, quæ nove-
runt, quia documentis sæpe deseruntur, ut ea quæ sciunt,
iudicibus ecclesiasticis probare non possint: quamvis enim
sint vera quædam, non tamen iudici facillè credenda sunt,
nisi certis indiciis demonstrantur, nisi ordine judiciario
comprobentur, ut si per iudicium mali ab Ecclesiæ com-
munionem auferri non possunt, tolerantur potius, ne perversè
malos evitando quisque ab Ecclesia ipse discedens, eos
quos fugere videtur, vinciat ad gehennam.]

Quod scriptum est in eisdem ex nomine vestro literis,
quia sanè non patienter Pontificii vestri monita & corre-
ctiones nos audiisse comperistis, liquidò patet adhuc perfe-
ctæ aliquid caritatis minus dumtaxat habere, de qua dicit
Apostolus, *Charitas patiens est, benigna est, non inflatur,
non irritatur, non agit perperam, omnia suffert, omnia susti-
net.* Cujus caritatis modum & perfectionem in benignita-
te atque patientia, in humilitate & sufferentia, exemplo
sanctæ paternitatis vestræ, in literis vestris discere admo-
dum cuperemus, si Deus nos inde honorare dignaretur.
Quod & in hoc possemus addiscere, si in his ad quæ ex no-
mine vestro nobis scripta, sanctitati vestræ rescripsimus, si-
stineretis modicum quid insipientiæ nostræ, & supportaretis
nos, sicut magnus Petrus Apostolicæ & primæ Sedis pri-
mus Episcopus, non solùm patienter, sed & gaudenter ad-

eò suscepit reprehensionem suam à Coapostolo suo Paulo sibi
 ostensam, ut ejus epistolas in quibus se reprehensum lege-
 rat, cum maximo favore laudaverit. Non enim ita suppu-
 ratè eas laudare poterat, nisi legisset: & quia legit scriptum,
 reprehensum se in eis invenit: & quoniam eas tam gran-
 diter laudavit, quàm gratanter justam reprehensionem
 suam accepto tulerit patienter, ostendit: & cum à mino-
 ribus suis reprehensus fuit, cur ad gentiles intraverit, non
 eis nudo & tumido sermone respondit, ut omnia quæ ege-
 rat patientissimè sustinerent, nec aliquid in eorum querela
 de sua potestate dixit, sed humili ejus ratione placavit, at-
 que in causa reprehensionis suæ etiam testes adhibuit. Quia
 si in querela fidelium, ut beatus dicit Gregorius, aliquid
 de sua potestate diceret, profectò doctor mansuetudinis
 non fuisset. Si igitur pastor Ecclesiæ, Apostolorum Prin-
 ceptis signa & miracula singulariter faciens, non dedignatus
 est in causa reprehensionis suæ, rationem humiliter redde-
 re; quanto magis, inquit beatus Gregorius Apostolicæ Se-
 dis Pontifex, nos peccatores cùm de re aliqua reprehen-
 dimur, reprehensores nostros ratione humili placare debe-
 remus? Literæ autem ex nomine vestro nobis directæ, non
 humili nos ratione placarunt, nec contra rationem nos ea
 ratione & auctoritate quævisse monstrarunt, sed indebitâ
 increpatione os nostrum oppilare studuerunt, cùm Deo
 gratias, liberâ adhuc fronte, de his quæ nobis per literas
 ex nomine vestro directas impacta sunt, loqui possimus.

Scriptum est etiam in præfatis literis nobis ex nomine
 vestro directis, de Hincmaro hoc modo. [Volumus & au-
 thoritate apostolica jubemus ipsum Hincmarum Laudunen-
 sem Episcopum, vestrâ fretum potentiâ, ad limina Sancto-
 rum, nostramque venire clementiam: quo sanè veniente,
 veniat pariter accusator idoneus, qui nullâ possit auctori-
 tate legitimâ respui. Et tunc in præsentia nostra & totius Se-
 dis Romanæ synodali collegio, causa illius prudenter venti-
 lata examine, ac diligenter inquisita secundum Deum &
 sacrorum Canonum constitutiones, Spiritu Dei prolatis sine
 protelatione aliquâ definietur.] Quæ relegendes licet con-

tra

tra morem decessorum ac prædecessorum vestrorum hoc dictum invenerimus, id est umbrosum sæculi typhum inducere in Ecclesiam suam, quæ lucem simplicitatis, & humilitatis diem Domini videre desiderantibus præfert; tamen de voluntate non dubitavimus: quia humano animo facile potest subripi quod ex deliberatione conveniat immutari. Sed valdè mirati sumus, ubi hoc dictator epistolæ, nobis per Aæardum Episcopum delatæ, scriptum invenerit esse apostolica auctoritate præcipiendum, ut Rex corrector iniquorum & districtor reorum, ac secundum leges ecclesiasticas atque mundanas ultor criminum, reum legaliter atque regulariter pro excessibus suis damnatum, suâ fretum potentiâ Romam dirigat: maximè autem illum qui & ante depositionem contra custodiam publicam, & contra quietem moliri, in tribus Synodis extitit deprehensus, sicut in gestis episcopalibus paternitati vestræ directis continetur, & post depositionem suam, & per se, & per quoscumque potuit, à sua pervicacia non quievit. Sed non miramur si in posterioribus literis, ex nomine vestro nobis directis est infulcitum, ut regulariter ac legaliter damnatus qui nullis legibus decernitur, à quoquam, gradu, seu rebus ac facultatibus redonandus, antequam si contra custodiam & quietem publicam moliri non fuerit deprehensus, renovato Apostolicæ Sedis auctoritate iudicio in provincia, qua fuerit iudicatus, fortè inveniatur innoxius, regiâ nostrâ potentiâ ad vestram veniat fretus, cum se auctore, damnato debeat zelus rectitudinis, non clementia resolutionis: quæ si non de eodem foramine, de eodem tamen conamine manarunt, de quo & anteriores fluxerunt, in quibus continetur, ut res omnes Hincmaro commissæ Ecclesiæ, donec ad propria reverteretur, nobis committeretis ut indemnes consisterent, & aliquod dispendium non incurrerent.

Unde sicut vobis rescripsimus, & nunc iterum vobis scribere non piguit, sed exigente causa necessarium est, quia Reges Francorum ex regio genere nati, non Episcoporum vice-domini, sed terræ domini hætenus sumus com-

b

putati, & ut Leo ac Bituricensis Synodus scripsit, Reges & Imperatores, quos terris divina potentia præcepit præesse, jus distinguendorum negotiorum Episcopis sanctis juxta Divalia constituta permiserunt, non autem Episcoporum villici extiterunt. Et sanctus Augustinus dicit, per jura regum possidentur possessiones, non autem per episcopale imperium Reges villici fiunt, actoresque Episcoporum. Et Dominus, *que sunt Cesaris Cesari, & que sunt Dei Deo reddi precipit*, qui etiam censum Regi reddidit, & Apostolus voluit ferviri Regibus, voluit honorari & non culcari Reges, *Regem, inquit, honorificate*. Et iterum, *Omnis, inquit, anima potestatibus sublimioribus subdita sit, reddite ergo omnibus debita*, Et paulò superius: *Idèò necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed & propter conscientiam*. Et si revolveritis regesta decessorum ac prædecessorum vestrorum, talia mandata sicut habentur in literis ex nomine vestro nobis directis per Actardum Episcopum, decessores nostros à decessoribus vestris accepisse nullatenus inveniatis; unde pauca de pluribus vobis scribere necessarium duximus.

Sanctus Gregorius merito vitæ & sapientiæ doctrinâ Apostolicæ Sedis Pontifex, & toti orbi colendus ac imitandus, Francorum Regibus Theodorico & Theodeberto prædecessoribus nostris de præjudicio cujusdam Episcopi, non ita ut vos nobis scripsistis, pro eo qui pro meritis suis legaliter ac regulariter justè depositus est: scripsit hoc modo: [Frater & Coepiscopus noster Ursinus Taurinæ civitatis Antistes, in parochiis suis quæ intra regni vestri sunt terminos constitutæ, grave omninò dicitur præjudicium sustinere, adeò ut contra ecclesiasticam observantiam, contraque sacerdotalem gravitatem, & contra sacrorum Canonum definita, nullo ejus exigente crimine, alter illic nunc meruerit Episcopus ordinari. Et quia parum visum est, si illicitis non jungerentur illicita, etiam res Ecclesiæ suæ, ut fertur, ablata sunt. Quòd si ita se veritas habet, quoniam nimis intolerabile est, ut virtute opprimeretur, cui culpa non nocuit, præmissò paternæ salutationis alloquio petimus, ut quod excellentia vestra amore ecclesiasti-

cæ reverentiæ & æquitatis contemplatione sponte potest impendere, nostræ studeat benignius intercessioni concedere, & justitiam illi, sicut de æquitatis ejus bono confidimus, faciat in omnibus custodiri, atque patefacta veritate quod illicitè actum est, corrigi. Pro utilitate ergo animæ vestræ, hæc apud vos nostra exhortatio locum inveniat, &c.] Sed & ad Romanum Exarchum minoris dignitatis quàm simus Dei gratiâ, regiæ potestatis, de quodam Episcopo scripsit hoc modo. [Pervenit ad nos Blandum Ortonensis civitatis Episcopum, longo jam tempore in civitate Ravennati à vestra excellentia detineri, & fit ut Ecclesia sine rectore, & populus quasi sine pastore grex fuit, & ibidem infantes pro peccatis absque baptismo moriantur. Et rursus: Quia non credimus quòd cum excellentia vestra, nisi ex aliqua probabilis excessus causa tenuerit, oportet ut habita Synodo palam fiat, si quod in eum crimen intenditur: & si talis in eo culpa reperitur, quæ ad usque degradationem sacerdotii deducatur, aliam necesse est ordinationem inquiramus; ne Ecclesia Dei in his sine quibus eam Christiana non patitur esse religio, inculta ac destituta maneat: sin autem excellentia vestra aliter se habere quàm de eo quod dicitur esse perspexerit, eum ad Ecclesiam suam reverti concedat, ut officium suum in commissis sibi animabus adimpleat.] Quibus mandatis beati Gregorii prædecessoris vestri, de his qui necdum judicio Synodali legaliter ac regulariter pro criminibus suis fuere depositi, collatis cum scriptis ex nomine vestro nobis directis, ex eo qui legaliter ac regulariter pro suis excessibus judicio synodali habetur depositus, ut eum nostrâ fretum potentiâ, Romam mittamus, quæ potius sequenda sint, judicate. Nos autem auctoritatem vestram judicaturam potius credimus, ut ea sequamur quæ decessores ac prædecessores vestri secundum scripturarum tramitem, prædicationemque majorum scripserunt, quàm illa quæ scriptor sæpeditæ epistolæ ex nomine vestro nobis directæ confinxit. Ait enim beatus Augustinus libro ad Januarium: Omnia talia, quæ neque sanctarum Scripturarum auctoritati-

b ij

bus continentur, nec in Conciliis Episcoporum statuta inveniuntur, nec consuetudine universalis Ecclesiae roborata sunt, rescanda existimo. Et sanctus Leo, de his quae à sacris Canonibus habentur ita praefixa, & eisdem Apostolicae Sedis sunt promulgata decretis, ut nulla possint ratione convelli, constituit; ut omni penitus auctoritate sit vacuum, quicquid ab illorum fuerit constitutione diversum. Ac si cum Paulo diceret, Quia sibi ipsi Apostolica Sedes in suis constitutionibus esse non potest contraria, *Licet nos aut Angelus de celo evangeliset vobis praeter quod evangelizavimus vobis, anathema sit.* Sed ut in controversia Quintiliani legitur, Floribus vafricia nebulonum veneficatis apes mortuas esse, quibus mellificandum fuerat; de Scripturis sacris beatus Petrus agi demonstrat, loquens de Pauli epistolis, *Quae indocti & instabiles, inquit, depravant sicut & ceteras scripturas ad suam ipsorum perditionem.* Et de traditionibus ecclesiasticis sanctus Innocentius: Dum, inquit, unusquisque non quod traditum est, sed quod sibi visum fuerit, hoc existimat esse tenendum, inde diversa in diversis locis vel ecclesiis, aut teneri, aut celebrari videntur, ac fit scandalum populis, qui dum nesciunt traditiones antiquas humana praesumptione corruptas, putant sibi aut ecclesiis non convenire, aut ab Apostolis vel apostolicis viris contrarietatem inductam. Contra quem morbum sanctus Caelestinus salubre cunctis celebravit antidotum, dicens: Nulli Sacerdoti liceat suos Canones ignorare, nec quicquam facere, quod Patrum regulis possit obviare. Quae enim à nobis res digna servabitur, si decretalium norma constitutorum, pro aliquorum libitu, licentia populis permiscenda frangatur? Et sanctus Gelasius in decretis suis: Patres nostri, Catholici videlicet & docti Pontifices, in unaquaque secta quolibet tempore suscitata, quicquid pro fide, pro veritate, pro communione catholica atque apostolica, secundum scripturarum tramitem, praedicationemque majorum, facta semel congregatione, sanxerunt, inconvulsum voluerunt deinceps firmumque constare, nec in eadem causa denuò quae praefixa fuerant retractari, qua-

libet recenti præsumptione permiserunt.

Videndum est igitur quid hic trames sanctarum Scripturarum, & prædicatio majorum definiant. Scriptum quippe legimus in sacra historia, dixisse Dominum per Prophetam Josaphat Regi: *Impio præbes auxilium, & his qui oderunt Dominum amicitia jungeris, & idcirco iram quidem Domini merebaris, sed bona opera inventa sunt in te, eo quod abstuleris lucos de terra juda.* Et in Evangelio semel & secundo ac tertio monitum & non obedientem ad correctionem debitam, Dominus sicut ethnicum & publicanum jubet haberi. Et beatus Gregorius in decretis suis, sicut in gestis Synodi invenire potestis, pervasorem non solum rerum alienarum, sed etiam Ecclesiæ sibi commissæ anathematizatum definit: verum & si alius hoc egerit, is qui præest Ecclesiæ, si hoc vel ipse fieri præcipit, vel sine sua præceptione factum digna punire animadversione neglexerit, eum anathematizat: Satis ergo mirari non possumus, unde scriptor epistolæ nobis ex nomine vestro delatæ, hanc legem apud se auro sculptam produxit, quam Dominus digito suo non scripsit, nec scribendam cuiquam inspiravit, neque ordinatam per Angelos in manu Mediatoris illius dedit; quam non paganus indixit, non Christianus induxit, non ecclesiasticus vir decrevit, quæ de se sub isto cælo, sicut non atramento manu justitiæ, ita nec Spiritu Dei vivi scripta personuit: qua me Regem à Deo constitutum, & gladio ex utraque parte acuto, ultore scilicet nocentium & defensore innocentium insignitum, ad malefactorum vindictam, ut exponit Apostolus, laudem verò bonorum, rei atque damnati, atque anathematizati fautorem esse præcipit: jubens ut Hincmarum sacrarum legum prævaricatorem, sancti sacerdotii vituperatorem, regis dignitatis contra regulam apostolicam dehortatorem, regni perturbatorem, perjurum, & seditionum auctorem, Ecclesiæ sibi commissæ afflictorem, facultatum ecclesiasticarum sacrilegum, fraudatorem ac extirpatorem Episcoporum, ac totius populi nostrarum partium scandalizatorem, alienarum rerum pervasorem, & veniendo contra subscriptio-

b iij

nes & professiones suas à se ipso damnatum, potentiâ Regiâ fretum, Romam venire faciamus.

Quis igitur hanc universam legem infernus evomuit? quis tartarus de suis abditis & tenebrosis cuniculis eructavit? contra quam litteris sacris ostensa nobis est via, quam sequamur, apposita forma, cui imprimamur. *Clamavit*, inquit, *Propheta ad Regem Israel*, & ait, *servus tuus egressus est ad preliandum cominus, cumque fugisset vir unus, adduxit eum quidam ad me, & dixit custodi virum istum, qui si fuerit lapsus, erit anima tua pro anima ejus, aut talentum argenti appendes. Dum autem ego turbatus huc illucque me vertirem, subito non comparuit. Et ait Rex Israel ad eum: hoc est judicium tuum quod ipse decrevisti. At ille statim absterfit pulverem de facie sua, & cognovit eum rex Israel, quod esset de Prophetis: Qui ait ad eum; hec dicit tibi Dominus, quia dimisisti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima ejus, & populus tuus pro populo ejus. Reversus est igitur Rex Israel in domum suam audire contemnens, & furibundus venit in Samariam. Quænam vos dementia cepit scientes dixisse Christum Dei virtutem & Dei sapientiam, Per me Reges regnant, & conditores legum justa decernunt. Et sacri Canones (sicut credimus & in Apostolicis literis sæpius legimus) Spiritu Dei conditi, & totius mundi reverentiâ sunt consecrati: propterea videamus quid de hujusmodi sancti Canones & sacræ leges decernant. Ait enim sanctum Africanum Concilium: Et illud petendum, quin apud terræ principes, statuere dignentur: ut si quis cujuslibet honoris Clericus judicio Episcoporum, quocumque crimine fuerit damnatus, non liceat eum sive ab Ecclesiis, quibus præfuit, sive à quolibet homine defensari, interpositâ pœnâ damni pecuniæ atque honoris, quo nec ætatem nec sexum excusandum esse præcipiant. Et tunc Valens, Gratianus & Valentinianus constituerunt, ut quicumque residentibus sacerdotibus fuerit Episcopali loco detrusus, & nomine si aliquid contra custodiam publicam, vel contra quietem moliri fuerit deprehensus, rursusque sacerdotium petere, à quo videtur expulsus, procul ab urbe quam infecit, secundum legem*

15
divæ memoriæ Gratiani, centum millibus vitam agat : sic
ab eorum cœtibus separatus, à quorum societate est dis-
cretus : sitque hujusmodi personis illicitum tenore hujus
legis sacra nostra adire secreta, & impetrare scripta, om-
nibus abjectis per culpam sacerdotio personis, quæ impe-
trata sunt, infecta permaneant, scituris his quorum defen-
sione nituntur, absque sui prehensione non futurum, si
hoc eis pollicentur suffragium, qui divinum videntur non
meruisse judicium. Unde & Leo Papa apud principalem
potestatem petiit de Eutyche scandali, & pravitatis autho-
re, ut ab eo loco, qui Constantinopolitanæ urbi nimis vi-
cinus erat, longius transferretur, ne frequentioribus sola-
tiis eorum, quos ad impietatem suam traxit, uteretur. Et
Gregorius Paulum Dyadinæ civitatis quondam Episcopum,
quo usque omne quod dilapidavit, vel de substantia tulit
Ecclesiæ, restitueret, in monasterium mittendum esse de-
crevit. Et si fortè post depositionem suam inverecundè,
ac mente perversa aliquando de Episcopatu loqui, aut rur-
sus ad hoc qualibet adspirare præsumptione tentaverit, do-
minici corporis & sanguinis commnitione privatum, in Mo-
nasterio eum usque ad diem obitus sui ad agendam pœni-
tentiam retrudi, studio Joannis primæ Justinianæ Episcopi
jussit, ut perpetrati sceleris maculas dignis disceret fletibus
emendare, juxta legem Justiniani Imperatoris, qui libro
constitutionum decrevit, ut si quis Episcopus expul-
sus, ausus fuerit ingredi civitatem, de qua repulsus est, vel ex-
ire de loco, in quo degere jussus est, jubemus eum in Mo-
nasterio in alia provincia constituto tradi, ut quæ in sacer-
dotio peccavit, degens in Monasterio corrigat. Quas le-
ges ab Imperatoribus & Regibus, nostris videlicet præde-
cessoribus, promulgatas atque decretas, nos immutatlè &
inrefragabiliter convenit conservare, sicut Apostolicæ Se-
dis antistites ad dominos & terræ principes scripserunt.
Ait enim Leo ad Leonem Augustum : Debes, inquit,
incunctanter advertere regiam potestatem tibi non solum
ad mundi regimen, sed maximè ad Ecclesiæ præsidium es-
se collatam, ut ausus nefarios comprimendo, & quæ be-

ne statuta sunt defendas, & veram pacem his quæ sunt turbata restituas. Et Gelasius ad Anastasium: Etenim Imperator Auguste, si aliquid contra leges publicas, quod ab sit, quispiam fortasse tentaret, nulla id ratione potuisset admitti. Quas etiam leges principali auctoritate promulgatas, non solum à quibuscumque Episcopis, sed etiam ab ipsis Apostolicæ Sedis Pontificibus, ipsius primæ Sedis Antistites observari debere scripserunt, sicut beatus Leo ad Leonem Augustum scribens demonstrat, dicens non se refragari debere edicta Imperialia, vel ea quæ sui decessores secundum tramitem scripturarum, predicationemque majorum statuerant: si quæ, inquit, destruxi, ego ædifico, prævaricatorem me constituo, & eis me ultionum conditionibus subdo, quas non solum auctoritas beatæ memoriæ principis Marciani, sed etiam ego mea consensione firmavi. Et sanctus Gelasius ad Anastasium Imperatorem: Si, inquit, quantum ad ordinem publicæ pertinet disciplinæ, cognoscentes imperium tibi superna dispositione collatum, legibus tuis ipsi quoque parent religionis Antistites, ne vel in rebus mundanis exclusæ videantur obviare sententiæ, quo, oro te, affectu eis convenit obedire, qui pro erogandis venerabilibus sunt attributi mysteriis? Quod & nos juxta hortamentum beati Gelasii incunctanter atque libenter exequi cupimus, in his, quæ ad suum ministerium pertinent, cunctis generaliter sacerdotibus rectè divina tractantibus, & potissimè Sedis illius Præsule, quem cunctis sacerdotibus, divinitas summa voluit præminere, & subsequens Ecclesiæ jugiter pietas celebravit, sicut nostri decessores ac progenitores orthodoxi Imperatores & Reges egerunt, ut & Apostolicæ Sedis Pontifex, & reliqui Domini Sacerdotes nobis, quæ sunt à Deo constituta, exhibeant: Scientes, sicut idem beatus Gelasius dicit, quoniam Christus memor fragilitatis humanæ, quod suorum saluti congrueret, dispensatione magnifica temperavit, sic actionibus propriis, dignitatibusque distinctis officia potestatis utriusque discrevit, suosque volens medicinali humilitate salvari, non humana superbia rursus intercipi, ut & Christiani principes

17
principes pro aeterna vita Pontificibus indigerent; & Pontifices pro temporalium cursu rerum imperialibus dispositionibus uterentur, quatenus spiritualis actio à carnalibus distare incurfibus, & ideo militans Deo minimè se negotiis secularibus implicaret; ac vicissim non ille rebus divinis præsidere videretur, qui esset negotiis secularibus implicatus, ut & modestia utriusque ordinis curaretur, ne extolleretur utroque suffultus, & competens qualitatibus actionum specialiter professio aptaretur. Omnis Pontifex, inquit Apostolus, ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis: videlicet non solum pro populo, sed quia & ipse circumdatus est infirmitate, pro suis. Et Regis est, regni negotia dispensare, sicut inculcant literæ divinitus inspiratæ. Quia ergo sanctarum Scripturarum tramite, & prædicatione majorum ostenditur, sancto etiam attestante Gelasio, quia duo sunt quibus mundus principaliter hic regitur, auctoritas sacra Pontificum, & regalis potestas. Et per Regem Regum ac Summum Pontificem cunctorum Pontificum, qui solus Rex & Sacerdos fieri potuit, conditores legum iusta decernunt, quas leges principales potestates appellarunt aeternas, & sacri Canones Spiritu Dei sunt conditi, & totius mundi reverentiâ consecrati. Et ut beatus Ambrosius ad Valentinianum dicit, leges Imperator fert, quas primus ipse custodiat, quia quod præscripsit aliis, præscripsit sibi, ne cui esset liberum, aliud judicare. Et beatus Augustinus dicit, quia postquam leges subscriptæ fuerint & firmatæ, non licet iudici de ipsis judicare, sed secundum ipsas. Quia secundum Pontificale ministerium vestrum Regio ministerio nostro monita vestræ paternitatis obedienter ac libenter cupimus obaudire, patimini nos omnia servare, quæ prædecessores vestri ac nostri de huiusmodi, unde agitur, constituerunt, & roborantes servando, quæ gesta sunt, rata doceamus esse debere quæ gerimus. Nam quomodo leges principum ritè vocabuntur aeternæ, si transeuntibus principibus unà cum eis constitutio legis transibit? Et Papa Symmachus ad Eonium: [Dum,

C

inquit, ad Trinitatis instar, cujus una est atque individua potestas, unum sit per diversos Antistites sacerdotium, quomodo priorum statuta à sequentibus convenit violari? Huc accedit, quod si eveniat hæc sententiarum varietas, ad ipsam sacrosanctam Religionem credimus pertinere, cujus omnis potestas infringitur, nisi universa, quæ à Domini sacerdotibus semel statuuntur, perpetua sint: quid aliàs contingere poterit, si successor decessoris actibus non tribuerit firmitatem, & roborando quæ gesta sunt faciat rata esse, quæ gesserit? Quanta enim Vicariis beati Petri Apostoli judicabitur esse reverentia, si quæ in Sacerdotio præcipiunt, eisdem transeuntibus dissolvantur. Universa, inquit, perpetua sint quæ à sacerdotibus Domini statuuntur, qui, ut Moyses, ea quæ statuunt ab oraculo divino suscipiunt, non quæ ab his statuuntur, de quibus per Prophetam dicitur: *Vae his qui condunt leges iniquas, & scribentes injustitiam scripserunt.* Ea nihilominus, quæ à Vicariis beati Petri constituuntur, maneat inconvulsa, quia, ut Leo dicit, nec nimia est severitas vel remissio, ubi nihil constituitur, nisi quod ex B. Petri æquitate profertur.] Hæc enim scimus esse canonicè, scimus esse Apostolica auctoritate roborata, & Apostolicæ Sedis decreta, quæ, ut Gelasius dicit, unamquamque Synodum & sua auctoritate confirmat, & continua moderatione custodit pro suo scilicet principatu, quem beatus Petrus Apostolus Domini voce perceptum, Ecclesia nihilominus subsequente, & tenuit semper & retinet. Et Paulò superius: Confidimus, quod jam nullus veraciter Christianus ignorat, uniuscujusque Synodi constitutum, quod universalis Ecclesiæ probavit assensus, nullam magis exequi sedem præ cæteris oportere, quàm primam. Et item idem: Cumque nobis contra salutarium reverentiam regularum cupiamus nihil temerè licere, & cum Sedes Apostolica super his omnibus favente Domino, quæ paternis Canonibus sunt præfixa, pio devotique studeat tenere proposito, satis indignum est, quemquam, vel Pontificum, vel ordinum subsequentium hanc observantiam refutare, quam beati Petri Sedem & sequi videat

19

& docere, satisque conveniens sit, ut totum corpus Ecclesiæ in hac sibi met observatione concordet, quam illic vigere conspiciat, ubi Dominus Ecclesiæ totius posuit principatum. Et de sacris legibus, quas unà cum sanctis Canonibus Catholica observat Ecclesia, idem Gelasius, ut præmisimus, dicit in Epistola ad Anastasium Imperatorem: Quantum, inquit, ad ordinem publicæ pertinet disciplinæ, cognoscentes imperium tibi superna dispositione collatum, legibus tuis ipsi quoque parent religionis antistites, ne vel in rebus mundanis exclusæ videantur obviare sententiæ.

Et cum ita sacrae leges tam Ecclesiasticæ quàm mundanæ de damnato Episcopali, & Synodali Concilio decernant, non est nostri regii ministerii reum, & sacrorum Canonum iudicio condemnatum, atque Apostolicæ Sedis definitione, sicut in gestis Synodi invenire potestis, anathematizatum, nostrâ potentiâ fretum quoquàm dirigere: cum apertissimè sacri Canones definiant, & leges Justiniani, ac cæterorum Imperatorum Catholicorum edicta, qualiter, & pro quibus, & à quibus debeat Episcopus judicari, & post iudicium, quid & qualiter, & per quos sit inde Apostolicæ Sedis agendum; quæ non abnuimus, sed incunctanter atque competenter annuimus. A quibus definitionibus nulli est licitum deviare, quia ut sanctus Hilarus Papa dicit: Non minùs in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quàm in injuriam ipsius Domini proflitur.

Quocirca, quia Dominus dicit per Prophetam, *Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore ejus, quia Angelus, id est, nuntius Domini exercituum est*, Nolite permittere nobis scribi ex vestrae auctoritatis nomine, quæ in legibus sacris Dei sapientiâ conditis, & in sanctis regulis ejusdem Spiritu promulgatis non continentur, dicente item Prophetâ, id est, Sacerdoti præcipiente: *Audiens nuntiabis eis ex me, ex me, inquit, & non ex te: & redarguuntur, qui de corde suo loquuntur, quoniam qui a semetipso loquitur, gloriam propriam querit*. Nolite igitur, ut præmisimus, ex vestro nomine, vel Apostolicæ Sedis auctoritate,

c ij

iussiones vel excommunicationum intentiones, contra
 sacrarum scripturarum tramitem, prædicationemque ma-
 jorum ac sacrarum legum, sanctorumque Canonum con-
 stitutiones nobis de cæterò scribi, cuiuscumque instinctu
 permittere precamur: quia scitis & scimus totum esse irri-
 tum, quicquid fuerit ab eorum constitutione diversum.
 Dicitur, inquit sanctus Leo, à Domino, beatissimo Petro,
Tibi dabo claves regni cælorum, & quæcumque solveris super
terram, erunt soluta & in cælis: Transivit quidem etiam
 in alios Apostolos jus istius potestatis, & ad omnes princi-
 pes Ecclesiæ decreti huius constitutio commeavit, sed non
 frustra uni commendatur, quod omnibus intimatur. Petro
 enim ideò hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiæ
 rectoribus Petri forma præponitur. Manet ergò Petri pri-
 vilegium, ubi ex ipsius æquitate fertur iudicium. Quà sen-
 tentiâ constat, quia non manet Privilegium, ubi ex ipsius
 æquitate non fertur iudicium; cùm enim ubicumque dici-
 tur, sicuti nullus locus, ita nemo rector Ecclesiæ ex Petri
 æquitate iudicium ferens excipitur, vel contra illius æqui-
 tatem iudicium proferens commendatur. Et quia ubicum-
 que sine exceptione non manet Petri privilegium, ubi ex
 ipsius æquitate non fertur iudicium, prolatum obaudiemus
 iustum, vel recipiemus iudicium, quod non ex Petri æqui-
 tate fuerit prolatum, ac per hoc ipsius privilegio fuerit de-
 stitutum: De quo Episcopali iudicio, quid cunctis Episco-
 pis sequendum, & quid Ecclesiæ filiis tenendum sit atque
 servandum, beatus Gregorius sufficienter inculcat. Ergò
 jubete, & iudicate privilegio Magni Petri juxta æquitatis
 ejus iudicium, quæ jubenda & iudicanda sunt, ne ut dicit
 ejus Coapostolus, *Vituperetur ministerium vestrum*. Quia &
 nos secundum Regium ministerium nostrum, quantum ex
 nobis est, cupimus servare, quod scriptum est, *Filii, obedi-*
te parentibus vestris in Domino: videlicet quod fuerit iustum
 vel indicatum à Domino dicente illo singulis, quia pro Pa-
 tribus, Apostolis Ecclesiæ, nati sunt filii, Apostolici viri:
 Tu autem audiens, nuntiabis eis ex me. Divina quippe nos
 lectio docet, quia nec etiam Balaam satis superque à Rege

Balac petitus, licet medicamento avaritiæ delinitus in consilio dando corruptus ostenderit, ullo tamen, aut ullius instinctu in iudicio iustitiæ aliud loqui adversus Israël persuaderi, vel extorqueri potuit, quàm quod à Domino audivit.

De eo, quod in literis ex nomine vestro nobis directis habetur, ut veniente Hincmaro Romam, veniat accusator idoneus, qui nulla possit auctoritate legitima respui; rescribimus, quia licet hæc commendatio nullâ sit ratione atque auctoritate suffulta, si fortè apud vos exlex solus Hincmarus, novâ lege priscis tam publicis quàm Ecclesiasticis contraria, imò ordine novoque more habetur, ut nonnisi à vobis, & Romæ valeat judicari pro his excessibus, de quibus habentur certa sacrorum Canonum ac legum decreta, quæ, ut Leo dicit, nullâ possunt ratione convelli, cum etiam de causâ fidei, ut dicit Gelasius, cuicumque Pontifici licet, secundum regulam erroris ante damnati quemlibet à Catholica communione discernere: Et ego ita exors ab omnibus accusationibus non solum ab his quibus legaliter ac regulariter accusandi adversus seipsum denegatur licentia, verùm & ab his quibus in propriis causis accusatio non negatur, ut sicut leges & regulæ jubent, in provincia, in quâ orta sunt negotia, terminari non valeant, & secundum Antiochenos Canones, Provincialium Synodorum non debeant experiri examen, si nobis vias cum voluntate & consensu dilectissimi nepotis nostri Imperatoris vestri, contra ejus dilectionem & debitum honorem, si tamen mutuam dilectionem & congruum honorem vobis exhibere studuerit, illuc ire non volumus, obtinueritis, cooperante Domino, pace in regno nostro contra paganos virtute vel quacumque dispositione Dei obtentâ, Romam venire congruo tempore non differemus. Et quia illum legaliter ac regulariter in Synodo Episcoporum plurimarum provinciarum de certis causis accusavimus, idoneum nos accusatorem illius ostendemus, & tantos testes idoneos diversi ordinis ac dignitatis nobiscum ducemus, cum quibus eum legaliter ac regulariter nos accusasse & comprobasse, sufficientissime comprobabimus. * [Non tantum de his ex quibus eum

c iij

ante depositionem suam legaliter ac regulariter praesentes, praesentem in Synodo Episcoporum plurimarum provinciarum accusavimus, verum & quia post legalem ac regularem depositionem suam, contra honorem regum secundum Apostolicam regulam nobis exhibendum, contraque jura nobis supra sacrosancta praestita, & contra professiones & subscriptiones suas adversus publicae rei custodiam & gravitatem Episcopalem, ac quietem Ecclesiasticam moliens, contra leges & regulas non solum quosdam propinquos suos, & etiam alios, quos adhuc seducere ac pertrahere potuit perjuros, & publicis legibus condemnatos, sed etiam & quos locando conducere & sibi conciliare valuit, in Regnum fratris nostri Ludovici cum thesauro, & facultatibus Ecclesiasticis furtim direxit, qui usque hodie contra custodiam publicam, & contra quietem Ecclesiasticam ad vicem ipsius Hincmari moluntur, & sub quorumdam Episcoporum regni praedicti fratris nostri protectione ac patrocinio contra leges & Canones degunt, & ab ipso, initio fugae suae foventur. Qui Episcopi quando cum praefato fratre nostro proximè loquuti fuimus, & eosdem fures & perjuros atque sacrilegos ab illo repetivimus, *damnationi praedicti Hincmari subscribere voluerunt, & ad hoc se obtulerunt, ea conditione ut Episcopi qui in Synodo residentes eundem Hincmarum regulariter judicaverunt, ordinationi Vvilleberti, quem ipsi in Agrippinensi Colonia ordinaverunt, subscriberent.* Cum in propatulo sit, quid leges mundanae tam veteres, quam novae, quid etiam sacri Canones & regulae à sede Apostolica ex his promulgatae, necnon quid Catholica & Apostolica Ecclesia secundum tramitem scripturarum, traditionemque majorum de praefatis hominibus, perjuris scilicet, furibus & sacrilegis, qui cum facultatibus & thesauro Ecclesiastico à regno nostro effugerunt, & à quibusdam eorum jussione fratris nostri Ludovici suscepti dicuntur; verum & de susceptoribus eorum definiant. Ait enim Paulus tuba caelestis; Avaritia quae est idolorum servitus. Et item: Scripsi vobis in Epistola, ne commisceamini avaris, aut rapacibus, aut idolis servientibus. Nunc autem scripsi vobis, non com-

23

misceri. Si quis frater nominatur, aut avarus, aut idolis
serviens, aut rapax, cum huiusmodi nec cibum sumere.
Et item: Vos injuriam facitis & fraudatis & hoc fratribus,
an nescitis quia iniqui Regnum Dei non possidebunt? Un-
de & quidam Patrum scriptis suis inseruit congruentem
sententiam, dicens amico quippiam rapere furtum est, Ec-
clesiæ fraudare sacrilegium est. Et hinc sanctus Augustinus
in sermone Evangelii Joannis: Ecce inter sanctos est Judas
& ne contemnas, fur, sacrilegus, non qualiscumque fur,
loculorum sed dominicorum, loculorum sed sacrorum: si
crimina differuntur in foro, non qualiscumque fur, sed pe-
culatus, peculatus enim dicitur furtum de re publica, &
non sic judicatur furtum rei privatae, quomodo publicae;
quantò vehementius judicandus est sacrilegus fur non un-
decumque tollere, hoc est, de Ecclesia tollere: qui aliquid
de Ecclesia furatur, Judæ perduto comparatur. Et hinc
Africae provinciae Canones, de quibus inquirunt, apertissi-
mè divina Scriptura sanxit, non differenda sententia est,
sed potius exequenda: Proinde quod in laicis reprehendi-
tur, id multò magis in Clericis oportet prædamnari. Uni-
versi dixerunt: nemo contrà Prophetas, nemo contrà Evan-
gelia facit sine periculo. Si quis verò statuta supergressus
corruperit, vel pro nihilo habenda putaverit, si laicus est,
communione; si Clericus est, honore privetur. Universi
dixerunt: placet, placet. Et talium susceptores sanctus Ge-
lasius in decretali Epistola ad Anastasium Imperatorem re-
darguit, inquit: dicit Apostolus, qui non solum non
facienda faciunt, reos videri, sed etiam qui consentiunt
facientibus: proinde sicut non potest perversitatis commu-
nicatore suscepto non pariter perversitas approbari, sic non
potest refutari perversitas, complice sectatore perversitatis
admisso: legibus certè vestris criminum conscios, susce-
ptoresque latrocinantium par judiciorum poena constringit,
nec expers facinoris aestimatur, qui licet ipse non fecerit,
facientes tamen in familiaritatem foedusque receperit.]

Tandem quia vos non legisse vel audisse collegimus ex
litteris ab Astardo Episcopopo nobis delatis, quæ antea per

illum paternitati vestræ direximus, iterato scribimus ea quæ tunc scripseramus, deprecantes vos in omnipotentis Dei honore & sanctorum Apostolorum veneratione, ut tales inhonorationis nostræ Epistolas, taliaque mandata, sicut hæc tunc ex nomine vestro suscepimus, nobis & regni nostri Episcopis ac primoribus de cæterò non mandetis, & non compellatis nos mandata, & Epistolas vestras inhonorandas contemnere, & missos vestros dehonore, qui vobis in his quæ ad vestrum ministerium pertinent, si tamen ministerium vestrum, cupimus obtemperare. Quæ pro vestri honore privilegii vobis dicimus, quia vobis sicut revera Vi- cario B. Petri Apostolorum principis in omnibus debitè ac competenter obedire desideramus, & ne aliter eveniat ca- vere per omnia cupimus, ac vestram sanctitatem idipsum cavere, humili prece deposcimus, ne nos & nostros satis invitos ad id cogatis convertere, quod in quintâ universali Synodo, à Sede Apostolicâ, ut in Apostolicis literis, præcipuè autem in Synodica B. Gregorii ad quatuor Patriar- chas, & in aliis ejus Epistolis unâ cum quatuor præceden- tibus legimus collaudatum atque susceptum, invenitur vo- bis tenendum. Quod adhuc nostris literis ad exemplum in- ferere noluimus, donec sciamus si duritiam mandatorum vestrorum erga nos aliter ad benignitatem inflectere poterimus. Quia quod ex Apostolicæ Sedis nomine secundum sanctarum Scripturarum tramitem, prædicatio- nemque majorum, & Orthodoxorum decreta scribitur, se- quendum & tenendum non ignoravimus, & quod sæcùs à quoquam fuerit compilatum sive confictum, non solum respuendum, sed & redarguendum esse cognoscimus. Si de- nique aliter quàm nos & vos decuerat reverendissimæ pa- ternitati vestræ rescribendo factus sum insipiens, vos me coëgistis. Petimus autem omnipotentem Dominum, ut in- spiret cordi vestro, sic nos benignè tractare, quatenus ul- terius nobis non sit necesse vobis ita rescribere; sed ut cu- pimus in veneratione Apostolorum, Apostolico Pontificio vestro humiliter ac devote colla & corda submittere. Deus omnipotens ad honorem & saluationem atque exaltationem sanctæ

25
sanctæ suæ Ecclesiæ, vos per multa annorum curricula con-
servare dignetur, Domine sanctissime, & reverendissime
Pater in Domino.

EMBOLUM.

Quia literis ex nomine sanctæ paternitatis vestræ, ab
Acardo venerabili Archiepiscopo nobis delatis, ne-
cessitate cogente prolixius respondere compulsi sumus, con-
tra morem nostrum in quaterniunculo annulo nostro signa-
to, responsionem nostram scribere necessarium duximus,
quatenus legi planius valeat, & quæ vobis ratio responde-
re coegit, legenti plenius innotescant. Quam responsionem
sancta paternitas vestra non aspernanter, sed benignè sus-
cipiat, quæ à nobis non est contumaciter, sed mente paci-
fica, ut in eodem quaterniunculo invenietis, contexta. De-
precamur autem vos in omnipotentis Dei honore, & San-
ctorum Apostolorum veneratione, ut tales inhonationis
nostræ Epistolas taliaque mandata, sicut hactenus ex no-
mine vestro suscepimus, nobis & regni nostri Episcopis ac
primoribus de cætero non mandetis, sed liceat nobis Apo-
stolico Pontificio vestro in veneratione Dei & Sanctorum
Apostolorum humiliter ac devotè, ut cupimus, colla &
corda submittere. Deus omnipotens ad honorem & salva-
tionem atque exaltationem suæ sanctæ Ecclesiæ vos per
annorum curricula conservare dignetur, Domine sanctissime
atque reverendissime Pater in Domino.

RESCRIPTUM EPISCOPORUM Concilii Duziacensis ad Hadrianum II. Papam.

DOMINO sanctissimo ac reverendissimo Patri Hadria-
no sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Romanæ, primæ
Sedis Papæ. Episcopi diversarum provinciarum, qui in
Synodo apud Duziacum Provinciæ Remensis, in nomine
Christi convenimus, quorum nomina & subscriptiones in
gestorum ejusdem Synodi serie continentur, quam per ve-
d

nerabilem confacerdotem nostrum Aetardum vobis direximus, & quibus per eum paternitatis vestrae literas remisistis.

Veniens ad nos praedictus venerabilis frater & Confacerdos noster Aetardus tradidit nobis Epistolam à vestra paternitate filiolarum nostrae directam, quam cum in conventu nostro fecimus recenseri, quaedam in ea invenimus, quae stuporem mentibus nostris non mediocriter induxerunt, feceruntque nos non modicum dubitare, utrum aliter putaremus, an illa ita essent posita, quemadmodum personabant. Quae cum saepius repeti iussimus, ac praefati fratris & Coepiscopi nostri relatione impedimenta vestrae Sanctitatis, & occupationes ministrorum Sedis Apostolicae pro diversis & maximis negotiis audivimus, gesta Synodi ab exiguitate nostra sublimitati vestrae per eundem fratrem nostrum secundum Canones sacros directam, ab eo, cui nobis inde iussistis, sicut ipsae litterae monstrant, rescribere, ex integro relecta non fuisse advertimus. Sed & Epistolam nostram, de eisdem actionibus, auctoritati vestrae transmissam, studio necessario eum non relegisse comperimus. Scriptum est enim in Epistola Sanctitatis vestrae nobis directam hoc modo. [Igitur de Hincmari Laudunensis Ecclesiae Episcopi depositione Pontificio nostro scripsistis, quatenus de eo, secundum quod Canonicum est, vobis rescribere juberemus. Primum denique vestrae respondemus charitati, quia cum clamaret in Synodo se ad Sedem Apostolicam velle incunctanter venire, atque in praesentia ejus pro objectis sibi ab adversario criminibus respondere, damnationis in eum non erat proferenda sententia. Tamen sicut in ipsius Concilii actionibus legitur, quoniam salvo in omnibus iudicio Sedis Apostolicae, illum ab Episcopis fuisse iudicatum asseritis, Nos autem non aliquam contra quoslibet commoti invidia, nec alterius culpam in alterum retorquere cupientes, volumus & auctoritate Apostolica, quia nullius partis favorem aut obsequium, sed rei gestae veritatem magis invenire cupientes, jubemus ipsum Hincmarum Laudunensem Episcopum ad limina Sanctorum Apostolorum, nostramque venire pra-

sentiam. Quo sanè veniente veniat pariter accusator idoneus, qui nulla possit auctoritate legitima respui: & tunc in præsentia nostra, & totius Sedis Romanæ Synodali Collegio, causa illius prudenti ventilata examine, ac diligenter inquisita, secundum Deum & sacrorum Canonum constitutiones Spiritu Dei prolata sine protelatione aliqua finietur. | A quâ reprehensione nostra, quod accusemur, quia cum clamaret in Synodo se ad Sedem Apostolicam velle incunctanter venire, atque in præsentia ejus pro objectis sibi ab adversario criminibus respondere, damnationis in eum non erat proferenda sententia, B. Petri Apostolorum primi pro modulo nostro imitantes exemplum, per quem sumpsimus Religionis exordium, nos minores apud vos potiores humiliter excusare satagimus: quia ille, ut in sacra historia legimus, reprehensus à minoribus suis, cur ad Gentiles intrasset, & comedisset cum eis, & cur eos in baptismo recepisset, querelam minorum suorum humiliratione placavit, atque in causa reprehensionis suæ testes adhibuit, dicens: *Venerunt autem mecum sex fratres isti.* Quam excusationis nostræ satisfactionem tantò vos placabilius acceptare confidimus, quantò nos in ea ipsius exemplum sequi velle cognoscetis, cujus Sedi divino consilio præsidetis. Unde nunc nobis non esset necessarium excusare, si is quem nobis iussistis rescribere, ad locum in gestorum Synodali serie legisset, quod ibi, antequam damnationis in Hincmarum proferretur sententia, scriptum est ita. [Tunc lectæ sunt in Synodo ab Adalgario Diacono sententiæ Canonum, ita eo dicente: Sardicenses Canones decreverunt, ut si aliquis Episcopus judicatus fuerit in aliqua causa, & putat se bonam causam habere, ut iterum Concilium renovetur: si vobis placet, sancti Petri Apostoli memoriam honoremus, ut scribatur ab his, qui causam examinaverunt, Julio Romano Episcopo; & si judicaverit renovandum esse judicium, renovetur, & det iudices: si autem probaverit talem causam esse, ut non refricentur ea quæ acta sunt, quæ decrevit, confirmata erunt.] Et Innocentius Papa decrevit, ut si majores causæ in medio fuerint devo-

d ij

lutar ad Sedem Apostolicam, sicut Synodus statuit, & vetus consuetudo exigit, post iudicium Episcopale referantur. Et Bonifacius Papa dicit: Nos per omnes provincias literas dirigemus, ne excusationem sibi ignorationis Maximus obtendat, ut ad provinciam venire cogatur, & illic se constituto presentare iudicio. Quicquid autem vestra charitas de hac causa duxerit decernendum, cum ad nos relatum fuerit, nostra, ut condecet, necesse est, auctoritate firmetur. Et sanctus Leo Papa decrevit: Si quæ, inquit, aliæ emerferint causæ, quæ ad statum Ecclesiarum, & ad concordiam pertineant Sacerdotum, illic sub timore Domini volumina ventilentur, & de componendis atque compositis omnibus ad nos relatio plena mittatur, ut ea, quæ juxta Ecclesiasticum morem iustè, & rationabiliter fuerint definita, nostrâ quoque sententiâ roborentur.

Sed quia illa non suffecerunt, quoniam à scriptore Epistolæ nobis delatæ aut non lecta, aut neglecta fuerunt, in via veteri, ut dicitur, nobis quærenda est semita, & ut ad id quod perveniendum est, solidiùs perducamur, necesse est ut compendiis innitendis utamur. In libro Theodosianæ legis consona de appellatione diffinitioni Sardicensis Concilii continentur hoc modo: Constantinus Augustus ad Catulinum. Moratorias dilationes, frustratoriasque non tam appellationes quam ludificationes admitti non convenit: nam sicut benè appellantibus negari auxilium non oportet, ita, his contrâ quos meritò iudicatum est, inaniter provocantibus, differri bene gesta non decet. Interpretatio: In civilibus causis vel levioribus criminibus, quæ legibus non tenentur inserta, appellationibus constituta legibus dilatio præstanda est, per appellationem sententiæ judicantis; At verò homicidis, adulteris, & reliquis, quos lex ista comprehendit, si convicti, confessique fuerint, & appellare voluerint, appellatio denegetur, sed statim in manifestis criminibus convictos, iudicis est sententia proferenda. Et item ex interpretatione legis Valentiniani, Valentis & Gratiani Imperat. ad Claudium, lex ista hoc dicit: Cronopium Episcopum à multis Episcopis fuisse damnatum, & studuisse eum

ante iudicium sententiam, quæ proferebatur, appellatione suspendere; à quâ sententia, quia iustè prolata fuerat, appellare minimè debuisset; in qua cum gravi multa id est L. libras argenti additum fuisse dicit, quæ tamen summa ipsius multæ non fisco prodesse visa est, sed pauperibus erogari.

Et hinc Sardicense Concilium posuit, ut à maioribus nostris est traditum: si Episcopus iudicatus in aliqua causa, bonam se causam habere putaverit, ut Romani Pontificis appellet iudicium, & ipsius discernatur arbitrio, utrùm bonam causam habeat appellans Episcopus, ut debeat inde necne renovari iudicium, quia sæpe quidam se bonam dicunt causam habere, qui bonam causam diligenti examinationis iudicio non habere probantur, sicut & tramite sacræ Scripturæ, & traditione majorum ostenditur, ut de pluribus quædam in medium devocemus. Paulus Apostolus præsens in iudicio Festi, secundum fidem sacræ historiæ, ad objecta respondit; & ne innocens damnaretur, Cæsarem appellavit. Unde Bonifacius Papa ad septem Provincias de Maximo scripsit, quod Hincmarus obedire contempsit: Præsens si confidit, ad objecta respondeat, quia sicut dicit Gelasius, idèò vocatur ad iudicium certa quæcumque persona, ut aut fateatur objecta, aut vincatur objectis. Utrumque Bonifacius & Gelasius scripserunt, monstrantes quòd in Romanis legibus manifestè legitur; scilicet, ut in iudicio præsens ad objecta priùs respondeat, & si se viderit prægravari, & necessitas ei fuerit, tunc demùm appellet. Et quia putat, confidit, hinc intelligi debet, quoniam confidentia de pura est conscientia, cui subest apertæ veritatis defensio; Sicut sanctus Augustinus de hoc, quod dicit Apostolus, puto quia & ego Spiritum Dei habeam, luculenter explanat, dicens: Non quòd, inquit, ipse hinc dubitet, sed quia non hinc dubitandum esse demonstrat. Et si fortè sunt de manifesta causa, dubitantes redarguat, & humilitate verbi, alto sensu, ut dicit Ambrosius, iudicium suum ratum & providum esse demonstrat. Videte, inquit Augustinus, quàm bonam causam habeat vox iustorum, quæ di-

d iij

cit Domino, propter te morte afficimur tota die; videte amatores auri quanta patiantur, dicant & ipsi auro, propter te morte afficimur tota die: Vox similis, sed causa dissimilis. Apostolica verò Sedes vocem similem, sed causam dissimilem secundum Capitulum septimum Sardicenis Concilii, auctoritate sua, ejusdem Concilii regulari decreto, Innocentio decernente, sicut Synodus statuit, & vetus consuetudo exigit, præjudicium Episcopale ad se relatum, non vocis sed meriti pondere vel probabit, vel improbabit; sicque sua jura non minuet, & aliis debita, & à sacris Canonibus decreta jura servabit.

Nam de quibus, excepta disputatione de causa fidei, & de his, de quibus decreta non habemus judicia, sub gestorum justificatione ante Episcopale judicium Sedes sit Apostolica consulenda, in decretis Leonis & cæterorum Romanæ Sedis Pontificum ad Thessalonicenses & Arelatenses manifestè monstratur. De quibus autem in sacris Canonibus & in decretis Apostolicæ Sedis Pontificum certa expressè decreta, & prædecessoribus nostris habemus directa judicia, ante executionem eorundem judiciorum quasi tentantes Apostolicam Sedem, aut dubias illius tenentes sententias, non debemus inquietare: Sicut Innocentius ad Rufum & Eusebium, & ad Felicem Episcopum Nucerianum, & Cælestinus ac Leo, Gelasius quoque atque Gregorius in decretis suis manifestè demonstrant. Unde Leo ea conditione secundum sanctorum Patrum Canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentiâ consecratos, Metropolitanos singularum Provinciarum Episcopos, jus traditæ sibi antiquitatis dignitatis intemeratum habere decrevit, ut à regulis præstitutis nulla, aut negligentia, aut præsumptione discedant: videlicet quæ signantur statuta, & de quibus certa sunt præfixa judicia non negligant exequi, & quæ specialiter sunt interdicta, per contemptum præsumptio non admittat. Verum quia, sicut beatus Augustinus dicit, in istis temporalibus legibus, quanquam de his homines judicent, cum eas instituunt: tamen cum fuerint institutæ atque firmatæ, non licebit judici de ipsis judicare, sed se-

cundum ipsas : multò minùs autem cuiquam licebit arbitrio suo aliter judicare de his, unde sacri Canones Spiritu Dei conditi certa præfixere judicia, & de quibus ex eorum auctoritate Apostolica Sedes inrefragabilia promulgavit decreta. Sicut sanctus Gelasius in decretis suis patenter ostendit; Patres, inquit, nostri, Catholici videlicet, doctique Pontifices, in unaquaque secta quolibet tempore suscitata, quicquid pro fide, pro veritate, pro communione Catholica atque Apostolica secundum scripturarum tramitem prædicationemque majorum factà semel congregatione sanxerunt, inconvulsam voluerunt deinceps, firmumque constare; nec in eadem causa, hæc quæ præfixa fuerunt, denuò retractari qualibet recenti præsumptione permiserunt; & reliqua. Et item idem : Quicquid pro fide, communione & veritate Catholica atque Apostolica majores nostri promulgaverunt, non siverunt novis post hæc retractionibus mutilari; ne pravus occasio præberetur, quæ medicinaliter statuta fuerunt pulsandi; sed generaliter auctore cujuslibet insanæ, ac pariter errore damnato sufficere judicarunt, ut quisquis aliquando hujus erroris communicator existeret, principali sententia damnationis ejus, esset obstrictus, quoniam manifestè quilibet vel professione sua, vel communione possit agnosci. Dicente namque B. Gelasio, auctore cujuslibet insanæ cum errore damnato generaliter, quemque aliquando hujus erroris communicatorem principali sententia damnationis esse obstrictum: quia sanctus Cælestinus decrevit, ut nulli Sacerdoti quicquam facere liceat, quod Patrum regulis possit obviare. Et Leo, ut Episcopi à regulis præstitutis nulla, aut negligentia, aut præsumptione discedant. Et Hieronymus : Discessio, inquit, Græcè Apostasia dicitur. Et Hilarius, atque Ambrosius ex Psalmi versu : Sprevisisti omnes discedentes à justitiis tuis : discedentes vocant Apostatas. Et sanctus Gregorius dicit, quod duobus modis quisque apostatat, vel fide, vel operatione. Et Africæ Provinciæ Canones diffinierunt, ut si quis statuta supergressus corruperit, vel pro nihilo habenda putaverit, videlicet si ab eis pertinaciter & per contemptum discesserit, si Clericus

est, honore privetur, & sacrae regulae secundum tramitem scripturarum, praedicationemque majorum, ut haeticum & schismaticum, ita & Apostatam principali constitutionis sententia damnatum esse decernunt. Juxta praestitutas regularum sententias confessus, vel convictus de perniciosis contra regulas erroribus, sine retractatione debet utique judicari. Sicut item sanctus demonstrat Gelasius dicens, Decessorem meum, inquit, executorem fuisse veteris constituti, non novae constitutionis auctorem. Quod non solum Praefuli Apostolico facere licet, sed & cuicumque Pontifici. Unde colligendum est, si cuicumque Pontifici licitum est secundum sacras regulas, canonica in excedentem proferre judicia, multo magis licitum est tot Episcopis tantarum Provinciarum in manifestissimum contemptorem regularum a SS. Patribus praefixa judicia jaculare. Alioquin Genetliarum, qui diffinierunt omnia in incertum, error stultissimus olim ab Ecclesia Catholica condemnatus, non solum Ecclesiasticis, verum & publicis legibus superinduci videbitur. Quia vero, ut sanctus Augustinus dicit, nova morborum genera, nova quarunt medicamentorum experimenta: de quibus certa & expressa sacrarum regularum non habemus judicia, si emerferint, ante judicium est a nobis Sedes Apostolica consulenda, & ejus diffinitio praestolanda; & quoniam quilibet scriptura, aut testibus legaliter ac regulariter potest convinci, sicut Hincmarus suis scriptis ac subscriptionibus, & idoneis testibus est in Synodo coram nobis convictus ac comprobatus secundum sacros Canones, & decreta Sedis Romanae Pontificum, & juxta sacras Imperatorum leges, quibus una cum sacris Canonibus sancta moderatur Ecclesia, legaliter ac regulariter a nobis est in Synodo judicatus, & secundum sacras regulas a nobis qui causam examinavimus, vestrae paternitati admissa illius, & judicia nostra sub gestorum serie per confacerdotem nostrum, qui eidem Synodo interfuit, nostris subscriptionibus roborata direximus. Et quia beatus Apostolus Paulus regulam nobis praefixit, ut adversus Presbyterum accusationem non recipiamus, nisi sub duobus & tribus testibus, sicut & Dominus

minus in lege & in Evangelio antea demonstravit, & sacrum
 Nicanum Concilium à duobus & tribus testibus redargu-
 tum à Clero præcipit abstinere; contra sacras regulas nos
 fecisse adhuc non recognoscimus, quia Hincmarum in mul-
 tis ac multipliciter suis scriptis ac subscriptionibus convi-
 ctum, & in Synodo, quæ negare non potuit, apertè con-
 fessum judicavimus, judicii nostri diffinitionem Sedis Apo-
 stolice privilegio reservantes; qui secundum sacras leges &
 regulas sententiam contumacis in se proferri frequenter pro-
 meruit, sicut in gestorum serie, quam vobis direximus,
 evidentissimè potestis cognoscere. Et quia Dominus in lege
 dicit, & in Evangelio confirmavit, Quia in ore duorum
 vel trium testium stat omne verbum: rogamus prolati tot
 testibus idoneis nobiscum facientibus, scilicet Sardicenses
 Concilium, Innocentii, Bonifacii, & Leonis decreta pa-
 tent, Sanctissime, habetote nos excusatos ab hac reprehen-
 sione, quia nihil egimus, nisi ut in sacris Canonibus & in
 Apostolicæ Sedis Pontificum decretis legimus. Quæ quo-
 niam debent ab omnibus observari, ita apertè sunt dicta,
 ut ab omnibus possint intelligi. Et hæc est secundum Pro-
 phetam directa via, ita ut nec stulti errent per eam: aper-
 tissimè namque jubent sacri Canones Sardicenses, ut Epis-
 copi in Provincia qualibet regulariter judicantes Episcopum,
 post judicium scribant Romano Pontifici, qualiter causam
 examinarunt judicati Episcopi, dicentes ut si aliquis Epis-
 copus judicatus fuerit, & paulò post, scribatur ab his qui
 causam examinarunt Julio Romano Episcopo. Et ne quili-
 bet in hoc interpendere posset, in quarto & septimo capi-
 tulo idipsum consequenter repetendo, ac si apertius ineul-
 cando, explanant dicentes: Cum aliquis Episcopus depositus
 fuerit, & si Episcopus accusatus fuerit, & judicaverint, &
 de gradu suo eum dejecerint regionis Episcopi, & appella-
 verit qui dejectus est, & confugerit ad Episcopum Ro-
 manæ Ecclesiæ, & voluerit se audiri; si justum putaverit ut
 renovetur examen, det iudices, id est, scribere his Episco-
 pis dignetur, qui in finitima & propinqua provincia sunt,
 ut ipsi diligenter omninò requirant, & juxta fidem verita-

34
tis diffiniant, & reliqua, sicut ibidem Canon prosequitur,
& sancti Innocentius, Bonifacius ac Leo consonanter ex
eisdem sacris Canonibus promulgaverunt, quæ Canonibus
ipsis conveniunt, ut in promptu esse legentibus constat.

Et quia metropolitani Hincmari, quoniam sapissime
verbis & multiplicibus scriptis secundum sanctarum trami-
tem Scripturarum, traditionemque majorum eum corripuit,
& ad correctionem perducere non prævaluit, apud legatos
Apostolicæ Sedis Joannem & Petrum, itemque Joannem
Episcopos, & Petrum Cardinalem Ecclesiæ Romanæ Pres-
byterum coram Hodone Coepiscopo suo, & Ansegiso ve-
nerabili tunc Abbate, nunc autem Archiepiscopo, se de
illius contumacia & variis excessibus reclamavit, & qui-
busdam eorum scripto illius excessus ostendit, & per præ-
fatum Ansegisum, qualiter eum tandem de specialibus ejus
excessibus castigaverit, scriptis Romam direxit, & ut ver-
bis apud auctoritatem vestram obtineret, quatenus aposto-
licis eum literis castigaretis, ut secundum sacras regulas se
episcopaliter gereret, & auctoritati suæ Metropolis obedi-
ret, sicut & vestra paternitas egit, suo Metropolitano & ei-
dem Hincmaro apostolicas literas vestræ auctoritatis per
Ansegisum dirigentes. Sed quia monitis vestris isdem pro-
tervus Hincmarus obedire non voluit, Metropolitanus ejus,
& nos unà cum eo de illo sic egimus, sicut in epistola pater-
nitatis vestræ in conventu nostro relecta nobis præcepit,
quæ ita se habet. Hadrianus Episcopus servus servorum
Dei, reverendissimo confratri nostro Hincmaro Archiepis-
copo. Fidelium relatione comperimus, quod tua fraterni-
tas debitum vigorem in provincia Remensi non agitans,
multa reprehensione dignissima à tuis comprovincialibus
convalescant. Cujus rei gratiâ, negligentiam vestram his
apostolicis affatibus excitamus, ut secundum venerandorum
Canonum regulas, ita omnium omnino comprovincialium
tuorum synodicè, salvo sanctæ Romanæ Ecclesiæ privile-
gio, resces vitia, ut privilegii tui coram Deo nostroque
judicio non merearis sustinere jacturam. Et nos unà cum
eodem Hincmaro metropolitano Hincmarum multa repre-

hensione dignissima perpetrantem, salvo sanctæ Romanæ Ecclesiæ privilegio, rescando illius vitia iudicavimus, sicut epistolam vestræ paternitatis præcepisse relegimus. Post iudicium autem, ut in epistola fratris & Coepiscopi nostri Hincmari Remorum Metropolitanæ vobis directæ continetur, quoniam Franci homines de Episcopo Laudunensi, qui Regi hostem de capite suo debent, ad defensionem patriæ contra Nortmannos fuerant deputati, unà cum eo apud domnum Regem in eadem Synodo obtinuimus, ut quicumque vellent de clero & familia Laudunensis Ecclesiæ Romam cum illo ire, haberent licentiam, quem postea vidimus, quemque è vestigio post fratrem & Coepiscopum nostrum Aetardum Romam iturum putavimus, qui non nostra iussione, vel factione, non nostro hortatu vel consensu, non nostro consilio, neque auxilio quoquam aliorum modo quolibet declinavit, sive abstinere se illo retraxit: pergat igitur secundum mandatum vestrum Romam, non abnuimus, non contradicimus, non resultamus, & sententia Sedis Apostolicæ secundum sacros Canones & decreta ipsius Sedis Pontificum de illo exequatur, & ea, ut Leo decrevit, quæ juxta ecclesiasticum morem justè & rationaliter à nobis sunt diffinita, vestrâ quoque sententiâ roborantur.

Quod autem Nobis scripsistis, ut eo veniente veniat pariter accusator idoneus, qui nulla possit auctoritate legitima respui, & tunc in præsentia nostra, & totius Sedis Romanæ synodali collegio causa illius prudenti ventilata examine ac diligenter inquisita secundum Deum, & sacrorum Canonum constitutiones Spiritu Dei prolata sine protelatione aliqua firmetur, quoniam gesta synodalia, quæ nobis mandastis, & illius indicant damnationem, nobis idoneè satisfacere non videntur: in nullis Canonibus auctoritate confirmatis Apostolicæ Sedis, quæ, ut dicit Gelasius, unamquamque Synodum sua auctoritate confirmat, & continuata moderatione custodit, pro suo scilicet principatu, quem beatus Petrus Apostolus Domini voce perceptum, Ecclesia nihilominus subsequente & tenuit semper & retinet, Ne-

que in ullis Apostolicæ Sedis Pontificum decretis, quæ, ut Leo dicit, de Canonum promulgata sunt disciplinis, legimus, verum nec in legibus, quibus unâ cum sacris ecclesiasticis regulis sancta moderatur Ecclesia, ecclesiastica terminari jubentur judicia, sicut beatus Gregorius multoties in suis demonstrat epistolis, invenimus, ut pro his & hujusmodi de quibus Hincmarus in nostra est Synodo accusatus, accusator Episcopi cum appellante Apostolicam Sedem Episcopo Romam veniat, & ibi in præsentia Pontificis Apostolicæ Sedis causa accusationis ejus ventilata, & inquisita sine protelatione aliqua finiatur, decessoribus nostris usque ad nostra tempora à vestris decessoribus hoc præjudicium inlatum non audivimus. Et si vel nostris temporibus nobis, vel quodcumque in aliis partibus fuit inlatum, quod patienter à sollicitis servare unitatem spiritus in vinculo pacis est supportatum, non præjudicat generali sacram regularum observantiæ, sicut sanctus Ambrosius in epistola ad Paternum ostendit. Unde edicta Imperatorum: perpensas, inquirunt, serenitatis nostræ longa deliberatione constitutiones, nec ignorare quemquam, nec dissimulare permittimus. Et hinc sanctus Cælestinus: Nulli Sacerdoti suos liceat Canones ignorare, nec quidquam facere, quod Patrum possit regulis obviare; quæ enim à nobis res digna servabitur, si decretalium norma constitutorum pro aliquorum libitu, licentiâ populis permissâ, frangatur?

Et quia hic de quo agitur, insolens ac contumax sacrorum Canonum conculcator Hincmarus, sicut apud multos aperta voce jactabat se obtinere posse, ut non ab alio, vel alibi judicari posset, nisi à Romano Pontifice, & in Apostolica Sede securitatem delinquendi assumpsit, ut de eo legitur, qui est Rex super universos filios superbiæ, qui factus est, ut nullum timeret, in tantam excrevit vecordiam, ut nec Deum timeret, nec hominem revereretur, & ideo seductus mendacio suo cecidit, quia in veritate stare non voluit, quæ discipulis suis jussit, *Discite*, inquit, *à me, quia mitis sum, & humilis corde*. Qualiter autem causa judicati Episcopi in Synodo provinciali regulariter debeat

diffiniri, & vestra sapientia sufficientissime novit, & nos in septimo capitulo Sardicenis Concilii decretum legimus ita: Placuit, ut si Episcopus accusatus fuerit, & judicaverint congregati Episcopi regionis ipsius, & de gradu suo eum dejecerint: si appellaverit qui dejectus est, & confugerit ad Episcopum Romanæ Ecclesiæ, & voluerit se audiri, si iustum fuerit, renovetur examen, scribere his Episcopis dignetur, qui in finitima & propinqua provincia sunt, ut ipsi diligenter omnino requirant, & juxta fidem veritatis diffiniant. Quod si is, qui rogat causam suam audiri, iterum deprecatione sua moverit Episcopum Romanum, ut à latere suo Presbyterum mittat, erit in potestate Episcopi quid velit, & quid æstimet, & si decreverit mittendos esse, qui præsentibus cum Episcopis judicent, habentes ejus auctoritatem à quo destinati sunt, erit in suo arbitrio: si verò crediderit Episcopos sufficere, ut negotio terminum imponant, faciet quod sapientissimo suo consilio judicaverit. Meminerat quippe hoc Sardicense Concilium mysticam Nicenam Synodum definiisse, ut antiqua consuetudo servetur per Ægyptum, Libyam & Pentapolim, ita ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem, quia & urbis Romæ Episcopo parilis mos est. Similiter autem & apud Antiochiam, cæterasque provincias suis privilegia servantur ecclesiis. Et ideo de Episcopo Sedem Apostolicam appellante, si iustum putaverit renovari debere examen, eo modo decrevit, ut à finitimis & propinquis Episcopis, vel à latere suo directo cum Episcopis provinciæ, à quibus judicatus fuerat, in eadem provincia ejus auctoritate, causa diligenter inquiratur, & juxta fidem veritatis diffiniatur; vel si sapientissimo suo consilio judicaverit, credat Episcopos sufficere, ut negotio terminum imponant. Unde beatus Innocentius statuit, ut si quæ causæ vel contentiones inter clericos tam superioris ordinis, quam etiam inferioris fuerint exortæ, ut secundum Synodum Nicenam congregatis ejusdem provinciæ Episcopis jurgium terminetur, nec alicui liceat, sine præjudicio tamen Romanæ Ecclesiæ, cui in omnibus causis debet reverentia custo-

diri, relictis his Sacerdotibus qui in eadem provincia Dei Ecclesiam nutu divino gubernant, ad alias conuolare provincias. Quod si quis forte præsumperit, & ab officio clerici summotus, & injuriarum reus ab omnibus judicetur. Quæ autem debeat reverentia in hac causa specialiter Romanæ Ecclesiæ custodiri, idem ibidem subsequitur, dicens: Si autem majores causæ in medio fuerint devolutæ ad Sedem Apostolicam, sicut Synodus statuit, & vetus consuetudo exigit, post judicium episcopale referatur. Et hac de causa, ut secundum sacri Nicæni Concilii diffinitionem, singulorum provinciarum suis privilegia servarentur ecclesiis, & Sardicenses Canones conservarentur, idem beatus Innocentius Macedonianis Episcopis, blando excusationis suæ alloquio, & paternæ consolationis exhortatione rescripsit de Bubalio & Tauriano, quorum causam refricato judicio in provincia in qua judicati fuerant, audiri præcepit, ut eorum piissimis mentibus grave non videretur retractari judicium. Meminerat enim Antiochenum Concilium diffinisse, ut si quis Episcopus de certis criminibus accusatus eodemnetur ab omnibus Episcopis ejusdem provinciæ, hunc apud alios nullo modo judicari, sed firmam concordantium Episcoporum manere sententiam. Si quis autem Episcopus de certis criminibus judicatur, & contingat de eo provinciales Episcopos dissidere, cum judicatus, ab aliis innocens creditur, reus ab aliis æstimatur; pro totius ambiguitatis absolutione, sanctæ Synodo placuit, ut Metropolitanus Episcopus à vicina provincia iudices alios convocet, qui controversiam tollant, & per eos simul & provinciales Episcopos, quod justum visum fuerit, adprobetur; ut videlicet, sicut Nicæni Canones diffinierunt, si duo aut tres propter contentiones proprias contradicunt, obtineat sententia plurimorum, quod jus uniuscujusque Metropolitanus, quem Antiocheni Canones pro totius ambiguitatis absolutione ad controversiam tollendam de vicina provincia voluerunt iudices convocare, Sardicensis Concilii Patres, salvo Nicæni Concilii decreto, sicut in gestis ejusdem Concilii demonstratur, ad privilegium beati Petri Apostoli transferri viderunt: Constituentes, ut

si in aliqua provincia aliquis Episcopus contra fratrem suum
 litem habuerit, ne unus è duobus ex alia provincia advo-
 cet Episcopum cognitorem: quòd si aliquis Episcopus judi-
 catus fuerit in aliqua causa, & putat se bonam causam ha-
 bere, ut iterum Concilium renovetur, si vobis placet,
 sancti Petri Apostoli memoriam honoremus, ut scribatur ab
 his qui causam examinerunt Julio Romano Episcopo, &
 si judicaverit renovandum esse iudicium, renovetur, & de
 iudices: si autem probaverit talem causam esse, ut non re-
 fricentur ea quæ acta sunt, quæ decreverit confirmata erunt,
 sicut explanatiùs in septimo ejusdem Concilii capitulo con-
 tinetur. Et Carthaginense Concilium constituit, ut quis-
 quis Episcoporum accusatur, ad Primate provincie ipsius
 causam deferat accusator, & reliqua quæ ibi sequuntur.
 Et si quis Episcopus, quod non optamus, in reatum ali-
 quem incurrerit, & fuerit ei nimia necessitas non posse plu-
 rimos congregare, ne in crimine remaneat, à duodecim
 Episcopis, Presbyter & à sex Episcopis cum proprio suo
 Episcopo audiatur, & Diaconus à tribus. Ut quid enim E-
 piscopus apud Primate provincie accusabitur, & ab Epis-
 copis ipsius provincie audietur, si ab illis secundum præsti-
 tutas regulas non poterit judicari, à quibus regulariter po-
 tuit ordinari? Unde Majores nostri nobis tradiderunt, id-
 circo Sardicense Concilium appellante Apostolicam Se-
 dem decrevisse remitti ad provinciam in qua fuerat judica-
 tus cum auctoritate Romani Pontificis, ut si justum puta-
 verit, renovetur examen, & plurimorum Episcoporum vel
 legati sui iudicio, Episcoporum Provincie, qui cum judica-
 verunt, sententia vel probetur à plurimis, vel emendetur;
 quatenus secundum Antiochenum Concilium damnati à Sy-
 nodo causa Episcopi, ne terræ principi sit molestus, ad ma-
 jus convertatur Concilium, & quæ putaverit habere justa,
 plurimis Episcopis suggerat, eorumque discussiones ac judi-
 cia præstoletur, & rei veritate ostensa, quæ nonnisi in pro-
 vincia, in qua judicatus Episcopus deguit, poterit edoceri,
 sicut Africanum Concilium ad Cælestinum Papam scri-
 bens, demonstrat, quod sacris regulis conveniens inven-

tum fuerit, Sedis Apostolicæ auctoritate firmetur, quatenus, sicut Nicænum decrevit Concilium per singulas provincias suis privilegia servantur ecclesiis. Beatus quoque Gregorius de Episcopo Sedem Apostolicam appellante, in provincia, in qua causa ventilata fuerat audiendo, ita in epistola ad Columbum Numidiæ scripsit, dicens: Indicamus sanctitati vestræ venisse ad nos quendam Petrum nomine, qui se asserit fuisse Episcopum, atque causæ suæ à nobis remedium postulasse, & prius quidem retulit, quæ digna esse miseratione potuissent; sed requirentes postea, multò aliter quàm indicavit, invenimus, & vehementer nos ejus actio contristavit; sed quia causam ipsius interna subtilitate nequaquam addiscere tam longo itineris intervallo disjuncti potuimus, tam incerti quippe diffinire nequimus. Et paulò post: Quia ergo præsentes subtilius causam potestis scire, hortamur ut eidem Petro servare, quicquid justum canonicumque fuerit, debeatis, ut causa ipsius secundum Dei timorem & Ecclesiæ regulas videatur judicata. Si quis verò conscius vel particeps, præfato Petro, in his quæ accusatur, dicitur extitisse, subtiliter requirendum est, & veritate cognita, similiter canonicè judicandum. Et idem in epistola ad Columbum de Episcopo, qui præmio corruptus permisit Donatistarum Episcopum ordinari: Ob hoc, inquit, fraternitatem tuam scriptis præsentibus necessariò duximus adhortandum, ut veniente ad se Hilario Cartulario nostro, adunato Episcoporum universali Concilio, habito præ oculis terrore venturi judicii, causa eadem subtili ac solerti debeat indagine perquiri. Etsi hoc capitulum à præsentium latoribus, prædicto Episcopo, documentis idoneis fuerit adprobaturum, à dignitate officioque quo fungitur, modis omnibus degradetur, ut & ille ad pœnitentiæ lucra per agnitionem delicti redeat, & cæteri tentare talia non præsumant. Et de quo Concilio universali dicat, in epistola ad Deodatum Episcopum Prælatum provincie monstrat; Concilium, inquit, quod congregare disponitis, dum Deo fuerit solatiante peractum, de ejus nos unitate atque concordia ædificate, ac reddite per omnia certiores.

Et in

41
Et in epistola ad Joannem Episcopum Corinthiacum: Æqu-
tatem atque sollicitudinem secundum fratris & Coepisco-
pi nostri, quæ olim benè nobis est cognita, etiam series
judicati monstravit, in qua re valdè placatos, laetosque
nos reddidit, quia in causa Anastasii quondam Episcopi,
quam ei examinandam injunximus, vigilantiam suam & di-
ligenter exercuit, & cognita crimina ut justitia poscebat &
oportuit, vindicavit. Et in epistola ad Constantium Epif-
copum: quem à fraternitate vestra comperimus esse depofi-
tum, postquam sacri Canones, sicut nostis, ultra tres men-
ses Ecclesiam præcipiant non vacare, si manifestum in eo
erimen apparuit, Episcopum loco ejus studii vestri sit mo-
dis omnibus ordinare, quia diu sine proprio Rectore esse
non debet Ecclesia. Et in epistola ad clerum & ordinem Nea-
politanae civitatis: Demetrius, inquit, qui nec antè Episco-
pus dici meruerat, tantis ac talibus negotiis inventus est
involutus, ut si secundum suorum qualiratem facinorum ju-
diciu sine misericordia suscepisset, dum mundanis legibus
durissima procul dubiò fuerat morte plectendus; sed quia
pœnitentiæ reservatus sacerdotali honore privatus est, Ec-
clesiam Dei sine doctore diu vacare non patimur, quia &
canonicis est regulis constitutum, ut defuncto, vel sublato
Pastore, diu Sacerdote privari non debeat.

De eo etiam quod in epistola vestrae paternitatis habe-
tur, ut Hincmaro veniente Romam, veniat pariter accu-
sator idoneus, qui nulla possit auctoritate legitima respui.
Sugerimus sacris legibus cautum esse, quia confiteri quis
in judicio, non tantum sua voce, sed & literis, & quo-
cumque modo potest; convinci autem nonnisi scriptura,
aut testibus potest: & Ecclesiae leges non damnant, nisi
aut sponte confessum, aut ordine judiciario apertè convi-
ctum. Et item leges decernunt, ut unius testimonium quam-
libet persona sit splendida, non admittatur. Et juxta legem
ac Evangelium, Apostolus præcipit non recipi testimonium
adversus Presbyterum, nisi sub duobus & tribus testibus.
Et sanctus Gregorius in commonitorio ad Joannem defen-
so-rem ex legibus & regulis promulgavit, ut alii sint accu-
f

fatores, & alii testes, & legaliter ac regulariter accusatores & testes adversus majorem natu examinari jubentur. Quia igitur nobis ex nomine vestro scriptum est, ut Romam veniente Hincmaro, veniat pariter cum eo accusator idoneus, & in iudicio vestro causa finiatur; quia non specialiter de fide insimulatur, unde quilibet, ut dicit Gelasius, manifestè vel professione sua, vel communione potest agnosci; si de aliis præter ea, de quibus in iudicio nostro est legaliter ac regulariter accusatus, & suis scriptis ac professionibus atque subscriptionibus convictus, & idoneis testibus comprobatus, & iudiciario ordine de singulis singulatim regulis, certa & expressa iudicia decernentibus à nobis est iudicatus, Romæ ab accusatore fuerit accusatus, & ille negaverit, quomodo accusator, qui illuc ire iubetur, cum sine scriptura vel testibus, quos secum non valet ducere, comprobabit? Et si fortè Hincmarus eundem accusatorem suum rejecerit, quomodo utrùm idoneus, an rejiciendus cognoscetur. Dicitur etiam accusatrix illius esse in Remensi provincia, sicut in gestis à clero & plebe Laudunensis Ecclesiæ vobis directis continetur: de qua nihil est nobis rescriptum, & unde propter imminèntem necessitatem quam Paternitati vestræ innotuimus, nobis eatenus inquirere non licuit quidquam. Et quo ordine vel modo ipsa accusatrix pauperula, quia luxuria, ut vulgò teritur, nec Regum purpuras pertimescit, nec pannos pauperum perhorrescit, Romam ad vestrum iudicium rationabiliter pergere debeat, invenire non possumus. Et si, ut epistola nobis ex nomine vestro directa prodit, vobis dubia sunt gesta synodalia paternitati vestræ à nobis directa; quoniam sanctus Leo decrevit ad Rusticum, ut in dubiis vel obscuris id novimus sequendum, quod nec præceptis evangelicis contrarium, nec decretis sanctarum regularum inveniat aduersum: & Dominus in Evangelio, peccantem semel secreto corripere, secundo cum testibus, ut si quando incorrectus apud Ecclesiam fuerit denotandus, denotator, non criminator, sed correptor esse videatur; post correptionem autem Ecclesiasticam, si correptus se non correxerit, ut eth.

nicus & publicanus jubetur haberi, & ubi ac per quos veraciter cognoscetur, unde & qualiter fuerit peccans correctus & iudicatus, nisi in provincia causa ventiletur, in qua fuit crimen admissum? Quapropter sicut & sacrae leges definierunt, in decretis Sanctorum legimus, ut in loco unde est ille qui accusatur, quod non sit difficile testes producere, causa finiatur. Et Sardicenses Canones non jubent Episcopos qui in provinciali vel generali Episcoporum plurimarum provinciarum Synodo Episcopum judicaverunt, accusatorem Romam cum appellante Episcopo mittere; sed ab his qui causam examinarunt, examinationem & diffinitionem Romano Pontifici scribere, & Romanum Pontificem, ut aut vicinis Episcopis scribat, ut cum Episcopis provinciae auctoritate sua refricent iudicium, aut destinatus à latere ipsius habens ejus auctoritatem cum Episcopis provinciae judiceret, aut credat sufficere posse, ut Episcopi negotio finem imponant; quatenus juxta Nicænos Canones per singulas provincias, suis privilegia servantur ecclesiis, & juxta beati Leonis decretum, in dubiis vel obscuris sequatur, quod nec præceptis evangelicis contrarium, nec decretis Sanctorum inveniatur adversum. Et etiam, quia secundum Africanum Concilium, sicut omnes, quos ad accusanda publica crimina, leges publicæ non admittunt, ad accusationem clericorum non debeant admitti; ita omnibus quibus accusatio denegatur, in causis propriis accusandi non est licentia deneganda. Et quia sunt quamplurimi in nostris regionibus tam clerici, quam laici, qui in causis propriis de præjudiciis ab Hincmaro sibi inlatis, datis nobis in Synodo petitionibus questi sunt, qui omnes Romam ad accusationem illius ire, testesque secum ducere nullatenus possunt. Et quomodo Romæ valeant idoneæ ad accusandum vel ad testimonium personæ penitus incognitæ probari, vel rejiciendæ improbari, quæ in provinciis in quibus degunt, sæpe non sine difficultate probantur vel improbantur, videre non possumus: nec unquam hoc in nostris regionibus usque ad tempora nostra à Sede Apostolica nostris antecessoribus præceptum fuit. Et si domnus noster Rex idoneus illius ac-

cusator sumptus habet, quibus suffultus, si viam illi pacificam obtinueritis, Romam ire ad accusationem illius potest; tamen pauperes clerici & laici ab eodem Hincmaro praejudicia multa passi illuc ire non possunt. Unde ex interpretatione sacrae legis Valentiniani & Valentis Imp. constitutum est, quia criminum discussio ibi agitanda est, nam alibi criminum reus prohibetur audiri. Et hinc sacrum Carthaginense Concilium statuit, ut accusatus vel accusator in eo loco unde est ille qui accusatur, si metuit aliquam vim temerariae multitudinis, locum sibi eligat proximum, quod non sit difficile testes producere, ubi causa finiatur. Et Afric. Concilium hinc scribens ad Caelestinum PP. dicit: Quomodo ipsum iudicium ratum erit, ad quod testium necessariae personae vel propter sexus, vel propter senectutis infirmitatem, vel multis aliis impedimentis adduci non poterunt? Potest enim fieri ut illi qui in vicinis parochiis sunt sanctae Romanae Ecclesiae, quique juxta sacras regulas ad manus impositionem, & ad Synodos illuc solent secundum antiquam consuetudinem convenire, ad hujusmodi causarum diffinitionem illuc conveniant: in his autem & aliis qui in similiter longinquis regionibus commorantur, hoc impossibile praesidentes Apostolicae Sedis, sacrorum Canonum promulgatores, loquente in eis sancto Spiritu, quae sunt unicuique possibilia, & auctoritati convenientia, & pacis ecclesiasticae congruentia, tenenda & exequenda discretissime praefixerunt.

Sed & quia, & legum & Canonum constituta non sibi servari viderunt sancti Patres nostri ex Africano Concilio scribentes ad Bonifacium Papam pro causa Urbani Episcopi & Apiarii provinciae Africanae Presbyteri excommunicati, secundum diffinitionem Carthaginensium Canonum, ut Presbyteri, Diaconi, vel ceteri inferiores clerici in causis quas habuerint, si de iudiciis Episcoporum suorum questi fuerint, vicini Episcopi eos cum consensu sui Episcopi audiant, & inter eos diffiniant adhibiti ab eis Episcopi, quod si & ab eis provocandum putaverint, non provocent ad transmarina iudicia, sed ad Primatem suarum provinciarum, sicut &

de Episcopis saepe constitutum est: ad Transmarina autem, qui putaverit appellandum, à nullo intra Africam in communione suscipiatur. Contra quæ Papa Zozimus subreptione quadam præventus, sicut & sanctus Innocentius Apostolicæ Sedi subreptum per rumorem falsum de Photino Episcopo adsertione Episcoporum Macedonianorum ostendit, quoniam animus cum dividitur ad multa, fit minor ad singula, non sine molestia questi fuerunt, sicut in epistola ipsius Concilii sapientiæ vestræ notissimâ plenius recensere potestis, per Faustinum Episcopum, Philippum & Asellum Presbyteros Africano Concilio direxit Capitula Sardicensis Concilii, de appellatione Episcoporum ad Romanæ Ecclesiæ Sacerdotem, & ne ad Comitatum Episcopi importune navigent, & de tractandis Presbyterorum & Diaconorum causis apud finitimos Episcopos, si à suis excommunicati perperam fuerint, & de Urbano Episcopo excommunicando, vel etiam Romam evocando, nisi ea, quæ videbantur corrigenda, corrigeret. Quod quartum capitulum ex eo mandatum est, quia Apiarius Presbyter excommunicatus ab Urbano Episcopo, non ad Præmiam suæ provinciæ secundum Africanos Canones, sed ad Transmarinum iudicium provocavit. Quapropter idem Concilium ad Bonifacium successorem Zozimi post explicationem Sardicensis Capituli de Presbyteris & Diaconis scripsit, quia si ita quemadmodum in ipso Capitulo continentur, scilicet finitimos interpellat Episcopos, & causa ejus audiatur, & diligentius tractetur, & ille Episcopus, qui aut justè, aut injustè eum deserit, patienter accipiat, ut negotium discutatur, & ut aut probetur, aut emendetur ejus sententia, eo ordine in Italia custodirentur, nullo modo ipsi in Africa, talia qualia commemorare jam nolebant, tolerare cogerentur, subjungentes: Sed credimus, inquiunt, adjuvante misericordiâ Domini nostri Jesu Christi, quod à sanctitate Romanæ Ecclesiæ præsidente non sumus jam istum typhum passuri, sed servabuntur erga nos quæ nobis etiam non disferentibus, custodiri debent cum fraterna caritate, quæ sapientiam atque justitiam, quam tibi donavit altissimus,

f iij

etiam ipse prospicis esse servanda. Unde sanctus Bonifacius causa accidente, qua hinc scribi convenerat ad Hilarium Narbonensem Episcopum decrevit dicens: Convenit nos paternarum sanctionum diligentes esse custodes: nulli etenim videtur incognita Synodi constitutio Nicenæ, quæ ita præcipit (ut eadem propriè verba ponamus) per unamquamque provinciam jus Metropolitanos singulos habere debere, nec cuiquam duas esse subiectas; quod illi, quia aliter credendum non est, servandum, sancto Spiritu sibi met suggerente censuerunt. Et paulò post, quod idcirco dicimus, ut advertat caritas tua, adeò nos Canonum cautiùs præcepta servare, ut ita quoque constitutio nostra diffiniat, quatenus Metropolitanus sui provincia in omnibus rebus ordinationem semper expectet.

Quod non solum Apostolica Sedes secundum sacros Canones singulis provinciis ex antiquo servavit, verum & in epistola beati Gregorii ad Joannem Ravennatum Episcopum etiam de Episcopis specialiter secundum Nicenos Canones Sedi Apostolicæ deputatis, cui in Primatu beati Petri commissæ est sollicitudo omnium Ecclesiarum, atque Episcoporum, ita eis consulendo scriptum legimus: De Episcopis, inquit, ad nos pertinentibus, qui tamen huc pro interpositione hostium venire non possunt, curam vestra fraternitas gerat, ita tamen ut pro causis suis ad Ravennatem urbem nullatenus revocentur, ne eos hoc tempore vexare, aut fatigare in aliquo videamur: Sed si qua sunt, quæ in eis videantur reprehendi, debent fraternitatis vestræ epistolis admoneri: Sin verò crimina, quod absit, graviora contigerint, hæc ad nos subtiliter referre vos volumus, ut inquisitionis testimonio roborati, quæ legibus canonibusque conveniunt, salubri, juvante Domino, consilio disponamus. Sed & Maximi Salonitani prævaricatoris Episcopi causa, qui prælato privilegio beati Domini voce præcepto, contra Nicenæ decreta, contraque antiquam consuetudinem sine conscientia responsalis Apostolicæ Sedis fuerat ordinatus, & propterea, ac pro aliis, de quibus insimulabatur, à beato Gregorio excommunicatus, & Romam venire iussus, ab

eodem beato Gregorio Mariniano Ravennati Episcopo ad inquirendum & diffiniendum est sine retractatione commissa. De sollicitudine autem omnium ecclesiarum atque Episcoporum, Apostolicæ Sedi in Primatu beati Petri collata, sanctus Leo dicit: Divinis præceptis & Apostolicis monitis incitatur, ut omnium Ecclesiarum statui impigro vigilemus affectu, ac si quid usquam reprehensione invenitur obnoxium, celeri sollicitudine ab ignorantia imperitia, & à superbia usurpatione revocemus. Et sanctus Gregorius ad Joannem Episcopum Syracusanum dicit; Nam quod se Sedi Apostolicæ dicit subijci, quin Constantinopolitanus Episcopus, si qua culpa in eis invenitur, nescio quis ei Episcopus subiectus non sit, cum verò culpa non exigit, omnes secundum rationem humilitatis, æquales sunt. Et item idem de contiguis Romanæ Ecclesiæ, ad Conlimitaneos Episcopos scripsit: Clerus, inquires, Ecclesiæ Regitanæ contra reverentissimum fratrem nostrum Bonifacium Episcopum suum, data nobis impetitione, conquestus est, petens ut ad nos debuisset habere veniendi licentiam, quatenus causæ majores hinc subtiliter probarentur: sed quia noverim prædictum fratrem nostrum hoc modo, quo prævidimus deducendum, visum nobis est deputare causam eandem cognoscendam, & reliqua. Et ad Joannem Episcopum Syracusanum: Quæ, inquit, adversus Lucillum Melitanæ civitatis Episcopum ex epistolarum vestrarum, & gestorum, quæ direxistis, paginâ declaratum est, & ideo, quia tanti facinoris ultio nullâ debet dilatione differri, Fraternitas vestra tres vel quatuor de fratribus ac Confacerdotibus sibi nostris adhibeat, ut ipsis quoque præsentibus prædicta, ac satisfacta veritate, prædictum Lucillum de Episcopatus sui ordine, quem hujus sceleris contagium maculavit, studeat sine ambiguitate deponere: & hinc plura sunt alia, quæ causâ prolixitate omisimus. Et beatus Leo vices Apostolicæ Sedis, & jam de Metropolitanis specialiter ad eam pertinentibus, & in longinquis regionibus ab urbe Roma existentibus, Thessalonicensi Episcopo commissas fuisse in epistola ad Anastasium Episcopum Thessalonicensem demon-

strat. Plures quippe Metropolitani specialiter autoritate Apostolica Sedis commissi habentur. Sicut & Alexandrina Ecclesia, ut in ecclesiasticis historiis, & in geltis Synodalibus legimus. Et de Antiochena Ecclesia Innocentius Papa ad Alexandrum Antiochenum Episcopum scribens demonstrat, de quorum ordinatione idem Innocentius ad eundem Alexandrum scripsit. Et Leo non solum de Metropolitanorum, sed & de subjectorum sibi Episcoporum consecratione constituit, qui Metropolitani sub primatu ex delegatione Sedis Apostolicae, relatione, ac consensu ipsius primatis, & ordinantur & ordinant: illi verò Archiepiscopi, vel Metropolitani multoties in sacris Canonibus appellari primates inveniuntur, qui in loco defunctorum Archiepiscoporum, ab Episcopis uniuscuiusque provinciae sine interrogatione ipsius Primatis praevalent ordinari, & ex antiquae consuetudinis lege à Sede Apostolica Pallii solent genio investiri, & in loco decedentium Episcoporum sine consultu vel licentia Primatis alterius, in sua provincia quoque potest regulariter Episcopos ordinare, sicut sanctus Gregorius in Epistolis suis ostendit, de quibus ad vestram paternitatem hic quaedam ponere duximus. Ad Dominicum Carthagini Archiepiscopum: Intuentes omnino nos tetigit, ne per ea, quae apud vos gesta sunt, aliorum Conciliorum Primatibus, quod avertat Dominus, generetur scandalum. Et in Epistola ad Gennadium patricium Africae: De supradicto, inquit, Episcopo, quem communione privatum esse asseritis, valde mirati sumus, cur nobis hoc, non Primati ejus, Excellentiae vestrae Epistola nunciavit.

Sed quia recidenda saepius pullulant, idem Africanum Concilium ad Caelestinum Papam cogente Faustini potius patrocinio, quam iudicio erga supradictum Apianum circa medium Epistolae scripsit hoc modo: Praelato debita salutationis officio impendio deprecamur, ut deinceps ad vestras aures hinc venientes non facilius admittatis nec à nobis excommunicatos, in communionem ultra velitis recipere, quia hoc etiam Nicæno Concilio definitum, facile advertit venerabilitas tua; Nam etsi de inferioribus Clericis vel
laicis

49

laicis id jubet ibi præcaveri, quantò magis hoc de Episcopis voluit observari, ne in sua provincia communione suspensi, à tuâ sanctitate præproperè, vel indebitè videantur communioni restitui? Presbyterorum quoque & sequentium Clericorum improba refugia, sicut te dignum est, repellat Sanctitas tua, quia & nullâ Patrum definitione hoc Ecclesiæ derogatum est Africanæ, & decreta Nicæna, sive inferioris gradus Clericos, sive Episcopos ipsos suis Metropolitanis apertissimè commiserunt; prudentissimè enim, justissimèque viderunt quæcumque negotia in suis locis, ubi orta sunt, finienda; nec unicuique provinciæ gratiam sancti Spiritus defuturam, quâ æquitas à Christi Sacerdotibus, & prudenter videatur, & constantissimè teneatur. Et reliqua quæ ibi prosequitur de ratione veritatis deprehendendæ, & depositione testium, qui longius propter sexus, vel senectutis infirmitatem aut aliud impedimentum adduci non possunt. Et hinc idem sanctus Cælestinus Papa universis Episcopis per Viennensem & Narbonensem Provincias constitutis scripsit: ut juxta decreta Canonum, unaquæcumque Provincia suo Metropolitano contenta sit, ut decessoris nostri data ad Narbonensem Episcopum continent constituta, nec usurpationis locus alicui Sacerdoti in alterius concedatur injuriam. Sit concessis sibi contentus unusquisque limitibus, alter in alterius provincia nihil præsumat. Et sanctus Leo de privilegiis Metropolitanorum ita ad Maximum Antiochenum Episcopum scripsit dicens: Tanta apud me est Nicænorum Canonum reverentia, ut ea quæ sunt à sanctis Patribus constituta nec permiserim, nec patiar aliquâ novitate violari. Quamvis enim diversa nonnunquam merita Præsulum, tamen jura permanent Sedium, quibus etsi possunt æmuli perturbationem aliquam fortassis inferre, non tamen possunt minuere dignitatem. Et ut hæc dignitas juxta decreta cuilibet Metropolitano provinciæ servaretur, sanctus Cælestinus Daniele Episcopum, de multis criminibus accusatum, ad judicium Episcopale in provincia sua, missâ Epistolâ ad Arelatensem Episcopum, destinari præcepit. Et Africani Patres decreverunt, ut quisquis Episcoporum accusatur, ad Pri-

50
matem provinciæ, ipsius causam deferat accusator, nec à
communione suspendatur, cui crimen intenditur, nisi ad
causam suam dicendam electorum iudicium die statutâ li-
teris evocatus minimè occurrerit, hoc est, infra spatium
mensis, ex eâ die, quâ eum litteras accepisse constiterit.
Quòd si aliquas veras necessitatis causas probaverit, causæ
suz dicendæ intra alterum mensem, integram habeat fa-
cultatem; verùm tandiu post mensem secundum non com-
municet, donec purgetur. Tempore sanè, quo non com-
municat, nec in sua Ecclesia vel Parochia communicet,
&c. Unde sanctus Augustinus doctor Ecclesiæ, ab Apo-
stolica Sede receptissimus, qui Carthaginensi huic Conci-
lio suâ auctoritate firmato interfuit. *Cetera desiderantur, quæ
utinam suppleri possent è manuscripto integro & emendatiori.*

EPISTOLA CAROLI II.
Imperatoris ad Joannem VIII. Papam.

De judiciis & appellationibus Episcoporum ac
Presbyterorum Ecclesiæ Gallicanæ ad
sedem Apostolicam.

*Sanctissimo ac Reverentissimo Patri Joanni Summo
Pontifici, & universali Papæ. Carolus gratiâ Dei
Imperator Augustus, & spiritalis filius vester.*

ANTEQUAM Provinciæ Transalpinæ, propter se-
ditiones & bella frequentia progenitorum nostrorum
temporibus, sacrarum legum ac regularum notitiam &
observationem plenè caperent, sicut postea per incrementa
studio illorum ab hac sancta Sede gratiâ Dei ceperunt; glo-
riose memoriæ avus noster Carolus Imperator Augustus,
diu per egregios, ac præcipuè auctoritatis & sapientiæ vi-
ros, de Presbyteris ex criminibus diffamatis, qualiter judi-
cari, vel purgare se debeant, perquisivit & reperit, sicut
in suæ Imperialis auctoritatis edictis, quæ in alia schedula

habemus scripta, posteris servanda reliquit, quæque usque⁵¹
ad nostra tempora ex tunc, in Transalpinis regionibus ser-
vata, & quando necessitas postulavit, executæ fuerunt. In
diebus autem domini & genitoris nostri piæ memoriæ
Hludovici Imperatoris, cum ipsa tepesti executio aliqua-
tenus cepit apud Papam Eugenium, inde ab eo comuni-
tio facta est: qua de re Synodum universalis Papa con-
vocans inter alia generalia decreta promulgare curavit
quæ Leo IV. tempore fratris nostri Hlotharii, & nepotis
nostri Hludovici observanda decrevit; sicut in gestis syno-
dalibus, & in hujus sanctæ Romanæ Ecclesiæ archivo ha-
beri credimus, & ab hac sancta Sede nostris decessoribus di-
rectâ venerabili sanctione habemus. Cùm autem non longè
ante hos annos nepos noster Hludovicus Italiæ Imperator
instinctu quorundam contrâ nos commovit, missæ sunt no-
bis epistolæ, quasi ex Apostolicæ hujus Sedis auctoritate
ac nomine, quas tenoris inconvenientia hanc sanctam &
discretissimam Sedem non misisse ostendit.

Et quoniam pravis sæpius prava quàm recta innosci
solent, nactâ hinc occasione Transalpinarum regionum Pres-
byteri à suis Episcopis de certis criminibus regulariter ab
ordine sacerdotali dejecti, & pœnitentiæ subacti, sine licen-
tia & conscientia Primatum & Episcoporum suorum huc
venire, & hinc epistolæ, quæ regulis non conveniunt, referre
ceperunt; quas non jussione Apostolica, sed ut assolet etiam
in republica, propter multiplicia reclamatorum negotia,
quorumque ministrorum quasi pia miseratione factas, & nos,
& illius regionis putant Episcopi. Quapropter quia, ut
sanctus Augustinus dicit, cogunt multas invenire medici-
nas multorum experimenta morborum, intermissis propter
proximitatem sacrarum legum capitulis prædecessorum no-
strorum Imperatorum, quibus ecclesiastica regulæ conso-
nant, necessarium duximus pandere sanctissimæ vestræ
paternitati ac summæ auctoritati, qualiter regulas de
honore in suo statu Episcoporum, & de appellatione Pres-
byterorum, intelligimus, & intelligi à rectoribus Trans-
alpinarum Ecclesiarum didicimus; quatenus ab hujus

Sedis auctoritate, nostra sana, ut credimus, intelligentia confirmetur, à qua fidei ac religionis sumpsit initium, & quotidie, gratias Deo, sumit augmentum: & si quid malè in agro dominico pullulat, decreti vestri falce recidatur; si etiam quorumcumque negligentia, vel praesumptione à praestitutis regulis est discessum, vestrae auctoritatis industria sit reformatum.

Sicut Dei virtus Christus, & Dei sapientia ordinem ac dignitatem Apostolorum & 70. discipulorum in carnis praesentia distinxit, ut lectio sancti Evangelii patenter ostendit, ita idem ipse per quem Reges regnant, & conditores legum iusta decernunt, sacris legibus & Canonibus spiritu suo conditis, & totius mundi reverentia consecratis, ordinem & dignitatem Episcoporum, qui locum in Ecclesia tenent Apostolorum, & Presbyterorum, qui subrogantur loco 70. discipulorum, & in administratione, & in honore, sicut & in veteri testamento, inter summos Pontifices, & inter minoris ordinis Sacerdotes, discrevit. Quapropter ab omnibus honorandi ac venerandi sunt pro patribus nati filii, id est, pro Apostolis ordinati Episcopi, & ordinis dignitate, & illius honore qui eis Apostolis dixit. *Jam non dicam servos meos, sed amicos: & qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit: & de eis, ite, nuntiate fratribus meis, & alia quae de illorum veneranda honoratione sacrae Scripturae textus eloquitur.*

Qui fortè si aliqui temporalibus rebus sunt pauperes, & fortè merito divites, pro certò autem sunt ordine sacro sublimes, à nullo quolibet sive ecclesiastica, sive saeculari potestate praedito debent vilipendi, nec potentibus saeculi modo quocumque postponi, praecipiente omnibus Apostolo Jacobo. *Nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Jesu Christi glorie; quia non qui ditiores ad saeculum, hi in divino examine sunt meliores. Nonne, inquit, Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide & heredes regni, quod promisit diligentibus se? Et Paulus, Ignobilia & contemptibilia mundi elegit Deus, & reliqua. Et sanctus Gregorius in epistola ad Mauritium Imperatorem: Sacerdo-*

53

tibus, inquit, consideratione excellenti, propter eum cuius servi sunt, ita dominetur, ut etiam debitam reverentiam impendat: nam in divinis eloquiis aliquando Sacerdotes Dii, aliquando Angeli vocantur. Nam & per Moysen de eo qui ad iuramentum deducendus est, dicitur: *Applica illum ad Deos*, id est, ad Sacerdotes. Et rursus scriptum est, *Diis non detrahes*, scilicet Sacerdotibus. Et Propheta ait: *Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est*: Quid ergo mirum si illos vestra pietas dignetur honorare, quibus in suo eloquio honorem tribuens, eos aut Angelos, aut Deos, ipse etiam appellat Deus? Ecclesiastica quoque testatur historia, quia cum pia memoria Constantino Principi in scripto oblatae accusationes contra Episcopos fuissent, libellos quos acceperat incendit, dicens: Vos Dii estis, a vero Deo constituti: ite & inter vos causas vestras discutite, quia dignum non est ut nos judicemus Deos. In qua tamen sententia, pie Domine, sibi magis ex humilitate, quam illis aliquid praestitit ex reverentia impensa. Ante eum quippe pagani in republica principes fuerunt, qui verum Deum nescientes, Deos ligneos & lapides colebant; tamen eorum Sacerdotibus maximum honorem tribuebant. Quid ergo mirum, si Christianus Imperator veri Dei Sacerdotes dignetur honorare, dum pagani, ut praediximus, Principes honorem impendere Sacerdotibus noverunt, qui diis ligneis & lapideis serviebant? Et idem sanctissimus atque facundissimus & discretissimus, veraciterque, in oculis Dei humillimus, in Epistola ad Joannem Episcopum Syracusanum scribens de Episcopo Constantinopolitano inter alia dicit, quod Sedi Apostolicae dicat se velle subjici: si qua culpa in Episcopis invenitur, nescio quis ei Episcopus subjectus non sit, cum vero culpa non exigit, omnes secundum rationem humilitatis, aequales sunt.

Post Constantinum autem, quique Christiani Imperatores decessores ac praedecessores nostri leges de Episcoporum honore ac privilegio condiderunt. Proinde, Pater sanctissime, quia ut sanctus Gelasius dicit: Duo sunt, quibus prin-

g iij

cipaliter hic mundus regitur, Auctoritas sacra Pontificum
 & Regalis potestas, ad quas appellari potest, & à quibus
 nemo permittitur appellare, sub oculis districti & aequissimi
 iudicis Dei, qui sine personarum acceptione iudicat, nostra
 poneremus iudicia, quia etsi plerumque existunt inter ne-
 gligentes vel desides Fratres, quæ oporteat maiore aucto-
 ritate curari, sic tamen est, ut sanctus Leo dicit, adhiben-
 da correctio, ut semper sit salva dilectio, & plus erga cor-
 rigendos agat benevolentia quàm severitas, plus cohortatio
 quàm commotio, plus charitas quàm potestas. Episcopos sanè in statu suo manentes debitâ veneratione colamus, &
 à nobis eis competenti honore impenso, cæteris exemplum
 reverentiæ erga sacerdotalem ordinem præbeamus: quia si
 nos sacrum ordinem in personis eorum vilipendimus, qui
 velut in speculo ad sumendum exemplum, in omnium
 qui nobis subiecti sunt oculis positi sumus, pro tantorum
 culpis à districto iudice, summo videlicet Pontifice & Rege
 Regum, iudicabimur, quot nostro facto delinquendi, quod
 abest, exempla præbuerimus. Sicut idem beatus Gregorius
 in regula pastoralis terribiliter intonat, dicens: Scire etenim
 Prælati debent, quia si perversa unquam perpetrant, tot
 mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exem-
 pla transmittunt. Unde necesse est ut tantò se cautius à
 culpa custodiant, quantò per prava quæ faciunt, non soli
 moriuntur, sed aliarum animarum, quas pravis exemplis de-
 struxerunt, rei sunt: & contrà, quot suo vel verbo, vel
 exemplo, vel quibus potestas est data correptionis, correptione,
 quia sæpè invitis bona præstantur, dicente summo
 Patre familiars ad servum, id est, præceptorum chorum, *Exi-
 cito in vias & sepes, & compelle intrare ut impleatur domus
 mea, Domino lucrati fuerint; pro tantis gloriæ coronam ac-
 cipient, attestante Apostolo, qui converti fecerit peccatorem
 ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus morte, & operiet mul-
 titudinem peccatorum.*

Cæterum, quia non est homo in terra qui faciat bonum,
 & non peccet, & nec ipsi sine peccato fuerunt qui celesti
 magisterio adhærebant, dicente Joanne, *Si dixerimus quia*

peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est, & sanctus Jacobus plus dicit, In multis offendimus omnes, & ut Scriptura ostendit, in Angelis reperta est nequitia; si necessitas cum multa ponderatione atque examinatione coegerit Episcopos ab Episcopis judicari, vel Presbyteros ab Episcopis à gradu ecclesiastico dejici, sicut in honore atque administratione, sic & in dijudicatione atque appellatione discretionem auctoritas sacra distinxit: decernens, ut si necessitas & pondus legalis ac regularis accusationis exigit, Episcopum judicari debere à suis iudicibus Episcopis, à quibus regulariter unà cum Primate provinciae potuit secundum Nicænos & Antiochenos Canones, & decreta Sedis Romanæ Pontificum ordinari, congregatis unà cum Primate provinciae ipsius regionis Episcopis secundum Sardicenses Canones, atque à constituto juxta Carthaginenses Canones duodecim Episcoporum numero, si plures nequiverint congregari.

Et si isdem accusatus & judicatus Episcopus, congregatis ejusdem regionis Episcopis de gradu suo dejectus, Apostolicam Sedem appellaverit, & confugerit ad Episcopum Romanæ Ecclesiæ, & ab eo se audiri voluerit post judicium juxta Sardicenses Canones & decreta Innocentii ad Vetricium, & Bonifacii, ad Gallicanos Episcopos, & Leonis ad Anastasium, scribendum est ab his qui causam examinarunt Romano Pontifici, & si judicaverit esse renovandum judicium, renovetur, & det iudices; si autem probaverit talem causam esse, ut non refricentur ea quæ acta sunt, quæ decreverit, confirmata erunt, & si justum putaverit ut renovetur examen, scribere his dignetur Episcopis qui in finitima & propinqua provincia sunt, ut ipsi diligenter requirant, & juxta fidem veritatis definiant: quod si is quî rogat causam suam audiri, iterum deprecatione suâ moverit Episcopum Romanum, ut è latere suo Presbyterum mittat, erit in potestate Episcopi, & quid velit, & quid æstimet: & si decreverit mittendos esse qui præsentibus cum Episcopis judicent, habentes ejus auctoritatem à quo destinati sunt, erit in suo arbitrio. Si verò crediderit Episcopos

sufficere ut negotio terminum imponant, faciet quod sapientissimo consilio judicaverit. Interim tamen alter Episcopus in cathedra depositi Episcopi post appellationem ejus non ordinetur, antequam causa ejus fuerit in judicio.

Quæ constitutio appellationis ad Apostolicam Sedem non discordat à sacra & mystica Nicæna Synodo, de qua magnus Leo Papa ad Anatolium scripsit: Illa, inquit, Nicænorum Canonum per sanctum verè Spiritum ordinata conditio in nulla unquam parte est solubilis: nulla sibi met de multiplicatione congregationis synodalia Concilia blandiantur, neque trecentis illis decem atque octo Episcopis, quantumlibet copiosior numerus Sacerdotum comparare se audeat, vel præferre, cum tanto divinitus privilegio Nicæna sit Synodus consecrata, ut sive per pauciores, sive per plures ecclesiastica judicia celebrentur, omni penitus auctoritate sit vacuum, quicquid ab illorum constitutione fuerit diversum: de cujus privilegio & beatus Gregorius dicit, non humanâ industriâ, non compositione aliqua trecenti decem & octo Episcopi ad Concilium convenerunt, sed ut in numero eorum per signum suæ passionis & nominis Dominus Jesus suo se probaret adesse Concilio, crux in trecentis, Jesu nomen in decem & octo est Sacerdotibus: Et mihi, inquit Hilarius, ille ipse numerus hic sanctus est, in quo Abraham victor regum impiorum ab eo qui æterni sacerdotii est forma, benedicitur. Et hinc iterum beatus Leo Papa ad Anatolium: Sancti illi & venerabiles Patres qui in urbe Nicæna sacrilego Arrio cum sua impietate damnato, mansuras usque in finem leges Ecclesiasticorum condiderunt, & apud nos in toto orbe terrarum in suis constitutionibus vivunt, & si quid usquam aliter quàm illi statuere præsumitur, sine cunctatione cassatur.

Quod sanctum & mysticum Concilium præcipit de his qui communionem privantur, sive ex clero, siue ex laico ordine ut ab Episcopis per unamquamque provinciam sententia regularis obtineat, ut hi qui abjiciuntur, ab alijs non recipiantur: requiratur autem ne pusillanimitate aut contentione, aut alio quolibet Episcopi vitio videatur à congregatione

gatione seclusus. Ut hoc ergò decentiùs inquiratur, benè placuit annis singulis per unamquamque provinciam bis in anno Concilia celebrari, ut communiter simul Episcopis congregatis provinciæ discutiantur huiusmodi quæstiones, & sic qui in suo evidenter peccaverunt Episcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æstimentur; usquequò vel in communi, vel Episcopo placeat humaniorem pro talibus ferre sententiam.

Cujus sanctæ Synodi constitutionem Sardicenses Canones non convellunt, qui cum Pontificis Romani vicario vel arbitrio causam Episcopi in provinciali Synodo judicati, etiam Episcoporum arbitrio vel iudicio qui eum judicaverunt cum Episcopis qui in finitima & propinqua provincia sunt, præcipiunt terminari, quatenùs sive in manenda, sive in mutanda sententia juxta Nicænos Canones commune sit placitum. De quibus sacris Canonibus Nicænis Africanum Concilium ad sanctum Cælestinum Papam scribens: Prudentissimè, inquit, justissimèque providerunt, quæcumque negotia in suis locis, ubi orta sunt, finienda, nec unicuique provinciæ gratiam Spiritus sancti defuturam, quâ æquitas à Christi Sacerdotibus, & prudenter videatur, & constantissimè teneatur.

Beatus quoque Innocentius ad Victricium Rothomagensis Episcopum duo capitula magni Concilii Nicæni, de his videlicet qui communione privantur ex clero, & aliud, ut per singulas provincias suis privilegia servantur Ecclesiis, & capitulum Sardicensis Concilii, de Episcoporum ad Apostolicam Sedem appellatione, uno capitulo sagaciter atque patenter explicat, dicens: Si quæ autem causæ inter Clericos tam superioris quàm inferioris gradus fuerint ortæ, placuit ut secundum sanctam Synodum Nicænam, congregatis omnibus provinciæ Episcopis iudicium terminetur, nec alicui liceat, sine præiudicio tamen Romanæ Ecclesiæ, cui in omnibus causis debet reverentia custodiri, relictis his Sacerdotibus, qui in eadem provincia Ecclesiam Dei nutu divino gubernant, ad alias convolare provincias. Quod si quis fortè præsumpserit, & ab officio cleri submotus, &

h

injuriarum reus ab omnibus judicetur. Si autem maiores causæ in medio fuerint devolutæ, ad Sedem Apostolicam, sicut sancta Synodus constituit, & beata consuetudo exigit, post iudicium episcopale referantur. In eo enim quod dicit, ut secundum Synodum Nicænam congregatis ejusdem provinciæ Episcopis de exortis causis iudicium terminetur, capitulum Nicæni Concilii de excommunicatis explanat: In eo quod ad alias quemcumque de ecclesiastico ordine prohibet convolare provincias, aliud capitulum Nicæni Concilii explicat, quod jubet, ut per singulas provincias suis serventur privilegia Ecclesiis: sine præjudicio tamen Romanæ Ecclesiæ, ut, si maiores causæ, quarum una est de Episcopi appellatione, in medio fuerint devolutæ, ad Sedem Apostolicam referantur, sicut Synodus statuit, hoc est Sardicensis Concilii capitulum, appellantis igitur Episcopi causa in provincia in qua fuit exorta diffiniatur, ut iudicium Episcoporum provinciæ secundum decreta Bonifacii Apostolicæ Sedis auctoritate confirmetur, & sicut Leo scripsit, ejusdem Sedis sententiâ roboretur. Quia verò sanctus Innocentius, non Nicænam, sed Sardicensem Synodum de appellatione Episcopi ad Sedem Apostolicam in auctoritatem traxit, qui utraque Synodos legit, apertè intelligit.

Sacræ leges ac regulæ Presbyteros ac cæteros inferioris gradus clericos; non alibi quàm apud suos Episcopos præcipiunt accusari, à quibus, sicut Africæ provinciæ Canones decernunt, eorum causa debet audiri, & sicut sanctus Gregorius constituit, cum Presbyteris vel Clericis suæ parochiæ judicari. Qui fortè de iudiciis Episcoporum suorum questi fuerint, ad quos eis sit provocandum, de appellatione Presbyterorum ac Diaconorum ad vicinos & finitimos Episcopos Papa Zozimus in commonitorio per Faustinum Episcopum ac Philippum ac Azellum Presbyteros directo Carthaginensi Concilio, in Concilio Sardicensi, capitulo decimo-septimo continetur hoc modo. Osus Episcopus dixit, quod me adhuc movet, reticere non debeo: Si Episcopus quis fortè iracundus, quod esse non debet, citò & asperè commovetur adversus Presbyterum sive Diaconum suum, & ex-

terminare eum de Ecclesia voluerit, providendum est ne
innocens damnetur aut perdat communionem; & ideo ha-
beat potestatem is qui abiectus est, ut Episcopos finitimos
interpellet, & causa ejus audiat, & diligentius tractetur,
quia non oportet negari ei audientiam roganti: & ille Epi-
scopus qui iuste aut iniuste eum abiecit, patienter accipiat,
ut negotium discutiatur, ut vel probetur sententia ejus à
plurimis, vel emendetur: tamen priusquam omnia diligen-
ter vel fideliter examinentur, eum qui fuerat à communione
separatus, ante cognitionem nullus debet præsumere, ut
eum communioni societ: hi verò qui conveniunt ad audien-
dum, si viderint Clericorum esse fastum & superbiam, quia
non decet ut Episcopus injuriam vel contumeliam patiatur
severioribus eos verbis castigent, ut obediant honesta præ-
cipienti Episcopo; quia sicut ille Clericis sincerum debet
exhibere amorem caritatis, ita quoque vicissim ministri in-
fucata debent Episcopo suo exhibere obsequia.

Nec hoc capitulum Sardicenfis Concilii dissentire vide-
tur à Capitulo Nicæni Concilii, quo expressius & apertius
quàm Sardicense Concilium decrevit de his qui commu-
nionem privantur à proprio Episcopo, sicut supra posuimus,
& de privilegiis singulorum Metropolitanorum, dicens: An-
tiqua consuetudo servetur per Ægyptum, Lybiam & Pen-
tapolim, ita ut Alexandrinus Episcopus horum omnium
habeat potestatem, quia & urbis Romæ Episcopo parilis
mos est: Similiter autem apud Antiochiam, ceterasque pro-
vincias, suis servantur Ecclesiis privilegia. Quod exponit
Antiochena Synodus, dicens: Per singulas regiones convenit
Episcopos nosse Metropolitanum Episcopum sollicitudinem
totius provinciæ gerere, propter quod ad Metropolim
omnes undique, qui negotia videntur habere, concurrant;
& Constantinopolitanum Concilium dicens: Ut illa quæ
sunt per unamquamque provinciam, ipsius provinciæ
Synodus dispenfet, sicut Nicæno constat decretum esse
Concilio.

Et hinc Innocentius ad Alexandrum Antiochenum Epi-
scopum: Revolventes, inquit, auctoritatem Nicænæ Synodi

h ij

quæ una omnium per orbem terrarum mentem explicat Sacerdotum, quæ censuit de Antiochæna Ecclesia cunctis fidelibus, ne dixerim Sacerdotibus, esse necessarium custodire, quæ super diœcesim suam prædictam Ecclesiam, non super aliam aliquam provinciam recognoscimus constitutam. Et Bonifacius Papa ad Hilarium Narbonensem: Nulli, inquit, videtur incognita Synodi Nicænæ constitutio, quæ ita præcipit, ut eadem propriè verba ponamus, per unamquamque provinciam jus Metropolitanos habere debere, nec cuiquam duas esse subjectas; quod illi, quia aliter credendum non est, servandum, Spiritu sancto suggerente, sibi meriti censuerunt. Quod idcirco dicimus, ut advertat caritas tua, adeo nos Canonum præcepta servare, ut ita constitutio quoque nostra diffiniat, quatenus Metropolitanus sui unaquæque provincia omnibus rebus ordinationem semper expectet. Et his consonanter Cælestinus: Juxta decreta, inquit, Canonum unaquæque provincia suo Metropolitanus contenta sit, ut decessoris nostri data ad Narbonensem Episcopum continent constituta, nec usurpationi locus alicui Sacerdoti in alterius concedatur injuriam, sit concessis sibi contentus unusquisque limitibus, alter in alterius provincia nihil præsumat. Et Leo ad Maximum Episcopum: Et si, inquit, diversa sunt merita Præfulum, jura tamen permanent Sedium.

Et Antiochenum Concilium à magna Synodo Chalcedonensi actione duodecimâ favorabiliter collaudatum, sequens decreta Nicæni Concilii: Si quis, inquit, à proprio Episcopo communionem privatus est, non ante suscipiatur ab aliis, quam suo reconcilietur Episcopo, aut certè ad Synodum quæ congregatur occurrens pro se satisfaciatur, & persuadens Concilio sententiam suscipiat alteram. Hæc autem definitio maneat circa laicos & Presbyteros & Diaconos, omnesque qui sub regula esse monstrantur. Et loquens de Conciliis capitulo vicesimo, dicit: In ipsis Conciliis adsint Presbyteri & Diaconi, & omnes qui se læsos existimant, & Synodi experiantur examen. Nullis verò liceat apud se celebrare Concilia, præter eos quibus Metropolitana jura videntur esse commissa. Et capitulo decimo sexto: Perfectum verò

Concilium illud est , ubi interfuerit Metropolitanus Antistites.

Appellantes autem Presbyteri vel Diaconi , à quibus & qualiter sint iudicandi, sacri Carthagenenses Canones capitulo vigesimo , & capitulo vigesimo octavo, evidenter ostendunt: ubi autem inter accusatores & accusatos causa debeat agitari, Concilium Carthagenense statuit, ut accusatus vel accusator in eo loco, unde est ille qui accusatur, locum sibi eligat proximum, quo non sit difficile testes producere, ubi causa finiatur. Et hinc leges dicunt: criminum discussio ibi agitanda est, ubi crimen admissum est, aut repetitione aut criminis objectione pulsans in provincia in qua consistit ille qui pulsatur suas exerat actiones, nec æstimet adversarium suum alibi, aut longius pertrahendum: illi verò qui pulsatus fuerit, si iudicem suspectum habuerit, liceat appellare, scilicet Ecclesiasticis ad finitimos Episcopos, ut Sardicenses & Carthagenenses Canones, ut præmissimus, decreverunt, vel ad provincialia Concilia, sicut sacri Nicæni & Antiocheni Canones constituerunt, & sicut Africanum Concilium in Epistola ad Cælestinum Papam ostendit: Unicuique, inquit, concessum est, si iudicio offensus fuerit cognitorum, ad Concilium suæ provinciæ, vel etiam universale provocare. Nisi fortè quisquam est qui credat, unicuique posse Deum nostrum inspirare iustitiam: & innumerabilibus congregatis in Concilium Sacerdotibus denegare. Aut quomodo ipsum transmarinum iudicium ratum erit, ad quod testium necessariæ personæ, vel propter sexûs, vel propter senectutis infirmitatem, vel multis aliis incurrentibus impedimentis adduci non poterunt?

A iudiciis autem, sive quos juxta Africanos Canones, Primates dederint, sive quos ipsi vicinos ex consensu delegerint, regulariter provocari non potest. Et sanctus Gregorius in Epistola ad Gallicanos Episcopos: Nec hoc, inquit, in hac sollicitudinis parte relinquimus, quod de habendis per parochias Concilii patrum providentiâ, necessitatis causâ sancitum est: unde ne qua inter fratres dissensio, ne qua inter subjectos & præpositos sint fomenta discordiæ, in unum Sacerdotes convenire necesse est, ut de

h iij

incidentibus causis disceptatio, & sit salubris de Ecclesiasticâ observatione conlatio, quatenus dum per hoc & præterita cortiguntur, & regulam futura suscipiunt, omnipotens ubique Dominus fratrum concordia collaudetur: cujus vobis adesse præsentiam, si hæc observabitis, scitote, quia scriptum est: Ubi fuerint congregati duo vel tres in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Si ergo adesse dignatur, ubi duo vel tres fuerint, quantominùs ibi non deerit, ubi plures convenerint. Et quidem quia de adhibendo bis in annum Concilio Patrum sit regulis statutum non latet; sed ne fortè aliqua impleri hoc necessitas non permittat, semel tamen sine excusatione aliqua decernimus congregari, ut expectatione Concilii nihil prævum, nihil præsumatur illicitum; nam plerumque etsi non amore justitiæ, metu tamen examinis abstinetur ab hoc quod omnium notum est posse displicere iudicio.

Hæc itaque Transalpinis Ecclesiis, earumque rectoribus à Sede Apostolica de appellatione Episcoporum ad hanc Sedem Apostolicam, & de Presbyterorum ac Diaconorum appellatione, si de iudiciis Episcoporum suorum questi fuerint ad comprovinciales Synodos, & dijudicatione regulari eorum in iisdem Synodis ante longissimæ ætatis annos usque ad nostra tempora servata, & à decessoribus ac prædecessoribus eorum servata & executæ fuerunt; quæ si etiam illis servata, & ab eis secuta & non executæ fuerint, nihil prodest eos secundum sacros Canones & decreta Sedis Romanæ Pontificum pro accusatis Presbyteris de manifestis criminibus comprovinciales Episcoporum Synodos frequentare, sed faciet licenter quisque Presbyterorum quodlibet, unde si fuerit redargutus, veniat Romam.

Et quia pro singulis Presbyteris regulariter iudicatis Transalpini missos dirigere, & actionum documenta scribere non valent, nec testium necessarias personas, vel propter sexus, vel propter senectutis infirmitatem, vel pro multis aliis impedimentis huc producere, fiducialiter poterit mentiens quique innocentiam suam asserere, cum non erit, qui mendacia ejus possit refellere: unde, sicut præmisimus, legum

& canonum conditores prudentissimè justissimèque viderunt, quæcumque negotia in suis locis ubi orta sunt, finienda, & per expressa regularum judicia discretissimè judicanda, & post judicium conservanda, maximè de subintroducti-
one contra regulas mulierum, pro qua ab Episcopis Transal-
pinis Presbyteri regulariter judicati ad hanc sanctam Ro-
manam Sedem insciis suis Episcopis veniunt, & eis Episto-
las eorum refragantes judicia deferunt, eosque vel commini-
stros eorum ad hanc Sedem ad conquerendum contra eos
venire præcipiunt, quod nullis antiquorum legibus, vel Pa-
trum regulis decretum fuisse legimus.

Quas epistolas sacris regulis obvias, ut in præfatione hu-
jus opusculi commemoravimus, nec autoritate apostolica
fuisse missas, sed compilatas quorumque vafriacià credimus.
Non enim sibi ipsi Sedes Apostolica potest esse contraria,
vel diversa, de qua Gelasius Papa dicit: Confidimus quòd
nullus jam veraciter Christianus ignoret, uniuscujusque Sy-
nodi constitutum, quod universalis Ecclesiæ probavit assen-
sus; nullam magis exequi Sedem præ cæteris oportere, quàm
primam, quæ & unamquamque Synodum, & suâ auctori-
tate confirmat, & continuâ moderatione custodit, pro suo
scilicet principatu, quem beatus Petrus Apostolus Domini
voce perceptum, Ecclesiâ nihilominus subsequente, & tenuit
semper, & retinet. Et item: Cùm nobis contra salutarium
reverentiam regularum cupiamus temerè nihil licere: & cùm
Sedes Apostolica superior his omnibus, favente Domino,
quæ paternis Canonibus sunt præfixa, pio devotoque studeat
tenere proposito, satis indignum est quemquam vel Ponti-
ficum, vel ordinum subsequentium hanc observantiam re-
futare, quam beati Petri Sedem & sequi videat, & docere,
satisque conveniens sit ut totum corpus Ecclesiæ in hac si-
bimet observatione concordet, quam ibi vigere conspiciat,
ubi Dominus Ecclesiæ totius posuit Principatum. Potest
enim fieri, ut illi qui in vicinis parochiis sunt hujus sanctæ
Romanæ Ecclesiæ, quique juxta regulas sacras ad manus
impositionem, & ad Synodos huc convenire solent, ipsi pro
reclamatione contra Presbyterum suum ad præfatam exami-

nationem convenient, sicut sacri Canones ac leges præcipiunt, ut ad Primatem uniuscujusque Provinciæ, qui negotia videntur habere concurrant, vel ad Synodum qui se laesos existimant, quò non sit difficile testes producere, invitentur. Transalpinis autem & aliis, qui in similiter longinquis regionibus commorantur, Apostolica Sedes & sacrorum Canonum promulgatores, loquente in eis sancto Spiritu, quæ sunt unicuique Provinciæ possibilia, & auctoritati convenientia, atque paci Ecclesiæ congruentia, tenenda & exequenda discretissimè præfixerunt.

Legimus etiam, quamvis rarissimè præceptum, à Sede Apostolica, quosdam de longinquioribus Parochiis specialis Diecepsos Romani Pontificis, ad cujus sollicitudinem universalis Ecclesia pertinet, propter contumaces contentiones aliquas invitatos fuisse: sed de Transalpinis regionibus quibus decreta privilegia servari debent, tale quid pro Presbyterorum & Diaconorum appellatione, à Sede Apostolica præceptum fuisse non legimus. De Ecclesiasticis nihilominus privilegiis, in Epistolis beati Gregorii legimus ad Dominicum Carthaginensem Episcopum: Vestra fraternitas, inquit, hoc postpositâ dubitatione retineat, quia sicut nostra defendimus, ita singulis quibusque Ecclesiis sua jura servamus, nec cui-libet favente Christi gratiâ ultrâ quàm meretur impertior, nec ulli hoc quod sui juris est ambitu stimulante derogabo, sed fratres meos honorare per omnia cupio, sicque studeo in honorem eos subvehi, dummodo non sit quod alteri jure ab altero possit opponi. Et alibi idem hinc dicit: Quod verò dicitis vestris temporibus debere servari, quæ à meis quoque decessoribus tradita atque custodita sunt: absit hoc à me ut statuta majorum & Confacerdotibus meis in quolibet Ecclesia infringam, quia mihi injuriam facio, si fratrum meorum jura perturbo.

Tandem hinc præter antiquas regularum ac legum constitutiones, in promptu habemus synodalia capitula Apostolicorum Eugenii, anno Imperii decimo tertio domni & genitoris nostri Hludovici, & anno decimo Imperii Hlotharii fratris nostri mense Novembrio, atque Leonis quarto anno,

Hlotharii

Hlotharii trigesimo septimo, & Hludovvici nepotis nostri anno quinto, mense Decembrio decreta, quibus præcipiunt, ut si quispiam Sacerdotum, id est, Episcopus, Presbyter, Diaconus, vel etiam Subdiaconus de quacumque foemina crimine fornicationis suspectus, post primam secundamque & tertiam commonitionem Metropolitanæ vel alterius Episcopi, aut ejus (cui subiacere videtur) inveniatur fabulari cum ea, vel aliquo modo conversari, canonicè judicetur. Quapropter unusquisque Episcopus in tali re studiosè ac diligenter curam habere debet, ne Ecclesia Christi à propriis possit sordidari Ministris: quia cum propriam uxorem habere non permittitur, maximè ab omni foemina sit abstinendum. Et item: Sacerdos etenim, aut quivis alius in ordinem ecclesiasticum provectus, si in eo scelere inveniatur quo abjiciendus existat, depositus providentiâ Episcopi, bene proviso loco constituatur, ubi peccata lugeat, & ulterius non committat. Sic & magnus Leo Papa longè ante hanc constitutionem auctoritate sacræ Scripturæ ad Hilarium Narbonensem decrevit, ut Presbyteri, vel Diaconi lapsi, ad promerendum misericordiam Dei, privatam expetant secessionem, ubi illis satisfactio si fuerit digna, sit etiam fructuosa.

Cùm hæc ita se habeant, non est perfunctoriè attendendum vestræ Pontificali auctoritati, & nostræ Imperiali potestati, quid prædecessores nostri de servandis sacris legibus, & sanctis regulis decernentes constituerunt; ex quorum pluralitate pauca numero, non pauca pondere hic censuimus ponere. De legibus namque Valentinianus, Theodosius & Arcadius decreverunt, dicentes; Perpensas serenitatis nostræ longa deliberatione constitutiones nec ignorare quemquam nec dissimulare permittimus. Interpretatio. Leges nescire nulli liceat, aut quæ sunt statuta contemnere. Et sanctus Cælestinus paria de sacris Canonibus dicit: Nulli, inquam, sacerdoti liceat Canones ignorare, nec cuiquam facere quod Patrum regulis possit obviare: quæ enim à nobis res digna servabitur, si decretalium norma constitutorum, pro aliquorum libitu, licentiâ populi permiscâ, frangatur? Quia, ut Hilarus Papa dicit, non minùs in sancta-

rum traditionum delinquitur sanctiones, quàm in injuriam ipsius Domini proilitur, cum expectatio fructus nostri ministerii non in latitudine regionum, sed in acquisitione ponatur animarum. Et item: De legibus præfati Augusti omnia constituta non præteritis calumniam faciunt, sed futuris regulam imponunt. Interpretatio. Omnes leges non ea quæ anteriore tempore facta sunt damnant, sed in futurum observanda constituunt.

Et hinc Symmachus Papa: Cum ad Trinitatis instar, cujus una est atque individua potestas, unum sit per diversos Antistites sacerdotium, quemadmodum priorum statuta à sequentibus convenit violari? Huc accedit quod hæc si eveniat sententiarum varietas, ad ipsam sacrosanctam Catholicam religionem credimus pertinere, cujus omnis potestas infringitur, nisi universa quæ à Domini sacerdotibus semel regulariter statuuntur perpetua sint: quod aliàs contingere poterit, si successor decessoris actibus tribuerit firmitatem, & roborando quæ gesta sunt, faciat rata esse quæ gesserit. Quantà enim Vicarius beatissimi Petri Apostoli iudicabitur esse reverentiâ, si quæ in Sacerdotio præcipiunt, ea iisdem transeuntibus dissolvantur? Hæc igitur servemus nostris temporibus tantò gratiùs, quantò & Ecclesiæ & Imperio erit capacius, & servando quæ legaliter ac regulariter gesta sunt, rata esse faciamus quæ legaliter ac regulariter gesserimus.

Suggerendum etiam vestræ summæ auctoritati necessarium credimus, ut de quorundam Episcoporum coërcenda inconsideratione alios, decreto generali instruente, cautos efficiatis; ut quorum debent esse matura & perpenſa judicia, non sint præcipientes in proferendis sententiis, nec facilè ac indiscretè, neque aliter, nisi juxta sanctarum scripturarum tramitem traditionemque majorum, & pro evidentibus culpis, quemcumque à communione corporis & sanguinis Domini Dei nostri Jesu Christi, in quibus post unicum baptismum præcipuè humanæ salutis reconciliatio & summa consistit, pro suis injuriis, vel animi sui motibus ac iracundia separarent: Quoniam ira Sacerdotis, ut sanctus dicit Gregorius, nequaquam debet esse præceps & perturbata, sed magis ex

consilii gravitate metuenda; nec debent temerè indiscussa judicare, nec passim dicta sine probatione credere, sed auctoris nostri facta pensare, cui cùm omnia nuda & aperta, mala tamen Sodomæ noluit antè judicare, sicut sacra docet historia, quàm probare; nos instruens, ne mala hominum antè præsumamus credere quàm probare.

Sequuntur autem in proferenda sententia judiciali sanctorum Romanæ Sedis Pontificum documenta Leonis atque Gregorii. Beatissimo Petro, inquit Leo, à Christo dicitur, *Tibi dabo claves regni cælorum, & quæcumque ligaveris super terram, erunt ligata & in cælis; & quæcumque solveris super terram, erunt soluta & in cælis.* Transivit quidem etiam in alios Apostolos jus istius potestatis, & ad omnes Ecclesiæ Principes decreti hujus constitutio commecavit, sed non frustra uni commendatur quod omnibus intimetur: Petro enim idèò hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiæ rectoribus Petri forma proponitur. Manet ergò Petri Privilegium, ubicumque fertur ex ipsius æquitate judicium; nec nimia est vel severitas, vel remissio, ubi nihil ligatum, nihil est solum, (nisi quod beatus Petrus aut ligarit aut solverit.) Hinc certa consideratione datur intelligi, quia in judicando non est Petri privilegium, ubi non ex ipsius fertur æquitate judicium: est igitur præjudicium non judicium, quia non jure dictum, id est, non justitiæ lege prolatum. Et sanctus Gregorius, Sæpè agitur, ut qui nescit tenere moderamina vitæ suæ, judex vitæ fiat alienæ, ut vel damnet immeritos, vel alios ipse ligatus solvat, cùm suæ voluntatis motus, non autem causarum merita sequitur; unde fit ut ipse ac ligandi ac solvendi potestate se privet, qui hanc pro suis voluntatibus, & non pro subditorum moribus exercet; judicare enim dignè de subditis nequeunt, qui in subditorum causis sua vel odia, vel gratiam sequuntur. Unde rectè per Prophetam dicitur: Mortificabant animas quæ non moriuntur, & vivificabant animas quæ non vivunt. Non morientem quippe mortificat, qui justum damnat; & non victurum vivificare nititur, qui reum supplicio absolvere conatur. Causæ ergò pensandæ sunt, & tunc ligandi atq; solvendi potestas.

Qui beatissimus doctor Spiritu sancto repletus passim in dictis suis ostendit, quoniam Episcopus qui in ligando & solvendo interim non arbitrium sequitur judicis, ipse ligandi & solvendi potestate, quin & regno Dei se privat, si maledictionem alligationis non judicio justitiæ, sed livore vindictæ depromit: Paulo attestante qui dicit, Neque maledicti regnum Dei possidebunt. Quia verò sacra Scriptura duobus modis maledictum memorat, aliud videlicet quod approbat, & aliud quod damnat: aliter enim maledictum profertur judicio justitiæ, aliter livore vindictæ: sancti viri cum in excommunicationis alligatione maledictionis sententiam proferrunt, non ad hanc voto lividæ ultionis, sed justitiæ examine erumpunt: intus enim subtile judicium Dei adspiciunt; mala foras exurgentia, quia maledicto alligandæ excommunicationis ferire debeant, cognoscunt; & ideo in alligationis ac excommunicationis maledicto non peccant, quod ab interno judicio non discordant. Contrà excommunicationis maledictum livore vindictæ depromptum voce Pauli prædicantis, admonemur, qui ait: Benedicite & nolite maledicere, quia neque maledicti regnum Dei possidebunt; nam si à quolibet fortasse non ex malitia, sed ex linguæ incuria maledictionis verbum jaculatur in proximum, apud districtum judicem, à quo de otioso verbo ratio in die judicii poscitur, damnabilis est ille sermo, qui malitia non caret, & pœnalis est ille qui ab utilitatis bonitate vacat, pensandum est magnoperè, quanta animadversione plectenda est ab Episcopo, cujus sermo semper sale, id est, sapientiâ conditus esse percipitur, jaculata in proximum injustæ alligationis excommunicatio, quæ potius vocanda est maledictio.

Sequantur itaque sanctæ Ecclesiæ rectores, quorum dorsamentum incudes sunt hominum peccatorum, dicente Psalmistâ, supra dorsum meum fabricaverunt peccatores, in separatione à communione & reconciliatione Sacramentorum Christi sacrum Nicænum Concilium, & Africæ Provinciæ Canones; Siricii quoque & Innocentii atque Leonis decreta, atque Epistolam ipsius Leonis ad Theodorum Forojuliensem Episcopum, sed & quem de Ecclesiastico ordine clarescen-

tibus gravioribus culpis gradu privaverint, communionē corporis & sanguinis Christi, ut Canones præfixerunt, non privent. Hæc est enim, Scriptura dicente, directa via ut redi ambulent in ea, nec stulti errent per eam. De injuste siquidem excommunicantibus, vel excommunicatis, quid etiam lex Justiniane decernat, vestram sapientiam latere non potest.

APOLOGIA GERBERTI pro Synodo Remensi.

*Wilderodo Argentine Civitatis Episcopo Gerbertus
Salutem.*

BENE concepta meliusque retenta casta societas sanctaque amicitia quantorum sint causæ bonorum docti noverunt, indocti sæpè stupuerunt: Et quia horum bonorum causa bonum est, & quod exinde gignitur bonum esse necesse est. Unde enim familiæ, unde urbes & regna, nisi societate & amicitia stabiliuntur? Quidnam aliud ad heremi devia mortales attraxit, nisi ad Deum societas? Mundus ipse contrariâ sui potentiâ aliter dissidens, aliter conciliatur amicè: corporeum hominis incorporeo eadem copula nectit. Quæ cuncta bona à maximo bono, id est, Deo, & magno bono societatis & amicitia, æterna lege sui conditoris ordinem servant. Hoc igitur amicitiarum bonum tam præclarum tamque jucundum, meo quidem iudicio propter se, non ut quibusdam videtur, propter aliud expetendum est. Ut enim Seneca ait in Moralibus.

Sapiens etsi contentus est se, tamen habere amicum vult, si nihil aliud, ut exerceat amicitiam, nec tam magna virtus jaceat; non ad hoc quod dicebat Epicurus, ut habeat qui sibi agro assideat, succurrat in vincula coniecto, vel inopi, sed ut habeat aliquem cui ipse agro assideat, quem ipse circumventum hostili custodia liberet. Hæc generositas, hæc animi vestri prudentia subtilius intellexisse visa est cum me remotum, vixque solo

i iij

nomine cognitum fidi interpretis dulei alloquio recreastis : mea vel commoda vel incommoda exponi vobis curastis : eoque præstanti officio palàm fecistis , cui & quanto Helvetia pareat Sacerdoti. Deponam igitur apud tanti iudicis aures moderni temporis malorum materiam, quidve inter dissidentes conveniat, quidve in controversia sit : ut toto genere causæ cognito, iudicium diligens haberi possit, cui parti fa-
veat æquitas.

Arnulphus regis HLotharii, ut fama est, filius, postquam suum Episcopum dolo & fraude circumventum, cum propria urbe captivavit, post multum cruorem humani sanguinis à se effusi, post prædas & incendia, in conventu Episcoporum totius Galliæ damnatus est, ac deinde post obitum beatæ memoriæ Adalberonis à solo Adalberone Episcopo Laudunensi reconciliatus, spe obtinendæ pacis Metropoli Remorum donatus est, acceptis ab eo terribilibus sacramentis & libellari professione, pro fide suis regibus conservanda, quam & viva voce in conventu Ecclesiæ recitavit, & propria manu subscribendo corroboravit. Necdum à suâ ordinatione sextus mensis elapsus erat, & ecce quasi tempestas, urbem ab eo proditam hostis invasit, sanctuarium Dei polluit, spolia diripuit, clerum & populum captivavit : Posthæc verò Arnulphus suos prædones sub anathemate posuit, atque ut idem facerent, Galliarum Episcopis imperavit : prædæ Ecclesiæ, quæ per sacramentum suis militibus dederat, abstulit, hostibus contulit, conjuratorum manum contrà suum regem ejusque exercitum in aciem sub signis Karoli produxit. Interea legatis, & literis Synodicis Romanus Pontifex, ut Ecclesiæ turbatæ subveniat, ammonetur : Sed neque legatis, neque literis consulentibus. Itaque gravium Episcoporum factò consultu, legatis & literis Synodicis ac miti ammonitione Arnulphus conventus decem & octo continuis mensibus ut à cœptò furore desisteret, seque à scelere prodicionis & rebellionis quo impetebatur, regulariter purgaret, noluit. Sed cum à se fautores maximos nequitie suæ discedere sensit, terribius, regem adiit, novisque sacramentis ac novis rerum

conditionibus regiae mensae particeps factus est. Atque ita irâ regis sedatâ, omni crimine se exutum credidit: indeque mox rediens fidem sacramentorum rupit, conditionibus non servatis. At ii quorum intererat, totiens bonis suis privari non ferentes, Lauduni arcem occupant. Arnulphus inter hostes regis invenitur, Synodo representatur, pro tot tantisque flagitiis rationem reddere deponitur. Qui diu secum atque cum suis familiaribus multum delibans, suâ sponte in confessionem peccatorum suorum erupit, suisque confessoribus alios testes adhibuit, crimina sua in libellum retulit, eique à se viva voce coram Ecclesia recitato subscripsit: insignia sacerdotii deposuit, eoque se abdicavit, confessoribus suis ac testibus attestantibus & respondentibus. *Secundum professionem & subscriptionem tuam cessa ab officio.*

His de flagitiis & sceleribus Arnulphi satis inter partes convenit, sed defensorum studia bifariam se scindunt. Alii quippè regem sacerdoti Arnulpho omnium peccatorum veniam tribuisse dicunt, neque post veniam quicquam non veniabile commisisse: Alii Romano Pontifici injuriam factam videri volunt, quasi sine ejus auctoritate & sine suis juribus resumptis, deponi non debuerit. Ad hæc, Reverende, similiter discutienda, quoniam res sub judiciali genere causarum posita, tum ratione, tum scripto tractatur, id est, constitutionibus conjecturali, diffinitiva, translativa, qualificativa, itemque legalibus statibus. Primum mihi videtur breviter dicendum de ratione & veritate, consuetudine & lege, itemque de legum differentia, & quæ quibus anteferantur, in Ecclesiasticis duntaxat causis. His enim præcognitis, facilius quæsitæ patebunt.

Planè, inquit Augustinus, *verum est, quia ratio & veritas consuetudini preponenda est: Sed cum consuetudini veritas suffragatur, nihil oportet firmiter retineri.* Is item in libro de Baptismo inter cætera: *Quod etsi consuetudo Ecclesie pristina non habebat, & postea Catholicus orbis terrarum robustissima firmitate consensionis exclusit, ut quod per disputationes ejusmodi in aliquorum mentes irrepere cæperat, de salute*

veniens unitatis potentior veritas & universalis medicina sanaret. Legem partim natura, partim auctoritate firmari didicimus: & lex quidem naturæ manifesta est: quæ autem in auctoritate consistit, partim divina, partim habetur humana, & in divinis vel in humanis facienda vel non facienda præscribit. Post legem ergo naturæ, data est lex tum literæ, tum gratiæ: quæ utraque auctoritate divina subnixæ, tanto est utraque præstantior, quanto divinitas humanitatem supervenit. Et quoniam legem literæ lex gratiæ transcendit, hæc eadem subtilis & multiplex, velut ab ipso divinitatis fonte emanans, ab Apostolo accepta, tum à primæ sedis Pontificum decretis, tum ab innumerabilium sacerdotum Conciliis dilucidata, & quasi per quosdam purissimos rivulos penè in infinitum derivata. In hac itaque lege summoperè, ut diximus, auctoritas spectanda est. Multum enim interest, utrùm Deus loquatur, an homo: & si homo utrùm Apostolus, an simpliciter Episcopus. Porro in Episcopis item multa differentia est; quæ differentia eadem auctoritate fulcitur. Hanc autem auctoritatem aut numerus, aut scientia, aut locus, ut quibusdam videtur, attribuit. Et numerus quidem, in Conciliis, ubi multorum Catholicorum assensus, id est, scientia in particularibus vel in divinis superveniens: Locus verò in maximis consideratur urbibus. Rursùm numerus, scientia & locus, tum à se, tum inter se differunt. Et numerus quidem à numero, vel pluralitate, vel rationis vel veritatis pondere superatur. Pluralitate, cum inter æquè bonos & doctos, pars à parte dissentit: rationis & veritatis pondere, ut Ariminensis numero famosa Synodus à parvo Episcoporum numero cassata. Idem in numerosis ad individua. Itemque locorum ad alia & inter se collationem perspicere licet. Sit ergo in legibus maximum & præcipuum, quod per Christum, per Apostolos, perque prophetas innotuit. Deinde his consona & consensu omnium Catholicorum corroborata secundum in legibus vigorem obtineant. Tertio succedant loco quæcumque à singularibus viris scientiâ & eloquentiâ clarissimis in lucem intelligentiæ prolata sunt. Et ne fortè ad placitum loqui videar,

videat, injuriamque decretis Pontificum Romanæ inferre Ecclesiæ, Gelasium Romanæ sedis Pontificem sententiæ meæ primum asseram testem. Hic quippe in catalogo divinorum librorum, authenticis præmissis scripturis, Nicænam, Constantinopolitanam, Ephesinam, Calcedonensem quoque Synodum subjungit, ita subinferens: *Et si qua concilia à Sanctis Patribus instituta, post horum quatuor auctoritatem & recipienda & custodienda decrevimus.* Deinde ab universalibus ad specialia seu individua transitum fecit, atque adjunxit: *Item opuscula atque tractatus omnium Patrum orthodoxorum, qui in nullo à sanctæ Ecclesiæ Romanæ consortio deviarunt, nec ab ejus fide vel prædicatione sejuncti sunt, sed ipsius communionis per gratiam Dei usque ad ultimum diem vitæ sue fuere participes, legenda decernimus.* Deinde qualiter ipsius sedis decreta accipienda sint, hoc modo distinguit: *Item Decretales epistolæ, quas beatissimi Papæ diversis temporibus ab urbe Roma pro diversorum Patrum consolatione dederunt, venerabiliter suscipiendas.* Et sic nominatim quædam specialia determinans legenda, solertissimè ac discretissimè tam de epistolis quam de specialibus opusculis quid foret sentiendum, expressit: Sed cum hoc, inquit, ad catholicorum manus advenerit, beati Apostoli præcedat sententia: *Omnia probate, quod bonum est tenete.* Hinc legum differentiam etiam Hincmarus Remorum venerabilis Antistes nepoti suo Æquivoco scribens ita interpretatus est: *Animadvertenda igitur est discretio ex verbis beati Gelasii inter Synodalia concilia & apostolicorum virorum epistolæ, quas ante concilia celebrata diversis temporibus pro diversorum patrum consolatione dederunt, quasque venerabiliter suscipiendas dicunt. Si qua sunt autem Concilia à sanctis Patribus instituta, post quatuor Conciliorum auctoritatem, custodienda & observanda decrevit.* Unde item in decretis suis idem dicit: *Patres, inquit, nostri catholici doctique Pontifices in unaquaque heresi quolibet tempore suscitata, quicquid pro fide, pro veritate, pro communione catholica atque apostolica secundum scripturarum tramitem, prædicationemque majorum, facta semel congregatione sanxerunt, inconvulsam voluerunt deinceps firmumque constare, nec in hac eadem causa*

denudò que præfixa fuerant, retractari qualibet recenti presumptione permiserunt. Quantum enim distet inter illa scilicet Concilia, que custodienda & recipienda decrevit, & inconuulsa firmaque deinceps patres Catholici manere voluerunt, & illas epistolas qua diversis temporibus pro diversorum consolatione datae fuerunt, quas venerabiliter suscipiendas dicunt, nemo in dogmatibus Ecclesiasticis exercitatus ignorat. Si enim quædam ex his, que in quibusdam illis epistolis continentur, tenere & custodire velle inceperimus, adversus ea que antea servare voluimus, faciemus: & conciliis sacris, que perpetuo nobis recipienda, tenenda, custodienda, atque sequenda sunt, deviamus. Sed & à consuetudine quam Catholica Ecclesia habuit, ex quo in sacrum Nicenum Concilium Patres nostri convenerunt, qui adhuc, sicut Leo dicit, nobiscum in suis constitutionibus vivunt, perniciosissime discedemus, & nihil certi tenentes, in sectam Genethliacorum, id est, Mathematicorum offendemus, qui diffinierunt omnia in incertum. Nam & beatus Gelasius easdem epistolas non solum sacris canonibus in quibusdam adversas, sed etiam sibi ipsi diversas ostendit, cum dicit illas diversis temporibus pro diversorum consolatione datas. Et hinc forte adversum me dices: Ergo calumniaris Apostolicam sedem in sanctis ejus Pontificibus, eo quod male senserint, & non tenenda decreverint. Unde tibi respondebo, quod de lege non Judaicè servanda contradicentibus sibi & dicentibus, Lex ergo adversus promissa Dei, Respondet Apostolus, Absit: Lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & justum & bonum, sed personis & temporibus suis congrua que propter transgressionem posita est, donec venerit semen, cui repro-miserat Deus, ordinata per angelos in manu mediatoris. Et illas epistolas sanctorum & Apostolicorum virorum, diversis temporibus pro diversorum consolatione, sicut Gelasius dicit, à sede Apostolica datas & per eosdem Domini sacerdotes, qui & Angeli secundum scripturam appellantur, ordinatas cum beato Gelasio Apostolico viro venerabiliter suscipiendas dico, que suis temporibus congruentes fuerunt, donec per sacra concilia Patres nostri in unum convenientes, sicut ejusdem Apostolice sedis Pontifices protestantur, suggerente sibi sancto Spiritu, quoniam aliter credendum non est, mansuras usque in finem seculi leges condi-

75

derunt. Et sicut dicit de lege Apostolus: Si enim esset quæ posset vivificare, verè ex lege esset iustitia: ita, salva reverentia sedis Apostolica, dico, quia si illa quæ in eisdem epistolis continentur & suis temporibus congrua fuerunt, subsequentibus temporibus, ita ut in eis temporibus continentur, omnia & simul custodiri valerent, & servari ac teneri congruerent, Patres nostri catholici doctique Pontifices in consiliis sacris leges mansuras usque in seculi finem non conderent. Suscipiendas igitur illas epistolas venerabiliter cum beato Gelasio dico, & cum leguntur, sicut ipse præcepit Gelasius, Apostolica illa præcedat sententia, quæ dicit, Omnia probate, quod bonum est tenete. Et hæc dico, non ut in eis dicam quedam non esse bona, sed non per omnia sacris Canonibus Patrumque Conciliis consona. Sicut & Apostolus dicit: Lex quidem bona & sancta, & mandatum sanctum & iustum & bonum, sed in temporibus suis. Item idem Hincmarus de sacrarum legum differentia loquens, inter cætera sic dicit: Quædam denique, sicut in eisdem epistolis ab Apostolis tradita leguntur, vel ex legibus Romanis assumpta inveniuntur, ita plenariorum Conciliorum auctoritate firmata servantur; & quedam ex his in Conciliis immutata fuerunt. Sed & quedam de his quæ in regionalibus fuere statuta Conciliis, plenariorum Conciliorum immutata auctoritate, vel in posterum irrefragabiliter conservanda tenentur, sicut catholici Doctores & Ecclesiæ magistri demonstrant, & partim ex eorum dictis supra ostendi. Et præter ea quæ de verbis beati Augustini in hoc opusculo posui, in libris de Baptismo dicit, Primum quidem ostendens differentiam esse inter epistolare colloquium, quo istæ epistolæ Apostolicorum, de quibus agitur, conditæ sunt, & regionale ac plenarium concilium: Video, inquit, quid adhuc à me possit inquiri, videlicet ut respondeam verisimilibus illis rationibus quibus vel ante Agrippinus, vel ipse Cyprianus, vel illi qui eis in Africa consenserunt, vel si fortè aliqui ex transmarinis terris longè discretis, nullo quidem sive plenario, sive saltem regionali concilio, sed epistolari colloquio commoti sunt, ut esse faciendum putarent, quod & sic consuetudo Ecclesiæ pristina non habebat, & postea cathol. orbis terrarum robustissima firmitate consensionis exclusit, ut quod

k ij

per disputationes ejusmodi in aliquorum mentes irrepere ceperat, de salute veniens unitatis, potentior veritas & universalis medicina sanaret. Item differentiam inter regionalia & plenaria Concilia ostendit hoc modo: Nobis, inquit, tutum est in ea non protrahi aliqua temeritate sententie, quæ nullo in catholico regionali Concilio cepta, nullo plenario terminata sunt. Id autem securum est sententiâ vocis asserere, quæ in gubernatione Domini Dei nostri & Salvatoris Jesu Christi universalis Ecclesiæ consensione roboratum est. Item differentiam ostendit inter authenticas scripturas & regionalia & plenaria concilia; item inter priora & posteriora concilia: Quis, inquit, nesciat sanctam scripturam catholicam tam veteris quam novi testamenti certis suis terminis contineri, eamque omnibus posterioribus Episcoporum literis ita præponi, ut de illa omnino dubitari vel disceptari non possit, utrum verum, vel utrum rectum sit quicquid in ea scriptum esse constiterit? Episcoporum autem literas quæ post confirmatum canonem vel scriptæ sunt, vel scribuntur, & per sermonem fortè sapientiore cujuslibet in ea re peritioris, & per aliorum Episcoporum graviolem auctoritatem doctorumque prudentiam & per Concilia licere reprehendi, si quid fortè in eis deviatum est; & ipsa Concilia quæ per singulas regiones vel provincias fiunt, plenariorum Conciliorum auctoritati quæ fiunt ex universo orbe Christiano, sine ullis ambagibus cedere, ipsaque plenaria sæpe priora posterioribus emendari, cum aliquo experimento rerum aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat, sine ullo typho sacrilege superbie, sine ulla inflata cervice arrogantie, sine ulla contentione livide superbie, cum sancta humilitate, cum pace catholica, cum Christiana?

Et item: Quapropter illud unum isti considerent, quod omnibus patet, si auctoritas Cypriani consequenda est, magis eam sequendam esse in unitate conservanda, quam in Ecclesiæ consuetudine commutanda. Si autem Concilium ejus attendimus, huic esse universæ Ecclesiæ posterius Concilium præponendum, cujus se membrum esse gaudebat, & ut se in totius corporis compage retinenda ceteri imitarentur, sæpius ammonerat. Nam & Concilia posteriora prioribus apud posteros præponuntur, & universum partibus semper optimo jure præponitur. Cyprianus enim

77
*sancte Ecclesia catholica universitas non fuit, sed in ejus uni-
versitate permansit, cujus radicem nunquam deseruit, sed in cu-
jus radice fecundus, ut esset fecundior, ab agricola caelesti pur-
gatus est.*

Hæc de aliis Conciliis à beato Augustino sunt dicta.

Cæterum de sacra & mystica Nycena Synodo sicut su-
pra ex verbis Leonis & aliorum ostendi, nihil unquam à
quoquam vel Apostolicæ sedis Pontifice, vel à plenario Con-
cilio, minimè autem à regionali est immutatum, quod non
penitus sit irritum. Sicut & Gelasius in decretis suis dicit:
Non, inquit, *nos latet in tempestate persecutionis Arrianæ*
plurimos Pontifices de exiliis pace reddita respirantes, per certas
provincias congregatis secum fratribus Ecclesias turbatas compo-
uisse: non tamen ut illius Synodi Nicenæ quicquid de fide &
communione catholica diffiniverat, immutarent, nec nova quæ-
quam pro lapsu damnatione percellerent: Sed illius decreti tenore,
nisi respicisset, judicarent damnatum, essetque consequens, ut nisi
corrigeret, damnationi proculdubio subjaceret. Item hinc Hinc-
marus ad eundem: Repetam tibi quod de sacris Conciliis ad
Januarium dicit beatus Augustinus: Omnia itaque talia quæ ne-
que sanctarum scripturarum auctoritatibus continentur, nec in
Conciliis Episcoporum statuta inveniuntur, nec consuetudine uni-
versalis Ecclesiæ roborata sunt, sed diversorum locorum diversis
moribus innumerabiliter variantur, ita ut vix aut omnino nun-
quam inveniri causæ possint quas in eis constitutis homines se-
cuti sunt, ubi facultas tribuitur, sine ulla dubitatione refecanda
existimo. Quæ verba beati Augustini quomodo placeant tibi ru-
videris: Exiguitati autem mea tutius & salubrius videtur cum
illo sacra sequi concilia, & omnibus qui me audire voluerint,
inculcare, non sequi, relictis sacris conciliis, illa quæ existimat
refecanda, quàm illa quæ refecata & dissecata proponis sectanda,
quoniam sibi ipsis diversa, ostendunt se non posse esse in omnibus
servanda atque sequenda. Oportet igitur, inquit Innocentius
ad Decentium Eugubinum Episcopum, eos qui sunt Domini
sacerdotes hoc sequi quod Ecclesia Romana custodit, à qua eos
principium accepisse non dubium est, ne dum peregrinis assertio-
nibus student, caput institutionum videantur omittere. Quid sit

k iij

autem quod Ecclesia Romana custodit, & Domini sacerdotes oporteat sequi, demonstrat Gelasius: *Confidimus*, inquit, quod nullus jam Christianus veraciter ignoret uniuscujusque Synodi institutum, quod universalis Ecclesie probavit assensus, nullam magis exequi sedem pre ceteris oportere quam primam, que unamquamque Synodum & sua auctoritate confirmat, & continuata moderatione custodit, pro suo scilicet principatu, quem beatus Petrus Apostolus Domini voce perceptum, Ecclesia nihilominus subsequente & tenuit semper & retinet. Ecce habes secundum legem & Evangelium plenitudinem testium testificantium de sequendis inconvulsa Conciliis, & de non studendis peregrinis assertionibus, Apostolo etiam precipiente: Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci. Peregrinas autem eas assertiones ideo cum Innocentio dico, quia ex quo sacra concilia in Ecclesia Catholica celebrari ceperunt, illa que suo tempore parum viguerunt, in quantum ex eis sacra concilia assumenda viderunt, ab usu Ecclesiastico effluerunt, usque quo nuper a te quantum ex te est, recrudescere ceperunt, ut ad ea que aspiras libenter transire possis, in affectum cordis licenter, & a nullo coerceri vel judicari valeas regulariter: Sed non sentiunt tecum neque tibi consentiunt Doctores & magistri Ecclesie. Hæc quidem Hincmarus. Porro Nicæna Synodus quem locum obtineat in divinis legibus quibusve nitatur testibus, breviter audi. Leo Papa ad Anatholium: Illa, inquit, Nicenorum Canonum per sanctum vere spiritum ordinata conditio, nulla unquam est parte solubilis: nulla sibi met de multiplicatione congregationis Synodalia concilia blandiantur, neque trecentis illis decem atque octo Episcopis quantumlibet copiosior numerus sacerdotum, vel comparare se audeat, vel preferre: cum tanta divinitus privilegia Nicæna sit Synodus consecuta, ut sive per pauciores, sive per plures Ecclesiastica judicia celebrentur, omni penitus auctoritate sit vacuum quicquid ab illorum fuerit constitutione diversum. De cujus privilegio & beatus Ambrosius dicit: Non humana industria, non compositione aliqua trecenti decem & octo Episcopi ad Concilium convenerunt, sed ut in numero eorum per signum sue passionis & nominis Dominus Iesus suo probaret se adesse Concilio. Crux in trecentis, Iesu nomen in decem & octo est Sacerdotibus.

Et mihi, inquit Hilarius, ipse ille numerus hic sanctus est, in quo Abraham victor regum impiorum, ab eo qui etiam in sacerdotii est forma, benedicitur.

Et idem beatus Leo Papa: Sancti illi & venerabiles Patres qui in urbe Nicena, sacrilego Arrio cum sua impietate damnato, mansuras usque in finem mundi leges Ecclesiasticorum Canonum condiderunt: & adhuc in toto orbe terrarum in suis constitutionibus vivunt, & si quid usque aliter quam illi statuerunt presumitur, sine cunctatione cassatur.

Et hinc sanctus Leo ad Pulcheriam Augustam: Contra statuta, inquit, Canonum paternorum que ante longissime etatis annos in urbe Nicena spiritualibus sunt fundata decretis, nihil cuiquam audere conceditur, ita ut si quis diversum aliquid decernere velit, se potius minuat, quam illa corrumpat. Que si ut oportet a cunctis Pontificibus intemerata servantur, per universas Ecclesia tranquilla erit pax, & firma concordia, nulla de mensura bonorum dissensiones, nulla de ordinationibus lites, nulla de privilegiis ambiguitates, nulla erunt de alieni usurpatione certamina, sed a quo jure charitatis, rationabilis morum officiorumque ordo servabitur: & ille verè erit magnus qui fuerit totius ambitionis alienus.

Hæc de legum divinarum differentia, & quæ quibus anteferantur, breviter dicta sufficiant. Nunc quibus earum Arnulphus sacerdotio in æternum dejectus sit, expediendum est; Prius de peccatorum generibus, de judiciis, deque ordine judiciario paucis præmissis.

Sunt igitur peccata in Deum, sunt in hominem. Eorum autem peccatorum quædam sunt occulta, quædam manifesta.

Unde manifestum est judicia & judiciorum ordinem juxta peccatorum distribui qualitatem. Hinc scriptum est: Qui occultè peccat, occultè peniteat: & qui publice, publicè peniteat.

Hinc judiciarius ordo duplex: Unus de quo dicit Apostolus: Si quis nominatur fornicator: eam nominationem intelligi volens, ut dicit Augustinus in libro de penitentia,

quæ sit in quemque, cum sententia ordine judiciario & cum integritate profertur. Noluit enim hominem ab homine judicari ex arbitrio suspicionis, vel etiam extraordinario usurpato iudicio, sed potius ex lege Dei secundum ordinem Ecclesiæ, sive ultro confessum, sive accusatum atque convictum. Nam si nominatio sufficit, multi damnandi sunt innocentes: quia sæpe falsò in quemquam crimen nominatur.

Qui ordo judiciarius qualiter exequi debeat, beatus Gregorius in commonitorio ad Joannem defensorem euntem in Hispanias dicit: Videlicet ut alii sint accusatores & alii testes, deinde ut præsentem accusato sub iurejurando dicatur testimonium scriptis alligatum, & accusatus respondendi & defendendi se locum habeat, & examinatio personarum accusantium ac testificantium regulariter fiat. Quem judiciarii ordinis modum etiam Dominus innuit, cum in resurrectione puellæ in domo jacentis mortuæ, ac si in revelatione non omnibus causæ notæ, quosdam discipulorum suorum testes, sed & patrem & matrem puellæ secum adhibuit. Alter vero judiciarii ordinis modus est eorum quæ non sub paucorum notitia, quasi adhuc in cubiculo contestata, ut patrata credantur, testibus indigent, sed quasi jam extra portam civitatis, multa turba eomitante elatus, ad multorum cognitionem delata esse noscuntur. De quo judiciarii ordinis modo dicit Apostolus, *Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu jam judicavi ut præsens eum qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Jesu Christi congregatis vobis & meo spiritu, cum virtute Domini Jesu tradere hujusmodi hominem Sathanz in interitum carnis.* Et paulò superius: *Ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit.* Unde Ambrosius cognito opere pellendum peccantem fuisse de cœtu fraternitatis dicit. *Omnes enim crimen ejus sciebant:* In qua re neque testibus opus est, neque tergiversatione aliqua poterat regi crimen. De patratore autem manifestorum etsi ad iudicium adduci non potest, Bonifac. Papa ad VII. provincias decernens dicit de Maximo qui conventus devitabat, & adesse minimè volebat: *Nullus, inquit, dubitat quòd ita iudicium nocens subterfugit, quemadmodum*

quemadmodum ut absolvatur, qui est innocens, querit. Sed astuta cavillatio eorum qui verutias agendi credunt esse confilia nunquam innocentiae nomen accipiet. Confiteretur enim de omnibus quisquis se subterfugere iudicium dilationibus putat. Nihil enim interest utrum in praesenti examine omnia quae dicta sunt comprobentur, cum ipsa quoque pro confessione procurata totiens constet absentia. Quod si adesse neglexerit, dilationem sententiae de absentia non lucretur. Sic & Coelestinus de Daniele Galliarum quondam Episcopo iudicavit. Et quia nemo praeposterè vel praeproperè, scilicet non commonitus neque conventus, est iudicandus, de conventionem huiusmodi patratoris manifestorum criminum lex dicit: *Quicumque tribus auctoritatibus iudicis conventus, vel tribus edictis ad iudicem fuerit provocatus, aut uno pro omnibus peremptorio, id est, quod causam extinguit, fuerit evocatus, & praesentiam suam apud eum iudicem à quo ei denunciatum est, exhibere noluerit, adversus eum quasi in contumacem iudicari potest. Quin imo nec retractari per appellationem negotia possunt, quotiens in contumacem fuerit iudicium.* Et hanc sententiam de tribus auctoritatibus conventis ex Evangelica veritate Coelestinus ad Nestorium scribens, & Ephesina Synodus de eodem decernens, & beatus Gregorius ad Joan. scribens comprobant.

De peremptorio autem scripto Africanum Concilium monstrat de Cresconio, ut si conventus respiscere detrectaverit, suo contemptu & contumacia faciente, auctoritate iudiciaria protinus excludatur. Et idem Concilium de sacerdotibus qui conspirant, & suis plebibus incubant, & ad Concilium venire detrectant, sua fortè ne prodantur flagitia metuentes, hoc statuit, ut non tantum dioeceses non retineant, verum etiam de propria Ecclesia quae illis male favorit, omnimodo adnitendum, ut etiam auctoritate publica rejiciantur, atque ab ipsis principalibus cathedris removeantur, & etiam propriis publica careant auctoritate ut rebelles.

Animadvertit prudentia sacerdotalis, Arnulphi peccata non inter occulta, sed inter manifesta computari: Episco-

pos quoque Galliarum novas leges in Arnulphum non condidisse, sed legum conditarum diligentes executores fuisse: & quia legibus parere noluerit, lege peremptoria, id est, Episcoporum totius Galliae literis conventus, suo contemptu & contumacia faciente, auctoritate judiciaria à sua Ecclesia exclusus sit: & ut vox ejus audiri non possit, contemptus & contumacia unius anni efficit.

Neque verò objici potest, aut cum extra suam provinciam evocatum, quasi ad externa concilia, quò testes producere difficile sibi fuerit, cum obsides & sacramenta oblata sibi abunde fuerint: aut extra provinciam dijudicatum ab his qui ejus causam ignorarent. Sed neque primati Romano injuriam illatam cum per XVIII. menses literis & legatis commonitus respondere noluerit. Non enim ejus silentium, aut dissimulatio, vel nova constitutio, jam constitutis præjudicat legibus. Sed ô improborum hominum astuta cavillatio. Deus dicit: *Peccantem fratrem usque ad aures Ecclesie corripiendum & commonendum, monitaque non audientem habendum sicut hereticum & publicanum*: & Synodus Africana, *potestate principis coercendum, & ab Ecclesia expellendum*: & tu dicis, Arnulphum incendia, seditiones, traditiones, flagitia, captivitates, suorumque direptiones exercentem, suorum regum interitus molientem, patriam hostibus prodentem, divina humanaque jura contemnantem, nec communione debuisse privari, nec potestate principis abjici sine Episcopi Romani jussione, cum Apostolus dicat: *Quia princeps non sine causa gladium portat, sed ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum*. Favete omnes qui regibus vestris fidem promisistis, promissamque servare vultis: qui clerum vobis commissum & populum, nec tradidistis, nec tradere disponitis: vós, inquam, qui tantorum scelerum facta perhorrescitis, favete his qui obediunt Deo jubenti: *Peccantem & Ecclesiam non obaudientem habendum sicut ethnicum & publicanum*: Qui iterum dicit: *Va vobis scribe & Pharisei, qui transgredimini mandatum Dei ut traditionem vestram statuatis*. Iterum oro & deprecor favete his qui principi Apostolorum obtemperant dicenti: *Oportet Deo*

obedire magis quam hominibus : & Apostolo concionanti : *Si quis vobis annuntiavit prater quod accepistis, etiam Angelus de celo, anathema sit.* Et Propheta his consonat : *Vae inquit, his, qui dicunt bonum malum, & malum bonum.* Et ne quis nos in invidiam adducat, quasi privilegiis Romanæ Ecclesiæ derogantes, audiat Hieronymum dicentem. *Si auctoritas queritur, orbis major est urbe : Quod si persona major presbytero queritur, ille sacerdos magnus Leo Papa accedat : Non tenetur, inquit, Petri privilegium, ubi non ex ejus æquitate fertur judicium.* Sed esto, in non judicatis novum & ex æquitate Petri ponatur judicium, indeque ad Sedem Apostolicam tanquam ad divinum recurratur oraculum : At quid judicata, si judicanda exinde non informantur ? aut quomodo mansuras in æternum leges trecenti decem & octo Patres constituerunt, si horum constituta ad unius libitum permutantur aut perimuntur ? Apiarius Presbyter ab Afris damnatus, à Romanis communioni restitutus est : Scribunt Africani Episcopi Cælestino Papæ, *contra Nicenam Synodum factum videri.* Aiunt calumniatores nostri summum Sacerdotem Arnulphum à summo sacerdote Romano debuisse tantum dijudicari : Ait beatus Augustinus, *Si Cæcilianum totius Africa Primatem ejus accusatores que in vita non potuerunt, post mortem convincant à sacrorum proditoribus voluminum ordinatum, vel ipsum proditorem fuisse, etiam post mortem sine retractatione se ei anathema dicturum.* Licuit ergo Episcopis Galliarum viventi Arnulpho confesso & convicto, ut ethnico & publicano dixisse anathema : licuit, inquam, sequi Evang. Apostolos, Proph. sacra concilia, vivorum Apostolorum decreta, ab his quatuor non discordantia semper in usu habita, semper habenda. *Si oculus tuus, inquit Christus, scandalizat te, erue eum, & projice abs te.* Et Apost. *Corda creditur ad justitiam, &c.* Et item : *Si nosmetipsos judicavimus, non utique judicemur.* Et Synodus Nicæna : *Si qui sine examinatione promoti sunt Presbyteri aut Episcopi, vel cum discuteatur, confessi sunt quod peccaverunt, vel si ab aliis evincantur, & confitentibus contra Canonem homines commoti manus eis imposuerunt, tales canon non suscipit sed abjicit.* Hoc enim quod

irreprehensibile est defendit catholica Ecclesia. Confessus ergo Arnulph. est sua sponte se contra suam professionem & subscriptionem suis regibus factam, venisse: Confessus est ea quæ sui novère confessores, & hoc post indultam sibi vitam, membra, supplicia, postquam impositum sibi anathema ab Episcopis ne quid falsi de se proferret, dijudicavit semetipsum ut Judas, ut Achar, ut Achitofel: crimina sua in libellum retulit, ut Potamius Bracharensis Ecclesiæ Episcopus, & hoc juxta Sedis Apostolicæ traditionem, juxtaque sui facti qualitatem. Scribit Zosimus Papa Aurelio & provinciis septem inter alia dicens: *Lazarus dudum in Taurinensi Concilio gravissimorum Episcoporum sententiis pro calumniatore damnatur, cum Briccii innocentis Episcopi vitam falsis objectionibus appetisset, post vero indebitè ab eodem Proculo, qui inter ceteros in Synodo damnationi ejus assenserat, Sacerdotium consecutus est, à quo ipse vita sue conscius, datis literis in abdicationem sui sponte submovit.* Et Joannes Papa de Contumelioso quodam Episcopo ad universos Episcopos per Gallias constitutos scribit: *Predictum, inquit, Contumeliosum Episcopum ut habeat pœnitendi licentiam, petitorium dare vobis censemus, ubi errorem suum evidenter allegans sub die profiteatur & Consule.* Et sanctus Gregorius ad Joannem primæ Justinianæ Archiepiscopum. *Dilectissimus, inquit, labor presentium Nemeson ad nos veniens indicavit, sicut & gestorum exemplaria quæ huc detulit, continebant, Paulum Diadina civitatis Episcopum: & post pauca: Etiam libellum in quo ea de quibus accusatus fuerat, vera esse confessus est, obtulisse. Qua de re sententia Episcopali, illo deposito, se ejus loco cum fraternitatis vestræ consensu esse Episcopum ordinatum.* De moderatione autem ac temperantia hujusmodi libelli Leo ad universos Episcopos per Campaniam & Samnium ac Picenum exterarumque provincias scribit, dicens: *Magna indignatione commoveor & multo dolore contristor, quod quosdam ex vobis comperi esse Apostolicæ traditionis oblitos, & studio erroris interritos.* Et post aliquanta, de pœnitentia quæ à fidelibus postulatur: *Nec de singulorum peccatorum genere libello scripta confessio publicetur conscientia peccatorum,*

sufficiat solis Sacerdotibus indicari confessione secreta. Quamvis enim plenitudo fidei videatur esse laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubescere non vereatur, tamen quia non omnium hujusmodi sunt peccata, ut ea, qui penitentiam poscunt, non timeant publicari, removeatur improbabilis consuetudo, ne multi à penitentia remediis arceantur, dum aut erubescunt, aut metuunt inimicis suis sua facta referari, quibus possint legum constitutione percelli.

Et beatus Gregorius, sicut in ejus epistolis multotiens invenitur, quia etiam pro infirmitate corporis, dato libello ab Episcopatu se valeat Episcopus, si voluerit, remove, & in loco ejus alius subrogari, demonstrat; ut de pluribus unum ponamus de Joann. Archiepiscopo: Si, inquit ad Anatholium Diaconem, idem reverendissimus Joannes fortasse pro molestia sua petierit, ut ab Episcopatus honore debeat vacare, eo petitionem scripto dante, concedendum est. Quod si ex sententia Gregorii Episcopus corpore languens dato libello successorem accipere potest, quænam invidia est, si Arnulphus in anima Deo & Ecclesiæ defunctus, dato libello successorem ex Synodi sententia accepit? Sed fortè inquires, falsa de se dicit. Decernit Africanum Concilium de illo Episcopo qui se Donatistis communicasse mentitus est, ut Episcopatum amittat, ejusque professioni & subscriptioni credi debere judicatum est, secundum sententiam Synodi cui sanctus Cæsarius Arelatensis Episcopus sedis Apostolicæ vicarius, sicut in ipsius sedis invenitur epistolis, præfedit, docente Antiochena regula, *Perfectum esse Concilium ubi interfuerit Metropolitanus Antistes*: quod juxta Nicænos & aliorum Conciliorum Canones Romanæ sedis auctoritate firmatos, & continua moderatione servatos, bis in anno omnibus semel Episcopis congregatis provinciæ celebrari, & in eis præcipiuntur singula, quæ fortasse emerferint, corrigi, quatenus, ut dicit Gregorius, & præterita corrigantur, & regulam futura suscipiant: Nec illud (inquit præfata Synodus plurimorum metropolitanorum cum suffraganeis suis cui præfedit Cæsarius) *Fratres, alienum ab Ecclesiæ utilitate censuimus, ut sciretis quicunque sub ordinatione vel Diaconatus,*

vel Presbyterii, seu Episcopatus mortali crimine dixerint se esse pollutos, à supradictis ordinationibus submovendos, reos scilicet tueri confessione vel mendacio falsitatis. Neque enim absolvi potest is qui in seipso dixerit mortis causam, qua dicta in alium puniretur: cum omnis qui sibi fuerit mortis causa, major homicida sit, Domino dicente in Evangelio: ex verbis tuis justificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis. Et item: Ex ore tuo te judico. Et David Propheta ad eum etiam qui mendaciter se ait interfecisse Saul Christum Domini: Sanguis tuus super caput tuum: os enim tuum locutum est adversum te. Et Sanctus Gregorius ad Maximum Solitanum Episcopum de Andrea dixit, quia flagitari iudicium non debet de causa quam ipse iudicavit. Si enim Arnulphus, ut tunc dixerunt Episcopi, de se verum confessus fuit, quod pro reatibus suis ab officio & ministerio pontificali se reddidit alienum, criminofus: Si falsum, tanquam falsus contra semetipsum testis abjiciendus fuit: quoniam cum non liceat dicere contra proximum falsum testimonium, Domino dicente in Decalogo, quod & in Evangelio comprobatur: Non loqueris contra proximum falsum testimonium: multò minùs contra semetipsum. Et sacri Canones & jam publicæ leges ad accusationem majoris natu neque ad reificationem contra eum criminofos admittunt, multò minùs ad gradum Ecclesiasticum accedere vel in gradu Ecclesiastico manere permittunt. Sicut Zozimus de Lazaro, qui in Taurinensi Concilio gravissimorum Episcoporum sententiâ pro calumniatore damnatus est, scribit. Unde, sicut Leo dicit ad Rusticum, huiusmodi lapsis ad promerendum misericordiam Dei privata est expetenda secessio, ubi illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa.

Toletana porro Concilia pro legum robore proprias leges condentia Arnulphum spoliari proprio honore confessum vel convictum sine mora iusserunt, eumque usque ad diem mortis sine communione in perpetuo ergastulo retrufferunt. Cælestinus autem Papa eundem totiens iustè damnatum frustra in examen deductum demonstrat, sciens, ut ait Prosper contra Cassianum, damnatis non examen iudicii,

sed solum sententiae remedium esse praestandum : ideoque Celestinum quasi non discussi negotii audientiam postulantem, totius Italiae finibus iussit extrudi, adeo & praedecessorum suorum statuta & decreta Synodalia inviolabiliter servare censebat, ut quod semel meruerat abscondi, nequaquam admitteret retractari. Monstratum est, ut arbitror, nullam Romano Pontifici jure factam videri posse injuriam, nec sine Romanorum Pontificum auctoritate Arnulphum damnatum, nec suas legibus vires recipere debuisse. De quibus omnibus in Remensi Concilio plenius exposuimus.

Prior verò pars Arnulphi causam defendentium per se ipsam infirma est, scilicet quòd reges Arnulpho peccatorum suorum veniam attribuerint, & quòd post nihil non veniabile commiserit : Sacerdotibus quippe animarum Pontificium, non regibus commissum est. Neque verò ipsis Pontificibus ligandi & solvendi potestas ad placitum concessa est. Quem enim in peccatis mortuum Christus ad vitam erigit, Sacerdos absolvit : & quem proprius reatus implicat, Sacerdos ligat. Ostendit Christus hoc in Lazaro resuscitato. Ostendit Petrus in Simone Mago damnato. Jam vero aliter conantibus clamat Propheta : *Mortificabant animas quae non moriuntur, & vivificabant animas quae non vivunt.* Quod Gregorius exponens ait : *Sape in ligandis ac solvendis subditis, pastor sua voluntatis motus, non autem causarum merita sequitur. Unde fit, ut ipsa hac ligandi & solvendi potestate se privet, qui hanc pro suis voluntatibus & non pro subditorum moribus exercet. Unde rectè per Prophetam dicitur : Mortificabant animas, ut superius. Non morientem quippè mortificat, qui justum damnat : & non victurum mortificare nititur, qui reum supplicio absolvere conatur. Ac saepe agitur, ut vel damnet immeritos, vel alios ipse ligatus solvat. Et Justiniani Catholici Imperatoris lex, quam probat & servat Ecclesia Catholica, capit. 44. decrevit, ut nemo Episcopus, nemo Presbyter excommunicet aliquem antequam causa probeatur, propter quam Ecclesiastici Canones hoc fieri jubent. Si quis autem adversus ea excommunicaverit aliquem,*

ille quidem qui excommunicatus est, majoris sacerdotis auctoritate ad gratiam sancte communionis redeat: Is autem qui legitime non excommunicavit, in tantum à sacra communione abstineat Episcopus, quantum majori Sacerdoti visum fuerit, ut id quod injuste fecit, ipse justè patiatur. Et hinc sanctus Gregorius ad Joannem Episcopum injustè excommunicantem inter cetera scripsit, dicens: *Cassatis prius atque ad nihilum redactis predicta sententia tua decretis, ex beati Petri Apostolorum Principis auctoritate decernimus in triginta dierum spatio sacra te communionem privatum ab omnipotente Deo nostro tanti excessus veniam cum summa penitentia ac lacrymis exorare. Quod si hanc sententiam nostram te cognoverimus implese remissius, non tantum injustitiam, sed & contumaciam fraternitatis tue cognoscas, juvante Domino, severius puniendam. Et item alibi: Quod si contra hac quæ statuimus quolibet tempore, qualibet occasione, vel surreptione venire tentaveris, sacra te communionem privatum, nec eam te, excepto vite tue ultimo tempore, nisi cum concessa Romani Pontificis decernimus jussione recipere. Hæc enim consona Sanctis Patribus definitione sancimus, ut qui sacris nescit obedire Canonibus nec sacris administrare, nec communionem capere sit dignus altaribus. Stulte ergo Arnulphus à regibus peccatorum absolutionem accepisse putatur, cum Episcopis tanto sui periculo concessum esse videatur. Illud quoque irrisione potius dignum quàm admiratione, quod post, cum nihil non veniabile commisisse edicunt. Cum enim scriptum sit: *Verba Sacerdotis aut vera, aut sacrilega*, quoniam modo purgandus est, qui os suum postea perjurio polluit, qui sacrosancta sacrilegio prophanavit, eam nimirum dexteram, quam tot perjuriis addictam tot sceleribus implicitam à sacrosanctis & mysticis nunquam retraxit: quam impiis & damnatis à se & totius Galliarum Episcopis cum sacra Eucharistia osculandam præbens non erubuit.*

Erudito antistiti satisfactum esse arbitror: Arnulphum jure videri damnatum, legibus Evangeliorum, Apostolorum, Prophetarum, sacrorum Conciliorum, Decretorum quoque Romanæ Ecclesiæ præsulum, viris doctissimis atque eloquentissimis

tissimis consona his sentientibus atque attestantibus. At nunc te convenio meaque tibi seria suggero, magne Dei sacerdos, ego parvus meritis non loco sacerdos: Ego ille *multum terris jactatus & alto*, dum Philosophorum inventa persequor, dum gentes indisciplinatas fugio & non evado. Ego, inquam, qui magnæ urbis Remorum prodiæ, captivi & spoliati populi pars non parva fui, ad te quasi ad tutissimum confugio portum. Ergo fluctuanti salutarem porrige manum, fessum alleva, paria, si fors dederit, repensurum. Nam & Amalechites recreatus Dux David factus est. Non aurum poscimus, non prædia requirimus: sola charitas est, quam interceptam reposcimus. Edax livor, cupiditas cæca, sinistrorum ore disseminaverunt me alterius invasisse sedem, meo instinctu pastorem captum, accusatum, dejectum: quod ita non esse sacerdotalis dignitas Gallia testis est: testes reges & proceres. Neque verò me importunum iniecisse huic officio quisquam probare potest. Noverunt hoc, qui, me inscio, super hac re plurimum elaboraverunt: noverunt fratres & coepiscopi mei, qui post Arnulphi dejectionem, sub divini nominis attestatione, hoc officium me suscipere coegerunt. Cur ita factum sit, si fortè requiras, nescire me fateor: fateor, inquam, me nescire cur egenus & exul, nec genere nec divitiis adjutus, multis locupletibus & nobilitate parentum conspicuis prælatus sit, nisi quod tui est muneris, bone Jesu, *qui de stercore erigis pauperem*, ut sedeat cum principibus & solium gloriæ teneat. Tu omnium horum dator & distributor: tu pacis & charitatis autor: tu scis me Germaniam & Belgicam semper honorasse ut dominam, coluisse ut matrem: pro earum adversis palluisse, pro secundis, lætam mentem tulisse: & nunc quidem à te dulces affectus, quos perdidici, reposco: tuumque Antistitem Wil. gratiæ indebitè amissæ reconciliatorem fieri oro, meaque interpretem innocentia coram præsulibus, coram rege suo, cui favendo, tempore regis HLotarii, gladiis hostium additus sum. Et nunc quidem mala pro bonis retribuuntur nobis ab his, quos pacis amatores, innocen-

tium protectores, impiorum propugnatores existimabamus. Pressa jacet tyrannide omnis Ecclesia Gallorum, atqui non à Gallis, sed ab his sperabatur salus. Sed una salus hominis, ô Christe, tu es. Ipsa Roma omnium Ecclesiarum hætenus habita mater, bonis maledicere, malis benedicere fertur, & quibus nec *Ave* dicendum est, communicare; tuamque legem zelantes damnare, abutens ligandi & solvendi potestate à te accepta: cum apud te non sententia sacerdotum, sed reorum vita quærat; nec possit hominis esse, impium justificare, justumque damnare.

Hæc sunt dulcissime frater, quæ rethorum nugis complexus sum, amicitiarum pariendæ societatis, retinendæ benevolentia causâ, insuper vobis & vestris me meaque impensurus. Perinde vestrum diligens expecto iudicium, cum in his, tum in Remensi Concilio à me utcumque interpretato. In quo opere res genusque dicendi doctis auribus si placuerint, erit mihi tutissima merces id effecisse, quod summis viris potuerit placuisse.

Quatuor hæc insignia monumenta notis fortè quibusdam illustrassem, nisi quæ in eis ad institutum conducunt meum, vel ipsa per se micarent satis, vel suo jam loco aliàs in dissertationis corpore fuissent observata.

DISSERTATIO
DE CAUSIS MAJORIBUS
AD CAPUT CONCORDATORUM
DE CAUSIS.

ARTICULUS I.

*Quenam causæ majores dicantur? Et variae illarum
acceptiones.*

SYNOPSIS.

- I. **P**AUCI assequuntur quid sibi velit nomen Causarum Majorum.
- II. Innocentius I. Causarum Majorum mentionem primus fecit, easque statuit ad Sedem Apostolicam post Episcopale judicium referendas. Tria Majorum Causarum genera subindicat idem Pontifex; causas nempe fidei, causas discipline ancipitis, & negotia graviora Episcoporum.
- III. Qui secuti sunt Pontifices ad usque Leonem IX. ab Innocentio I. vix dissentiunt: quanguam non ita disertè omnes locuti sunt, maximè verò Nicolaus I. qui fictis veterum Pontificum Epistolis, quæ paulò antè vulgatae erant, moveri tanisper cepit.

A

- IV. *Leo IX. ab antiquâ Majorum Causarum notitiâ recedit apertius, fictarumque Decretalium jam tunc invalescentium securus fidem de Majoribus Causis sic sentire videtur, ut ab unius Summi Pontificis arbitrio pendere illas existimet; in primis autem Episcoporum judicia. Leoni consentit Gregorius VII.*
- V. *Innocentius III. receptis Majorum Causarum speciebus Episcoporum translationes superaddit.*
- VI. *Occasione data enarrantur breviter quæ de Episcoporum translationibus Ecclesiastici Codices suppeditant; & penes quem sit, fueritve olim transferendorum Episcoporum potestas, ad eorundem Codicum normam expenditur.*
- VII. *Alexander IV. Innocentio IV. duce, Majoribus Causis etiam illas accensuit quæ in Episcoporum electionibus oriuntur.*
- VIII. *Bonifacius VIII. superaddit Coadjutorum Episcoporum, & Superiorum Prelatorum dationem, ut ipse loquitur.*
- IX. *Quibus gradibus Coadjutorum nominationes ad Majorum Causarum ordinem ascenderint, conjecturis haud improbabilibus aperitur.*
- X. *Galli nostri diversam aliquatenus Majorum Causarum notitiam tradiderunt, easque obscuritate ferè ac difficultate definiunt.*
- XI. *Supponuntur à differtatore pro Majoribus Causis e.e. omnes, quæ hocce nomine à Summis Pontificibus in jure donate sunt.*

I. E Causis Majoribus crebra fit mentio apud Canonum interpretes rerumque Sacrarum scriptores: frequens etiam de illis habetur sermo tum à doctis, tum ab indoctis hominibus: vix tamen aliquos reperias qui satis capiant quid Majorum Causarum nomen sibi velit; vel certè qui illud satis explicent. Quod, ut ne plu-

rimorum in eo tractando argumento indigentiam accusam, inde profectum dicere maluerim, quia non eadem fuit semper apud omnes Causarum Majorum acceptatio; quemadmodum nec idem semper apud omnes earum fuit numerus.

Cum itaque de Majorum Causarum judiciis accuratius paulò differere propositum sit mihi, operæ pretium duxi explicare ante omnia quid Majorum Causarum nomine significatum sit olim apud alios atque alios: & quo pacto earum numerus in jure Pontificio crevisse sensim visus sit.

Et quoniam res ista cum jure Pontificio maxime conjuncta est, in ea explicanda summorum in primis Pontificum auctoritatem adhibebo; quorum in verbis ac sententiis recensendis temporum ætatumque ordinem sequar: quæ ratio & in reliquis dissertationis hujus partibus servabitur.

II. Causarum Majorum, qui fidei sit, auctoritatisve indubitata, meminit nemo ante Innocentium I. Hic nempe anno Christi circiter 404. in Epistola illa celebri ad Victricium Rothomagensem disertè sic scribit. *Si autem Majores causæ in medium fuerint devolutæ, ad Sedem Apostolicam (sicut Synodus statuit) post Episcopale judicium referantur.* Quanquam verò mentionem ibi facit clarissimam Causarum Majorum: attamen, cujus generis sint causæ illæ quas majores vocat, planè non aperit; quemadmodum nec Synodi hujus nomen profert quam laudat, cujusque executionem videtur procurare.

Non desunt viri graves qui existiment significatam eò loci ab Innocentio Nicenam Synodum: At certè adduci non possum ut eis assentiar: Nam in toto Concilio Nicæno causarum, non Majorum dicam, sed ne ullarum quidem, relatio facienda statuitur ad Sedem Romanam, seu Apostolicam. Quin potiùs Canone 5. decernitur, *ut singulis annis per unamquamque Provinciam bis in anno Synodi fiant, ut omnes in unum convenientes Episcopi Provincia, ejusmodi quæstiones examinent*: Hoc est, eas maximè quæstiones, quæ Episcoporum depositionem attinent, ut legenti patet. Canone autem 6. commendatur quidem Romana aliqua consuetudo, juxta quam Episcopi Alexandrini jura confirmantur: Hoc verò planè nihil juvat ad vindicandam Apostolicæ Sedi Majorum Causarum relationem: Alioquin idem Privilegii Ecclesiæ Alexandrinæ tribuendum foret. Aptiùs dixerimus attendisse Innocentium ad Synodum Sardicensem, quæ omnium prima Canonibus 3. & 7. liberam facit potestatem Episcopo à Collegis dejecto appellandi, seu confugiendi ad Sedem Apostolicam. Et certè non est alia Synodus ante Innocentium I. cui tale aliquid adscribi possit.

Itaque dubium superest nullum quin Causis Majoribus Episcoporum depositiones accenseat Innocentius: Cum ad vindicandas Majores Causas Apostolicæ Sedi eum ipsum Canonem laudet, qui de referendis ad Sedem Romanam Episcoporum judiciis conditus est.

Sed neque unas Episcoporum depositiones veluti Majores Causas agnovit Innocentius: Nam & quæstiones dubiæ disciplinæ, & fidei causas, ex Patrum institutis ad Sedem quoque Apostolicam referendas professus est. De quæstionibus quidem disciplinæ ambiguarum sic habet in Epistola ad Felicem Nucerianum Episcopum. *Mirari non possumus dilectionem tuam sequi instituta majorum, omniaque quæ possunt aliquam recipere dubitationem ad nos, quasi ad caput atque ad apicem Episcopatus referre; ut consulta videlicet sedes Apostolica, ex ipsis rebus dubiis certum aliquid faciendum pronuntiet.*

De causis verò fidei agit magnificè in Epistola ad Concilium Milevitanum; ubi, postquam Africanis Patribus gratulatus est, quod non modò commissos curæ suæ greges ab errorum labe fortiter deffenderent, sed & quod Ecclesiæ quoque Romanæ oracula consulerent, sic subjungit, *praesertim quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres & Coepiscopos nostros non nisi ad Petrum, id est sui nominis, & honoris authorem referre debere, velut nunc retulit vestra dilectio.*

Liquet igitur Innocentium I. Causarum quas Majores ipse primus nuncupavit, quasque ad Sedem Apostolicam referendas dixit, genera tria agnovisse; videlicet Episcoporum depositiones, quæstiones dubiæ disciplinæ, & causas fidei; quas quidem potiori quodam jure majores dici nemo non probaverit.

Ex his autem judicare jam licet quantum ab Innocentii I. sententiâ, atque adeo à vera legitimaque

Majorum Causarum notione aberrent, qui Causas Majores eas esse jam definiunt, quæ rectâ, seu in primâ, ut aiunt, instantiâ ad Sedem Apostolicam deferuntur: siquidem Innocentius ipse Majorum Causarum nomenclator, Majores Causas, nonnisi *post Episcopale judicium*, ad Sedem Apostolicam referri jubet.

Non felicius multò enituntur qui Causas Majores distributione quadam explicant: aliasque rerum esse dicunt, quæ ad fidem attinent; alias personarum, quæ ad Episcopos. Ut enim hæc divisio minimè deficiat, cum quæstiones missas facit sententiæ disciplinæque ancipitis; Peccat certè ea parte quâ Episcoporum causas promiscuè majores censet. Enimverò non quælibet, sed summa tantum Episcoporum negotia, quibus nempe in dejectionis discrimen veniunt, hocce nomine dignanda sunt. Cum è contrario infimi Ordinis Clericorum, immo & Laïcorum negotia in Causas Majores toties evadant, quoties admittere illos in fidem contingit. Non inficior tamen quin à personarum dignitate ortum sit, quod Episcoporum, non Clericorum item, aut Presbyterorum dejectiones ad Majores Causas revocatæ sint.

III. Qui ab Innocentio I. sedere Pontifices nonnullas etiam causas tanquam majores, ob rerum nempe vel difficultatem, vel præstantiam, Apostolicæ Sedi vindicarunt: Sed neque omnes æquè disertè locuti sint, neque singuli easdem, eisdemve notis designarunt.

Zozimus in Epistola quam ad Episcopos Galliae scripsit de privilegiis Ecclesiae Arelatensis conservandis, negotia, si quae in Provinciis quas censet emerferint, ad Episcopi Arelatensis notitiam referri jubet: *Nisi, inquit, magnitudo causae etiam nostrum requirat examen.*

Bonifacius Epistolâ 2. quæ est ad Galliae Episcopos, de Maximo Episcopo, Manichæorum sectatore, aliorumque criminum reo; Primò quidem Synodum habendam esse ait in Provincia, ubi causa ipsius judicetur: Tum verò hæc addit: *Quid quid autem vestra Charitas de hac causa duxerit decernendum, cum ad nos relatum fuerit, nostrâ, ut concedet, necesse est auctoritate firmetur.*

Leo Magnus Epistolâ 84. quæ est ad Anastasium Thessalonicensem, Causas Majores non semel commemorat: Capite quidem 7. *At si forte (inquit) inter ipsos qui præsent, de Majoribus (quod absit) peccatis causa nascatur, quæ Provinciali nequeat examine definiri, Fraternitatem tuam de totius negotii qualitate Metropolitanus curabit instruere: Et si coram positis partibus, nec tuo res fuerit sopita iudicio, ad nostram cognitionem, quidquid illud est, transferatur.* Capite autem 10. *Unde si causa aliqua major extiterit, ob quam necessarium sit fraternum ad-vocare conventum: dignos de singulis Provinciis Episcopos, quos Metropolitanus crediderint esse mittendos, ad fraternitatem tuam venire sufficiat. Paucisque interjectis, caput 11. sic exorditur. Si autem in eo quod cum fratribus tractandum definiendumve credideris, diversa*

eorum fuerit à tua voluntate sententia, ad nos omnia sub gestorum testificationem referantur.

Hilarus Papa Epistolâ 8. quæ est ad plures Metropolitânos Galliæ, postquam eos hortatus est, ut opportunis locis ac temporibus concilia habeant ad Ecclesiastica negotia componenda, hæc addit. *In dirimendis sanè gravioribus causis, & quæ illic non potuerint terminari, Apostolicæ Sedis sententia consulatur.*

Vigilius Epistolâ 2. quâ Eutherii consultationibus respondet, quamobrem, inquit, *Sancta Romana Ecclesiâ ejus*, id est Petri, merito, domini voce consecrata, & Sanctorum Patrum autoritate roborata, *Primum tenet omnium Ecclesiarum: Ad quam tam summa Episcoporum negotia, & judicia atque querelæ, quàm & majores Ecclesiarum quæstiones, quasi ad caput semper referenda sunt.* Quod si quis dixerit Virgilio Epistolam ad Eutherium vel supposititiam esse, vel certè ab eo conscriptam, dum Pseudo-Papa adhuc esset: En alterum ejus testimonium integrè quidem fidei, sumptum ex Epistola ipsius 7. ad Auxanium Arelatensem. *Si quæ vero certamina aut de religione fidei (quod Deus auferat) aut de quolibet negotio, quod ibi pro sui magnitudine terminari non possit, evenerint: Totius veritatis indagine diligenti ratione discussa, relationis ad nos seriem destinantes, Apostolicæ Sedi terminanda servare.*

Gregorius Magnus Epistolâ 52. lib. 4. scribens ad universos Galliarum Episcopos de autoritate Virgilio Arelatensi Episcopo attributa, hæc habet. *Si quam vero contentionem (quod longè faciat divina potentia)*

potentia) de fidei causa evenire contigerit, aut negotium emerferit, cujus vehemens sit fortasse dubietas, & pro sui magnitudine iudicio Sedis Apostolicæ indigeat: Examinata diligentius veritate, relatione sua ad nostram studeat perducere notionem.

Gregorius IV. Epistolâ ad universos Episcopos Galliæ, Germaniæ, & Europæ de negotio Aldrici Cenomanensis: Non novum aliquid precipimus, inquit, sed illa quæ olim videntur indulta, firmamus, cum nulli dubium sit, quod non solum Pontificalis causatio, sed omnis etiam religionis relatio ad Sedem Apostolicam, quasi ad caput Ecclesiarum debet referri.

Leo IV. Epistolâ ad Episcopos Britanniarum iudiciorum Ecclesiasticorum ordinem fusiùs persequitur, atque tum tandem ad Apostolicam Sedem referenda illa censet, cum neque Canonum, neque Sanctorum Patrum autoritate finiri possunt. Sunt hæc ejus verba relata apud Gratianum distinctione 20. Can. 1. Quibus autem in omnibus Ecclesiasticis utimur iudiciis, sunt Canones Apostolorum, Nicænorum, Ancyranorum, Neocæsariensium, Gangrensiarum, Antiochenarum, Laodicensium, Constantinopolitanorum, Ephesinorum, Chalcedonensium, Sardicensium, Africanensium, Carthaginensium, & cum illis Regula præsulorum Romanorum, Silvestri, Siricii, Innocentii, Zozimi, Celestini, Leonis, Gelasii, Hilarii, Symmachii, Hormisdæ, Simplicii & Gregorii junioris. Isti omnino sunt, & per quos judicant Episcopi, & per quos Episcopi semel judicantur & Clerici. Nam si tale emerferit, vel contigerit inusitatum negotium, quod

minimè possit per istos definiri; tum, si illorum quorum meministis dicta, Hieronymi, Augustini, Isidori, vel ceterorum similiter Sanctorum Doctorum similium reperta fuerint, magnanimiter sunt retinenda, ac promulganda; vel ad Apostolicam Sedem referendum de talibus.

Nicolaus I. in Epistolis quas scripsit sive ad Regem, sive ad Episcopos Galliarum, de negotio Rothaldi Sueffonensis mentionem Causarum Majorum sæpiùs injicit. Et quanquam negare tunc visi sint Galli Episcoporum negotia pertinere ad Causas Majores: Crediderim tamen eos ita locutos ad mentem Nicolai I. qui citra appellationem, immo rectà & ante omne judicium Episcopale Majores Causas ad Sedem Romanam referendas contendebat: ita enim de Rothaldo scripserat ipse Epist. 42. *Quamvis & si Sedem Apostolicam nullatenus appellasset, contra tot tamen, & tanta vos decretalia efferri statuta* (veterum Pontificum decretales intelligit, quæ non ita diu vulgatæ erant) *Episcopum inconsultis nobis deponere nullo modo debuistis.*

Etenim juxta hunc sensum rectè inficiabantur Galli Episcoporum negotia, Majorum Causarum nomine, referenda esse ad Sedem Apostolicam: scilicet medio nullo Episcopali judicio. Neque enim eò usque talem consuetudinem habuerant, ut infra ostendemus.

Joannes VIII. Epistolâ 93. ad Arelatensem Episcopum Gregorii Magni verba quæ supra citata sunt ferè exscripsit. *Si qua verò inquisitio de fide,*

inquit, *vel fortasse aliarum rerum inter Episcopos causa emerferit quæ discerni difficilius possit, collectis duodecim Episcopis ventiletur, atque decidatur; sin autem decidi nequiverit, discussa veritate, ad nostrum iudicium referatur.*

Ecce hætenus uno ferè ore de Causis Majoribus loquuntur Summi Pontifices: Atque Innocentio I. cuncti ferè concinunt, ita ut fidei causas, dubiæ disciplinæ quæstiones & Episcoporum depositiones veluti Majores Causas agnoscant, eoque illas nomine, *post Episcopale quidem iudicium*, ad Sedem Apostolicam referendas pronuntient.

IV. At Leo IX. Epistolâ 4. quæ est ad Petrum, & Joannem Episcopos, à vulgari Majorum Causarum notitia recedit apertius, vixque aliquem ipsis imponit modum. Nam veterum Decretalium, quæ tum invalescebant, secutus fidem, audacter sic pronuntiat. *Sed hoc vos non lateat, non debere præter scientiam Romani Pontificis universale Concilium celebrari, aut Episcopos damnari, vel deponi: Quia etsi licet vobis aliquos Episcopos examinare; definitivam tamen sententiam absque consultu Romani Pontificis, ut dictum est, non licet dare: Quod in Sanctis Canonibus statutum, si quæritis, potestis invenire, scilicet, quia omnium Ecclesiarum majores, & difficiliiores causæ, per Sanctam & principalem Beati Petri Sedem à successoribus ejus definiendæ sunt. Canones, quos hic vocat, alii non sunt ab Apocryphis veterum Pontificum Epistolis. Et re ipsa, paucas post lineas, Clementem laudat, Anacletum, & Anicetum.*

Gregorius VII. Leone haud minùs audax rem etiam infinitè definit, atque in famoso illo decreto quod vulgò dictatum vocant, eam veluti legem figit, *quod Majores Causæ cujuscunque Ecclesiæ ad Sedem Apostolicam referri debeant.*

V. Innocentius III. Majores Causas distinguit magis, verùm & earum numerum amplificat: Præter enim quæstiones fidei, Episcoporum depositiones, grandioraque ac difficiliora negotia, pro Majoribus Causis haberi quoque vult Episcoporum translationes, easque idcirco ad Sedem Apostolicam de Jure, ait pertinere. Sunt hæc ejus verba relata primo libro Decretalium tit. 7. cap. 1. *Cum ex illo generali privilegio, quod Beato Petro & per eum Ecclesiæ Romanæ Dominus noster indulset, Canonica postmodum manaverint instituta, continentia Majores Ecclesiæ Causas ad Sedem Apostolicam perferendas: Ac per hoc translationes Episcoporum, & Sedium mutationes ad Summum Apostolicæ Sedis Antistitem de jure pertineant: Nec super his quicquam præter ejus assensum debeat immutari, miramur quod L. Apamensem electum in Tripolitanam Ecclesiam transtulisti.* Arguit nempe Antiochenum Patriarcham (eo tempore scribens, quo Syriam Latini occupaverant) quòd inconsultâ Româ ejusmodi translationem cebrasset; Capite autem sequenti adjicit Episcoporum translationes ac depositiones *non tam constitutione canonica, quam institutione divina soli Romano Pontifici esse reservatas.* Quæ quidem sententia, quia mira fortè parumque usitata eruditus videbitur,

quo tandem sensu ab Innocentio III. prolata hæc fuerit, accuratiùs paulò examinabimus, ubi de Episcoporum agetur depositionibus.

VI. In præsentiarum autem, siquidem aliud nihil moliri statutum erat hoc in capite, quam varias Majorum Causarum acceptiones perstringere, satis erit, immo & plusquam fortasse satis, ea pertransennam enarrare, quæ de Episcoporum translationibus Ecclesiastici Codices suppeditant: Quibuscum fortè Innocentii III. sententia nova non ita coharebit.

Ac primò quidem nemo nescit quantum ab Episcoporum translationibus Ecclesia olim abhorruerit. Non alia de re Concilia leges tulere, aut crebriores, aut etiam severiores. Concilium Nicænum Oecumenicorum antiquissimum Canone 15. districtè vetat ne Episcopus de Civitate in Civitatem transferatur. Idem dictum est à Concilio Antiocheno in Encæniis Can. 21. Concilium Sardicense districtiùs etiam egit Canonibus 1. & 2. Nam ne in fine quidem Laica communione dignum haberi vult, qui à parva Civitate in aliam transverit. Ac tandem Concilium Chalcedonense, ut alia omittam, leges omnes quæ hanc in rem editæ priùs erant Can. 5. sic firmat. *De his qui transmigrant de Civitate in Civitatem, Episcopis aut Clericis, placuit Canones qui de hac re à Sanctis Patribus statuti sunt, habeant propriam firmitatem.*

Iterandis toties eadem de re legibus occasionem fecit in primis Orientalium Episcoporum licentia,

B iij

qui vix coërceri aliquando potuerunt, quominus ad majores pinguioreſque ſedes contenderent.

Alia longè fuit Occidentalium ratio: ſpectabilique præ cæteris viſa eſt Eccleſiæ Romanæ conſtantia in retinendis antiquis Canonibus, quæis Episcoporum translationes vetitæ fuerant. Eam quidem diſciplinam ſanxerat Leo I. Epistolâ 84. ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem: Cujus hæc ſunt verba. *Si quis Episcopus mediocritate Civitatis ſuæ deſpecta, adminiſtrationem celebrioris loci ambiverit, & ad majorem plebem ſe quacunque ratione tranſtulerit, non ſolùm à Cathedra quidem pellatur aliena, ſed carebit & propriâ: Ut nec illis præſideat, quos per avaritiam concupivit, nec illis quos per ſuperbiam ſprevit.*

Deinceps verò eandem diſciplinam ſic amplexi ſunt Leonis ſucceſſores, ut vix paucas translationes per plura ſecula toleraverint: immo ne licebat quidem ab alio Episcopatu tranſire ad Romanam Sedem. Nam & crimini datum Formoſo legimus, quod à Portuenſi Eccleſia ad Romanam Sedem tranſiſſet; eamque ipſam ob rem illum jam deſunctum à Sergio III. damnatum fuiſſe ſcribit Luitprandus lib. 1. cap. 8.

Galli quoque noſtri eidem diſciplinæ adhæſere, legemque hanc dixerunt ſibi in Concilio 2. Arclatenſi Can. 13. *nullus cujuſque Ordinis Clericus, non Diaconus, non Preſbyter, non Episcopus, quacunque occasione faciente, propriam relinquat Eccleſiam.*

Attamen certos eſſe caſus, ubi Episcopos tranſ-

ferre non liceat modò, sed etiam quandoque ju-
 vet, nemo negaverit. *Quod enim in Canonibus le-
 gitur*, inquit Pelagius 2. Epistolâ ad Benignum
 Archiepiscopum, *non debere Episcopum de Civitate
 ad Civitatem transire, vel transferri, non de his di-
 citur qui aut vi expulsi, aut necessitate coacti, aut au-
 thoritate majorum hoc agunt: Sed de his qui avaritiæ
 ardore inflammati, sponte sua prosiliunt, & potius
 ambitioni quam utilitati Ecclesiæ servire, & ut do-
 minationem agant insistere cupiunt.* Et certè Conci-
 lium Nicænum non qualvis translationes vetat, sed
 eas tantum quæ fiunt *Præter Regulam*. Quare nec
 dubitarunt Patres ipsi Nicæni, Theodoro teste lib.
 1. cap. 7. Sanctum Eusthatium ab Ecclesia Ber-
 rhænsi transferre ad Sedem Philigonii apud Sy-
 nodum defuncti. Hoc est ad Ecclesiam Antioche-
 nam. Similiter Concilium Sardicense non tam
 consuetudinem damnat, quam *corruptelam*: Nec
 tam ipsas translationes improbat, quam vel *plura
 habendi cupiditatem, vel arrogantiam, vel tandem frau-
 des atque artes*, quæ in peragendis translationibus
 adhibebantur. Ac demum Concilium ipsum Chal-
 cedonense Can. 20. legem de translationibus sic
 temperat: *exceptis illis, hoc est Episcopis, quæ
 proprias amittentes Provincias, ex necessitate ad aliam
 Ecclesiam transferunt.*

Itaque citra dubium est Episcopo licere toties
 ab una Civitate transire ad alteram, quoties Ec-
 clesiæ bonum id postulat: atque id à viris & San-
 ctissimis & præstantissimis olim usurpatum historici
 confirmant.

Verum ambigitur penes quem sit, fuerit-ve olim ipsa transferendi potestas: An penes unum Episcopum Romanum, ut censet Innocentius III. An etiam penes alios, ut suadere magis videtur antiquitas.

Omissis enim Canonibus illis qui Ecclesiastica omnia negotia Synodis Provinciarum attribuant: Ipse Pelagius 2. in Epistola sua prima ad Benignum Archiepiscopum, quæ tota est de translationum argumento, ipse, inquam, laudat refertque Canonem 18. Antiochenum, qui sic habet. *Si quis Episcopus ordinatus ad Parochiam minime cui est electus accesserit, non suo vitio, sed quoddam aut populus vitet, aut propter aliam causam, non tamen ejus vitio perpetrata: hic est honoris sit et ministerii particeps, dummodo nil molestus Ecclesie rebus existat, ubi ministrare cognoscitur. Quem etiam observare conveniet quidquid Synodus perfecta Provincie, quod visum fuerit, judicando decreverit.* Atqui Canon iste rem totam Synodi Provincialis judicio componi jubet; Si forte repudiat à populis Episcopus, vel ob aliam causam ne ad Parochiam suam accedat prædeditus, alicui alii Ecclesie addicendus sit.

Mens eadem fuit, Ecclesie Africanæ, translationibus alioqui non parum infensæ. Ita enim Concilium Carthaginense 4. cap. 27. Translationum legem disciplinamque sanxit. *Episcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non transeat; nec quisquam inferioris Ordinis Clericus. Sanè si illud Ecclesie utilitas fiendum poposcerit, decreto pro eo Clericorum et Laicorum Episcopis porrecto, in presentia Synodi*

Synodi transferatur : Nihilominus alio in loco ejus Episcopo ordinato. Inferioris autem gradus Sacerdotes, vel alii Clerici, concessione suorum Episcoporum possint ad alias Ecclesias transmigrare. In toto illo contextu ne mentio fit quidem Ecclesiæ Sedisve Apostolicæ ; sed jus omne translationum vel Synodis permittitur, si nempe transferendus sit Episcopus, vel singulis Episcopis, si Clericus inferior. Consonant istiusmodi legibus vetusta translationum exempla, quæ quidem ita celebratæ sunt, ut ne harum quidem conscius aut particeps fuerit Summus Pontifex.

Eusebius Cæsariensis translationum exempla duo refert : Alterum lib. 6. cap. 9. Alterum 7. lib. cap. 26. In priori loco narrat quo pacto Alexander Capadociæ Episcopus ab Ecclesia cui præerat ad Ecclesiam Hierosolymitanam transierit : in posteriori, quemadmodum Anatolius ab Ecclesia Cæsariensi ad Laodicensem : Utriusque verò translatio Cleri populorumque votis perfecta est.

Socrates lib. 7. cap. 35. refert reprobatque eorum factum qui Proclo obstiterant, quominus ad Ecclesiam Constantinopolitanam transferretur. Reprobat, inquam, tum adducto in medium Canone Antiocheno jam ante laudato, tum allatis tredecim exemplis translationum olim usurpatarum à viris etiam Sanctissimis. In tredecim autem illis exemplis unica est omnino translatio quæ Episcopi Romani auctoritatem præ se ferat, scilicet Perigenis, qui à Patrensi Ecclesia transiit in Metropolim

C

Corinthum : Quanquam jubere hanc potuit Romanus Pontifex jure Patriarchico , Patras enim & Corinthum , ambas Civitates Illyrici , Romano Patriarchatui obnoxias olim fuisse ne Græci quidem negaverint. Reliquæ vero duodecim , vel à Synodis , vel certè à Primatibus seu Patriarchis imperatæ erant : qualis exempli causa Silvani fuit , quem Atticus Constantinopolitanus Philippopoli Urbe Thraciæ , ubi ob frigus nimium Sylvanus , exilis quidem vir corporis , durare non potuerat , Troadem ire jussit. Id enim dubio procul primaria sua autoritate præstitit Atticus , ut imperativa ejus verba satis indicant : cum enim ad Silvanum sic alloquentem inducit Socrates. *Non est ulla tibi amplius excusatio , quominus Ecclesiæ administrandæ curam suscipias : Nam Troas nihil habet alioris. Ecce tibi locum Amenum quem Deus corporis tui imbecillitati paravit : ne cunctis igitur , sed Troadem ire matures.*

Quod si ad Occidentales plagas transire libeat , ibi quoque translationes comperiemus Synodorum Episcoporumque autoritate fuisse celebratas. Illustre quidem exemplum , vel potiùs exempla illustria plura simul perhibet Concilium Toletanum 16. ad annum Christi circiter 693. Silbertus Toletanus Episcopus contra Egicam Hispaniarum Regem conjuraverat : Is ob tale facinus à Concilio deponitur , ipsiusque dejectionis occasione plures Episcopi à suis Sedibus ad alias Sedes translati sunt : Qua verò autoritate ? doceant ipsa Patrum verba

qui Concilio interfuere: Unde nos, inquiunt, per huius decreti nostri formulam sæpe dictum Sisbertum, secundum edictum Priscum Synodice sanctionis, ac decretum de talibus promulgate legis, ab Episcopali ordine & honore deicimus, à perceptione corporis & sanguinis Christi excommunicatum in exilio perpetuo manere censemus, in fine tantum communionem per omnia percepturus: excepto si eum principalis pietas cum sacerdotali conniventia, delegerit absolvendum: paucisque interjectis, ob id nos cum consensu Cleri ac populi ad sæpe dictam Toletanam Sedem pertinentis, prædictum Venerabilem Fratrem nostrum Felicem Episcopum, de Hispalensi Sede quam usque hætenus rexit, in Toletanam Sedem canonicè transducimus, & in eadem Hispalensi Cathedra Fratrem nostrum Faustinum Bracarensis Sedis Episcopum, necnon & Felicem Portucalensis Ecclesie Antistitem in præfata Bracarensi Sede similiter Pontifices subrogamus, & perpetua sanctione unumquemque eorum in privatis Sedibus confirmamus. Non poterat sanè clariùs tradi disciplina quâ Hispaniarum Ecclesie cum in deponendis, tum in transferendis Episcopis utebantur.

Non sic pervia est Gallorum vetus consuetudo. Ita quippe tenaces fuerunt ipsi legum à prioribus Conciliis editarum, ut vix aliquas fieri translationes passi sint apud se ad octavum usque nonumve seculum. Quid ipsi tamen senserint de jure seu de potestate transferendi colligere est, primò quidem ex Capitularium lib. 1. cap. 137. ubi lex hujusmodi ponitur: *Ne de uno loco ad alium transeat Episcopus,*

C ij

sine decreto Episcoporum; vel Clericus, sine iussione Episcopi sui. Tum etiam ex Epistola Hincmari 49. ubi de hoc argumento fusè ac præclare differit Hincmarus occasione translationis Actardi Nannetensis. Si autem, inquit, causa certa necessitatis vel utilitatis exegerit, ut quilibet Episcopus de civitate, in qua ordinatus est, ad aliam civitatem transferatur Synodali dispositione, vel Apostolicæ Sedis consensione, apertissima ratione manifestum fieri debet, quia transfertur causâ fidei, non temporalis commodi: pro animarum lucro, non pro rerum temporalium questu &c.

Id quidem est discriminis inter utrumque textum, quod Capitularia transferendi potestatem tribuant solis Episcopis, nulla facta mentione Sedis Apostolicæ; Hincmarus autem distinctionem usurpet, faciendasque translationes innuat aut Synodali dispositione, ut ait, aut Sedis Apostolicæ consensione. Neque verò diffiteri possumus quin Romani Pontifices translationibus se tandem immiscuerint quæ in Galliis celebratæ sunt: Atque ita quidem, ut Episcoporum iudicio suum aliquando consensum adhiberent; aliquando renitentibus etiam Episcopis ultra pergerent, freti non rarò Principum Regumque gratiâ, quæ ut in electionibus, ita & in translationibus sæpe prævaluit. Vulgata duo, sed illustria tamen exempla refero, quæ id confirmant.

Prius erit Actardi Nannetensis Episcopi, qui à Brittronum tyrannis è Nannetensi civitate pulsus,

in Morinensem Ecclesiam primò, tum in Turo-
nensem translatus est. Factum sic narrat Hincma-
rus in Epistola jam laudata. *Postea autem à Salo-
mone tyranno eundem Actardum à Civitate sua expul-
sum in vacante Morinensi Ecclesia Concilii consensu
concessit aliquandiu immorari, loquitur de Carolo
Calvo Rege, pergit: donec petentibus Clero ac plebe
Provinciae Turonensis, & cohibentibus Episcopis ad
Provinciam suam rediit, & à Pontifice Apostolica Se-
dis in vacante Metropoli fuit incardinatus. Priorem
translationem factam esse dicit à Rege Concilii
consensu: Posteriores à Summo Pontifice, cohi-
bentibus etiam Episcopis: Verum ne hæc quidem
facta videtur absque Episcoporum consensu: Sic
enim loquitur Adrianus ipse II. in Decretali sua
Epistola, quam de Actardi translatione scripsit ad
Episcopos Synodi Duziacensis. Sicut Synodus ex-
postulavit, plebs & Turonicus Clerus eum concorditer
elegit, per nostre Apostolicæ authoritatis decretum con-
stituimus Cardinalem Metropolitanum & Archiepisco-
pum Turonicæ Ecclesiæ atque Provincie. Idem repe-
tit Adrianus in Epistola quam eodem de argumen-
to scripsit ad Carolum Calvum: Ex qua præterea
constat hujusmodi translationem ab ipso Rege
fuisse expetitam.*

Eodem ferè tempore iisdemque ferè de causis,
vastatâ scilicet à Northmannis Aquitaniâ, tran-
siit Frotarius ab Ecclesia Burdegalensi ad Pictaven-
sem, ac deinceps ad Bituricensem. Factum id
quidem erat favore Principis & contra regulas, ut

legitur in prima Sessione Concilii Pontigonensis. Atque hinc fortè Concilium rogavit Frotarius, uti translationem suam ad Ecclesiam Bituricensem approbaret: Nam, ut est in 7. Sessione huius Concilii, *lecta est proclamatio Frotarii Burdegalensis Archiepiscopi, quia non poterat consistere propter infestationem Paganorum in Civitate sua, ut liceret ei Bituricensem Metropolim occupare. Cujus petitionibus unanimitas Episcoporum nullatenus acquievit.* Verùm quod obtinere à Concilio non potuit, id nihilominus tum favore Caroli Calvi, tum Joannis VIII. autoritate assecutum esse patet è Joannis ipsius Epistolis quas ea de re scripsit ad Carolum Imperatorem, necnon ad Episcopos Provinciæ Bituricensis, & ad Clerum plebemque Bituricensem: Quanquam in eis sic loquitur, ut condonare se translationem istam significet, non petitioni modò Caroli Imperatoris, sed & precibus tum Episcoporum Provinciæ, tum Cleri plebisque Bituricensis. Nam in Epistola ad Episcopos Provinciæ Bituricensis hæc scribit. *De quorum numero (qui nempe & verbo & exemplo erudire valeant) quia Frotarius Burdegalensis dudum Antistes, ut testatur vestra Fraternitas, extat: necessario duximus eundem virum alii Ecclesiæ preponendum & incardinandum, Bituricensi scilicet Esc.* in Epistola autem ad Clerum plebemque Bituricensem hæc habet, *suggestionis vestre relegentes Epistolam, quod ab Apostolatus nostri autoritate de confratre nostro Frotario reverendo Archiepiscopo postulant Esc.*

Ex quibus quidem colligere est Romanos Pontifices Episcoporum translationes in Galliis non auctoritate sua sola, initio, & motu proprio, ut aiunt, imperasse: Sed, ne ab Ecclesiæ regulis discedere longius viderentur, prærequiri etiam voluisse Cleri plebisque vota, necnon & Metropolitanorum auctoritatem adhiberi. Atque ita deinceps in Galliis usurpatum esse confirmat Ivo Carnotensis in Epistola 146. quæ scripta est ad Daimbertum Senonensem Archiepiscopum de translatione Galonis Bellovacensis ad Ecclesiam Parisiensem, cui Rex Philippus tandem consenserat. Ivonis Epistolam integram describere hîc placet, quoniam qui translationum ritus tunc erant apud Gallos, graphicè ibi depingitur. *Notum facimus vestre paternitati quod Clerus & populus Parisiensis Ecclesiæ voto & voce Domnum Galonem, Bellovacensis Ecclesiæ consecratum, in Episcopum elegerunt, & ipsam electionem cum litterarum adstipulatione missis ex Clero idoneis personis predicto Episcopo presentes, ut Pastorem predictæ Ecclesiæ curam susciperet, humiliter & devotè petierunt. Sed quia translationes Episcoporum necessitate urgente Metropolitanorum auctoritate & Summi Pontificis dispensatione fieri oportet; nos quantum in nobis est eidem electioni assensum præbentes, paternitati vestre suggerimus, quatenus eidem electioni adstipulando, à Domino Papa postulatis, ut prædictum Episcopum per manum vestram transferri præcipiat, cum propriam Sedem obtinere non valeat. Ita enim & vestrum ministerium honorificabit, &*

Ecclesia desolata solatium præbendo, eligentium, & electi devotionem vobis arctius adstringetis; & in hoc Concilium vobis damus, ne si alio exitu res proveniat, Ecclesia vestre dignitas in aliquo minuat, & mutua charitas non tam firmo vinculo colligetur.

Ex his omnibus, quæ de translationum jure huc usque differui fas est concludere translationes factas esse olim Synodorum ac Metropolitanorum; quandoque etiam Primatum, seu Patriarcharum autoritate, ne consulto quidem Romano Pontifice. Quare ubi Innocentius III. translationes Episcoporum censeret inter Majores Causas, vel novo jure innititur, quod certè divinum non est, vel Causas Majores latiori quadam ratione usurpat, & minùs accurata.

VII. Non exquisitè magis locutus videtur Alexander IV. qui duce Innocentio IV. controversias quæ oriuntur in Episcoporum electionibus majoribus etiam causis accensuit. Certum est enim causarum ejusmodi cognitionem antiquo jure pertinuisse ad Metropolitanos Synodosve Provinciales, vel tandem ad eos quibus electionum confirmatio competeat. Alexandri IV. Constitutionem sic laudat Gregorius X. in sexto. lib. 1. tit. 6. cap. 10. *Quamvis constitutio Felicis recordationis Alexandri Papæ IV. predecessoris nostri causas electionum Episcopaliū, seu super electionibus Episcoporum exortas non immeritò Majoribus Causis annumerans, cognitiones ipsarum per appellationes quaslibet devolvi asserat ad Apostolicæ Sedis examen: Nos tamen &c. Constitutionem*
quidem

quidem istam quodammodo temperat Gregorius X. Verum non emendat omnino; immo probat eam potius, qua parte asserit Majoribus Causis annumerandas esse illas quæ super electionibus Episcoporum oriuntur. Ubi tamen observari velim Causas Majores ab Alexandro IV. etiam vocari illas, quæ per appellationem ad Sedem Apostolicam devolvuntur; neque enim alio modo causas è dubiis electionibus oriundas Apostolicæ Sedis vindicat examini.

VIII. Bonifacius VIII. Majorum Causarum notitiam ultra etiam amplificat eodem in sexto. lib. 3. tit. 5. cap. unico; ubi, quod Episcopis adjutores dentur, id quoque vult ad Majores Causas attinere. *Pastoralis, inquit, officii debitum exequentes, declaramus atque statuimus Coadjutorum Episcoporum, & Superiorum Prelatorum dationem intelligendam esse de Causis Majoribus, & referendam ad Sedem Apostolicam, ac ab ea (consuetudine non obstante contraria) tantummodo postulandam.*

IX. Rogabit fortè aliquis, nec immeritò, quibus tandem gradibus evecta sit Coadjutorum datio (sic enim loquitur Bonifacius) ad Majorum Causarum dignitatem & ordinem. Etenim liberum olim erat Episcopis, ubi ob valetudinem, vel aliquam aliam causam impares se sentiebant Sacerdotali muneri exequendo, asciscere sibi adjutores qui onus, ejusve partem sustentarent: Eumque usum ut ubique, ita & apud Gallos viguisse probat, vel unus Canon, postremus nempe Concilii

D

Arauficani. I. qui sic habet *Post omnia occurrit de imbecillitatibus fragilitatis humane, ut si quis Episcopus in infirmitatem debilitatemve aliquam es hebetudinem sensus inciderit, aut officium oris amiserit, ea que nonnisi per Episcopos geruntur, non sub presentia sua Presbyteros agere permittat, sed Episcopum evocet, cui, quod in Ecclesia agendum fuerit, imponat.*

Siquidem licet in re paulò delicatiori aperire quid sentiam: Ita mihi factum videtur ut Romani Pontifices postulandos à se Coadjutores tandem evicerint. Coadjutores olim assumebant Episcopi nulla spe data futuræ successionis: ita enim cautum erat Canonibus, ne qui Episcopi successores sibi designarent: qui contra tentabant, eos coërcebat Romanus Pontifex, ut Canonum quidem Ecclesiasticorum Primarius vindex. Deinceps tamen, quoniam Romani Pontifices, annuente forsàn Ecclesia, Canones non exequi modò, sed etiam interpretari, immò & ab eis quoque dispensare aggressi sunt, Coadjutores ipsi, ægrè quidem initio, dederunt, cum spe aliqua successionis: tum verò aliquantò faciliùs: tandemque unis sibi jus fecerunt dandorum Coadjutorum. Oeconomiam hanc docet Zacharias in Epistola ad Bonifacium Episcopum. Consuluerat hic Zachariam de variis Capitibus, ac nominatim de successore sibi ante obitum designando: Ad hoc sic respondit Pontifex. *De eo autem quod tibi successorem constitui velle dixisti, ut te vivente in loco tuo eligatur Episcopus, hoc nulla ratione concedi patimur. Quia contra omnem*

Ecclesiasticam regulam, vel instituta Patrum esse monstratur. Sed volumus ut tibi ministret, & sit in Evangelio Christi adjutor dicente Apostolo &c. Paucisque interjectis: Sin autem & eundem divina voluerit clementia post tui diem transitus superesse, si eum aptum esse cognoveris, & in tua voluntate fuerit definitum; cū horā quā te de presenti saculo migraturum cognoveris, presentibus cunctis tibi successorem designa, ut hūc veniat ordinandus. Hoc nulli alii concedi patimur, quod tibi charitate cogente largiri censuimus.

En certē depicta ratio, quā Romani Pontifices dare sensim aggressi sunt Coadjutores cum spe futurae successionis. Nec absimili forsā Episcoporum translationes, quas vetabant Canones priusci, necnon & controversias quæ oriebantur ex Episcoporum electionibus, in quibus fortē peccatum erat contra Canones, ad Sedem suam, veluti Majores Causas attraxerunt.

Hæc est ferè Causarum Majorum notitia, quæ tota quidem è monumentis Romanorum Pontificum, atque ex ipso jure Pontificio deprompta est.

X. Galli nostri diversam aliquatenus Majorum Causarum ideam tradidere. Neque enim Causæ Majores apud eos statim dictæ sunt quæ de rebus Majoribus ac præstantioribus essent, sed quæ obscuritatis plus haberent ac difficultatis: quare tandem Apostolicam Sedem adeundam, ejusque consulenda oracula existimarunt, cum aliunde lux non affulgeret, rationesque vulgò usurpata minimè sufficerent.

Exploratum istud fit ex libello proclamationis Ecclesie Remensis adversus Ludovicum Germanie Regem Carolo Imperatori & Legatis Summi Pontificis oblato in Concilio Pontigonensi. Ita enim habet. *Paternis Magisteriis instruimur, ut si que majora negotia, vel Majores Cause exortæ fuerint, ad Sedem Apostolicam, prout autoritas docet, & mos antiquus obtinuit, semper referantur. Ideoque quia Imperialem excellentiam vestram Synodo præesse, & Vicarios Sedis Apostolicæ præsto nobis adesse gaudemus, calamitates & miseras Ecclesie nostræ, ac filiorum nostrorum, quas hoc anno ab Ludovico Rege, itemque Ludovico filio ejus, & complicibus eorum, cedes videlicet, & homicidia, adulteria, fornicationes, rapinas, sacrilegia, & cetera flagitia, quæ nullus enumerare potest Ecclesia nostra perpeffa est, vestre serenitati innotescimus, obsecrantes ut pro Dei omnipotentis amore, & pro ingenita vobis benignitate, ac pro ministerio imposito, nobis & Ecclesie nostræ ac filiis nostris, secundum promulgatam omnibus vestram sapientiam, consulatis pariter ac succurratis: ne de cetero talia actanta mala Ecclesia nostra ac regnum patiat, qualia hætenus passum est. Ibi quidem veluti Cause Majores proferuntur calamitates illæ grandiores, quas à Ludovico ejusque filio Remorum Ecclesia perpeffa erat.*

Gerson id etiam exposuit clariùs; primò quidem in tractatu quem inscripsit, *An liceat in causis fidei à Summo Pontifice appellare*. Ubi sextam suam propositionem hanc facit, *In causis fidei illa causa dicitur*

major esse, non quæ est de re majori, sicut de Trinitate & Unitate Personarum, sed quæ difficilis est & ambigua ad determinandum, juxta textum Scripturæ Exodi 18. Deuteron. 17. & 2. Paralipp. 19. in quibus fundantur Canones dicentes, quod Causæ Majores fidei sunt ad Sedem Apostolicam referendæ: Tum septimam propositionem componit his verbis. In causis fidei poterit una causa dici major apud aliquem Episcopum, vel Diocesim quæ apud alium Episcopum, vel Diocesim non reputabitur esse Major, vel ad Superiorem, sicut ad Papam remittenda: Quia scilicet apud talem Episcopum vel Diocesim propter abundantiam Theologorum causa talis non reputabitur difficilis vel ambigua, sed per Sacram Scripturam jam damnata vel approbata.

Non absimilia docet idem Gerson in alio tractatu quem inscripsit *De examinatione doctrinarum*, consideratione 3. Pro quo sit secunda veritas, inquit, distinctione præmissa, quod aliquæ sunt doctrinæ palam hereticales apud omnes: aliæ dubiæ simplicibus, sed manifeste sapientibus & peritis: tertiæ veluti neutre, habentes pro se Doctores cum rationibus ad utramque partem probabilibus: nec in una tantum Diœcesi, vel paucis, sed apud omnes Christianos, aut longè plurimos. Est ergo veritas, quod in primis & secundis auctoritas inferiorum Prelatorum se extendit, & ad suos tantummodò: in tertiis verò nequaquam, quoniam meritò dicuntur Majores Causæ fidei propter difficultatem decisionis cum periculo scandali: idè sunt ad Sedem Ecclesiæ, vel ad sedentem in ea referendæ, juxta

D iij

istud: si quid ambiguum vel difficile etc. vocans causam grandem non ratione materiae, sed ambiguae difficultatis interminatione: cujus distinctionis ignorantia vel dissimulatio culpabilis non paucos depulit in errores, scandalosaque judicia contra ordinariam & Doctorem potestatem nostra tempestate.

Hac notione imbuti excipiebant fortè jam diù Galli adversus Nicolaum I. negabantque Episcoporum Causas Majoribus accenseri; utpote cum rarissimè difficultatem eam conjunctam habeant quæ à Comprovincialibus superari non possit.

Quamquam autem notitia hæc Majorum Causarum strictior paulò videatur, ejus tamen extat fundamentum in Scriptura Sacra Deuteron. 17. *Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris etc.* Neque certè abhorret à doctrina Leonis IV. in Epistola ad Episcopos Britannia, quæ ante laudata est; ubi tum tandem conveniendum esse Summum Pontificem statuit, ubi inusitatum aliquod negotium occurrit, quod ab Episcopis, juxta consuetas Ecclesiæ regulas, finiri non possit.

XI. Ut ut sit, nolim ego pugnare hîc de nomine aut notione Causarum Majorum, quemadmodum nec earum numerum angustius præscribere. Perinde est enim ad instituti mei rationem pluresne, an pauciores illæ sint; hujus, an illius naturæ. Quoniam tamen dissertatio hæc mea terminis quibusdam continenda est, hæ ipsæ Causæ Majores mihi erunt, quæ sic à Romanis Pontificibus insignitæ sunt. Atque ita suppono Majores Causas esse

consendas, non modò fidei causas, depositiones Episcoporum, & quæstiones ambiguae disciplinæ, ut Innocentius I. veteresque alii Pontifices docuerunt; sed etiam Episcoporum translationes, controversias quæ ex Episcoporum electionibus oriuntur, & Coadjutorum institutiones, ut placuit recentioribus.

Taceo enim de Causis Regularium exemptorum, ut aiunt, ordinumque integrorum qui à Summis Pontificibus leges acceperunt, atque ab his unis pendere volunt. Quanquam enim non diffitear Causas ejusmodi aliquandò ad Summum Pontificem referendas, præsertim si ad ordinem integrum in variis Ecclesiæ partibus, dissitisque in Provinciis vigentem spectent; ut Rex Christianissimus pro sua pietate Cistercienses nuper de Carnium usu in Consistorio Regio decertantes Romam ire iussit: nefas est tamen mihi Causas istas Majoribus accensere, quandiu eas in jure, aut in Canonibus eo nomine donatas minimè comperiam.

ARTICULUS II.

*Status questionis proponitur, quis nempe modus sit
finiendi Causas Majores in Galliis? qua de re gene-
ratim agitur, variorum variis allatis opinionibus.*

SYNOPSIS.

I. **N**ON ut omnium Ecclesiarum una est fides, ita una est
& similis disciplina.

II. Fixa est & determinata ratio apud Gallos agitandi Causas
quas Majorum albo inscribere posteriorum temporum Ponti-
fices; nempe translationes Episcoporum, controversias quæ
ex ipsorum electionibus oriuntur, & Coadjutorum designa-
tiones.

III. Ambigitur de Causis Majoribus prima Classis, hoc est de
causis fidei, de causis discipline ancipitis, & de gravioribus
judiciis Episcoporum.

IV. Aperitur via resolvendi ejus dubii: in quo quidem dispu-
tatio tota versabitur.

I. **A**METSI omnium qui sub Christi
signis militant symbolum sit unum,
unaque tessera, una scilicet, eademque
fides; quæ sola immobilis est & irreformabilis, ut
habet Tertullianus: Non una est tamen fidelium
omnium institutio, unave omnium disciplina: sed
in his quæ ad mores attinent, quæque jure divino
sancita non sunt, nationes aliæ aliam sæpenumero
inire vivendi formam, aliasque sibi leges præ-
stituere. Immò verò nequidem una eademve
particulari

particularis Ecclesia sibi semper constitit, iisdemque semper moribus usa est: sed pro ratione temporum suos plerumque mutavit ritus, contrariamque aliquando disciplinam amplexa est.

Ista autem varietas adeò culpanda non est ab aliquibus, ut potiùs ab omnibus maximè laudanda sit: quæ nempe alicubi à viris ipsis Apostolicis Ecclesiarumque fundatoribus ducit originem; ubique verò ad Ecclesiæ, dilectæ Christi sponsæ, ornatum non parum confert. Hinc est quod Sanctus Hieronymus Lucinium olim sic affabatur Ep. 28. *Illud breviter te admonendum puto traditiones Ecclesiasticas, præsertim quæ fidei non officiunt, ita observandas, ut à majoribus traditæ sunt: Nec aliorum consuetudinem, aliorum contrario more subverti.* Idem habet Gregorius Magnus lib. 1. Epist. 75. ad Episcopos Numidiæ. Et sanè priora quatuor Concilia generalia antiquas Ecclesiarum consuetudines partim legibus latis, partim factis, & judiciis peculiaribus vindicarunt.

Mirum itaque videatur nemini, si de disciplinæ capite, puta de Majorum Causarum judiciis acturus, Ecclesiæ Gallicanæ consuetudinem investigem, non Ecclesiarum universarum. Habet enim in primis Ecclesia Gallicana suos mores, suasque traditiones, eò quidem retinendas magis, quod fortuitæ ac temerariæ non sint, sed Canonibus ipsis antiquis, veterumque Patrum sententiis innixæ ac fundatæ. Etenim libertates suas quæ ab istiusmodi traditionibus nihil distant, non alia ratione tuetur

E

Gallia, quàm antiquo & communi Jure: Nec, si qui fortè illas violare tentent, aptius habet aliquid quod eis objiciat, quam eximium Gregorii Magni dictum: *Si Canones non custoditis & Majorum vultis statuta convellere, non cognosco vos.* Est autem eò Gallia tenacior suarum consuetudinum, quòd probatas diu illas intelligit ab eodem Sanctissimo Pontifice in responsionibus ad interrogata Augustini Cantuariensis Episcopi. Tertia interrogatio Augustini hæc erat; *cur, cum una sit fides, sunt Ecclesiarum consuetudines tam diversæ, & altera consuetudo Missarum est in Romana Ecclesia, atque altera in Galliarum Ecclesiis tenetur?* Sic autem respondit Gregorius: *Novit fraternitas tua Romana Ecclesiæ consuetudinem, in qua se meminit enutritam: sed mihi placet, ut sive in Romana, sive in Gallicana, seu in qualibet Ecclesia aliquid invenisti, quod plus omnipotenti Deo possit placere, sollicitè eligas.* Alexander III. Ecclesiæ Gallicanæ consuetudinem etiam ævo suo comprobavit in Epistola ad Ambianensem Episcopum, ubi frigidorum solvi conjugium patitur ex more Gallorum, quanquam Ecclesia Romana talem re ipsa consuetudinem non haberet.

Quæro igitur, atque hic est dissertationis hujus finis & scopus, QUÆ SIT IN PRÆSENTIARUM RATIO FINIENDI CAUSAS MAJORES IN GALLIIS? Quoniam autem Causarum Majorum genus est multiplex, nec una est finiendarum omnium ratio; solvenda est quæstio de singulis: quæque certa sunt & explorata à dubiis & incertis prius distinguenda sunt.

II. Fixa est apud Gallos determinataque ratio agitando causas illas quas Majorum albo inscribere posteriorum temporum Pontifices, puta translationes Episcoporum, controversias quæ ex ipsorum electionibus oriuntur, & Coadjutorum institutiones. Nam una lex Concordatorum, quæ viget in Galliis, isthæc omnia videtur composuisse, ubi Episcoporum nominationem Regi Christianissimo, institutionem verò Apostolicæ Sedis commisit Pontifici.

De translationibus quidem, certum est pendere illas vi Concordatorum partim à Rege Christianissimo, partim à Romano Pontifice: ita ut Episcopi transponendi designatio ad Regem spectet, institutio ad Pontificem. Nam ut Rebuffus docet in interpretationibus Concordatorum ad Cap. *De Regia ad Prælaturas nominatione facienda*, verbo *vacantibus*: quacunque ratione vacent Episcopatus in ditione Regis Christianissimi, ipsius est nominare Episcopos vi Concordatorum, uno tantum excepto casu, quem ipsa Concordata memorant, puta, si fortè vacent per obitum in curia. Cæteris enim reservationibus in jure contentis, quarum in Concordatis mentio facta non est, planè derogavit Pontifex.

De controversiis autem quæ oriuntur ex Episcoporum electionibus: siquidem per legem Concordatorum electiones abrogatæ sunt, sublata est quoque jurgiorum ansa, quæ inde nascebantur. Quod si tamen contingeret nominari aliquem à

Rege Christianissimo minùs idoneum, quid facto usus tum foret sic statuunt Concordata. *Et si contigerit*, loquitur Summus Pontifex, *prefatum Regem personam taliter non qualificatam ad dictas Ecclesias sic vacantes nominare, nos & successores, seu sedes hujusmodi de persona sic nominata eisdem Ecclesiis minimè providere debeat, sed teneatur idem Rex infra tres alios menses à die recusationis persone nominate non qualificate sollicitatori nominationem non qualificatam prosequenti consistorialiter factæ intimandæ computando, alium supra dicto modo qualificatum nominare: alioquin, ut dispendiosè Ecclesiarum hujusmodi vacationi celeriter consulatur, Ecclesie tunc sic vacanti per nos & successores nostros, seu Sedem hujusmodi, de persona, ut prefertur, qualificata; necnon Ecclesiis per obitum apud Sedem predictam vacantibus, semper, etiam nulla dicti Regis precedente nominatione, liberè provideri possit.*

Tandem de Coadjutorum designationibus tacent quidem Concordata: atque hinc in errorem adductus Rebuffus videtur. Postquam enim hanc statuit regulam ex Concordatis; quomodocunque vacet Episcopatus in Regno Franciæ & Delphinatu, Regis esse nominare, ita subjungit: *fallit quando Episcopus esset captus à Schismaticis, vel à Turcis: tunc Papa poterit dare Coadjutorem sine Regis nominatione, cap. si Episcopus, de suppl. neglig. Prælat. in 6. quia non verè vacat Episcopatus, & vacantibus tantum Rex nominat. Item si Episcopus valetudine perpetua, vel morbo detineatur, vel alio modo;*

Papa sine Regis nominatione Coadjutorem dabit, cap. uno §. Si autem, de Cler. egrot. in 6. Crediderim tamen locutum fuisse Rebuffum de Coadjutoribus qui dantur sine spe futuræ successionis: quo quidem sensu tolerari utcumque potest ejus opinio, quanquam innixa tantum locis quibusdam 6. lib. Decretalium, quos adducit, quosque non ita magni facimus.

Quod si autem sermo sit de Coadjutoribus qui dantur cum securitate futuræ successionis, planè audiendus non est Rebuffus: Neque ipsius ratio quicquam probat, scilicet quod Episcopatus tunc nondum vacet, quando Coadjutor datur. Etenim quando Coadjutor datur cum securitate futuræ successionis, licet re ipsa nondum vacet Episcopatus; ut vacaturus tamen consideratur, atque ut vacaturo providetur Episcopus. Et certè si posset Romanus Episcopus hujusmodi Coadjutores dare absque nominatione Regis Christianissimi, accideret facilè, ut jure omni nominandi Sedibus quibuscumque vacantibus frustraretur Rex Christianissimus: puta si quis fortè Papa Episcopis Coadjutores promiscuè dare in animum induceret. Ea enim cavillatione Concordatis illuderetur, jusque illud nominandi evanesceret, quod Christianissimo Regi Concordatorum lege partum nemo non fatetur. Sed nec adeò iniquè Concordata interpretantur ipsi Summi Pontifices: Verùm eos demùm Coadjutores in Franciæ Regno instituunt, qui à Rege Christianissimo, postulantibus quidem Episcopis, fuere nominati.

Constat igitur, neque est quisquam qui refragari possit, genera hæc tria Causarum Majorum, puta Episcoporum translationes, controversias quæ ex Episcoporum electionibus oriuntur, ac tandem Coadjutorum dationes (eas enim omnes, fugiendæ litis gratiâ, Majores quoque vocari à recentibus permisimus) constat, inquam, tria hæc genera nullum jam negotium facessere; positaque semel Concordatorum lege, certam quoque rationem adesse finiendi ejusmodi Causas apud Gallos.

III. Verùm ambigitur de Causis Majoribus primæ classis, ut ita dicam, hoc est de tribus illis generibus quæ ab antiquitate magis commendata sunt; puta de causis fidei, de judiciis ac depositionibus Episcoporum, deque quæstionibus exploratæ minùs disciplinæ. Sunt enim qui earum quoque finiendarum rationem præscriptam esse velint in Concordatis, eo nempe in capite quod inscriptum est DE CAUSIS: alii plane inficiantur.

Qui volunt eo in Capite præscriptam esse formam judicandi ac finiendi Causas Majores quibusde agimus, ad eam ferè clausulam advertunt, *exceptis Majoribus in jure expresse denominatis*: eâ enim ipsâ legem contineri affirmant quæ modum statuit finiendi Causas Majores, si quæ tales deinceps in Regno Franciæ, Delphinatu, & Comitatu Dienfi extiterint. At ne hi quidem simili modo legem, quam contendunt latam, interpretantur; sed in oppositas planè diversasque sententias abeunt. Quidam enim tali clausula uni Summo Pontifici

Majorum Causarum cognitionem omnem reservari putant, habendam quidem, vel Romæ per se, ut videtur aliquibus, vel ut minimum in partibus per delegatos, ut aliis magis placet. Alii autem ejusmodi clausulam sic explicant, ut nolint quidem eâ Majorum Causarum cognitionem Summo uni Pontifici reservari, seu habendam Romæ, seu in partibus; quod utrumque à Gallorum libertatibus abhorreere consentitur: verum edici solummodo, Causas Majores ejus esse conditionis, ut finiri omnino in partibus non postulent; sed communicari eas posse, immò & debere aliquando Summo Pontifici: viâ scilicet aut consultationis, aut relationis, aut etiam appellationis, ut varia forte fert Majorum Causarum indoles & natura: qua parte quidem, inquiunt isti, Majores Causas Concordata secernunt à levioribus, quæ, ut habet istud caput, *apud judices in partibus finiri debent ac terminari.*

Quod autem ad eos spectat qui hoc in capite statutum esse negant quicquam de Causis Majoribus; isti quidem sic censent: nempe de solis Causis levioribus legem in Concordatis latam contendunt; quippe cum de his unis, inquiunt, neutiquam verò de Majoribus tum temporis disceptaretur Curiam Romanam inter & Francorum Regnum. Quare, ex eorum sententia, non alium ob finem clausula ista, *exceptis Majoribus &c.* apposita est, quàm ut significaretur intactas manere Causas Majores: earumque proinde finiendarum rationem,

non aliam deinceps futuram esse, quàm quæ ante in Galliis valuerat.

IV. Idipsum autem examinare diligentius propositum est mihi; atque ideò dissertationem hanc de Causis Majoribus inscripsi AD CAPUT CONCORDATORUM DE CAUSIS. Etenim si Concordata modum aliquem fixerint agitandi Causas Majores apud Gallos, utique res brevi confecta erit; Nam huic nos adhærere prorsus conveniet, siquidem ea jam lege vivimus. Sin è contrario intactæ sunt Concordatorum lege Majores Causæ, neque aliud jus novum ea de re investum est; scrutari nos oportebit, quæ ante Concordata vigeat ratio finiendi illas in Galliis; eaque retinenda erit citra dubium; nisi fortè nova lex aliqua Concordatis ipsis recentior edita sit, qua Galli teneantur, vel usus fortè contrarius invaluerit. Atque hac in re discutienda, studii quoque nostri pars aliqua, si Deus Optimus dabit, versabitur.

ARTICULUS

ARTICULUS III.

An Concordata inita Leonem X. inter & Franciscum

I. novi aliquid juris statuerint circa modum finiendi

Causas Majores in Galliis, Cap. quod inscribitur

DE CAUSIS.

SYNOPSIS.

I. **R**EFERTUR caput DE CAUSIS ut in Concordatis
jacet.

II. Examinatur que sit sententia legis sancita hoc in capite:
que quidem lex cum, ne mutatis quidem verbis, descripta sit,
cum è Pragmatica Sanctione, tum è Concilio Basileensi ubi
lata primum fuit, ejus mens requirenda videtur à Patribus
Concilii Basileensis; quos quidem si audias, de Minorum
tantum Causarum reformandis judiciis cogitasse ipsos intel-
liges: siquidem de Majoribus Causis tum temporis nihil mo-
vebatur.

III. Non alia mens ejusdem legis in Pragmatica Sanctione &
in Concordatis querenda: atque ita clausula excipiens Cau-
sas Majores eo tantum adhibita est, ut significaretur caput
istud DE CAUSIS nihil pertinere ad Causas Majores.

IV. Quanquam verò detur clausula excipiente Causas Majores,
etiam determinari rationem earum finiendarum in Galliis; id
certè conficietur unum, scilicet causas Majores non esse om-
nino finiendas in partibus, absque relatione vel appellatione
ad Summum Pontificem, sicuti Minores Causas finiri posse
edicitur.

V. Reprobatur eorum opinio qui caput DE CAUSIS sic interpre-
tantur, ut vi clausule adhibite Majorum Causarum cognitionem
etiam primam ad unam Sedem Apostolicam velint pertinere.

F

VI. *Amovetur difficultas mota ab aliquibus, quod in Concilio Basileensi, & in Pragmatica Sanctione Majores Cause eadem classe comprehendi videantur cum Causis electionum Ecclesiarum Cathedralium & Monasteriorum, quas immediata subjectio ad Sedem Apostolicam devolvit.*

VII. *Illustrissimi Marce opinio excutitur, qui lib. 7. de Concord. Sacerd. & Imp. docere visus est Episcoporum saltem depositiones ex lege Concordatorum immediate subjiciendas esse Summo Pontifici.*

I. APUT de Causis sic in Concordatis jacet. Statuimus quoque & ordinamus quod in Regno, Delphinatu, & Comitatu predictis, omnes & singule cause, exceptis Majoribus in jure expresse denominatis, apud illos iudices in partibus qui de jure aut consuetudine prescripta, vel privilegio illarum cognitionem habent terminari & finiri debeant. Ac ne sub umbra appellationum, que nimium, & nonnunquam frivole interponi consueverunt, atque etiam eadem instantia ad prorogationem litium sepe multiplicari, injustis vexationibus materia prebeatur: volumus quod si quis offensus coram suo iudice justitie complementum habere non possit, ad immediatum superiorem per appellationem recursum habeat: nec ad aliquem Superiorem, etiam ad nos & successores nostros vel Sedem predictam, omissio medio. Nec a gravamine in quacunque instantia, ante diffinitivam sententiam quomodolibet appelletur, nisi forsitan tale gravamen extiterit, quod in diffinitiva reparari nequiret, & eo casu non nisi ad immediatum superiorem licet appellari. Si quis vero immediate subjectus

Sedi Apostolicæ, ad eandem Sedem duxerit appellandum, causa committatur in partibus per rescriptum, usque ad finem litis, videlicet usque ad tertiam sententiam conformem inclusivè, si ab illis appellari contigerit. Nisi propter defectum denegata justitiæ, aut justum metum: & tunc committi debeat in partibus convicinis, & cum causarum expressione. Quæ etiam de illis legitimè aliàs quàm per juramentum coram iudicibus à Sede Apostolica deputandis, constare debeat &c.

II. Quanquam dissertatio hæc tota inscripta sit ad *Caput Concordatorum de Causis*; veruntamen capitis ejus tractatio propria magis erit hujus articuli, ubi sententiam legis capite isto comprehensæ peculiari studio ac de industria magis examinabimus. Hanc autem ut assequamur facilius.

Observare juvat ante omnia sancitam hoc in capite legem nihil differre ab ea quæ de Causis edita erat in Pragmatica Sanctione; immò utramque iisdem ferè terminis comprehendi: ex quo iudices facilè non absimilem quoque utriusque mentem extitisse.

Observandum est insuper quod & Pragmaticæ Sanctioni, & Concordatorum legi præluxerat Concilium Basileense Sessione 31. ubi conditum est primò decretum de Causis: quod non tam imitatum deinceps, quam exscriptum videmus in Pragmatica Sanctione & Concordatis; adeò ut non tres leges sed una potiùs eademque censenda sit, cujus authores Primarii fuere Patres Basileenses.

Itaque hujusce legis mentem assequi non potest

F ij

quis felicius, quam si primorum ejus authorum sententiam intelligat. Unde verò intelligatur melius quæ ratio moverit Basileenses Patres ad ipsam condendam, quam ex ipsis eorum verbis, atque ex ea veluti dispositione quam decreto præmisere: sic autem præfatur ipsi, Sessione 31. *Sacro-sancta generalis Synodus Basileensis in Spiritu Sancto legitime congregata universalem Ecclesiam representans, ad futuram rei memoriam.* Ecclesiastica sollicitudinis studium jugiter invigilare convenit, ut fraterna charitas in Clero ac populo Christiano vigeat; nec quisquam per vexationes & afflictiones indebitas proximum suum opprimere permittatur: sicque justitia ordine debito cuilibet ministretur, ut & viris dolosis auferatur nocendi licentia, & quies ac tranquillitas rectorum non facile perturbetur. Inoleverunt autem hactenus intolerabilium vexationum abusus permulti, dum nimium frequenter à remotissimis etiam partibus ad Romanam curiam, & interdum pro parvis & minutis rebus ac negotiis quàm plurimè citari & evocari consueverunt, atque ita expensis & laboribus fatigari, ut nonnunquam commodius arbitrentur juri suo cedere, aut vexationem suam gravi damno redimere, quàm in tam longinqua regione litium subire dispendia. Sic facile exitit calumniosis opprimere pauperes, sic beneficia Ecclesiastica plerumque minùs justè per litium anfractus obtenta sunt, dum justis possessoribus eorum, seu quibus illa de jure competeabant, neque opes, neque facultates ad illos sumptus sufficere poterant, quos longinqua profectio ad Romanam curiam, & litis agitatio

in eadem deposcebant. Confunditur etiam exinde ordo Ecclesiasticus, dum Ordinariis iudicibus sua jurisdictio minimè servatur, pecunia & facultates regnorum ac Provinciarum hoc pacto non parum diminutæ sunt. Et quod universo Ecclesiastico ordini admodum nocere compertum est, hi quos ad summa negotia Christianæ religionis sublimitas dignitatis evocabat, minus illis reddebantur intenti, dum ipsorum mentes nimium occupabat assidua causarum multitudo. Quæ attendens hæc Sancta Synodus & pro reformatione Ecclesiæ Dei in capite, & in membris, juxta potestatem sibi à domino concessam ex vigilans, ut omnia deinceps ordine congruo peragantur, ad salutem animarum, & pacem ac quietem cunctorum, statuit & decernit, quod in partibus ultra quatuor dietas à Romana curia distantibus, omnes quæcunque causæ, EXCEPTIS MAJORIBUS IN JURE EXPRESSE ENUMERATIS & electionum Ecclesiarum Cathedralium & Monasteriorum quas immediata subiectio ad Sedem Apostolicam devolvit, apud illos iudices in partibus, qui de jure aut consuetudine præscripta vel privilegio cognitionem habent terminentur & finiantur. Hæc ab eis nihil distant quæ in capite Concordatorum de Causis habentur, quæque supra descripta sunt.

Ex his autem patet quæ Basileensibus Patribus occasio fuerit edendæ hujus constitutionis; nempe quod prava diu consuetudo inoleverat vocandi Romam, etiam à remotissimis partibus, leviores causas minimaque negotia, sive id fiebat in primâ instantiâ, ut aiunt, & per calumnias, sive per frivolas etiam appellationes: quo quidem pacto &

F iij

potentiorum calumniis aperta via erat, quâ pauperes opprimerent, & confuso judiciorum Ordine qui à Nicæna Synodo præscriptus olim erat, Episcoporum, Ordinariorumque jurisdictio planè tollabatur.

Pravtatem istiusmodi senserunt cordati omnes, dolueruntque in primis Galli.

Doluit ante omnes olim Carolus Calvus in eximia illa Epistola quam contra istos abusus, qui jam ætate sua invalescebant, scripsit ad Joannem VIII.

Doluit Sanctus Bernardus, cum pluribus in locis, tum maximè lib. 3. de consideratione ad Eugenium cap. 2. ubi mirum in modum frivolas illas appellationes exagitat, quibus negotia planè cuncta Romam trahebantur, verbisque Eugenium interpellat; quæ duriora fortè viderentur, ni mali quod insequitur magnitudo stilum excusaret. *Quale est hoc*, inquit, *turpitudini patrocinari, quod vel maximè formidari à turpibus oportebat? quousque murmur universæ terræ aut dissimulas, aut non advertis? quousque non exigitur consideratio tua ad tantam appellationum confusionem, atque abusionem? præter jus & fas, præter morem & ordinem fiunt: non locus, non modus, non tempus, non causa discernitur & persona etc.*

Malum sic pingit Bernardus, ut evadere id potuisse majus vix credidisses. Attamen crescere visum est in Galliis iis ætatibus quæ consecutæ sunt: eamque fatale Pontificum schisma, quod anno 1378, exortum est, rerum omnium, imprimisque

jurisdictionum Ecclesiasticarum confusionem intulit, ut Ecclesiam deformitatis suæ tandem puduerit, omnesque tandem cum Principes, tum Prælati de nativo ipsi reddendo decore serò quidem, at serò tamen cogitaverint.

Ingenti malo remedium aliquod parare omnium fategit Princeps Clerus Gallicanus. Nam Galliarum Episcopi Lutetiæ congregati anno 1408. Regulas quasdam composuere, quibus Ecclesia Gallicana deinceps uteretur: inter cætera verò, appellationes *per media, & gradatim coram Ordinariis faciendas decrevere.*

Anno 1409. Regulæ istæ probatæ sunt in Concilio Pisano. 1. Postquam enim Alexander V. qui modò renuntiatus erat Papa, quædam statuisset quæ ad pacem Ecclesiæ conciliandam aptiora videbantur, hæc addidit Sessione Concilii 22. *Per præmissa verò, seu aliquod præmissorum, non intendimus derogare Ordinationibus circa præmissos articulos factis, in ultima congregatione Prælatorum & aliorum virorum Ecclesiasticorum facta Parisiis.*

Oprata quidem fuit hoc in Concilio Ecclesiæ universæ reformatio. Nam Cardinales omnes qui aderant, jusjurandum juraverant pulcherrimum quidem, fore ut, si quispiam eorum eligeretur in Pontificem, is Concilium nec dissolveret, nec dissolvi permetteret, *usquequò per Concilium facta esset debita, rationabilis, & sufficiens reformatio universalis Ecclesiæ & status ejus, tam in capite quam in membris.*

Ipsē etiam Alexander V. postquam creatus est Pontifex, declaraverat incumbere se velle huiusmodi reformationi, ut Cardinales sponderant. Veruntamen, paucis admodum constitutis, reformationem illam generalem suspendit ipse, eamque rejecit ad proximum Concilium; quod indictum erat quidem, sed quod re ipsa celebratum non fuit.

Eadem reformatio affecta est quoque à Concilio Constantiensi, anno 1417. Sed nundum etiam perfecta: Quanquam enim Sessione 40. decrevisset Concilium faciendam esse reformationem Ecclesiæ tam in capite quam in membris; variaque reformationum capita lecta ibi ac probata essent: attamen Martinus V. recens factus Pontifex Concilium solvit intacta reformatione, aliud indicere contentus Papiæ celebrandum. Observare autem hęc præstat quod magis facit ad propositum, scilicet in capitibus quæ Constantiæ ad reformationem proposita sunt unum fuisse *de Causis tractandis Romæ, vel non; deque appellationibus ad Romanam curiam.*

Papiæ nihil peractum est, quemadmodum nec Siennæ. Unde Martinus V. Concilium transtulit Basileam: sed legatis illuc missis ipse excessit è vita. Perficiendam tamen ibi Synodum curavit Eugenius IV. Martini successor: tandemque optata læpius, totiesque destinata reformatio communibus omnium votis perfecta est. Ibi autem cætera inter capita reformationis editum est decretum illud

illud *De Causis*, cujus sententiam indagamus; quodque deinceps in Pragmatica Sanctione, & in Concordatis repetitum est.

Qui vel præmissa huc usque diligenter perpenderit, probèque intellexerit quæ fuerit ratio edendi hujus decreti, is veram genuinamque illius sententiam facilè penetraverit: asseretque constanter vim omnem decreti hujus in unas cadere Minores Causas: de Majoribus autem planè nihil fuisse constitutum.

Illud autem confirmare hoc argumento licet adversus contumaces, si qui sint: De his omnino causis latum est decretum, in quibus pravitas aliqua corrigenda erat: numquid enim aliquid reformatur, nisi quod deforme est? at pravitas hoc decreto emendanda tota cernebatur in Minorum Causarum judiciis; quæ nempe ut plurimum Romam trahebantur, præsertim illarumque ordinariarum jurisdictione: eam enim rationem præ se ferunt Basileenses Patres in sui decreti limine, quod supra descriptum est: eo igitur dumtaxat remedium spectat, eo dumtaxat pertinet reformatio. Neque habuerunt in animo Basileenses Patres statuere quicquam de Causis Majoribus, de quibus tum nihil ambigebatur.

III. Num verò alia mens fuerit Gallorum nostrorum, ubi Avarici Biturigum hoc decretum amplexi sunt? Num alia Francisci I. cum decretum idem in Concordatis, ne mutatâ quidem clausulâ, inferi procuravit? Id certè vix credat aliquis: cum

G

eadem ubique verba eandem sententiam arguant; fueritque abusus idem, tum à Synodo, Basileæ, tum Avarici Biturigum, Pragmatica Sanctione, tum demum in Concordatis à Francisco I. emendandus.

Itaque sole jam videtur clarius intactas fuisse in Concordatis Majores Causas: quandoquidem de illis nulla erat controversia. Clausula ergo ista, *exceptis Causis Majoribus in jure expresse denominatis*, verè nullam legem infert de Causis Majoribus, sed indicat modo legem istam quæ decreto figitur, ad Majores nihil pertinere.

IV. Attamen quia nonnulli sic decretoriam clausulam istam putant, ut eâ etiam rationem definiendi Majores Causas velint contineri, non morabor ego quicquam. Esto igitur, determinata quoque sit in Concordatis ratio finiendarum Causarum Majorum: Esto, clausula ista, *exceptis Causis Majoribus &c.* legem contineat de Majorum Causarum judiciis in Francorum regno deinceps usurpandam. At, quæ tandem erit legis hujus sententia? an quidpiam novi forsan constituit? an potius vetustiore disciplinam jubet retineri?

Siquidem clausula ista, *exceptis Causis Majoribus &c.* exceptionem continet generalis ejus legis quæ decreto stabilitur; vel nihil omninò clausula significat, vel certè id ipsum de Causis Majoribus negat, quod aliis de Causis generali lege asseritur. Quid vero lex generalis asserit, quid statuit reliquis de Causis? Scilicet *quod omnes & singula causæ apud illos judices in partibus, qui de jure, aut*

consuetudine præscripta, vel privilegio illarum cognitionem habent, terminari & finiri debeant. Clausula itaque negat cognitionem Causarum Majorum debere omnino finiri à iudicibus in partibus, sine relatione ad Summum Pontificem.

Atque ut hic sensus ex ipsis decreti verbis sponte se prodit, ita legitimus est omnino, & antiquæ disciplinæ, sanctionibusque Ecclesiæ regulis admodum conformis. Nam re ipsa Causæ Majores, quales sunt Causæ fidei, ambigua disciplinæ quæstiones, & graviora Episcoporum judicia, in Provinciis terminari sic non debent juxta vetustos Canones antiquasque Patrum regulas, quin post Episcopale judicium ad Sedem Apostolicam referantur. Cum è contrario leviores causæ, cæteræque non ita graves in Provinciarum Synodis finiri omnino queant; nec antiqua ulla lege referri eas necesse sit ad Summum Pontificem.

Hic verò sensus non modò conformis est antiquis Ecclesiæ universæ regulis, sed & constanti Ecclesiæ nostræ Gallicanæ consuetudini, ut infra monstrabitur. Itaque concludere jam in antecessum licet ex iis quæ hactenus præmisimus, vel intactas omnino fuisse Causas Majores in laudatâ sæpius clausulâ, vel ut summum permissas fuisse illas recepto in Gallia juri, ut innuere quidem videtur ultima clausulæ pars, *in jure expressè denominatis.* Quod verò jus receptum esset in Galliis ante inita Concordata, operæ præmium erit inquirere sequentibus in articulis. Eò enim verget hujusce dissertationis

pondus omne, quando constiterit novum jus nullum invecum aut stabilitum fuisse per Concordata de Causis Majoribus.

V. Quod ut planius etiam fiat, reprobanda est ac refellenda eorum opinio qui decreto de Causis talem judiciorum formam, vel inductam, vel confirmatam Concordatis asserunt, ut Majorum Causarum notitia, etiam prima, ad Apostolicam unam Sedem spectet, Episcopis, aliisque iudicibus ordinariis prorsus interdicta. Mira procul dubio ac insolens interpretatio hæc videbitur, non eis dicam, qui Ecclesiæ Gallicanæ mores tantillum calient, sed & eis planè omnibus qui vel decreti textum legerint, ut jacet, atque ut à nobis ante prolatum est. Hanc tamen finxere Romani Pragmatici, eamque tuentur etiam aliqui è nostratibus, Romanæ quidem Curiaë niniùm dediti, qui se idcirco Gallo-Romanos cognominant: ita enim jactabat se nuper procax nescio quis, atque sub hac larva in Sacrum Episcoporum Ordinem mirè debacchabatur.

Quam violenta sit hujusmodi interpretatio, patet ex ipsius lectione textus, quem Paulo ante protulimus. Excipiuntur nempe in decreto Causæ Majores ab ea lege, quæ cæteras causas finiri jubet in partibus, hoc est in Galliarum Provinciis, nulla facta relatione ad Sedem Apostolicam. Quid ergo fert ista exceptio? nisi Majores Causas non sic finiendas in partibus quin referri possint ad Summum Pontificem. An verò inde consequitur

Majorum Causarum cognitionem primam solius esse Summi Pontificis? An consequitur eam ne à Synodis quidem Provincialibus posse delibari? Certe quicunque decreti verba sic detorquent eundem admittunt paralogismum, ac si quis, ex eo quòd graviores Causæ in Curiis Præfidentialibus non sic finiantur apud Gallos, quin ad Supremas Curias vocari possint, concludere inde tentaret, Præfidentiales Curias ejusmodi Causarum cognitionem primam non posse suscipere.

Verum ista Curialium Romanorum interpretatio ab eorum quoque mente alienissima est qui decretum de Causis primi condidere. Quis enim credat Basileenses Patres quibus decreti hujus laus debetur princeps, Majorum Causarum notitiam Episcopis hoc ipso decreto interdicare voluisse, quo etiam leviorum Causarum judicia Episcopis restituunt? Quis credat Basileenses Patres, quibus in animo fuit emendare hoc decreto quæ in judiciis Ecclesiasticis minùs rectè, contràque Canones admittebantur, Episcopis eo ipso, Synodisque Provincialibus potestatem illam eripuisse, quam traditio Apostolica, Conciliorumque generalium sanctiones eis adscribebant? numquid hæc deformatio fuisset magis, quàm reformatio? absit autem ut sic pravè sentiamus de sanctissima & Oecumenica Synodo: cui è contrario antiquius nihil fuit, quam ut legitimam judiciorum formam reduceret, Episcoporumque præsertim jura facta rectaque præstaret. Est enim hæc laus præcipua Basileensis Concilii,

de quo in ejus enarrandis gestis præclara hæc habet Aeneas Silvius: Nec forsân absônum fuerit dicere, nullam unquam fuisse Synodum, quæ magis quàm ista potestatem Episcoporum ampliaverit: Etenim quid hodie erant Episcopi, nisi umbra quædam? Quid plus eis restabat quàm baculus & mitra? numquid Pastores sine ovibus dici poterant, cum nihil in subditos statuere possent? Nempe cum esset in Ecclesia primitiva Episcoporum summa potestas, hodie ad id venerant, ut solo habitu & redditibus superarent Presbyteros. Itane Synodus Basileensis Episcoporum potestatem ampliaverit? itane jura eis antiqua, summamque illam potestatem reddiderit, quâ in primitiva Ecclesia præ ceteris pollebant Sacerdotibus, si fortè Majorum Causarum cognitionem, quâ quidem summæ potestatis argumentum aliud non est majus, Episcopis interdixit?

Non ita dubio procul Basileensis Concilii mentem interpretati sunt Præsules ac Optimates Galli, dum Avarici Biturigum decretum de Causis integrum susceperunt, ne omisâ quidem clausulâ de Causis Majoribus. Etenim si fortè intellexissent Episcopi Galli hujusmodi clausulâ eripi sibi omnem cognitionem Causarum Majorum; si optimates virique Regii qui aderant sensissent prohiberi hoc decreto ne ullæ Causæ Majores deinceps in partibus agerentur, numquid amabo injuriam illi tantam inferri sibi; hi vero tam atrox vulnus libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ regnique juribus infligi passi essent? An legem istam, quæ tam gravia tamque

iniqua minabatur, sic adoprassent? Num verò potius fortiter intercessissent omnes ac reclamassent; uti factum est in Concilio Tridentino, cum tale aliquid à nonnullis injectum est? scilicet enim id ipsi sibi in Comitibus Bituricensibus jugum Galli imposuerint, quod in Synodo Tridentina ne ab aliis quidem pati voluere.

Jam verò cum in Concordatis descriptum est quoque decretum idem de Causis, inserta etiam clausulâ Majores Causas excipiente, num fortè mutata est ejus sententia, quando ne mutata quidem verba sunt? num clausula fortè aliud in Concilio Basileensi & Pragmatica Sanctione, & aliud in Concordatis, quamquam nihil mutata, importat? Quasi verò Franciscus I. Regni sui Episcopis parari insidias sivisset, sub verborum involucro, quæ in speciem ipsis favere videbantur.

VI. Difficultatem movent aliqui ex eo quòd in Concilio Basileensi & in Pragmatica Sanctione Causæ Majores in eadem classe, in eadem scilicet clausula jungantur cum Causis electionum Ecclesiarum Cathedralium & Monasteriorum, *quas Causas*, ut habet decretum in Concilio Basileensi & Pragmatica Sanctione, *immediata subjectione ad Sedem Apostolicam devolvit*. Hinc enim confici putant Causas Majores, non minùs quàm Causas electionum Ecclesiarum Cathedralium & Monasteriorum, immediata subjectione devolvi ad Summum Pontificem; atque adeo esse illas extra cognitionem cum Episcoporum, tum Synodorum Provincialium.

Ad hæc reponimus primò versari nos in explicando decreto de Causis, ut jacet in Concordatis; quatenus nempe vim habet legis apud Gallos: at in Concordatis dectetur de Causis conjunctas non habet Causas Majores cum Causis electionum Ecclesiarum Cathedralium & Monasteriorum: si quidem quæ habentur de Causis electionum Ecclesiarum Cathedralium & Monasteriorum in Concilio Basileensi & in Pragmatica Sanctione, in Concordatis resecta sunt. Itaque ruit per se argumentum quod ex tali Causarum conjunctione petebatur.

Reponimus 2º nequidem ex Concilio Basileensi aut Pragmatica Sanctione duci posse argumentum contra nos, ob talem conjunctionem; ita enim junguntur ibi Causæ Majores cum Causis electionum Ecclesiarum Cathedralium & Monasteriorum, ut relativa hæc additio, *quas Causas immediata subjeccio ad Sedem Apostolicam devolvit*, afficiat Causas Ecclesiarum Cathedralium & Monasteriorum quæ in clausula posteriorem locum tenent, non Causas Majores, quæ priorem; quæque idcirco excipiuntur, ut ante notavimus, quòd per appellationem, vel per aliud relationis genus ad Sedem Apostolicam adduci possint.

Reponimus 3º. si quis fortè pertinaciùs contendat relativam illam partem, *quas Causas immediata subjeccio ad Sedem Apostolicam devolvit*, attinere etiam ad Causas Majores, perinde ac ad Causas Ecclesiarum Cathedralium & Monasteriorum; reponimus

ponimus inquam, utendum igitur esse necessario explicatione seu divisione aliqua: ita ut immediate subijci dicantur Causæ illæ omnes Apostolicæ Sedi, sed aliæ quidem quoad primam etiam cognitionem, ut Causæ Monasteriorum exemptorum; aliæ autem per appellationem, aut aliud relationis genus, ut Causæ Majores. Quis enim dicere ausit Causas fidei, verbi gratiâ, declaratas esse à Concilio Basileensi & à Pragmatica Sanctione ita immediate subjectas Apostolicæ Sedi, ut nefas sit aliis Ecclesiæ universæ Episcopis eas attingere citra facultatem acceptam à Romano Pontifice? Quis flagitium tantum imponat Sanctissimis Patribus qui Basileæ adfuere? Quis Gallis Antistitibus, qui Avarici Biturigum? Quis enim nescit Episcopos omnes utpote Apostolorum successores, ejusmodi potestatem à Christo accepisse? Quis ita Semipaganus est ac peregrinus in traditione rerum Ecclesiasticarum, ut nesciat Episcopos ejusmodi potestate quasi sibi propria usos esse à prima Ecclesiæ origine ad postremam ejus ætatem? Itaque concludendum est tandem, relativam illam partem quæ obijcitur ex Concilio Basileensi & ex Pragmatica Sanctione, vel nullatenus spectare ad Causas Majores quæ in priori clausulæ parte efferuntur, vel certe adhibendam esse justiore aliquam explicationem.

VII. Opponitur hîc nobis authoritas Illustrissimi viri Petri Marcæ Archiepiscopi Parisiensis, qui 7. lib. de Concordia Sacerdotii & Imperii cap. 27. aperte docet Episcopos, si de depositione agatur,

H

immediatè subjectos esse Summo Pontifici, saltem jure novo: atque adeo comprehendere eos dicit hac decreti parte quæ sic habet. *Si quis verò immediatè subjectus Sedi Apostolica ad eandem Sedem duxerit appellandum, causa committatur in partibus per rescriptum etc.* Quibus quidem verbis Concordata judiciorum ordinem quoad eos præscribunt qui Apostolicæ Sedi immediatè subjecti sunt. Existimavit ergo vir præstantissimus Causas Majores, quas inter censentur Episcoporum depositiones, immediatè subesse Summo Pontifici.

Testor in primis vereri me summopere magnum illud nomen, quod hîc obtenditur. Atque, ut in tota republica litteraria nemo sit qui stupendam Illustrissimi Marcæ eruditionem non suspiciat, ultra ego profiteor debere me illi non parum vel eo nomine, quòd, in septimo illo libro de Episcoporum judiciis qui laudatus est, plurima longè supeditet, quæ ad illustrandam Ecclesiæ Gallicanæ disciplinam, afferendaque Episcoporum nostrorum jura prodesse queant. Ibi enim & Sacrorum Canonum vim aperit, quos Gallorum Ecclesia olim in Episcopis judicandis sequebatur; nec artes omnino dissimulat, quibus Romana Curia Provincialium Synodorum jura invadere sensim conata est.

Sed, ut ad rem tandem veniamus: vir ille præstantissimus, inquit, Episcoporum depositiones Apostolicæ Sedi subjectas immediatè agnoscit vi Concordatorum. Itaque secerni non debent hoc nomine Majores Causæ à Causis Ecclesiarum.

Cathedralium & Monasteriorum; quas utique Concilium Basileense & Pragmatica Sanctio Apostolica Sedi immediatè subjiciunt.

Ad hæc reponere primò quis posset non valere argumentum à particulari ad generale, seu à parte ad totum: atque idcirco, si fortè Illustrissimus Marca Episcoporum depositiones immediatè subjecit Summo Pontifici, non inferendum videri statim subjectas quoque ab eo esse promiscuè Causas omnes Majores, quæcunque tandem illæ sint. Immo verò argumentum istud planè nihil adversus eos infert qui Episcoporum depositiones pertinere negant ad Majorum Causarum genus: uti negatum videtur olim à Gallis nostris ætate Nicolai I. nam hac in hypothesi neutiquam valet consequentia ab Episcoporum depositionibus ad Causas Majores. Atque hæc posterior ratio propiùs fortè accederet ad mentem Illustrissimi Marcæ, qui quidem non satis constanter Episcoporum depositiones Majorum Causarum albo videtur inscripsisse.

Quoniam autem jam ante professi sumus Episcoporum depositiones, etiam ex Innocentii mente, Majoribus Causis esse accensendas; non ægrè feret Illustrissimus Marca, vel quicumque ipsius se tueretur nomine, si ab eo hac in parte dissideamus, quatenus scilicet Majores Causas, vel saltem Episcoporum depositiones immediatè obnoxias esse ait Summo Pontifici. Cui quidem propositioni adeo non assentior, ut mirari potiùs subeat quomodo excidere hæc potuit viro tam docto tamque perspicaci.

H ij

Quis enim quæſo Episcoporum Cauſas ſic uſquam tractavit, ut Monasteriorum quæ vulgò exempta vocant? Hæc quidem immediatè obnoxia dicuntur Summo Pontifici, quòd, obtentis privilegiis, Ordinariorum iuriſdictioni ſubtracta ſe ferant. An autem fortè ſimilibus privilegiis glorientur Episcopi, quibus Metropolitanorum Synodorumque Provincialium iuriſdictioni ſubductos ſe probent?

Novo jure, inquit Marca, Episcopi immediatè in Concordatis ſubjecti dicuntur Apoſtolice Sedi, quoad deſiſitiones. At quæro ego quod fuerit juſ illud novum ante Concordata, quo Episcopi à Metropolitanorum Synodorumque Provincialium iuriſdictione immunes facti erant? Ac ſi fortè ali-quod proferatur, quæro iterum an tale juſ novum receptum erat in Galliis ante Concordata? Quippe ſi receptum non erat in Galliis; quorſum hîc obtenditur? ſi receptum erat; ergo id jam evicerò quod contendebam; ſcilicet per Concordata juſ nullum novum circa Majores Cauſas, & nominatim circa Episcoporum deſiſitiones in vectum fuiſſe: quod quidem ſatis eſt mihi in præſentiarum. Oſtendam autem ſequentibus in articulis revera non aliud juſ obtinuiſſe in Galliis ante Concordata, quam quod vetuſtis Canonibus erat commendatum.

Fateor igitur adverſari mihi hac in parte Illuſtriſſimum Marca, vel potiùs auram illam quâ tum ferebatur, cum diſſertationem ſuam compoſuit de Episcoporum judiciis ac deſiſitionibus. Nemo

enim nescit (atque ego ita accepi à viro Clarissimo Baluzio qui studiorum ipsius particeps diu fuit) nemo, inquam, nescit opus istud ab eo susceptum esse jussu Eminentissimi Richelii, quo tempore Episcopi Galliarum nonnulli probatæ minus fidei erga Regem regnumque insimulati sunt. Cum enim designasset Cardinalis Episcopos illos dejicere per commissarios, viamque illam novam insolentemque in Galliis intelligeret, usus est operâ viri percelebris Petri Marcæ: qui quidem ut ingenii erat facilis, nec auram gratiosam invitus sequebatur, stilum suum Cardinalis Eminentissimi voris haud ægrè accommodavit. Quare mirum nihil est si neglecta antiquitate jus ipse novum excogitaverit, ipsamque Concordatorum legem, quamquam certè repugnantem ad commentum sui probationem visus est adhibere.

Repugnantem, inquam, Concordatorum legem adhibet Marca, ipsique vim infert manifestissimam. Silco enim quòd in jure Episcopi generali aliqua lege, maxime si minatur pœnam, contineri non censentur, quandiu proprio non appellantur nomine. Silco quod impropria, inepta & inusitata loquendi ratio tribuitur Concordatorum auctoribus; cum Episcopos, quorum tot sunt nomina longè clarissima, designasse dicuntur humilibus hisce verbis, *si quis immediate subjectus Sedi Apostolice*. Numquid ipsa Concordata Episcopos clarè Metropolitanis subjiciunt, dum appellationum gradus renovant, vetantque provocari ad Sedem

H iij

Apostolicam, *omisso medio*. Itaque hac decreti parte, *si quis immediatè subjectus Sedi Apostolicæ etc.* nequaquam significantur Episcopi, sed vel isti fortè qui exempti vulgò dicuntur; vel certè Primates, & Metropolitani etiam nonnulli, qui, cum Primates alios non agnoscant, subjecti immediatè videntur Apostolicæ Sedi: quales sunt Remensis ac Trevirensis.

Ergo, inquiet aliquis, mentio nulla facta erit de Episcoporum depositionibus in toto illo capite Concordatorum *De Causis*. Esto explicata mentio facta nulla sit, cum de Episcoporum depositionibus lis nulla tunc esset; implicite tamen contineri eas crediderim in clausula ista, *exceptis Causis Majoribus*. Quoniam vero fusè ostendi supra clausulam istam juris nihil inferre, saltem quod novum sit; nihil quoque in toto capite de Episcoporum judiciis ac depositionibus innovatum est, quod contendimus.

APPENDIX AD ARTICULUM III.

An Concordata præscripserint modum finiendi judicia
Episcoporum Cap. DE PUBLICIS CONCUBI-
NARIIS. §. QUOD SI II?

SYNOPSIS.

- I. **Q**UIDAM cum fateantur Cap. DE CAUSIS
Episcoporum deponendorum formam non esse præscri-
ptam, id ipsum factum putant altero Concordatorum capite,
quod est De publicis Concubinariis §. Quod si ii.
- II. Refertur textus capitis ex quo tale aliquid confici existi-
mant.
- III. Perperam & gratis contendunt his verbis, filii quorum
destitutio ad nos & Sedem prædictam spectat, Episcopos
promiscuè intelligi.
- IV. Quod quanquam ipsis condonaretur, non statim obtinerent
Episcoporum dejectionem ad Summum Pontificem Romanum,
etiam in primâ instantiâ pertinere: immo verò contrarium
ex ipso paragrapho bellè colligitur.
- I. **S**UNT qui negent Episcoporum depo-
sitiones clausulâ comprehendî, quæ est
de Causis Majoribus; atque adeo toto
capite De Causis statutum esse quicquam de ratio-
ne judicandi ac deponendi Episcopos. Verùm
contendunt isti alio Concordatorum capite, quod
nempe insignitum est de publicis concubinariis.

præscriptam esse formam quæ solemnitas deinceps foret in agitandis Episcoporum Causis ac judiciis. Id ipsum examinare jam convenit: proferendusque in primis textus ex quo tale aliquid confici existimant.

II. Sic igitur habet caput DE PUBLICIS CONCUBINARIIS. *Et insuper statuimus quod quicumque Clericus cujuscunque conditionis, status, religionis, dignitatis, etiamsi Pontificalis, vel alterius præminentie fuerit, qui post præsentium notitiam (quam habere præsumat post duos menses post earundem præsentium publicationem in Ecclesiis Cathedralibus factam, quam ipsi Diocesani omnino facere teneantur, postquam præsentibus ad eorum notitiam pervenerint) fuerit publicus concubinaris, à perceptione fructuum omnium beneficiorum suorum trium mensium spatio sit ipso facto suspensus: quos suos superior in fabricam, vel aliam evidentem Ecclesiarum utilitatem, ex quibus hi fructibus percipiuntur, convertat. Necnon hujusmodi publicum concubinarium, ut primum talem esse noverit, mox suos superior monere teneatur, ut infra brevissimum terminum concubinam dimittat: et si illam non dimiserit, vel eam dimissa, aliam publice resumpserit, jubemus ut ipsum omnibus suis beneficiis omnino privet. Et nihilominus hi publici concubinarij, usquequo cum eis per suos superiores, post ipsarum concubinarum dimissionem, manifestamque vite emendationem fuerit dispensatum, ad susceptionem quorumcunque honorum, dignitatum, beneficiorum, officiorumve sint inhabiles: qui, si post dispensationem, recidivo vomitu ad hujusmodi publicum concubinatum redierint,*

redierint, sine spe alicujus dispensationis ad predicta prorsus inhabiles existant.

§. Quod si ii.

QUOD si ii ad quos talium correctio pertinet, eos, ut predictum est, punire neglexerint, eorum superiores tam in ipsos de neglectu, quam in illos pro concubinato, modis omnibus digna punitione animadvertant: in Conciliis etiam Provincialibus & Synodalibus adversus tales punire negligentes, vel de hoc crimine diffamatos, etiam per suspensionem à collatione beneficiorum, vel aliâ condignâ pœnâ severiter procedatur. Et si ii quorum destitutio ad nos & Sedem predictam spectat, per concilia aut suos Superiores propter concubinatum publicum reperiantur privatione digni, statim cum processu inquisitionis ad nos deferantur. Et eadem diligentia & inquisitio in quibuscunque generalibus Capitulis, etiam Provincialibus, quo ad eos servetur: pœnis aliis contra predictos, & alios non publicos concubinos, à jure statutis, in suo robore permansuris.

III. Ex his sic arguunt aliqui: lex ibi decernitur adversus Clericos concubinos, cujuscunque conditionis, status, religionis, dignitatis, etiam si Pontificalis, vel alterius præminentie fuerint. Itaque fertur haud dubiè contra Episcopos, si qui nempe criminis hujus rei forsan extiterint.

Haftenus quidem eis assentimur qui hæc proferunt: nec enim inficiari quis potest, quin

Pontificalis dignitatis appellatione Episcopi signati sint. Quin & fatemur quoque vi hujusce legis puniri ac dejici posse Episcopos qui fædo se crimine suamque Parochiam infamaverint. At ne id quidem ambigebatur. Verùm controversia tota erat, num cap. *de publicis concubinariis* forma quædam statuta esset, quâ uti jam oporteret in Episcoporum judiciis, eorum saltem qui ob concubinatum dejiciendi essent.

Atqui hoc quoque præstitum est, inquiunt, nam in paragrapho, *quod si ii* sic loquitur Leo X. *Si ii quorum destitutio ad nos & Sedem prædictam spectat, per concilia aut suos Superiores propter concubinatum publicum reperiantur privatione digni, statim cum processu inquisitionis ad nos deferantur.* Hæc autem verba, *ii quorum destitutio ad nos & Sedem prædictam spectat* intelligi non possunt nisi de Episcopis: qui quidem in Conciliis accusari fortè possunt; at, *si reperiantur privatione digni*, judicari non possunt nisi à Summo Pontifice; ad quem utique *cum processu inquisitionis deferri statim debent.* Ita ferè colligunt nonnulli, qui cum deficere sibi sentiant caput de Causis, ad hocce confugiunt, ut probent, si Deo placet, graviores Episcoporum Causas ad Apostolicam Sedem, lege ipsa Concordatorum, esse referendas.

Verùm profectò caput istud *De publicis concubinariis* non magis illis favet quam caput *De Causis*, quod ipsi deferere se testantur. Nam ut capiti de Causis, ita & isti vim inferunt manifestissimam.

In priori capite Episcopos designari volebant immediata subjectione Sedi Apostolicæ, quod jure novo, ut aiebant, Episcoporum saltem depositiones ad solum Episcopum Romanum attinerent: hinc verò idem omnino peccant: quid enim faciunt aliud, cum istiusmodi vocibus, *ii quorum destitutio ad nos spectat*, Episcopos declarari volunt? Ut eandem itaque interpretationem regerunt, ita iisdem se implicant incommodis, iisdemque omnino rationibus debent confutari.

Quisquis autem paragraphum *Quod si ii pacato animo, amotoque partium studio lectitaverit*, haud ægrè intelliget in eo versari totum, ut Prælatos, hoc est tam Episcopos, quam religiosorum superiores, ad exequendam legem cogat quæ adversus Clericos concubenarios decreto lata est. Qui Prælati si fortè negligentiores fuerint, in eos animadverti jubet à Conciliis Provincialibus, necnon & à Capitulis, tum generalibus, tum Provincialibus. Quia tamen fieri potest, ut è Prælati & Superioribus ejusmodi, aliqui Apostolicæ Sedi immediate subsint; quales sunt, verbi gratiâ, in Episcopali ordine Primates, & Metropolitanus nonnulli, qui Superiorem nullum agnoscunt præter Summum Pontificem: quales quoque inter religiosos sunt Abbates quidam, alique fortè Superiores qui certis privilegiis ab ordinariorum jurisdictione immunes se jactant; de his idcirco adjicit Leo, *si ii quorum destitutio ad nos & Sedem prædictam spectat, per concilia, aut suos Superiores propter concubinatum*

publicum reperiantur privatione digni, statim cum processu inquisitionis ad nos deferantur. Hic certè natus est legitimusque verborum istorum sensus.

IV. Quanquam autem daremus gratis, habuisse Leonem in animo designare Episcopos his verbis, *ii quorum destitutio ad nos spectat*; an idcirco adversarii tenerent statim quod adfuturum sibi fingunt, Scilicet primam cognitionem graviorum Causarum Episcopaliū ad unum Summum Pontificem attinere? Nam si hæc Leonis verba, *quorum destitutio ad nos spectat*, de prima instantia, seu cognitione interpretentur, contendam ego intelligenda esse de relatione seu appellatione, deque ultimo ac finitivo iudicio: Et revera eodem loci cognitio prima tribuitur Synodis Provincialibus; quæ quidem jubentur non agitare modo Prælatorum negligentium causas, sed & eas iudicare, condignasque in reos pœnas decernere. *In Conciliis etiam Provincialibus & Synodalibus*, ut idem habet paragraphus, *adversus tales punire negligentes, vel de hoc crimine diffamatos, etiam per suspensionem à collatione beneficiorum, vel aliâ condignâ pœnâ severiter procedatur.* Si ergo istiusmodi Causæ deinceps ad Apostolicam Sedem referendæ dicantur, id sanè faciendum præscribitur viâ aut relationis aut appellationis, *post Episcopale scilicet iudicium*, ut loquitur Innocentius.

Itaque tantum abest ut, hoc in paragrapho, Episcopis conciliisque Provincialibus facultas auferatur iudicandi Causas Episcoporum graviores, quin

potius ipsis undequaque asseritur : atque adeo licebit quidem ex hoc paragrapho formam colligere qua uti oporteat in finiendis Episcoporum judiciis; verum ipsa novitatis habebit nihil, longéque ab ea distabit quam exprimere inde tentabant adversarii: hinc enim confici volebant Episcoporum depositiones uni adscribendas esse Summo Pontifici; quod quidem juris esse recentioris fatebantur. At e contrario Concilia Provincialia agere jubentur strictius contra Episcopos facti criminis reos, vel in plectendis criminis hujus reis oscitantes; quæ quidem ratio à jure antiquo profecta est.

Nec est quod quisquam dicat Conciliis Provincialibus permitti quidem leviores Episcoporum Causas, non autem graviores, & ob quas in discrimen veniant depositionis; quod genus pœnæ ab uno decerni potest Romano Pontifice. Nam qui hæc reponeret, ne legisse quidem se testaretur paragraphum, *quod si ii*, quem excutimus; quonempe jubentur Metropolitani & Concilia Provincialia modis omnibus animadvertere tum in concubenarios publicos, tum in Prælatos crimen id punire negligentes. *Quod si ii*, sunt verba paragraphi, *ad quos talium correctio pertinet*; ecce indignantur Prælati, ideoque & Episcopi, *eos punire neglexerint, eorum Superiores*; qui sunt quæso Superiores Prælatorum & Episcoporum, nisi Metropolitani & Concilia Provincialia? *tam in ipsos de neglectu, quam in illos pro concubinato, MODIS OMNIBUS digna punitione animadvertant.* Modis omnibus digna

punitio animadvertere volunt Concordata Superiores Prælatorum in eos qui punire concubinatum neglexerint : si modis omnibus ; ergo ne depositio quidem ab ipsis excepta est.

Verum ut ne scrupuli quidem umbra hinc supersit ; quæro ab adversariis , num revera causa Episcopi qui vel concubinarius ipse publicus existit , vel publicos concubinos plectere negligit , quæro inquam , num causa huiusmodi re ipsa Major non sit & gravior ? At hæc est ipsa Causa quæ Conciliis Provincialibus committitur. Quæro iterum , num condigna pœna his debita criminibus , si fortè in his convincatur Episcopus , re ipsa non sit Episcopi depositio ? At condignam pœnam decerni jubent Concordata à Conciliis Provincialibus contra prælatos , qui concubinatus crimine infames se fecerint , vel qui criminis huius reos oscitanter habuerint : hæc enim in eodem sequuntur paragrapho : *in Conciliis etiam Provincialibus & Synodalibus adversus tales punire negligentes , vel de hoc crimine diffamatos , etiam per suspensionem à collatione beneficiorum , vel aliâ condignâ pœnâ severiter procedatur*. Itaque certo certius est in paragrapho quod si ii , & graviores Episcoporum Causas Conciliis Provincialibus demandari , & ipsam depositionis pœnam ab eis , si crimen postulet , juberi decernendam.

COROLLARIUM.

I. *Confectaria quinque ex premissis.*

II. *Deficientibus Concordatis, consulendum est jus vel antiquius ipsis Concordatis, vel certè recentius, ad quod singule cause majores expendantur.*

EX his quæ de Concordatorum lege hætenus differuimus colligere licet, primò Concordatorum auctoribus nequaquam fuisse propositum statuere aliquid de Causis Majoribus, utpotè cum de his nec tum controversia erat aliqua inter Leonem X. & Franciscum I. nec in Concilio Basileensi, ubi decretum *De Causis* primò conditum est, omnino agebatur. Hæ quippe causæ ad capita reformationis nihil attinebant, ut probavimus: ac si reformandum in eis aliquid fuisset, certè ad antiquam formam redactæ fuissent. Itaque per transennam tantum, ac penè fortuito de Causis Majoribus facta est mentio in Concordatis; earumque proinde judicandarum ratio inde petenda non est.

Colligere licet 2°. ex clausula quæ Majores Causas excipit à generali lege inferri ut summum, eas non sic finiri in Provinciis, quin ad Sedem Apostolicam referri permittantur: quo quidem nomine à Minorum Causarum lege excipiuntur; quas utique in Provinciis terminari deinceps jubent Concordata: cum ante, summo abusu, qui tandem hinc emendatur, sive per calumnias, sive per frivolas appellationes Romam vocarentur.

Colligere 3°. licet, si de Episcoporum depositionibus speciatim inquiratur, earum disertam nullam mentionem haberi in Capite *De Causis*: nisi quatenus generali Majorum Causarum vocabulo forte includuntur.

Colligere est 4° in decreto *De publicis concubinariis* paragrapho, *Quod si ii*, apertius quidem Episcoporum judicandorum formam indicari; Qua parte jubentur Concilia Provincialia *omnibus modis, & condignâ penâ* animadvertere in Prælatos qui publicos concubenarios punire neglexerint. Sed neque in hac forma quicquam est novi juris: siquidem ab ipsa Ecclesiæ origine Provincialium Synodorum facultas hæc fuit.

Demum igitur generaliter colligere est, legem nullam expresse latam esse in Concordatis, sive de Causis Majoribus in genere, sive speciatim de Episcoporum depositionibus: quodque de utrisque forte insinuaturn est, id non ad jus aliquod novum, sed ad antiquum omnino esse revocandum.

Quapropter, ut regulæ pateant clariùs, quibus uti jam convenit apud nos in finiendis Causis Majoribus, ac speciatim Episcoporum judiciis, explicandum est priscum illud jus quod supposuere Concordata, quodque priscis temporibus in Gallia usurpatum est. Tum verò inquirendum etiam erit num post transacta Concordata usus fortè aliquis contrarius inoleverit. Atque in hæc operam nostram jam intendimus; agemusque primò de Causis fidei;
tum

MAJORIBUS.

73

tum de quæstionibus ambiguarum disciplinarum, tertio demum, & paulò quidem fusiùs, de gravioribus Episcoporum Causis eorumque depositionibus.

~~~~~

ARTICULUS IV.

Quæ ratio fuerit olim, quæve perseverat etiamnum apud Gallos finiendi Causas quæ ad fidem spectant?

De fidei Causis primò agitur, quia principem locum tenent inter Causas Majores.

SIQUIDEM fidei quæstiones principem locum tenent inter Causas Majores, de his agere in primis constitui; in id quidem inquisiturus maxime, quomodo illæ in Galliis huc usque agitatae sunt & definitæ.

§. I.

De Causarum fidei judiciis generalia aliqua præmittuntur, quæ instar fundamentorum sint.

SYNOPSIS.

- I. **M**IRA quorundam opinio proponitur, qui omni causarum fidei cognitione Episcopos interdicerent hoc uno nomine quod Majores sint.
- II. *Afferitur breviter Episcoporum jurisdictio in Causis fidei cognoscendis & judicandis, primò scripturâ sacrâ.*

K

- III. Tum Ecclesie universa traditione & usu.
 IV. Ac tandem ipsa Summorum Pontificum auctoritate.
 V. Et si juris sit Episcoporum fidei Causas cognoscere, non idcirco fidei Cause Majorum Causarum titulum ac dignitatem amittunt.
 VI. Nihil etiam inde leditur Apostolicæ Sedis privilegium, Primatusque inviolabilis in ipsis fidei judicandis questionibus.
 VII. Ex his regula veluti componitur, juxta quam fidei questiones, siquidem in Provinciis oriantur, agitari possunt ac finire.

I. **M**IRARI quidem subit ante omnia, quomodo scioli quidam in eam venire mentem vel potius audaciam, ut fidei Causas, eo uno nomine quod Majores sunt, ad Apostolicam Sedem unice attinere prodiderint: ceteros autem Episcopos ne de his quidem hiscere audere vel posse, nisi forsan imperio & nutu Romani Pontificis.

Quàm absit procul inhonesta hæc Majorum Causarum idæa à vera & legitima earum ratione, jam ex iis factum est palam, quæ in primo dissertationis hujus articulo præfatus sum. Quàm autem falsa sit hæc opinio, quam impia, quam temeraria, disputarem hîc quidem fusiùs, nisi & instituti ratio aliò me vocaret, & res ipsa satis per sese loqueretur.

II. Attamen ne commenti hujus authores impune omnino abire patiamur: quid quæso peccavit nuper Episcopalis ordo, ut eo spoliatur jure quo ipse ab omni ævo, id est, ab ipsis Ecclesiæ primordiis

gavifus est? Quæ vera potentia eripere id potuit vel dividere, quod largitione ipsa divina concessum erat, omnibusque promiscuè Episcopis attributum? Mitto enim jam quod summa inerransque dicendi juris potestas non uni Petro tradita est, sed Ecclesiæ ipsi universæ quæ nempe est, *Columna & firmamentum veritatis*, ut habet Apostolus Epistolæ I. ad Timoth. cap. 3. Mitto quod summa hæc potestas exerceatur præsertim in Conciliis Oecumenicis, quæ universam Ecclesiam aptius representant, quibusque *quilibet cujuscumque status vel dignitatis, etiamsi Papalis existat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem*, ut sæpius declaratum est in Synodo Oecumenica Constantiensi. Mitto quod *Episcopatus unus est, cujus à singulis in solidum pars tenetur*, ut Sanctus Cyprianus alique Ecclesiæ Patres vulgò affirmant. Mitto denique antiquam subscribendi rationem, quæ ab Episcopis usurpata est in Conciliorum definitionibus consignandis: *Ego definiens, ego judicans subscripsi*. Mitto inquam hæc & similia, quæ vel una sufficerent ad eorum infringendam audaciam, qui Episcoporum jurisdictionem in quæstionibus fidei decidendis tollere non dubitant.

Numquid verò certissimum est Ecclesiæ universæ Episcopos Apostolis ita succenturiatos esse, quemadmodum Divo Petro Ecclesiæ Romanæ Antistes subrogatus est? atqui certo certius est plenissimam Apostolis traditam esse potestatem ac jurisdictionem: *sicut misit me Pater*, inquit ad eos

K ij

Christus Joan. 20. *Et ego mitto vos, &c. & Math. 29. Eunt ergo docete omnes gentes*: quibus quidem verbis fidei myſteria iſſis commendat Chriſtus, ſimulque facultatem tradit Eccleſiæ deinceps gubernandæ. Hac vero poteſtate uſos eſſe Apoſtolos narrat S. Lucas cum pluribus in locis, tum præſertim Actuum 15. ubi Apoſtolos promiſcûe unâ cum Divo Petro judicantes exhibet celebrem illam controverſiam, quæ Antiochiæ de legalibus exorta fuerat. Ibi enim præfatus eſt quidem Petrus veluti decebat Apoſtolici cætus Principem: verum & cæteri Apoſtoli tulere ſententiam, inprimisque Divus Jacobus qui ſic edicit & pronuntiat: *Propter quod ego judico, non inquietari eos qui ex gentibus convertuntur ad Deum, ſed ſcribere ad eos ut abſtineant ſe à contaminationibus ſimulachrorum & fornicatione, & ſuffocatis, & ſanguine.* Quin & in eam ſententiam cæteros iſſe Apoſtolos conſtat ex Epiſtolæ verbis quæ omnium nomine ſcripta eſt *Fratribus qui è gentibus crediderant: Viſum eſt enim Spiritui Sancto & nobis, inquiunt Apoſtoli, nihil ultra imponere vobis oneris quàm hæc neceſſaria: ut abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorum, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione*: quæ certè ab eis nihil diſtant quæ à Jacobo ante prolata ſunt. Cum ergo Epiſcopi Apoſtolorum locum teneant, ut Eccleſiæ Patres vulgò aſſiduèque perdocent, eandem iſſis competere juridiſtionem indubitatum eſt.

III. Id verò confirmat, clariùſque patefacit Eccleſiæ traditio conſtantiffima: nam & ſemper &

ubique fidei negotia tractarunt Episcopi, eaque judicarunt sapius, non absente modò, sed ne juvante quidem Romano Pontifice.

Ita enim Ophitarum hæresis à Synodo Episcoporum damnata est quondam in Bythinia.

Ita Cäinianorum in Concilio Syriæ proscriptus error.

Ita Cerdon ejusque discipuli ab Episcopis Orientalibus confossi sunt.

Sanctus vero Cyprianus aliique Africani Episcopi quæstionem de Baptismo hæreticorum agitarunt sapius in conciliis: & quanquam à vero tum aberrarent, nusquam tamen incompetencia ipsis à Romanis objecta est.

Firmilianus quæstionem eandem ab Episcopis Cappadociæ vicinarumque provinciarum judicatam quoque fuisse perhibet in vulgata ad sanctum Cyprianum Epistola: testaturque præterea in more positum fuisse illis provinciis, uti quot annis earum convenirent Episcopi ad ea tractanda negotia quæ sive ad fidem, sive ad mores, ac disciplinam attinerent.

Pauli Samosatani impietas profligata est in concilio Antiocheno: ubi Orientalium partium Episcopi adfuere quidem longè plures, occidentalium verò ne unus quidem interfuit.

Alexandriæ Arius damnatus est antè privato judicio, quam Nicææ publico & generali.

Synodus Gangrensis Eustathii dogma proscriptum olim, ne conscio quidem Romano Pontifice:

K iij

nihil minùs tamen Synodi hujus Canones Ecclesiæ universæ Codici inserti sunt.

Eunomeorum audacia repressa est in Concilio vigenti Episcoporum.

Reprobatus Apollinaristarum error tum in Concilio uno Alexandrino, tum in altero Antiocheno.

Diospolitanum, Carthaginense, & Milevitanum Concilia Pelagium ejusque errores abdicarunt.

Somnium Eutychetis à Flaviano excussum est primò Constantinopoli.

Numquid verò summus Pontifex adfuit aliquando Synodo primæ Constantinopolitanæ ? Num quintæ œcumenicæ ? Utriusque tamen doctrinam universa dein Ecclesia complexa est.

Monothelitarum novitas priùs reprobata est ab Episcopis Africanis quàm ab Italicis ; uti legitur in Concilio Lateranensi quod Martino I. sedente ac præsidente habitum est. Ubi vero sextam Synodum cogit Imperator ad Luem ejusmodi abolendam, Agathonem rogat per Epistolam, uti legatos venire curet Constantinopolim, tum à Romana sede, tum etiam nomine Episcoporum Occidentalium ; quod utique factum est procurante ipso Agathone : ita nempe omnibus persuasum semper fuit *ministerii Episcoporum esse de dogmatibus judicare*, ut loquitur D. Bernardus Epist. 189.

IV. Ne summi quidem Pontifices ea de re dubitarunt usquam : quin potiùs & coëgerunt ipsi sæpe numero Episcopos ad judicandas fidei quæstiones,

& sua etiam decreta fratrum, id est Coëpiscoporum, suffragiis firmari quandoque voluerunt. Nihil attinet referre huc innumera fere privata Concilia quæ ad judicandas fidei controversias seu Romæ, seu in aliis Italiæ aut Occidentis partibus habita sunt annuentibus Romæ Præsulibus. Nihil Oecumenica etiam recensere, quæ adnitentibus iisdem hæreses, aliasque Ovile Christi vastantes pestes depulere. Julius Papa in Epistola ad Orientales apud Athanasium, adeo non despicit Coëpiscoporum sententiam, ut potiùs extollat eam mirificè: *nam tametsi solus sim, inquit, qui scripsi, non meam tamen solius sententiam, sed omnium Italarum, & omnium in his regionibus Episcoporum, scripsi. Certè ad constitutum tempus convenere Episcopi, & ejus sententiæ fuere, quam vobis iterum significo.* Leo Magnus Epistolam illam celeberrimam quam adversus Eutychem scripsit, à Galliarum Episcopis probari ante voluit quàm ad Synodum Chalcedonensem mitteretur. Cumque ob varia impedimenta statim convenire Galli non potuissent, eorumque subscriptio tardiùs Paulò Romam pervenisset, dolere se testatur Leo quod Epistola sua in Orientem delata esset, non adscripta simul Gallorum professione. *Optassemus quidem, inquit in responsione ad Galliarum Episcopos Epist. 52. Fraternitatis vestre litteras eo tempore, quo promiseratis, accipere: ut profecturis ad Orientem fratribus nostris, quos ad sanctam Synodum vice nostra pro Catholica fidei deffensione direximus, etiam vestre sententiæ professio jungeretur.*

Idem Leo Epist. 24. Theodosium Augustum rogat enixissimè, ut latroniciū Ephesinum emendari velit Synodo aliqua generali: intereaque omnia in eo statu esse jubeat in quo fuerant ante omne iudiciū, donec major ex toto orbe sacerdotum numerus congregetur. Tum iteratis etiam precibus hæc adjicit: omnes partium nostrarum Ecclesiæ, omnes Mansuetudini vestræ cum gemitibus & lacrymis supplicant sacerdotes, ut quia & nostri fideliter reclamant, & eisdem libellum appellationis Flavianus Episcopus dedit, generalem Synodum jubeatis intra Italiam celebrari, quæ omnes offensiones ita aut repellat aut mitiget, ne ultra aliquid sit vel in fide dubium, vel in charitate divisum. Rectè igitur intelligebat sanctus Leo quanti ponderis esset sententia Episcoporum in rebus fidei judicandis. Rectè intelligebat sanctus Pontifex non esse aptius remedium ad fidei rollenda dubia, quàm si veluti agmine facto in Synodis generalibus Episcoporum universitas conveniret.

Numquid verò mens eadem fuit Gregorii Magni, sanctissimi item Pontificis? Quorum enim lib. 1. Epist. 24. sicut sancti Evangelii quatuor libros, sic quatuor prima Concilia suscipere ac venerari se profiteretur, Nisi quia, ut ipse ait, in his velut in quadrato lapide sanctæ fidei structura consurgit? Quorum cunctas, quas præfata veneranda Concilia personas respuunt, respuere se ait, & quas venerantur amplecti, nisi quia dum universali sunt consensu constituta, se, & non illa destruit quisquis præsumit
aut

aut solvere quos religant, aut ligare quos solvunt?

Martinus I. plus etiam aliquid videtur innuere in Epistola quam ad Amandum Episcopum Trajectensem scripsit de his quæ adversus Monothelitas Romæ decreverat. Neque enim Synodorum necessitatem confitetur modo ad hæreticorum detegendas confutandasque artes; sed insuper, quæ in Synodo Romana statuta erant contra hæreticos, à Galliarum Episcopis petit confirmari. Martini verba subjicio, quia & spectatissima sunt per se, & Gallicanis nostris Episcopis non parum honorifica. Ideo necesse habuimus, ne pro quadam negligentia & animarum detrimento quæ nobis commissæ sunt, culpæ reatu adstringamur, cætum generalem fratrum & Coëpiscoporum nostrorum in hac Romana civitate congregare: in quorum præsentia memoratorum hæreticorum scelerosa conscripta examinata atque denudata sunt, & apostolico mucrone, patrumque definitionibus, uno ore unoque spiritu condemnavimus, ut cognoscentes universi errorem qui in eis continetur, eorum pollutione nullatenus maculentur. Unde prævidimus Volumina gestorum Synodaliū in præsentī vobis dirigere unā cum Encyclia nostra, ex quorum serie omnia subtiliter potestis addiscere, & tenebras illorum nobiscum, ut filii lucis, extinguere. Idcirco studeat fraternitas tua omnibus eadem innotescere, ut tam abominandam hæresim nobiscum execrentur, quamque suæ salutis Sacramenta addiscere valeant; atque Synodali conventionē omnium fratrum & Coëpiscoporum partium illarum effecta, secundum tenorem Encycliæ

L

à nobis directe, scripta unà cum subscriptionibus vestris nobismet destinanda celebrent, CONFIRMANTES ET CONSENTIENTES EIS, quæ pro Orthodoxa fide & destructione hæreticorum vesanie nuper exortæ à nobis statuta sunt.

Importunè dicar agere si ad probandam Episcoporum authoritatem in causis fidei terminandis plura congeram huc aut exempla aut argumenta. Etenim, ut veritas ista semipaganis ipsis clara non sit & confessa; illustratur, credo, abundè ex eis quæ hætenus delibata sunt: quibus quidem exploratum sit ac perspicuum Episcopis collatam esse à Christo jurisdictionem ad causas fidei dirimendas; eamque ab ipsis fuisse usurpatam, tum in Conciliis privatis, tum in Oecumenicis; ac modò quidem jubente & præsentè summo Pontifice, modò absente illo, prorsusque nihil adnitente.

V. At Si res ita habet, inquiet aliquis, si nempe sic licet Episcopis quibuscvis judicium ferre de fidei quæstionibus & controversiis, qua tandem ratione fidei quæstiones Majoribus Causis accensentur? Quidve privilegii supererit summo Pontifici in eis finiendis ac terminandis, quod reliquis Episcopis commune non sit?

Hunc nempe nodum solvere jam restat mihi: hoc reliqui superest muneris, ut quemadmodum in explicandis Episcoporum juribus hætenus versatus sum, ita nunc ad Apostolicæ sedis tuendam illustrandamque dignitatem me conferam.

Quod igitur spectat priorem dubii partem;

quomodo nempe fidei quæstiones Majoribus Causis accensentur, si fortè juris sit Episcopi cujusvis earum cognitionem fuscipere, deque illis sententiam ferre instar judicis. Equidem si quis Gersonis doctrinam, quæ fortè Gallorum erat, sectabitur, facili se negotio expediet ab ejusmodi difficultate. Nam in libello qui jam ante laudatus est, quemque inscripsit Gerson: *An liceat in Causis fidei à summo Pontifice appellare?* Hanc propositionem sexto loco veluti dogma asserit. *In Causis fidei illa Causa dicitur Major esse, non quæ est de re Majori, sicut de Trinitate & unitate personarum, sed quæ difficilis est & ambigua ad determinandum, juxta textum scripturæ, exodi 18. &c.* Toties itaque juxta hunc sensum fidei Causas Episcopi quivis judicare possunt in Diæcesibus & Provinciis, quoties ambigua non sunt ac difficiles. Ex quo addita est septima hæc propositio à Gersone: *In Causis fidei poterit una Causa dici Major apud aliquem Episcopum, vel Diæcesim, quæ apud alium Episcopum, vel Diæcesim non reputabitur esse Major, vel ad superiorem sicut ad Papam remittenda: quia scilicet apud talem Episcopum vel Diæcesim propter abundantiam Theologorum Causa talis non reputabitur difficilis vel ambigua, sed per sacram scripturam jam damnata vel approbata.*

Sed etsi concedatur omnem fidei Causam, seu difficilem & ambiguam, seu perspicuam & facilem, eo ipso quod fidei est, Majorum Causarum albo esse inscribendam, non statim fidei quæstio

Majoris Causæ nomen ac insigne amittit, quòd Romano præfule inferiores Episcopi fatagere illius possint: nam, ut ex iis liquet quæ de Majorum Causarum notitia præmissa sunt, Majores Causas perperam quis definiat eas esse, quarum cognitio Episcopis Romano præfule inferioribus interdicitur: quin potius Majorum Causarum nomenclator Princeps, putà Innocentius. I. eas tum tandem ad Apostolicam sedem referri jubet, postquam ab Episcopis judicatæ sunt: *post Episcopale iudicium ad sedem Apostolicam referantur*, inquit in Epistola ad Victricium laudata jam sæpius, sæpiusque prædicanda. Rectè itaque duo hæc, & amicè consistunt; quod nempe Causæ aliquæ Majores sint, quodque ipsæ nihilominus ab Episcopis Romano Pontifice Minoribus cognoscantur.

VI. Quod verò attinet alteram dubii partem, quid nempe privilegii summo Pontifici supererit in fidei dirimendis controversiis, si earum inire cognitionem Episcopis promiscuè licuerit? Maximum sanè ac præstantissimum esse id aio quod superest: Immo verò non alia in re primaria Apostolicæ sedis dignitas eminet magis, quàm in fidei tractandis finiendisve negotiis. Atque id privilegii consecuti sunt Petri successores, non ob Magnitudinem urbis, aut Imperatorum concessione, ut Neotherici quidam obgannunt; non Ecclesiæ consensu modò vel canonum autoritate (quanquam in id reipsa & Ecclesia & Canones numquam non conspiraverint) sed ab ipsa Christi

ordinatione & institutione. Tametsi enim Christus Evangelii doctrinam fideique mysteria omnibus Apostolis commiserit, attamen singulariter Petro dixit, *rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua*: singulariter ei dixit, *pasce oves meas*. Itaque fidei Causæ ad Petri successores spectant, non modò quia communes sunt (quo quidem nomine universi Ecclesiæ Episcopi curare illas possunt) sed & quia fides ipsa singulari ac præcipuo Titulo in Petro stabilita est. Atque hæc erat mens sancti Augustini lib. i. ad Bonifacium cap. i. ubi de Pelagianis hæreticis exostulans, Bonifacium sic affatur. *Cum verò non desinant frendere ad Domini gregis caulas, atque ad diripiendas tanto pretio redemptas oves aditus undecunque rimari: curaque communis sit omnibus nobis qui fungimur Episcopatus officio, quamvis ipse in eo præmineas celsiore fastigio specule pastoralis, facio quod possum pro mei particula muneris &c.* Quibus quidem verbis docet Augustinus ita omnium Episcoporum esse fidei curare integritatem, ut in eo tamen munere Apostolicæ sedis autoritas longè præfulgeat.

Inde quidem ceteræ Ecclesiæ ad Romanam convenire semper ob *potentiorē principalitatem*, ut loquitur Irenæus. Inde Romani Pontifices à prima Ecclesiæ origine primarii habiti sunt fidei arbitri & custodes tum à fidelibus, tum etiam ab infidelibus: ipsi enim hæretici Apostolicæ sedis communionem, quandoque ambiverunt, satis fore sibi credentes ad vitandas impierati suæ debitas

pœnas, si Cathedræ Petri adhærere viderentur. Ita Montanistæ qui ex Phrygia & Asia erant pacis communionisque litteras à Zephyrino erogitarunt, Tertulliano teste lib. adversus Praxeam cap. 1. Ita Eutyches Apostolicam sedem appellasse vulgò jactatur, ubi à Flaviano dejectus est. Longum autem hic esset enumerare Orthodoxos viros qui ex omnibus Ecclesiæ partibus ad Romanam sedem confugerunt, quoties ob fidei Causam vexati sunt. Notum est Athanasii factum, notum Chrysostomi, notum Flaviani & Theodoreti, quæ vel indicasse satis sit.

Ejusdem verò primatus gratiâ omnes penè fidei Causæ quæ in orbe toto agitæ sunt ad Apostolicæ sedis cognitionem pervenire, modò quidem per accusationes, modò per appellationes aut veluti appellationes, modò per consultationes, modò denique per aliarum Ecclesiarum aut Synodorum relationes. Ita enim, ut paucas è plurimis decerpam, ab Africanis Episcopis damnatus olim Privatus Lambesitanus, Fabiani quoque sententiam expertus est, Cypriano teste in Epistola ad Cornelium. Ita ex eâdem Africâ Concilium Carthaginense, itemque & Milevitanum, quamquam Afri Romana transmarinaque judicia ferè abhorrent, quia tamen de fide agebatur, Pelagii hæretici damnationem ad Innocentium retulerunt iis Epistolis quæ Augustinianas inter censentur 90. 91. & 93.

Ita etiam ex Orientè accusatus est aliquando

Dionysius Alexandrinus apud Dionysium Romanum, quasi contra verbi divinitatem admisisset: suamque ille fidem Apostolicæ sedis scriptâ Apologiâ comprobavit, ut refert Athanasius lib. de sententia Dionysii. Ita Episcopi Orientales Apostolicæ sedis iudicium quæsierunt de Apollinari, deque Timotheo ejus discipulo: qua de re quidem Synodicam ad eos Epistolam scripsit Damasus, eisque inprimis gratulatur quod Apostolicæ sedis debitam reverentiam exhibeant; *quod vestra Charitas, inquit, debitam sedi Apostolicæ reverentiam tribuit, filii honoratissimi, vobis ipsis quoque maximo sanè honori est: ita enim Theodoretus refert lib. 5. cap. 10.*

Sanctus Basilius Ep. 52. quæ est ad Athanasium, Episcopi Romani sententiam de controversiis in Oriente excitatis rogandam censet: nec non & implorandam ejus auctoritatem ad ea irritanda, quæ Arimini gesta fuerant. *Visum est autem mihi consentaneum, inquit, ut scribatur Episcopo Romæ, ut quæ hîc geruntur consideret, & sententiam suam expromat. Et quoniam difficile est ut communi ac Synodico decreto aliqui illinc mittantur, ipse sua auctoritate in ista Causa usus, viros eligat ad ferendas quidem itineris molestias idoneos, verum juxta ad hoc quoque accommodos, ut mansuetudine & facilitate ingeni eos, qui distorti sunt & obliqui apud nos, corrigant, aptè ac dispensatoriè sermonem attemperantes, omniaque secum habentes ad ea rescindenda quæ in Arimino per vim gesta sunt.*

Sanctus Cyrillus Alexandrinus, Ecclesias Orientales turbante Nestorio, de hujus impietate certiores fecit Cælestinum : atque id quidem ex Ecclesiarum consuetudine, ut ait ; ita enim scribit Cyrillus : *longa Ecclesiarum consuetudo suadet ut ejusmodi res sanctitati tue communicentur.*

Flavianus, damnato Constantinopoli Eutychete, Synodi gesta ad Leonem mittit, tum ut sua auctoritate causam juvet ac promoveat, tum ut aliis Episcopis qui sub ejus sanctitate degebant Eutychetis impietatem manifestet, *ne scilicet, ut in altera Epistola scribit, nescientes aliqui quod ille senserit, quasi ad Orthodoxum vel per litteras, vel per aliquam conjunctionem loquantur.*

Ipsa Concilia plenaria de fidei Causis retulerunt sæpe ad Romanum Pontificem. Ita Concilium Arelatense olim retulit ad Silvestrum. Ita Sardicense ad Julium : Ita Constantinopolitanum primum ad Damasum. Quæ relationes non eò quidem fiebant, ut lata in Synodis judicia Papæ retractarent, verum ut juvarent saltem, atque ut executioni ea demandari procurarent ; quemadmodum è Synodiceis Epistolis facile intelligitur.

Non usus est pluribus ad confirmandam Apostolicæ sedis eminentiam præcipuamque auctoritatem in quæstionibus fidei judicandis : patet illa satis vel ex his quæ adduximus : conficiturque simul fidei Causas jure merito accenseri Causis illis Majoribus quæ absque Apostolicæ sedis auctoritate vix, ac ne vix quidem finiri possunt.

VII.

VII. Hæc itaque regula constitui non ineptè poterit in fidei dirimendis quæstionibus. Nempe, si controversiæ forsan aliquæ in Provinciis excitentur de rebus ad fidem spectantibus; vel res illæ obscuriores erunt, insolentes, neque satis aut scripturis aut etiam traditione explicatæ: tumque consulenda erit Apostolica Sedes, ejusque expectanda sententia, quæ *prima esse debet*, ut inquit Facundus Hermianensis. Vel minùs obscuræ erunt minùsque insolentes, sic ut adhibitâ saltem virorum Theologorum operâ explicari possint: tumque pronuntiare circa eas licebit Episcopis quibuscvis; sed & decebit tunc, immo & oportebit forsan, si res ita postulet, certiolem facere Summum Pontificem lati iudicii, factæque definitionis; tum ut Episcoporum, Synodorumve privatarum statuta sententiâ suâ corroboret; tum ut ne cum reis ipse communice, qui fortè proscripti fuerint; tum demum ut lata iudicia reliquis Ecclesiis promulget, eorumque executionem, eâ qua pollet autoritate, promoveat. Nam & hoc discrimen observandum superest Episcopos inter & Summum Pontificem, quod cogere illi ad iudiciorum suorum executionem non possint extra Dioceses, Summus autem Pontifex limites non agnoscat; vel, ut Gersonis verba usurpem, tract. An liceat in causis fidei à Papa appellare, prop. 3. *quia Papæ determinatio pœnalis extendit se ad omnes fideles, sed Episcopalis tantummodo ad subditos suos, ut præcisè est Episcopalis.*

Neque verò est quod quisquam Romano Pontifici

M

Primatum ejusmodi invidetur, feratque molestè sic Prælatum fuisse à Christo illum cæteris Episcopis: siquidem ille non in destructionem paternæ sententiæ, sed potius in defensionem atque ultionem, primam accepit & maximam potestatem: nec aliquid contra veritatem, sed pro veritate plus cæteris suis Consacerdotibus potest, ut eximie scribit Facundus lib. 2. cap. 6.

§. II.

Quomodo fidei quæstiones in Gallia hætenus tractate sunt?

SYNOPSIS.

I. **E**CCLESIÆ Gallicana præstantia; ipsiusque integritas & constantia in tuendis fidei dogmatibus.

II. Continua traditione, seu factorum enarratione demonstratur Episcopos Gallicanos ab nata in Galliis religione acceptam à Christo jurisdictionem in fidei quæstionibus cognoscendis exercuisse.

III. Ne quidem in Jansenii causa quæ ad Innocentium X. relata est admissum est aliquid, quod sit contrarium vel moribus Gallicanis, vel ipsi Episcoporum dignitati ac potestati.

I. UM Ecclesia Gallicana per Dei gratiam tanquam lucerna super candelabrum posita luceat aliis per exemplum, ut habet Honorius III. mirum certè videatur nemini si hæresum fuliginem hære sibi non modò non passa sit, sed & in eâ abstergendâ, fugandisque errorum

monstris diligentiam tantam tantamque constan-
tiam ostenderit, ut in eo quoque genere ceteris
longè præfulgeat, omnibusque in exemplum ad-
duci & proponi possit. *Multa in orbe monstra gene-
rata sunt*, inquiebat jam diu Hieronymus adver-
sus Vigilantium, *Centauros, & Sirenas, & ululas in
Esaia legimus &c. sola Gallia monstra non habuit, sed
viris semper fortissimis & eloquentissimis abundavit.*
Neque verò ab eo tempore quo scribebat Hiero-
nymus, degeneres tulit Gallia minùsve conspicuos
proceres, ac Episcopos: sed quam ipsi laudem
tribuit Hieronymus, eandem assidue retinuit, ne
extraneis quidem viris abnuentibus. Ipse enim In-
nocentii II. æmulus, qui Anacletum se secundum
ferebat, in Epistola quam ad an. 1130. refert Baro-
nius, Galliam sic prædicat. *Quæ, inquit, inter re-
liquas Christianitatis Ecclesias nullis unquam cessit er-
roribus, nullâ prorsus potuit Schismaticæ pravitatis in-
famiâ maculari.*

II. Jam verò enarrandum est mihi quibus arti-
bus Hercules Gallici errorum monstra aggressi
sint, jam aperiendum mihi qua vi, quave authori-
tate fidem integram illâsamque servaverint. Uno
verbo, ut quæstio ad proprios terminos reducatur,
inquirere jam oportet, an Ecclesiæ Gallicanæ Epif-
copi fidei controversias aliquando cognoverint: an
verò eas intactas sibi, ad Romanum Episcopum,
quasi Apostolicæ Sedis proprias remiserint; uti fa-
ciendum esse re ipsa novitii quidam adulatores
scriptitarunt.

Nihil hîc de jure repetam : quod quidem Gallicanorum Episcoporum in judicandis fidei controversiis par esse constat, ac cæterorum Christiani orbis Antistitum. Facta exequar duntaxat, quibus Ecclesiæ Gallicanæ patebunt mores, ipsis verò Gallicanis Episcopis laus sanè haud parva comparabitur.

Vix nata erat in Galliis religio, cum Episcopi Gallicani zelum suum, suamque simul potestatem comprobarunt in fidei judicandis controversiis.

Eusebius lib. 5. hist. cap. 3. mentionem facit judicii cujusdam ab Episcopis Galliæ lati contra Montanum, aliosque Phrygiæ hæreticos ad annum Antonini Veri 17. id est Christi circiter 177. *Cum Montanus, inquit, & Alcibiades & Theodotus in Phrygia jam tum prophetandi opinionem apud complures adepti fuissent (permissa enim divinâ gratiâ largiente miracula, operaque stupenda ad illud usque tempus per varias Ecclesias edita fidem multis faciebant illos etiam donum Prophetiæ fuisse consecutos) cumque de istis hominibus controversia orta esset, fratres rursus qui in Gallia habitabant privatum judicium, idque prudens & rectum cum primis, de eisdem, Epistole quam diximus, subjunxerunt.* Epistolam laudat Eusebius de Martyribus, quæ scripta erat à Gallis, quamque descripsit ipse libri istius cap. 1.

Eodem Eusebio teste, lib. ejusdem cap. 24. Episcopi Gallicani, Sancto Irenæo duce, cognitionem aliquando susceperunt ejus controversiæ, quæ de Paschæ celebrandi die Ecclesias agitabat : deque

illa juxta traditionem Ecclesiæ Romanæ sententiam protulerunt. Postquam enim scripsit Eusebius Victoris agendi rationem erga Ecclesias Asiaticas duriorē visam esse cæteris Episcopis, hæc subji-
cit: *inter quos Irenæus, quanquam per litteras scri-
ptas ex persona fratrum in Gallia quibus præerat, tra-
dit mysterium Resurrectionis Domini solo die Dominico
recolendum quidem esse.*

Anno Christi 346. Euphratas Colonæ Agrippinæ Episcopus hæreseos damnatus est, & exauctoratus in Concilio Agrippinensi. Is nempe docebat Christum purum esse hominem.

Sanctus Hilarius de Synodis, scribens ad Episcopos Galliæ, eos laudat quod missam ad se Potamii & Osi blasphemiam damnavissent. *Beate, inquit, fidei vestre litteris sumptis, gratulatus sum in Domino incontaminatos vos & illesos ab omni contagio detestandæ hereseos perstitisse; & missam proximè vobis ex Sirmiensi oppido infidelis fidei impietatem non modò non suscepisse, sed nuntiata etiam significatamque damnassee.*

Anno Christi 362. Episcopi Gallicani fidei formulam ab Arianis conditam, tacito Ufiæ nomine, & susceptam Arimini, damnarunt in Concilio Parisiensi: scriptaque est ea de re Synodica ad Episcopos Orientales.

Anno 385. Priscillianistarum causa judicata est in Concilio Burdegalensi, teste Severo Sulpitio, hist. Sacræ lib. 2. ubi & Episcoporum Gallicanorum facilitatem nonnihil arguit Sulpitius, quòd

M iij

Priscillianum ad Principem provocantem dimississent, quia, inquit, aut sententiam inrefragantem ferre debuerant: aut, si ipsi suspecti habebantur, aliis Episcopis audientiam reservare, non causam Imperatori de tam manifestis criminibus permittere. Quibus quidem verbis duo admonet Sulpitius: alterum fidei causas ad Episcopos, non ad Imperatores deferendas: alterum, etiam in fidei negotiis recusari posse iudices, si forsan suspecti eis fuerint qui accusantur.

Leporii Monachi novitatem, quæ à Nestorio deinde propugnata est, rejecerunt Galli ad annum 425. ipse vero Leporius Massiliâ ob errorem ejectus est: quamquam & resipuit tandem, ut libellus emendationis probat, quem ex Africa misit ad Episcopos Gallicanos.

Cœlestinus Papa Epist. 2. ad Episcopos Galliæ adeo non vetat eos Presbyterorum Semipelagianorum causam cognoscere, ut eos inculset potius quòd exortæ novitati minùs fortiter obstitisse viderentur.

Sanctus Leo fidei rerum cognitionem ab Episcopis Gallicanis alienam non magis credidit, cum eorum rogavit sententiam, neque id semel, de famosa illa Epistola, quæ contra Eutychetem scripta est.

Anno Christi 475. in Concilio Arelatensi damnatus est error quidam circa prædestinationem: quem hæreticis prædestinatis dedisse nomen pluri mi suspicantur.

Semipelagianorum error ab Episcopis Galliarum reprobatus est & confossus in Concilio secundo

Arausicano ad ann. Christi 529. & cum de Concilii definitione ad Sedem Apostolicam retulisset Cæsarius Arelatenfis, Bonifacius II. (erat enim Fœlix, cui scripserat Cæsarius, occupatus fato) illi pergratè respondit, Synodique definitiones Apostolicæ Sedis authoritate comprobavit.

Monothelitarum dogma ab Episcopis Gallicanis prius damnatum est, quàm vel à Concilio Lateranensi, vel à sexta Synodo Oecumenica; ut legere est in vita S. Eligii Episcopi Noviomensis.

Gregorius Magnus lib. 9. Epist. 49. Virgilium Arelatensem arguit, quòd Simoniacam hæresim parum animosè compresserit, hortaturque ut Synodum quamprimùm convocari jubeat ad eam extinguendam. *Vel nunc ergo, inquit, dilectissime Frater da operam, ut quod à correptione quiescendo in aliis perdidisti, resarcias, & ab hac quos potueris pravitate compescas; atque ut Synodus ad eruendam ipsam hæresim congregari possit, insiste: QUATENUS CUM DILECTIONIS VESTRÆ MERCEDE MELIÙS AB OMNIBUS CAVEATUR, QUOD AUTHORE DEO OMNIUM FUERIT CONSTITUTIONE DAMNATUM.* Itaque Gregorius Magnus hæreseos damnationem non permittit modò Episcopis Gallicanis, verùm & imperat. Ex quo quidem judicare est quàm perperam ipsius mentem interpretentur, qui fidei Causarum cognitionem interdictam ab eo volunt Galliarum Episcopis alterâ Epistola quam ad eos scripsit de Virgilio Arelatenfi ipsis Prælato, quæque habetur in 4. registri lib.

numero 52. Etenim in hac Epistola fidei causas judicari nequaquam vetat ab Episcopis Gallicanis, sed eas duntaxat ad Sedem Apostolicam referri jubet, quarum *vehemens sit forte dubietas*, ut ipse loquitur. Ita enim scribit Gregorius: *cui, id est Virgilio, etiam injunximus, ut si quarundam Causarum tale fuerit certamen exortum, in quo aliorum presentia opus sit: congregatis sibi in numero competenti Fratribus & Coepiscopis nostris, salubriter hoc servata equitate discutiat, & canonica integritate definiat. Si quam verò contentionem, quod longè faciat divina potentia, de fidei causâ evenire contigerit, aut negotium emergerit, cujus vehemens sit fortasse dubietas, & pro sui magnitudine judicio Sedis Apostolicæ indigeat, examinata diligentius veritate, ad nostram studeat perducere notionem: quatenus à nobis valeat congruâ sine dubio sententiâ terminari.* Nihil ergo aliud postulat Gregorius, quàm quod jam ante concessimus, putà fidei Causarum cognitionem referendam esse ad Apostolicam Sedem, ubi præsertim obscuriores sunt illæ, magisque insolentes. Quanquam & possem ego addere, quæ scribuntur à Gregorio Magno hac in Epistola, nihil ea attinere ad Episcopos, eorumve ordinariam jurisdictionem. Monet enim duntaxat mandasse se vices suas Virgilio Arelateni quibusdam adjectis limitibus, putà ita ut obscuriores fidei Causas, quæ ad Apostolicam Sedem referri solent, ab eo nolit judicari: quod utique liberum ipsi fuit: potuit enim legati sui facultates vel ampliare, ut placuit, vel coercere.

Anno

Anno Christi 767. procurante Pippino, Synodus habita est in agri Parisiensis villâ Gentiliaco ; ibique, ut author est Ado Viennensis in Chronico, *quæstio ventilata est inter Græcos & Romanos de Trinitate, & utrûm Spiritus Sanctus sicut procedit à Patre, ita procedat à Filio; & de Sanctorum imaginibus, utrumne fingendæ, an pingendæ erant in Ecclesiis.*

Ad annum 794. quæstio eadem de imaginibus, juvante præsertim ac promovente Carolo Magno, definita est in Conciliis Francofordiensi, & Parisiensi.

Hæresis quoque Fœliciana in eodem Concilio Francofordiensi proscripta est, cum duobus jam ante annis in Synodo Ratisbonensi improbata esset. Non est autem dissimulandum in Concilio Francofordiensi legatos adfuisse Hadriani Pontificis; sed neque ob id cæterorum Episcoporum jurisdictioni quicquam detractum est.

Ad annum 848. Gothescalcus Orbacensis Monachus in Concilio Moguntino damnatus est, ut qui pravâ de prædestinatione Dei evulgaret. Deinde in altera quoque Synodo apud Carisiacum error idem confixus est: fueruntque edita Capitula quatuor ab Episcopis Gallicanis, quæ doctrinam Catholicam de Dei prædestinatione continebant.

Leone IX. sedente, Berengarii Andegavensis Archidiaconi hæresis delata est quidem ad Apostolicam Sedem, ut scribit Lanfrancus in comment. contra Bereng. verûm nihilominus judicata est ipsius causa in Concilio Turonensi ad annum circiter

1055.

N

Petri Abailardi novitates in Concilio Senonensi reprobatae sunt anno circiter 1140. Appellavit is quidem Apostolicam Sedem: sed & perperam id fecit, ut confirmat Sanctus Bernardus Epist. 189. & ab Innocentio II. qui tum sedebat non melius habitus est quàm ab Episcopis Gallicanis. Etenim coacto Romae Concilio *Abailardi dogmata damnata sunt, & ipsi tanquam heretico silentium impositum*, ut habetur in rescripto Innocentii. Neque verò Innocentius molestè tulit quòd Episcopi Gallicani Abailardi capitula reprobassent: quin potius eis rescripto suo sic gratulatur: *verum in hoc maxime consolamur & omnipotenti Deo gratias agimus, quòd in partibus vestris pro Patribus tales filios suscitavit, & in tempore Apostolatus nostri in Ecclesia sua tam praeclaros voluit esse Pastores, qui novi heretici studeant calumniis obviare, & immaculatam sponsam uni viro Virginem castam exhibere Christo.*

Anno 1147. Gilberti Porretani Pictaviensis Episcopi causa agitata est primò in Concilio Parisiensi, praesente Eugenio III. ut refertur ab Ott. Frising. lib. 1. de gestis Frederici cap. 50. *At sentiens Papa, inquit author idem cap. 54. utpotè vir cantus & religiosus, causa difficultatem, protelandam eam usque ad universale Concilium judicavit: erat enim in proxima medianae quadragesimae Dominica, apud illius Gallicae Metropolitim Remis generale indictum Concilium.* Volebat nempe sapientissimus Pontifex rem arduam & obscuram a pluribus Episcopis maturius explorari & expendi. Ac re ipsa Gilberti errores

Remis, quò quidem frequentes Episcopi conven-
rant, excussi sunt, causaque tandem illic finita est.

Scio ex hoc facto, quale narratur ab Ottone
Frising. ingens, ut nonnullis videtur, conflare ar-
gumentum ad evertendam Episcoporum jurisdic-
tionem, quam propugnamus. Scilicet enim, cum
Episcopi Galliarum una cum Divo Bernardo velu-
ti quandam fidei formulam composuissent contra
errores Porretani, Cardinales qui aderant graviter
conquesti sunt, contententes nempe fidei judicia
non ad Episcopos promiscuè, sed ad unam Sedem
Romanam pertinere. *Quod Gallicana Ecclesia fa-*
ctum, inquit Frisingensis, cap. 56. *tam graviter sa-*
cer Cardinalium senatus accepit, ut cum magna mentis
indignatione curiam intraret, ac tanquam unum corpus
effecti, una omnes voce Pontifici suo dicerent: scire
debes quod à nobis per quos tanquam per Cardines
universalis Ecclesie volvitur axis, ad regimen totius Ec-
clesie promotus, à privato universalis pater effectus,
jam deinceps te non tuum, sed nostrum potius esse oport-
tere: nec privatas & modernas amicitias, antiquis &
communibus præponere, sed omnium utilitati consulere,
Romanaque curie culmen & officii tui necessitudine cu-
rare & observare debere. Sed quid fecit Abbas tuus,
& cum eo Gallicana Ecclesia? Qua fronte, quo ausu
cervicem contra Romanæ Sedis Primatum & apicem
erexit? Hæc est enim sola quæ claudit, & nemo aperit;
aperit, & nemo claudit. IPSA SOLA DE FIDE CA-
THOLICA DISCUTERE HABENS, à nullo etiam
absens, in hoc singulari honore præjudicium pati potest.

N ij

Sed ecce Galli isti etiam faciem nostram contemnent, super capitulis quæ his diebus nobis assidentibus agitata sunt, tanquam finitura sententiæ ultimam manum apponendo, nobis inconsultis, fidem suam scribere præsumpserunt. Certè si in Oriente, utpotè Alexandriâ, vel Antiochiâ, coram omnibus Patriarchis hujusmodi tractaretur negotium, nihil firma stabilitate solidum sine nostra diffiniri valeret autoritate: quin imo juxta antiquorum Patrum instituta, vel exempla, Romano servaretur examini terminandum. Quomodo ergo isti in nostra præsentia usurpare audent, quod etiam remotioribus & Majoribus nobis non licet? Volumus igitur tam temerariæ novitati celeriter assurgas, ipsorumque contumaciam punire non differas.

Fateor in ista Cardinalium expostulatione caloris quidem inesse plurimum, non sic verò tantum aut ponderis aut soliditatis: audacter quidem jactant isti Romanæ Sedis apicem solum *de fide Catholica discutere habere*; id verò nequaquam probant: in quo certè plus monstrant zeli quàm scientiæ & eruditionis. Attamen, ut ne quid veri diffimulem, oratio illa Cardinalium, si paulò minùs effervuisset, neque absona erat omnino, neque injusta. Etenim reipsa in eo minùs decens aliquid videbatur, quòd Episcopi Gallicani, præsentè Eugenio, præsentibusque Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, fidei formulam, ac veluti symbolum, ne consultis quidem illis edidissent: maximè cum fidei formulæ, quæ omnibus proponi solent, non nisi ab universali quadam potestate proficisci possint,

qualis est scilicet aut Concilii Oecumenici, aut etiam Summi Pontificis accedente Ecclesiæ consensu. Itaque cum Episcopi Gallicani & Sanctus Bernardus fidem suam instar symboli Catholici protulisse viderentur, non immeritò Cardinales ea de re conquesti sunt, & re ipsa statim acquieverunt illi, cum audiverunt non eo fine conditum esse illud symbolum à proceribus Ecclesiæ Gallicanæ ut omnibus proponeretur, verum ut sciscitanti Porretano fidem suam consignarent. Sic enim addit Frisingensis Abbas; quos, Cardinales scilicet, Romanus Pontifex blando mitigans eloquio, Abbate, hoc est Diuvo Bernardo, ad se vocato, de hoc facto qualitate facti solerter instruit: cui ille humiliter & cum reverentia respondit, se vel dominos Episcopos nihil de præfatis Capitulis diffinivisse: sed quia ab Episcopo Pictavino audierat, ut fides sua scriberetur; idcirco quia solus nollet, illorum authoritate ac testimonio simpliciter se quod sentiret, exposuisse. Hocque tam humili quam modesto ipsius responso, prædicta Cardinalium indignatio conquievit: ita tamen ut præfatum scriptum tanquam inconsultâ curiâ prolatum, velut authoritatis pondere carens, pro symbolo in Ecclesia, quod in Conciliis contra hereses congregatis fieri solet, non haberetur. Non conquesti sunt itaque Cardinales, quòd Episcopi Gallicani fidei causam cognovissent: nam, non alium ob finem Remos convocati erant: sed expostulationis causa erat, quòd fidei definitionem & veluti symbolum edidisse viderentur, inconsulto Romano Pontifice, inconsultisque

N iij

Cardinalibus qui aderant : quod utique absolum fuisset, si fecissent: nam re ipsa fidei causas finire non decet absque Summo Pontifice; maximè si præsens est. Et præterea juris non est Ecclesiarum privatarum symbola aut fidei formulas edere, quæ omnibus proponantur, absque conscientia ejusdem Pontificis: cujus quidem unius est, extra Concilium generale, generalia statuta edere cum de fide, tum de moribus. Atque hoc sensu forsan dixere Cardinales Romanam Sedem solam *de fide Catholica discutere habere*: neque nos ab ipsis ea in re quicquam dissentimus.

Recentius præclariusque nobis exemplum superpetit exercitæ ab Episcopis Galliæ jurisdictionis in materia fidei: putà in Lutheri hæreseos damnatione. Cum enim hæc lues latiùs jam grassaretur, multasque turbas excitaret in Galliæ & Germaniæ Provinciis, Cardinalis à Prato, Archiepiscopus Senonensis anno 1528. Concilium habuit Lutetiæ ex Episcopis Provinciæ Senonensis, quæ tum quoque Lutetiam comprehendebat. In hoc porrò Concilio Episcopi nostrates non modò Lutheri hæresim excusserunt, sed & fidei quoque decreta ediderunt ad usque sexdecim: in quibus quidem & anathema illis dicunt, qui contradicent, & pœnas etiam constituunt (intra Provinciæ quidem limites infligendas.) Concilium dixi Cardinalis Archiepiscopi autoritate coactum fuisse: sed & observo præterea ne relationem quidem ullam factam videri à Concilio ad Clementem VII. Quorsum verò istud?

fortè quòd agitata causa, publica jam erat plusquam latis.

Anno 1631. libri Jesuitarum Anglorum damnati sunt à Comitibus Cleri Gallicani; & speciatim ab Archiepiscopo Parisiensi, ut qui propositiones à recta fide alienas continerent.

III. Novissimè tandem exortà in Galliis controversià de religione & fide, occasione libri à Jansenio Iprensi compositi, Episcopi Gallicani Causam ipsi quidem non judicarunt, sed eam, veluti unam è Majoribus referendam censuerunt ad Summum Pontificem. Scripserunt itaque magno numero ad Innocentium X. qui Romæ tum sedebat: hic verò ad eorum consultationem diploma edidit, adversus Jansenii propositiones: fuitque diploma istud ab universis Galliæ Episcopis tandem acceptatum.

Qui nescient qui rerum status tum erat in Galliis, cum opiniones illæ Jansenii turbas excitarunt: quæque deinceps à Clero Gallicano, & præsertim ab Episcopis Galliæ gesta sunt in istiusmodi finienda causa, mirabuntur fortè quamobrem Episcopi Gallicani à prima illius cognitione temperaverint. Qui verò iniquiores sunt Episcoporum juribus, inde forsàn argumentum capient laceßendi Episcopos; quasi verò ipsi fidei causam interdictam sibi putaverint, eamque idcirco ad Apostolicam Sedem duxerint remittendam.

At ne simile aliquid opinarentur posteri sapienter præcavit Clerus Gallicanus: nam anno 1660,

Ecclesiæ Gallicanæ comitia generalia Lutetia congregata narrationem texuerunt eorum omnium quæ in Janfenii tractanda causa contigerant. Ibi autem qua ratione moti fuerint Episcopi Gallicani ad consulendum Summum Pontificem, declaratur his ipsis verbis : *C'est ce qui obligea quelques Prelats du Royaume de considerer les moyens qu'il falloit tenir pour donner aux Fidelles soumis à leur conduite le repos d'esprit, qui ne peut être aquis ny conservé, que par l'affermissement de la vraye doctrine, & par la condamnation de l'erreur. Ils sçavoient que comme leur charge Pastorale les engageoit à ce devoir, le S. Esprit leur avoit donné le pouvoir de juger les matieres de foy ; qui sont ou MANIFESTEMENT HERETIQUES, ou MISES EN DOUTE PARMY LES SÇAVANTS. Celles du premier genre ne consistent qu'en l'exécution & au chastiment de ceux qui enseignent ces doctrines qui ont déjà été condamnées ; & partant ils sçavoient que chaque Evêque peut l'ordonner dans son Diocèse contre les coupables. Mais pour le regard des jugemens qu'il faut donner sur une matiere MISE EN DISPUTE PARMY LES SÇAVANTS, pour parler avec les anciens Theologiens, ils n'ignoroient pas, qu'afin que ces jugemens fussent authorisez, il étoit nécessaire de les donner dans une Assemblée Canonique, soit d'un Concile Provincial ou d'un National, ou bien dans une autre Assemblée composée d'un grand nombre d'Evêques : d'où la relation étant envoyée ensuite au saint Pere, l'erreur fut condamnée dans toute l'Eglise par l'autorité du S. Siege Apostolique, ainsi que les*
Conciles

Conciles d'Afrique l'avoient pratiqué contre l'herese de Pelagius. Les desordres qui étoient survenus en ce temps-là dans diverses Provinces de la France ôtèrent le moyen aux Prelats de pouvoir tenir commodément les Conciles ou Assemblées de cette sorte, & l'esperance de remedier aux maux par cette voye. Leur zele leur en ouvrit un autre, conforme à l'ancien usage des Eglises d'Occident, & d'Orient; laquelle est necessaire dans les temps difficiles, qui troublent la liberté de l'Assemblée des Conciles dans les Provinces. Ces Prelats formèrent une lettre de consultation adressée au Pape, afin qu'il condannât en particulier chacune des cinq Propositions, contenant en abrégé la doctrine extraite du livre de Jansenius, & inserée dans cette lettre qui fut présentée à sa Sainteté de leur part. Ils la signèrent, & eurent le soin de faire souscrire à cette consultation plusieurs Evêques absens, jusqu'au nombre de plus de quatre-vingts, qui suplèrent leur presence par leur souscription, ou par leurs lettres particulieres, suivant l'ordre des Canons. Ils jugèrent que cette pratique devoit être particulièrement observée en cette matiere, où il s'agit de l'interpretation des Decrets du Concile de Trente, qui l'a reservée au S. Siege.

Postquam sic effata sunt Ecclesiæ Gallicanæ oracula, nihil mihi nisi tacendum superest. Nam paucis illis verbis omnia comprehensa sunt, quæ sive ad Thesim, sive ad hypotheseim attingebant.

Quæ ad Thesim quidem: significatur enim ibi Episcopis datam à Deo esse potestatem judicandi fidei

O

causas : ils sçavoient que comme leur charge Pastorale les engageoit à ce devoir, le S. Esprit leur avoit donné le pouvoir de juger les matieres de Foy. Tum explicantur fidei Causæ quæ ab Episcopis judicari possunt, citra conscientiam Summi Pontificis, nempe quæ vel apertam hæresim continent, vel certè de quibus periti & sapientes ambigunt : qui sont ou manifestement heretiques, ou mises en doute parmy les sçavants. Tertiò prioris generis causæ, utpote ad solam executionem spectantes, juris esse censentur singulorum Episcoporum : posterioris vero in Conciliis Provincialibus aut Nationalibus dicuntur agitandæ : Celles du premier genre ne consistent qu'en l'exécution & au châtiment de ceux qui enseignent ces doctrines, qui ont été déjà condamnées, & partant ils sçavoient que chaque Evêque peut l'ordonner dans son Diocèse contre les coupables. Mais pour le regard des jugemens qu'il faut donner sur une matière mise en dispute parmy les sçavants, pour parler avec les anciens Theologiens, ils n'ignoroient pas qu'afin que ces jugemens fussent autorisez, il étoit necessaire de les donner dans une Assemblée Canonique, soit d'un Concile Provincial, ou d'un National, ou bien dans une autre Assemblée composée d'un grand nombre d'Evêques. Quartò denique à Conciliis Provincialibus aut Nationalibus relatio facienda edicitur ad Summum Pontificem, ut Apostolicæ Sedis autoritate error quoque condemnetur : d'où la relation étant envoyée ensuite au S. Pere, l'erreur fut condamnée dans toute l'Eglise par l'autorité du S. Siege Apostolique, ainsi

que les Conciles d'Afrique l'avoient pratiqué contre l'herésie de Pelagius. Quatuor istis Capitibus quatuor veluti regulas generales tradit Clerus Gallicanus, quæ usurpari vulgò debeant in finiendis fidei controversiis; extra tamen Conciliorum Oecumenicorum necessitatem.

Quorsum autem in Jansenii causa viam aliam inierint Episcopi Gallicani (quæ nostra est hypothesi) in eadem quoque narratione patet: primò quidem quòd, ob diffidia quæ in multis Galliarum Provinciis tum exarserant, libera non erat Synodorum convocatio: *Les desordres qui étoient survenus en ce temps-là dans diverses Provinces de la France ôterent le moyen aux Prelats de pouvoir tenir commodément les Conciles ou Assemblées de cette sorte, & l'esperance de remedier aux maux par cette voye*: hinc enim veritatis deffendendæ studium viam Episcopis aliam aperuit, quæ juxta antiquas Ecclesiarum tum Orientis, tum Occidentis consuetudines iniri debet temporibus difficilioribus. Consuluerunt nempe Innocentium X. per Epistolam, rogaruntque simul uti sigillatim de quinque propositionibus, quæ Jansenii doctrinam veluti compendio continere videbantur, sententiam ferret: *Leur zele leur en ouvrit une autre, conforme à l'ancien usage des Eglises d'Occident, & d'Orient; laquelle est nécessaire dans les temps difficiles, qui troublent la liberté de l'assemblée des Conciles dans les Provinces. Ces Prelats dressèrent une lettre de consultation adressée au Pape, &c.* Secundò ita præsertim agendum censuerunt hac in specie

O ij

Galliarum Episcopi, quia in dubium vocabatur sensus Decretorum quorundam Concilii Tridentini: quorum quidem interpretatio Apostolicæ Sedi reservata est. *Ils jugèrent que cette pratique devoit estre particulièrement observée en cette matière, ou il s'agissoit de l'interpretation des Decrets du Concile de Trente qui l'a réservée au S. Siege.* Tertiam quoque rationem afferunt Galliæ Episcopi ea in Epistolâ quâ Innocentium X. consulere, scilicet quod Apostolicæ Sedi Reverendus ipse Jansenius morti proximus opus suum subjecerat.

Cum itaque Episcopi Gallicani initio suæ Epistolæ, quâ Innocentium X. consulunt, obtemperare se testantur huic legi, quæ Majores Causas referri jubet ad Sedem Apostolicam, Jansenii causam non eo tantum nomine Majorem esse indicant, quod ad Religionem seu fidem spectet: verum maxime quod in ea tempora incidisset, per quæ non licebat ipsis canonicè illam pertractare. Fit enim aliquando ut Causæ quæ natura sua minores sunt, ipsa temporum difficultate Majores evadant, ut jam ante observavimus ex libello proclamationis Ecclesiæ Remensis adversus Ludovicum Regem Germaniæ. Nam Ecclesia illa querelas suas de calamitatibus quas à Ludovico passa erat, veluti Causas Majores, defert ad Carolum Imperatorem, & ad legatos Summi Pontificis in Concilio Pontigonensi: quia scilicet iniquitas temporum viam omnem aliam occludebat farciendarum injuriarum.

Et certè ne Romani forsan ex hoc facto jus sibi

aliquod arrogarent, statutum est ab Episcopis Gallicanis, ut in Epistola quæ ad Innocentium de accepta ejus constitutione scriberetur, apponeretur clausula, quæ Episcoporum jurisdictionem in fidei rebus cognoscendis integram præstaret. *Il fut aussi arrêté que l'on mettroit dans la lettre une clause qui conservât aux Evêques de France le droit de juger en premiere instance des matieres de foy, lors qu'il leur sembleroit utile pour la Religion, soit en executant les peines de Droit contre les heretiques manifestes; soit en décidant dans une Assemblée les choses douteuses.* Ita enim legitur in relatione quæ à Clero Gallicano hac de re composita est. In ipsa autem Epistola, postquam significarunt Episcopi agnoscere se lata judicia à Summis Pontificibus super consultationibus Episcoporum, clausula hæc adhibita est: *sive suam in actis relationis sententiam ponant, sive omit- tant, prout illis collibuerit.*

Observo præterea cum Episcopi Gallicani reverentiam suam erga Sedem Apostolicam testati sunt in acceptanda Innocentii X. Constitutione, id non cæca aut servili quadam ratione factitatum, sed ne- tum quidem depositam ab eis fuisse judicum perso- nam, ac dignitatem. Sic enim habet laudata nar- ratio. *L'affaire mise en délibération, il fut arrêté que l'on déclaroit PAR VOYE DE JUGEMENT, sur les pieces produites de part & d'autre, que la constitution avoit condamné les cinq propositions comme étant de Jansenius, & que le Pape seroit informé de ce jugement de l'Assemblée par la lettre qu'elle écriroit à sa Sainteté.*

Concludere itaque jam licet è multiplicibus illis factis quæ hætenus retulimus retentam esse semper ab Episcopis Gallicanis vim ac potestatem juris dicendi in fidei controversiis; eâ verò usos esse, modò quidem judicando ante relationem ullam ad Summum Pontificem; modò referendo ad Sedem Apostolicam ante iudicium; modò denique post iudicium latum referendo; uti nempe rerum vel etiam temporum conditio varia aut ferebat, aut postulabat.

ARTICULUS V.

Qui mos agendi Gallorum fuit occurrente dubio in rebus ad disciplinam spectantibus?

SYNOPSIS.

- I. **G**ENERALIA quedam de disciplinâ Ecclesiasticâ premittuntur.
- II. In dubiis de disciplinâ occurrentibus consulendi sunt superiores hierarchici.
- III. Quòd si dubia graviora sunt, consulendus ipse hierarchie Princeps Episcopus Romanus, uti factitatum est ab Ecclesiis tum Orientis, tum Occidentis.
- IV. Hanc viam in primis ingressa est Ecclesia Gallicana, ut consultationes multe probant, quibus Galliarum tum Episcopi tum Reges ac Principes Apostolicam Sedem adiverunt.
- V. An Summorum Pontificum responsis obtemperandum, ut latis legibus?

I. ISCIPLINA Ecclesiastica Canonibus præsertim constat, & moribus Ecclesiarum.

Supponendum est autem ante omnia legem nullam generalem ferri posse ab Ecclesia aliqua particulari, tametsi dignissimâ, quæ cæteras Ecclesias obliget. Lex enim generalis proficisci non potest nisi à potestate generali & communi, qualis est Concilii Oecumenici; vel etiam Romani Pontificis, maximè si agatur de Canonibus explicandis, aut exequendis. Fuit hæc mens Divi Basilii, ut observat Photius in Nomo-can. tit. 1. cap. 4. *ὅτι ἔχοντες ἑνὸς ὁρισμοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς κοινότητος οἱ κανόνες ἐκτίθενται.* Quod si privatarum Synodorum Canones generalium vim legum obtinuisse aliquando videntur; id quidem generali Ecclesiæ consensu assecuti sunt.

Supponendum 2. quamlibet Ecclesiam particularem condere sibi posse leges suas in finibus; modo contra generales Ecclesiæ universæ regulas aut consuetudines non militent. Hinc tot Synodi seu Provinciales, seu Nationales de moribus componendis aut reformandis in omnibus Ecclesiæ partibus habitæ. Hinc etiam tam varii variarum Ecclesiarum usus, variæque adeo consuetudines.

Supponendum 3. singulas Ecclesias stare posse suis moribus, quanquam ab aliarum usu discrepantibus, siquidem fidei non obsint, ut ex Hieronymo jam ante observatum est.

Quartò denique pro certo habendum est singulos

Episcopos in singulis suis Diœcesibus Canonum executionem curare posse, mulctatis etiam rebellibus: quin & ejusmodi cura ipsis sæpe numero tum à Summis Pontificibus, tum etiam à Conciliis demandatur.

II. Ambigitur autem, si fortè in disciplina insolens quidpiam occurrat, de quo non satis constet an lege aliqua sancitum sit; quæ tum ratio iniri debet ab Episcopis, Ecclesiarumque singularum rectoribus.

Recta quidem via illa est quæ inferiores, si fortè sunt in ancipiti, ad consulendos Superiores ducit. Quemadmodum enim in hierarchia cœlesti inferiorum ordinum Angeli illuminari, seu illustrari dicuntur à Superioribus: ita planè in hierarchia terrestri minores Ecclesiæ adire debent Ecclesias majores, ab eisque optatam lucem flagitare. Ita Episcopi olim in rebus dubiis Metropolitanos consulebant, priusquam vel ad Patriarchas vel ad Summum Pontificem se conferrent: atque idcirco Leo I. Epist. 91. Theodorum Episcopum Forojuliensem, qui de capitibus quibusdam dubiis, omisso Metropolitano, ipsum interrogaverat, sic arguit: *sollicitudinis quidem tue is ordo esse debuerat, ut cum Metropolitano tuo primitus, de eo quod querendum videbatur esse, conferres: ac si id, quod ignorabat dilectio tua etiam ipse nesciret, instrui vos pariter posceretis: quia in causis quæ ad generalem observantiam pertinent omnium domini Sacerdotum, nihil sine Primatibus oportet inquiri.* Eandem etiam ob causam Hieronymus

Epist. 61.

Epist. 61. cum Joanne Hierosolymorum Episcopo graviter expostulat, quòd Theophilum Alexandria Archiepiscopum adivisset, neglectis Episcopis Cæsareæ & Antiochiæ; quibus tamen ex præscripto regularum Nicænarum obnoxia erat Hierosolyma: *Tu qui regulas quæris Ecclesiasticas, inquit Hieronymus, & Niceni Concilii Canonibus uteris, responde mihi, ad Alexandrinum Episcopum Palestina quid pertinet? ni fallor, hoc ibi decernitur, ut Palestine Metropolis Cæsarea sit, & totius Orientis Antiochia: aut igitur ad Cæsariensem Episcopum referre debueras; aut, si procul expectandum iudicium erat, Antiochiam potius dirigenda littere. Maluisti occupatis auribus, Alexandrini scilicet Episcopi, molestiam facere, quàm debitum Metropolitano tuo honorem reddere.*

III. Quoniam autem Ecclesia Romana superior eminet cæteris, in easque aliquem tenet principatum; hinc est quòd ex omnibus Ecclesiæ universæ partibus relationes ad eam factæ videantur, quoties graviora dubia, quæstionesve difficiliore (quas quidem Majores Causas rectè jam appellaverimus) occurrerunt. Neque enim existimandum est cæteras Ecclesias ad Romanam Ecclesiam eò tantum convenisse, quòd inter Ecclesias Apostolicas fidelissimè omnium traditiones ipsa antiquasque Regulas servaverit, quanquam & hæc ratio plurimum habet ponderis; sed & quia cæterarum caput est, ut monet Siricius, Epistolâ ad Himerium Tarraconensem: *ad Romanam Ecclesiam, inquit, utpotè ad caput tui corporis retulisti.* Acceditque ad hujusce

sententiæ confirmationem, quòd ex Oriente promiscuè, ut ex Occidente relationes ad Sedem Apostolicam factæ sunt in dubiis gravioribus. Notum est enim ea de re Hieronymi testimonium, quo fidem facit operam dedisse se aliquando apud Damasum scribendis responsionibus ad consultationes Ecclesiarum tum Orientis, tum Occidentis: *cum in Chartis Ecclesiasticis*, inquit Epist. II. *juvarem Damasum Romanæ urbis Episcopum, & Orientis atque Occidentis Synodicis consultationibus responderem.* Et sane jus omne Pontificium ferè constat ex responsionibus Romanorum Antistitum: quibus quidem Ecclesiæ utriusque consultationes ansam præbuerunt.

IV. Viam illam Regiam inivit Ecclesia Gallicana, Sedis quidem Apostolicæ studiosissima semper, semperque observantissima. Et quoniam illius mores jam indagamus, insigniora quædam exempla referenda sunt consultationum variarum; quibus, in majoribus disciplinæ dubiis, Apostolicam Sedem Galli convenerunt.

Anno Christi 404. Victricius Rothomagensis Innocentium I. consuluit de pluribus disciplinæ articulis, qui dubii habebantur: Innocentius autem honorificentissimè ipsi respondit, misitque Regulas tredecim, quæ juxta majorum instituta, proposita dubia explicabant. Conjunctæ sunt Regulæ hujusmodi cum Epistola Innocentii, quæ est ad Victricium Rothomagensem.

Idem Innocentius rogatus est ab Exuperio Tolosano de septem gravioribus disciplinæ ambiguarum

Capitibus : eisque respondens, Exuperium laudat, *quod institutum secutus prudentium, ad Sedem Apostolicam referre maluerit quid de rebus dubiis custodire deberet, quàm usurpatione præsumpta, quæ sibi viderentur de singulis, obtinere.*

Celeberrimæ Gallorum consultationis exemplum suppeditant Canones Synodi Romanorum, *ad Gallos Episcopos* inscriptæ; qui à Sirmundo primùm editi sunt: antiquissima est illa Synodus, quanquam non satis constat ad quem annum referenda sit: ut ut fit verò ex præfatione ipsius liquet non alium ob finem coactam illam fuisse, quàm ut Gallorum quæsitæ solverentur.

Anno Christi 452. Rusticus Narbonensis Leonem I. consuluit per Hermetem Archidiaconum de novemdecim disciplinæ articulis: quibus quidem singulis sic eximiè respondit Leo, ut ejus responsa in jure Canonico totidem leges evaserint. Idem verò Pontifex in altera Epistola, quæ est ad Episcopos Provinciæ Viennensis, jamdiu apud Gallos invaluisse morem testatur consulendi Sedem Apostolicam: *Nobiscum itaque fraternitas vestra recognoscit, inquit, Apostolicam Sedem, pro sui reverentiâ, à vestræ etiam Provinciæ Sacerdotibus, innumeris relationibus esse consultam.*

Anno Christi 506. Cæsarius Arelatenfis Symmachum Papam de disciplina consuluit: sed alio quidem consultationis genere. Neque enim tam dubia capita Symmacho proponit, quam aliqua jam sancita Canonibus ab ipso veluti renovari petit, seu

confirmari: sic habet Casarii libellus. *Sicut à persona Beati Petri Apostoli Episcopatus sumit initium, ita necesse est, ut disciplinis competentibus sanctitas vestra singulis Ecclesiis, quid observare debeant, evidenter ostendat. In Gallia siquidem Provincia ab aliquibus personis Ecclesiastica pradia diversis titulis alienantur: Ita fit, ut pro suo quis arbitrio devota mente relinquentium, & egentium necessitatibus deputatas imminuit facultates. Hoc postulamus ut fieri prohibeat Apostolica Sedis auctoritas, nisi forsitan aliquid pietatis intuitu Monasteriis fuerit largiendum. Illud etiam pari supplicatione deposcimus, ut de laica conversatione, qui in in singulis iudicum officiis meruerint, aut certe rexerint sub aliqua potestate Provincias, nisi multo antè tempore premissa conversatione legitima, & vitâ examinata, nullus Clericus aut Episcopus ordinetur. Viduas etiam jamdiu religioso habitu assumpto, & sanctimoniales longo jam tempore in Monasteriis consistentes, poscimus ut unicuique conjugii causâ, nec volentes sibi jungere, nec invitâs rapiendi libera sit facultas. Illud etiam humili prece suggerimus, ut nulli per ambitum ad Episcopatum concedatur accedere, nec data pecunia sibi potentes homines suffragatores adhibeant. Et ut hæc facilius possint custodiri, Clerici vel Cives decretum facere, vel subscribere, sine Metropolitanâ notitia vel consensu, penitus non præsumant. Hæc omnia ultione districtiōis vestra fieri prohibere: quatenus & in Ecclesia vestra, & in supradicta Provincia, disciplina bonis actibus amica servetur. Symmachus vero ad rem sic reposuit: hortatur nos æquitas postulationis, desiderio fraternitatis*

tue gratanter annuere de singulis, quæ ab Apostolica Sede concedi supplicas, quod à Patrum cautela & provisione non discrepat. Et quamvis Ecclesiastica regule pœnè omnia comprehendant, tamen superfluum esse non credimus, denuò quæ sunt sæpius interdicta repetere. Tum ea ipsa fieri prohibet Symmachus, vel decernit; quæ aut jubenda aut vetanda protulerat Cæsarius.

Anno Christi 538. Vigilus, qui tum adversus Silverium pro Pontifice se gerebat, consultus est à Theodeberto Galliarum in Austrasia Rege, *cujusmodi pœnitentia posset illius purgare delictum, qui cum uxore fratris sui illicitum præsumpserat inire conjugium*: ita enim habet Vigilus ipse in Epistola, quam ea de re scripsit ad Cæsarium Arelatensem.

Anno 602. ad Gregorium Magnum relatum est de quodam Episcopo qui in capitis infirmitatem tantam inciderat, ut officio fungi amplius non posset: quæsitumque ab eo fuit quam ratione ipsius Diecepsi subveniendum esset. Gregorii responsionem videre est in Epistola 7. lib. 11. quæ est ad Ætherium Lugdunensem.

Anno 747. illustris fuit consultatio Pippini majoris domus versùs Zachariam Papam de pluribus articulis Ecclesiæ disciplinam spectantibus: responditque Zacharias Epistolâ directâ non ad Pippinum solum, sed ad ipsum simul & ad Episcopos Galliarum. Responsionis viginti sunt & septem Capita: quæ *inter plura proposita deflorata sunt*, ut loquitur Zacharias. Observari autem hîc velim

Zachariam, in singulis illis responsionis capitibus, nihil de suo edidisse, sed adhibuisse in omnibus *vel Sanctorum Apostolorum & Beatorum Patrum sanctiones, vel etiam probabilium Beatissimorum Pontificum decreta*, ut ipsius quoque verba usurpem.

Ejusdem Pontificis, ut & ipsius decessoris Gregorii 2. Epistolæ plures sunt, quibus respondent consultationibus pluribus Bonifacii, Episcopi primùm, tum Archiepiscopi, qui ad Provincias Germaniæ lucrificiendas Christo destinatus erat.

Anno 754. Stephanus II. cum in Gallia degeret, interrogatus est de novemdecim articulis, qui in moribus dubii videbantur: totidemque responsa dedit in Villa Carisiaco.

Anno 800. de Chorepiscopis, eorumque muneribus relatio facta est ad Leonem III. de quibus quidem Galli Zachariam jam ante rogaverant: deinde verò Nicolaum I. rursus adiverunt.

Anno 860. Episcopi regni Lotharii de his quæ in Synodo quadam Aquisgranensi facta erant ad Nicolaum Papam retulerunt, ipsumque per Theutgaudum Trevirensensem de variis capitulis consuluerunt, ac præsertim de negotio Teutbergæ, uxoris Lotharii, cujus repudium Lotharius meditabatur, quòd ab Hucberto fratre flagitium passa esset.

Anno 879. Joannem VIII. rogarunt Episcopi Gallicani, *utrum hi qui pro defensione Sanctæ Dei Ecclesiæ, & pro statu Christianæ religionis ac Reipublicæ in bello nuper ceciderant, indulgentiam possent consequi delictorum*. Respondit Joannes VIII. Epist.

144. quæ inscripta est, ad Episcopos in regno Ludovici constitutos.

Omitto cætera consultationum Gallicanarum exempla : quæ locum dederunt Epistolis non paucis decretalibus, ut videre est in jure novo canonico. Unam subjicio duntaxat, quoniam responsio quæ ad illam data est ad Ecclesiæ Gallicanæ laudem ac libertatem non parum confert.

Ambianensis Episcopus Alexandrum III. consuluit de muliere, quæ ignorans nupserat abscisso viro; quique deinceps in lepram inciderat. Sic autem respondit Alexander : *quod Apostolicam Sedem consulis super iis, quæ dubia tibi existunt, gratum gerimus, & acceptum, & tua exinde fraternitas non parum commendanda videtur. Ex tua siquidem parte nobis est intimatum, quod quedam mulier tui Episcopatus cuidam viro nupsit, ignorans quod propter utriusque inguinis rupturam genitalia ejus essent abscissa, nec ab eo cognita fuisset. Qui utique modo factus leprosus, se pariter, & sua reddidit domui infirmorum. Mulier vero ad domum paternam reversa, sicut juvenis, alii viro nubere desiderat, & conjugali affectu conjungi. Verum licet Ecclesia Romana non consueverit propter naturalem frigiditatem, nec propter alia maleficia legitime conjunctos dividere; si tamen consuetudo generalis Gallicanæ Ecclesiæ habet, ut hujusmodi matrimonium dissolvatur, nos patienter tolerabimus, si secundum illam consuetudinem eidem mulieri, cui voluerit, nubendi in domino concesseris facultatem. Sicut enim puer, quia non potest reddere debitum, non est aptus conjugio,*

sic quoque qui impotentes sunt, minimè apti ad contrahenda matrimonia reputantur.

Tandem, ne quis fortè credat sequentibus, ultimisque temporibus minorem evasisse reverentiam Episcoporum Gallicanorum; commemoranda est etiam hoc loci Eminentissimi Cardinalis Borbonii, Archiepiscopi Rothomagensis consultatio, quâ simul cum sua Provincia de pluribus gravioribus dubiis retulit ad Gregorium XIII. Consultationem cum responsis habes inter acta Synodi Rothomagensis, ad annum 1581.

Itaque plusquam indubitarum est ambiguae disciplinae quaestiones è numero Majorum Causarum esse censendas: quandoquidem de his, ex omnibus Ecclesiae universae partibus nunquam non relatum est ad Sedem Apostolicam. In hoc autem officii genere Ecclesias Gallicanas praeter ceteris enituisse probant consultationum exempla quae laudavimus: neque certè id mirum; *utpote cum Ecclesia Gallicana veluti quoddam totius Christianitatis speculum, ut in fidei fervore, sic in devotione Sedis Apostolicae alias non sequatur, sed antecedit, quemadmodum testatur Gregorius IX. in Epistola ad Archiepiscopum Remensem.*

V. Unum super est quod anxium lectorem fortassis teneat; nunquid scilicet responsa Pontificum Romanorum qui consuluntur, vim legum in Ecclesiis obtineant.

Ita quidem Romani vulgò contendunt, atque idcirco Imperatores imitati jus quoddam ac veluti
codicem

codicem composuerunt ex hujusmodi responsis.

Neque verò nos ab iis omnino dissidemus, si modò Pontificum responsa non pugnent cum receptis probatisque Canonibus, neque cum vetustis firmatisque Ecclesiarum consuetudinibus. Ac primò quidem, quorsum amabo Ecclesiæ, saltem quæ consulunt Summum Pontificem, ejus responsis ipsæ non obsequantur? Neque enim Episcopus Romanus consulitur, ut jurisperitus quidam vel Patronus, sed ut supremus quidam arbiter, atque ut præpositus Ecclesiasticarum legum interpret: quidni ergo ipsius voci obediant, cum respondet? cur enim viam ostendi sibi quærunt, nisi ut monstratam sequantur?

Sed & cæteras quoque Ecclesias Summorum Pontificum responsis obtemperare valde consentaneum est; nisi tamen contrariæ, ut jam dixi, eæque non improbæ consuetudines apud illas vigeant. Etenim ubi Summi Pontifices ad Ecclesiarum quæsitæ fortè respondent, tum ipsi quidem leges novas non tam condunt, quàm antiquas explicant; eosque interpretantur Canones qui omnibus positi sunt. Ita enim ipsi vulgò profitentur. Ita Innocentius in Epistola ad Victricium: *propter eos igitur, inquit, qui vel ignorantia vel desidia non tenent Ecclesiasticam disciplinam, & multa non præsumenda præsumunt, rectè postulasti, ut in illis partibus, istiusmodi, quam tenet Ecclesia Romana, forma servetur: NON QUOD NOSTRA PRÆCEPTA ALIQUA IMPERENTUR, SED EA QUÆ PER DESIDIAM ALIQUORUM*

Q

NEGLECTA SUNT, AB OMNIBUS OBSERVARI CUPIAMUS, QUÆ TAMEN APOSTOLICA ET PATRUM CONSTITUTIONE SUNT CONSTITUTA. Ita Liberius in Epistola ad Constantium: *nunquam mea statuta, inquit, sed Apostolica ut essent semper firmata & custodita perfeci, secutus ordinem moremque majorum.* Ita Sanctus Leo in Epistola ad Episcopos Provinciæ Viennensis: *non nova instituentes, inquit, sed vetera renovantes; ut in status consuetudine quæ à nostris Patribus nobis est tradita, perduremus.* Ita denique Pontifices omnes in suis responsis Canones Patrumque sententias aut laudant, aut saltem causantur. Atque ad hunc sensum explicanda est Novella Valentiniani constitutio quâ sancitur, ut pro lege sit quicquid sanxit vel sanxerit Apostolicæ Sedis autoritas.

ARTICULUS VI.

Quo jure quæve consuetudine usi sunt Galli in finiendis causis gravioribus Episcoporum?

SYNOPSIS.

- I. **D**ISSERTATIONIS hæc est pars difficilior & potior.
- II. Distinguetur per quatuor Epochas notiores ex historiis nostris petitas.
- III. Generalia quedam præmittenda.

I. **C**CCE ad eam dissertationis partem jam accedimus, quæ & majorem longè solertiam desiderat, quia re ipsa difficultatis plus habet aliis quæ deliberatæ sunt, & majorem quoque prudentiam, quia cum veluti de re-gundis jurisdictionis supremæ finibus agatur, in uno graviorum causarum genere; si in alteram for-tè partem, rationum licet pondere, inclinaveris, eorum qui contrariam tuentur, invidiam vix tan-dem effugies. Neque verò litigantes partes obscuri nominis sunt pauculæve autoritatis: hinc enim stat Romana cùria cum suis asseclis: illinc Eccle-sia Gallicana cum amplis regni ordinibus. Illa nempe graviores Episcoporum omnium causas Ro-mano Pontifici, etiam quoad primam cognitionem, vindicat: hæc primam ejusmodi causarum cogni-tionem, in Galliæ saltem finibus, juris esse con-tendit Synodorum seu Provincialium, seu Natio-nalium; appellatione quidem reservata Summo Pontifici. Illa jus quoddam novum obtendit, cui antiqua jura cessisse tandem affirmat: hæc jus an-tiquum semel complexa, novum illud non admittit. Illa religionis caput jactat in Summo Pontifice, ipsiusque voluntati parendum esse ait ab omnibus absque discrimine: hæc fidelium omnium patrem veretur quidem, sed ut filia, non ut serva: liber-tatemque suam tuetur tum antiquis Canonibus, tum veris Germanisque Summorum Pontificum edictis, tum demum vetusta præscriptaque consue-tudine.

Q ij

II. Isthæc momenta utrinque expendenda sunt; & quoniam de jure moribusque Gallorum in primis disputandum est, opus reliquum distinxi per epochas notiores, è monumentis nostris petitas: quæque ni lævus sim, argumentum istud quod mediator non parum illustrabunt.

Prima erit ab exordio Ecclesiæ Gallicanæ ad usque tempora Caroli Magni Imperatoris.

Secunda à Carolo Magno ad Hugonem Regem.

Tertia ab Hugone ad Franciscum I.

Quarta à Francisco I. ad nostra usque tempora: quo in intervallo quia occurret Concilium Tridentinum, de ipsius autoritate nonnihil differetur: tandemque, post adducta tum Sorbonæ tum Cleri Gallicani recentia monumenta, dissertationis vis omnis, qualis qualis erit, in uno veluti epilogò exhibebitur.

III. Priusquam autem accedamus ad Gallorum describendos mores, aliqua delineanda sunt sive ex generalioribus Ecclesiæ universæ regulis, sive etiam ex peculiaribus Ecclesiarum illustriorum consuetudinibus: à quibus nempe disciplina Gallicana non nihil pendet.

ARTICULUS VII.

Generalia quadam de Episcoporum judiciis præmittuntur, quæ ad illustrandos Ecclesiæ Gallicanæ mores deinceps juvent.

SYNOPSIS.

- I. *ETSI ante tempora Concilii Niceni nulla lex positiva fuerit de judiciis Episcoporum, certum tamen est, etiam tum, illa fuisse penes Episcopos Provinciales.*
- II. *Non penes unum Episcopum Romanum, ut Novitii quidam scriptores fingunt.*
- III. *Illam disciplinam commendat Concilium Nicenum Can. 5.*
- IV. *Eandem illustrat magis Concilium Antiochenum Can. 14.*
- V. *Concilium Sardicense novam judiciorum Episcopaliū formam inducere, vel firmare saltem visum est, appellationes tribuendo Summo Pontifici.*
- VI. *Lex Sardicensis non statim accepta videtur Orientalibus Ecclesiis, utpote quæ peculiare leges in Synodis suis sanctas potius sequebantur.*
- VII. *Exempla antiqua quæ contra proferuntur exquisitæ appellationis formam reipsa non habent.*
- VIII. *Sed habeant, si ita lubet, saltem ex ipsis conficietur primam cognitionem Causarum Episcopaliū non pertinuisse ad Summum Pontificem.*
- IX. *Ut perperam concludunt aliqui ex Julii Epistolâ.*
- X. *Et ex quibusdam posterioribus depositionum exemplis, putâ Nestorii, Acacii & Photii.*
- XI. *Insolentia facta, si quæ sunt, jus non faciunt, neque in exemplum trahi debent.*

Q. iij

XII. *Africana Ecclesia tardius quoque Sardicensem legem sequuta est, Niceno Canoni, propriæque discipline fortius adhaerescens.*

XIII. *Ad usque Vandalorum irruptionem.*

I. UANQUAM, si tempora relegantur quæ Concilium Nicænum i. antecessere, positiva lex nulla occurrit, quæ, non Episcoporum dicam, sed ne Clericorum quidem judicandorum ratio præscripta sit: veruntamen certissimum est judiciorum Ecclesiasticorum potestatem jam tum fuisse penes Episcopos: atque adeo, si qui fortè Superioris illius ordinis prævaricati sint, eos à collegis suis pro sceleris gravitate fuisse condemnatos. Etenim cum intelligerent Episcopi positos se à Spiritu Sancto ad regendam Ecclesiam Dei, ne his quidem ex ordine suo pepercerunt qui Ecclesiæ puritatem violare, aut ejus turbare pacem alicubi visi sunt. Ita quidem Novatianus Antipapa, Romæ primùm, tum in Conciliis quoque Italico & Africano, immo *per totum orbem à Sacerdotibus Dei abstentus est*, ut loquitur Cyprianus. Ita Paulus Samosatenus Antiochenus Episcopus in Concilio Antiocheno dejectus est, in ejusque locum suffectus Domnus. Ita Privatus in Labesitana Synodo: Felicissimus, Afrike alii Schismatici in Carthaginensi summoti sunt. Ita Basilides & Martialis proscripti apud Hispanias. Sunt enim hæc illustriora ferè exempla dejectorum Episcoporum prius illis temporibus: quæ cum ex omnibus Ecclesiæ

partibus adducta sint, generali consuetudine in Ecclesia universa receptum fuisse monstrant ante Concilium Nicænum, ut Episcoporum graviores causæ in Synodis finirentur.

II. Si res esset mihi cum iis tantum hominibus qui meliori quidem fide agentes, antiquitatem adversari sibi ultrò consentunt, Episcoporumque depositiones non nisi jure quodam novo & recentiori Apostolicæ uni Sedi adscriptas volunt: satis esset mihi vel indicasse exempla isthæc notissima depositionum, neque majori opera usus foret ad confirmandum, supremam, Ecclesiæ initio, fuisse Synodorum auctoritatem in Episcopis dejectendis. Verum quia nonnulli eò cæcitatibus vel potius audaciæ prorumpere visi sunt postremis temporibus, ut scripserint primam cognitionem accusationum Episcopaliū ab omni ævo pertinuisse ad Apostolicam Sedem: adeò ut Synodi Provinciarum aut Nationum istiusmodi causas nusquam attigerint, nisi vel jubente, vel permittente, ac veluti tolerante Summo Pontifice, istud somnium excutiendum est, explorandumque jam ab aditu, num reipsa Episcoporum depositiones illæ, quæ primis Ecclesiæ temporibus contigere, solius Episcopi Romani auctoritate decreta sint.

Equidem non inficior, si de Novatiani dejectione agatur, Cornelii auctoritatem re ipsa in ea interfuisse: at certè quid mirum, cum Novatianus in urbe ipsa Romana tragædias excitaret, inibi primò judicatum eum esse? Quanquam ne quidem

Cornelii Synodivæ Romanæ iudicium alios Ecclesiæ Episcopos prohibuit, quominus ipsi quoque Novatianum excommunicarent: nihil minus enim abstentus est postmodum non in conciliis modò Italico & Africano, sed ab omnibus Ecclesiæ Sacerdotibus, ut è Cypriano jam præfatus sum.

Quod Paulum Samosatenum attinet; narrat quidem Eusebius lib. 7. cap. 22. & 23. quomodo ab infinitis penè Episcopis Antiochiæ dejectus est; at ne mentionem quidem facit interlocutionis ullius Dionysii Romani, qui tum sedebat. Quin potius, finitâ omnino causâ, ei per Epistolam nuntiant Orientis Episcopi depositum à se se fuisse Samosatenum ob impietates & flagitia, aliumque in ejus locum esse substitutum: *Istum igitur, inquit, tam Deo adversarium, tamque contumacem necesse fuit expellere, & alium Episcopum qui huic Ecclesiæ Catholicæ præset, in ejus locum substituere.* Nec est quod Palpator fortè aliquis objiciat Synodicam hanc Epistolam ab Orientis Episcopis Dionysio scriptam esse ut ei morem gererent, ejusque mendicarent auctoritatem ad iudicium suum confirmandum; nam eadem Epistola directa est quoque nominatim ad Maximum Alexandria Episcopum; immo ad omnes Christiani orbis Episcopos, Presbyteros & Diaconos. Ita enim habet inscriptio Epistolæ relatæ ab Eusebio lib. 7. cap. 24. *Dionysio, Maximo, & omnibus ubique in orbe terrarum collegis Episcopis, Presbyteris & Diaconis, & universæ ac Catholicæ sub cælo Ecclesiæ &c.* Præterea
Episcopi

Episcopi ipsi Orientales rationem aperiunt in sua Epistola cur Dionysium aliosque Ecclesiæ Catholice Antistites certiores faciant de electione Domni, deque Samosatani exaucturatione; uti nempe cum illo communicent, ab hujus autem consuetudine deinceps abhorreant: *ac vos, inquiunt, de ejus (hoc est Domni) electione per Epistolam certiores fecimus, ut illi scribatis, & ab illo litteras accipiatis communionis. Paulus autem ad Artemonem litteras scribat: & si qui Artemonis partibus faveant, cum eo deinceps communicent.* Ita verò scripserat olim Cornelius ad Fabium Ecclesiæ Antiochenæ Episcopum, de Novatiani apud Occidentales proscriptione; uti fidem facit Eusebius idem lib. 6. cap. 35. his verbis: *Epistole quidem Cornelii Episcopi Romani scriptæ ad Fabium Episcopum Ecclesiæ Antiochenæ ad nos pervenerunt, quæ tum acta Concilii Romæ habiti, tum quæ ab omnibus in Italia, in Africa, inque aliis locis de eo errore decreta erant, evidenter declarant.*

Jam verò si de Privato, Felicissimo aliisque Episcopis agatur qui in Africa dejecti sunt: nemo quidem dicere hætenus vel scribere ausus est, depositos esse illos Romani Pontificis autoritate. Apertius enim contradicit Cyprianus, qui Epist. 55. quæ est ad Cornelium, eos potius exagitat qui post Africana judicia Romam navigare ausi erant: *quæ enim causa, inquit, veniendi, Romam nempe, & Pseudo-Episcoporum contra Episcopos factum nuntiandi? aut enim placet illis quod fecerunt, & in suo scelere perseverant: aut si displicet & recedunt, sciunt*

R

quod revertantur. Nam cum statutum sit omnibus nobis, & equum sit pariter ac iustum, ut uniuscuiusque causa illic audiatur, ubi est crimen admissum; & singulis Pastoribus portio gregis sit adscripta, quam regat quisque & gubernet, rationem sui actus domino redditurus: oportet utique eos quibus presumus non circumcursare, nec Episcoporum concordiam sua subdola & fallaci temeritate collidere, sed agere illic causam, ubi & accusatores habere & testes sui criminis possint. Et paucis interjectis, addit: jam causa eorum cognita est, jam de eis dicta sententia est, nec censura congruit Sacerdotum mobilis atque inconstantis animi levitate reprehendi. Quasi dicat Cyprianus, sententiam ab Africanis latam contra Felicissimum & alios tenere sic oportere, ut ne ab Episcopo quidem Romano infringi debeat.

Eadem fuit ratio iudicii quod contra Basilidem & Martialem in Hispaniis latum erat. Idem enim Cyprianus ab Hispanis ea de re interpellatus, in istos quoque Epist. 68. invehitur, quod Romam dejecti confugissent, Stephanumque collegam, ut ait, longè positum, & gestæ rei ac tacite veritatis ignarum fefellissent.

Constat itaque Episcoporum depositiones, ante Concilii Nicæni tempora, non modò decretas esse in Provinciis absque ulla procuratione Summi Pontificis: sed ne ad ipsum quidem tum temporis fuisse referendas.

III. Disciplinam hanc illustrat stabilitque magis Concilii Nicæni Canon 5. sic enim fert primò:

de iis qui communione privantur, seu ex Clero seu ex Laico ordine, ab Episcopis uniuscujusque Provinciae servetur hac sententia secundum Canonem qui pronuntiat, ut hi qui ab aliis abjiciuntur, ab aliis non recipiantur. Quibus quidem verbis significatur jam tum ante Concilium Nicænum Ecclesiasticas pœnas inflictas fuisse à Provinciarum singularum Episcopis: eos verò qui sive ex Clero sive ex Laico ordine ab unis Episcopis ligati erant, aut abjecti, ab aliis nec solvi potuisse nec restitui. Hac autem lege, quam quidem firmat Concilium, ne Episcopus quidem Romanus excipitur: atque adeo ne is quidem evertere potuit quæ ab aliis Episcopis rectè justèque fuerunt constituta. Deinde verò Canon idem judiciorum Ecclesiasticorum formam præscribit clariùs his verbis: *ut hoc decentius examinetur, rectè habere visum est, ut singulis annis per unamquamque Provinciam bis in anno Synodi fiant, ut omnes in unum convenientes Episcopi Provinciae, ejusmodi quaestiones examinent.*

At ne in his quidem Episcopi Romani mentio fit: non privilegium ei ullum tribuitur: non Episcoporum ipsi reservantur causæ: sed Ecclesiastica negotia, & maximè quæ infligendas pœnas spectant, unis Provinciarum Synodis generatim addicuntur.

IV. Speciatim verò distinctiùsque Episcopalium judiciorum ratio præscripta est in Concilio Antiocheno ad annum Christi 341. cujus quidem Canones una cum Nicænis antiquo Ecclesiæ codici inserti sunt: atque ita in Concilio Chalcedonensi

olim approbati. Sic enim edicitur Antiocheni Concilii Can. 14. *Si quis Episcopus de quibusdam criminibus judicetur, deinde contingat Episcopos Provinciae de eo dissidere; illis quidem eum, de quo fertur sententia, innocentem pronuntiantibus; his vero, reum: pro tota componenda controversia, placuit Sanctae Synodo, ut Episcopus Metropolitanus è vicinâ Provinciâ iudices alios convocet; qui controversiam tollant, & quod cum Provinciae Episcopis probatum fuerit, confirmet.* Ita etiam habet Canon. 15. *Si quis Episcopus aliquorum criminum accusatus, ab omnibus Provinciae Episcopis condemnatus fuerit, & omnes unam consentientem adversus eum sententiam tulerint: is ne amplius ab aliis judicetur: sed Provinciae Episcoporum firma maneat sententia.* Atqui profectò duabus hisce legibus, quæ quidem ambæ nitidæ sunt & apertæ, judicandorum Episcoporum forma sic traditur, ut ne in una quidem Apostolicæ Sedis aut Romani Pontificis nomen prolatum sit: immo verò jubet utraque, quisquis tandem casus contingat, in Provinciis retinendas finiendasque Episcoporum qualescunque causas. Vel enim Episcopi Provinciae aliqujus dissidebunt in collega judicando; tumque jubetur Metropolitanus è vicinâ Provinciâ iudices alios advocare qui controversiam tollant; ipsum vero confirmare oportet, quod à pluribus judicatum fuerit: vel consentient omnes in condemnando reo; tumque firma jubetur stare lata sententia, causæque sic finitæ cognitio vel retractatio Episcopis aliis omnibus, excepto quidem nullo, interdicitur.

V. Tandem Concilium Sardicense anno Christi 347. disciplinam hanc immutare, novamque judiciorum formam inducere visum est Canonibus 3. 4. & 7. cum enim antea Episcoporum qualescunque causæ in Synodis Provincialibus omnino finirentur, officiosa voluntate Episcoporum Occidentaliū qui Sardicam frequentes convenerant, Episcopo Romano delata est pars aliqua cognitionis earum saltem causarum quæ graviores forent, & ob quas forsan Episcopos in Synodis Provinciarum deponi contingeret. Describendi sunt Canones illi Sardicenses; tum ut lector judicare ipse possit, nunquid re ipsa novi aliquid contineant quod à Superiorum temporum legibus abhorreat, tum ut, iis veluti positis principiis, agere liberiùs deinceps possim ac securiùs.

Canon 3. Sardicensis: *Osus Episcopus dixit, illud quoque necessariò adjiciendum est, &c.* Tum, quæ ad institutum nostrum spectant: *Quod si aliquis Episcopus judicatus fuerit in aliqua causa, & putat se bonam causam habere, ut iterum concilium renovetur; si vobis placet, sancti Petri Apostoli memoriam honoremus, ut scribatur ab his qui causam examinarunt, Julio Romano Episcopo: & si judicaverit renovandum esse judicium, renovetur, & det iudices. Si autem probaverit talem causam esse ut non refricentur ea quæ acta sunt; quæ decreverit confirmata erunt. Si hoc omnibus placet? Synodus respondit: placet.*

Canon 4. Sardic. Gaudentius Episcopus dixit: *Addendum, si placet, huic sententiæ, quam plenam*

R iij

sanctitate protulisti; ut cùm aliquis Episcopus depositus fuerit eorum Episcoporum iudicio, qui in vicinis locis commorantur, & proclamaverit agendum sibi negotium in urbe Roma: alter Episcopus in ejus cathedra, post appellationem ejus qui videtur esse depositus, omnino non ordinetur; nisi causa fuerit in iudicio Episcopi Romani determinata.

Canon 7. Sardic. Osus Episcopus dixit: Placuit autem, ut si Episcopus accusatus fuerit, & judicaverint congregati Episcopi regionis ipsius, & de gradu suo eum dejecerint: Si appellaverit qui dejectus est, & confugerit ad Episcopum Romanæ Ecclesiæ, & voluerit se audiri: si justum putaverit, ut renovetur examen, scribere his Episcopis dignetur, qui in finitima & propinqua provincia sunt, ut ipsi diligenter omnino requirant, & juxta fidem veritatis definiant. Quod si is qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione sua moverit Episcopum Romanum, ut è latere suo Presbyterum mittat: erit in potestate Episcopi quid velit, & quid aestimet. Et si decreverit mittendos esse, qui presentes cum Episcopis judicent, habentes ejus auctoritatem, à quo destinati sunt; erit in suo arbitrio. Si verò crediderit Episcopos sufficere, ut negotio terminum imponant; faciet quod sapientissimo consilio judicaverit.

Ex una comparatione istorum Canonum cum iis quæ tum ex Niceno, tum ex Antiocheno Concilio retulimus statim liquet Episcopo Romano, in Episcoporum aliorum judiciis, privilegii collatum esse aliquid, quod ipsi antea, saltem ex positivis

Ecclesiæ legibus non competebat: Nempè ut Episcoporum dejectorum causæ ad ejus nutum retractari possent, si Episcopi dejecti ipsum fortè appellarent.

Non hîc disputabo longiùs, an facultas illa renovandi judicia Episcoporum dejectorum, quam Sardicenses Canones Episcopo Romano tribuunt, posita sit modò in jure quodam revisionis, quale Imperatoribus olim competebat; uti quidem scripsit illustrissimus Marca lib. 7. cap. 3. An verò Canonibus Sardicensibus revera sancita sit appellationum lex, ut reliquis ferè placet magis. Etenim perinde est mihi ad institutum, si modò constet primam cognitionem causarum Episcopaliū Synodis Provincialibus usque conservatam: summo autem Pontifici non nisi secundam aliquam indulgam esse. Quanquam, ut verum fatear, ad eam opinionem accedo magis, quæ ad Canones Sardicenses appellationum institutionem refert. Tum quia Can. 7. verbum *Appellare* usurpatur. *Si appellaverit qui dejectus est, & confugerit ad Episcopum Romanæ Ecclesiæ, &c.* Tum quia vicit re ipsa hæc opinio, eique vulgò subscribunt sacri juris interpretes.

Non est etiam instituti mei examinare hîc an appellationes ita sancitæ sint primò in Concilio Sardicensi, ut earum vestigium nullum in Ecclesia priùs extiterit: an verò consuetudinem jam ex parte receptam confirmaverint Patres Sardicenses, ut recentiores aliqui suadere conantur

exemplis nonnullis, putà Marcionis, Basilidis & Martialis, Athanasii, &c. qui ante Sardicensem legem ad Episcopum Romanum videntur appellasse. Ut ut sit enim, etiam fatentibus illis qui posteriorem opinionem deffendunt, manebit certum graviores Episcoporum causas, usque à primis Ecclesiæ temporibus, relatas non fuisse ad Sedem Apostolicam, nisi post Episcopalia judicia: quod mihi quidem hætenus sufficit.

Constat saltem apud omnes formam aliquam certam judiciorum Episcopaliū accuratiū præscriptam esse Canonibus Sardicensibus: quæ quidem in iis consistit.

I. Ut Episcopi accusati judicentur prius in Synodis Provinciarum: Immo, si res ita postulet, etiam deponantur.

II. Ut, si Episcopus in Synodo Provinciæ depositus putat se bonam causam habere, vel ipsius iudices ad Episcopum Romanum scribant, si forte placeat ipsi renovare iudicium: vel certè dejecto ipsi Episcopo liberum sit appellare summum Pontificem, ad eumque confugere.

III. Ut, interposita semel appellatione Episcopi depositi ad Romanam sedem, alter in ejus locum non substituatur, quamdiu Romani Pontificis iudicio finita causa non fuerit.

IV. Denique, ut, si Romanus Pontifex renovandum iudicium censuerit, vel scribat ipse ad Episcopos finitimæ provinciæ qui rem juxta veritatis fidem definiant: vel Episcopi dejecti precibus
fortè

fortè commotus Presbyterum è latere suo mittat, immo & plures, si lubet, qui cum Episcopis rem totam in Provincia judicent ac definiant.

VI. Non sic grata fuit lex ista Ecclesiis Orientalibus, quæ quidem ab Occidentalibus nuper defecerant, quæque talem consuetudinem non habebant ipsæ, ut judicia sua ab Occidentalibus, minùsque à Romano solo Pontifice, retractari paterentur.

Et verò constituerant illæ sibi peculiare leges ac regulas de Episcoporum judiciis: præter enim Antiochenos Canones quos ante laudavimus, alios ediderant non nihil quidem dissimiles, tum in Concilio Constantinopolitano i. tum in Concilio Chalcedonenfi. In Concilio quidem Constantinop. Episcoporum judicia sic ordinantur Can. 6. qui Canon tamen ommissus sit à Dionysio exiguo, habetur tamen in collectione Græca seu Trullana: *Jubet Sancta Synodus primùm quidem apud Provinciæ Episcopos accusationem persequi, & apud eos probare crimina Episcopi qui accusatur. Quod si evenierit ut Provinciales Episcopi crimina, quæ Episcopo intentata sunt, corrigere non possint; tunc ipsos accedere ad majorem Synodum Diæceseos illius Episcoporum pro hac causâ convocatorum.* Ibi certè mentio nulla fit Romani Episcopi, ne quoad appellationes quidem: remittitur enim ad Concilium Diæceseos, quod in Synodo Provinciæ finiri non poterit. Sed neque Romani Episcopi mentio ulla fit in Canone 9. Chalcedon. qui eodem de argumento editus est;

ita enim habet Canon ille : *quod si Clericus habet querelam adversus Episcopum proprium, vel adversus alterum, apud Synodum Provinciae judicetur. Quod si adversus ejusdem Provinciae Metropolitanum Episcopus, vel Clericus habet querelam, petat Primatem Dioceseos, aut Sedem Regie urbis Constantinopolitane, et apud ipsum judicetur.* Nihil habet novi Canon iste, nisi quod Metropolitanorum causas à communi lege excipit : sed ne illas quidem remittit ad Summum Pontificem : eas enim vel ad Primatem, vel ad Sedem Constantinopolitanam deferri jubet.

Longè quidem verisimilius est celebrata esse Episcoporum judicia in Oriente juxta hos Canones, quàm juxta leges Sardicenses. Neque juvat quicquam quòd Canones Sardicenses in Trullana collectione, immo & in Photii nomo-canone adjecti sunt : nam & illic reperiuntur quoque Antiocheni, Constantinopolitani & Chalcedonenses.

VII. Non ignoro proferri ab aliquibus exempla nonnulla, quibus confici putant appellandi morem etiam invaluisse apud Orientales ferè circa tempora Concilii Sardicensis, ut Eusthatii Sebasteni, Flaviani Constantinopolitani, Theodoret, Chrysostomi, Joannis Alexandrini cognominati Talaia, & similium, si qui sint : qui quidem omnes ad Apostolicam Sedem videntur confugisse. At certè audacter dixerim vix in aliquo ejusmodi exemplorum veram appellationum formam reperiri ; eamque præsertim quæ Canonibus Sardicensibus adstructa est. Si quis autem roget quo igitur

nomine præstantes tot Episcopi & Antistites Romanam confugerint postquam in Oriente dejecti sunt: reponam ego id ferè naturale mortalibus, ut cum iniquius actum esse secum arbitrantur, apud eos exposculent penès quos potior est auctoritas. Atque ita Episcopi qui habitos se malè crediderunt in Synodis Provincialibus, modò quidem ad Imperatores, modò ad Primarias & Apostolicas Sedes, modò denique, sæpiusque ad Romanam Sedem querelas detulerunt: sæpius, inquam, ad Romanam Sedem, tum quia omnium facile princeps est, tum quia vel agebatur de violatis Canonibus, quorum executioni invigilare præ cæteris oportet Romanum Episcopum; vel de fidei causis & quæstionibus; quas quidem singulari quodam jure ad Petri cathedram, veluti ad unitatis centrum referendas ante dixi: hanc enim ob rem qui prava fidei olim accusabantur, illuc pergebant sæpius, fidem suam probaturi; Ecclesiæque Romanæ communionem ardentius expetebant.

VIII. Ista perstringo cursim, quoniam ad Gallicos mores properanti mihi extraneorum Ecclesiarum consuetudines indicasse satis erit: eaque in illis adnotasse, quæ ad consilium cæptum juvare possunt. Itaque prolata ex Oriente exempla non morabor ampliùs; illa, per me licet, appellationum formam contineant, siquidem ita placet Romanæ curiæ defensoribus: ergo, vel ipsis confitentibus Episcoporum causæ in Oriente à Synodis Provinciarum judicabantur; dejectique Episcopi,

S ij

nonnisi postlatam à Collegis sententiam, ad Romanum Pontificem provocabant; quod ego unum jam contendo.

IX. Non est itaque quòd amplius jactetur famosa Julii Epistola (non spuria illa quidem, sed ea quæ reperitur apud Athanasium) in qua scilicet Julius Orientales videtur arguere, quòd inconsulto se Athanasii causam cognovissent contra consuetudinem : non est, inquam, quòd inde arguatur ab aliquibus primam cognitionem graviorum Causarum Episcopaliū jam tum ex Orientis consuetudine delatam esse ad Summum Pontificem. Ecce enim ab hoc jure, si tamen aliquod fuisset, ipsi jam recedunt acriores illi Pontificiæ dignitatis vindices, cum vel appellationum ipsarum usum ac disciplinam, non ad Sardicenses modò Canones, sed ad consuetudinem etiam anteriorem relatum volunt. Dixi (si tamen jus aliquod ejusmodi fuisset) neque enim hætenus constitit satis apud peritos, quomodo Julius Pontifex tribuerit sibi quasi vi consuetudinis alicujus potestatem dejiendorum Episcoporum in Oriente, Episcoporum inquam Ecclesiarum insigniorum : nam & Paulus Samosatenus, & Eufthatus, uterque Patriarcha, Antiochiæ depositi erant ; neque tamen Episcopi Romani authoritas usquam accesserat. Sed neque Alexandrinæ ipsius Ecclesiæ Episcopus ullus dejectus erat ante Athanasium : quare ne ad Ecclesiam quidem Alexandrinam mos ille coërceri potest quem causatur Julius. Revera quidem ubi Dionysius

Alexandrinus agens contra Sabellianos ad impietatem Arianam deflectere visus est, scripserunt Alexandrini ad Dionysium Romanum : sed neque depositus est Dionysius Alexandrinus, neque iudicium ullum adversus ipsum prolatum est. Monuerunt scilicet Alexandrini Dionysium Romanum, ut communi causæ succurreret : fidem verò suam scriptis apologiis sic benè purgavit Dionysius, ut laudari meruerit potiùs quam damnari. Quòd si ad unum ejusmodi factum attendit Julius, is profectò neque consuetudinem causari potuit ullam, neque de Orientalibus ob aliud conqueri, nisi quòd in Athanasii Causa Majorum suorum urbanitatem & vigilantiam imitati non essent : qui scilicet in communi causa, ubi Dionysii fides in suspensionem adducta est, ad Apostolicam Sedem litteras direxerant.

X. Nec est etiam quod urgeantur magis exempla quædam depositionum ex Oriente, quæ posteriora sunt : quasi verò illis Apostolicæ Sedi jus asserum sit Episcopos deijciendi Ecclesiarum Orientalium : quale verbi gratiâ Nestorii videtur factum, qui à Cælestino proscriptus est : quale Acacii, qui à Felice : quale demum Photii qui ab Adriano I. Etenim Romani Pontifices disciplinam Sardicensem amplectendo, sive jus appellationum induxerit illa, sive confirmaverit, uno se tandem appellationum jure contentos monstraverunt. Immo ne post Schisma quidem amplius aliquid sibi vindicant, quoties de ambarum Ecclesiarum unione agitur : ut liquet præsertim ex Canone 5. Concil.

S iij

4. Lateran. cui Innocentius III. præfuit: tum verò ex iis etiam quæ sive in Concilio Lugdunensi, sive demum in Florentino statuta sunt.

At ne illa quidem facta, Nestorii scilicet, Acacii & Photii communem ordinariamque judiciorum Episcopaliū legem quicquam offendunt. Nam, ut omittam in eis omnibus actum esse de fide, quæ si in periculum adducatur, ab omnibus Ecclesiæ Episcopis, & præsertim ab Episcopo Romano modis omnibus vindicanda est: Nestorii factum quod primum laudatum est, Ecclesiæ Romanæ adulatoribus non multum favet: tum quia querela de Nestorio non ad Cælestinum primò delata est, sed ad Cyrillum Alexandrinum, qui deinde ad Cælestinum scripsit, ut refert Liberatus: tum quia post Cælestini sententiam, nihil minùs à Concilio rursus depositus est Nestorius: tum denique quia in eadem Nestorii causa Joannes Antiochenus & Cyrillus Alexandrinus mutuò sese dejecerunt, quia invicem se hæreseos accusabant. Ex quo quidem inferre licet proscribendi ac dejiciendi jus, ubi de fide actum est, non uni Romano Pontifici, sed & aliis quoque Antistitibus usurpatum.

Non favet magis Acacii depositio: utpotè quæ à Felice decreta est, non ut authore constitutionis alicujus, verum ut executore sententiæ quæ à Concilio Chalcedonensi contra Eutychianos omnes lata erat, ut ipse adnotat Gelasius in commonitorio ad Faustum: cum enim ægrè ferret Euphemius

Constantinopolitanus Patriarcha decessorem suum Acacium ab uno proscriptum esse, putà ab uno Romano Pontifice; decessorem ipse suum Felicem sic excusat Gelasius, quòd *per numerosam sententiam Sacerdotum Eutychiani erroris damnatis authoribus, decessorem suum constaret executorem fuisse veteris constituti, non novæ constitutionis authorem.*

Quod ad Photium tandem spectat, nihil mirum est, cum ipse schismaticorum stipatus turmâ, Imperatorisque gratiâ innixus omnia sua deque verteret Constantinopoli, Ignatius verò iniquè pulsus, affectusque crudeliter omni ferè auxilio destitutus videretur: nihil mirum inquam, si tali exigente casu, Romani Pontificis autoritas interesse tum visa est: cum nempe ordinariæ viæ non superessent, sive ad Photii reprimendam audaciam, sive ad innocentiam Ignatii vindicandam. Neque enim diffiteri quis potest quin procurationis sit Romani Pontificis toties per se subvenire, quoties insolentes fortè casus occurrunt, qui Provinciales conventus, sancitumque Canonibus judiciorum Episcopaliū ordinem turbant vel præpediunt. Immo & concurrere tum debent, ut possunt, Ecclesiarum aliarum Episcopi, ne scilicet ordinariis illis deficientibus remediis, malum fundatur latius; atque ita vel fides, vel disciplinæ vigor detrimentum tandem aliquod patiatur.

XI. Hoc autem advertere hîc, immo & inculcare sapius necessum est. Quippe non desunt ex adversariis, qui ex eo quòd ad insolentes istiusmodi

casus accedere interdum visa sit Ecclesiæ Romanæ authoritas, concludant statim ipsius unius esse cognoscere causas planè omnes quæ majores sunt: cæterarum autem Sedium Episcopos eas non attingere, nisi ex aliqua veluti dispensatione: quasi verò quæ extra ordinem contingunt, communem legem tollant; liceatve ex necessitate ipsa, quæ legem nescit, legem aliquam componere. Ne ampliùs itaque pro legibus obtrudantur insolentia quædam facta quæ præter leges sunt: attendere siquidem nos oportet non quæ præter ordinem in Episcoporum judiciis contingere, sed quid leges Ecclesiasticæ de illis, quid Canones, quid legitimæ Ecclesiarum consuetudines ferant & imperent.

Itaque cum de Orientalis Ecclesiæ moribus occasione data jam agatur, eos metiri non oportet ex judiciis quibusdam Episcoporum insolentibus: verum potius ex legibus quæ hoc de argumento in Synodis Orientalibus sancitæ sunt, putà in Synodo Nicæna, in Antiochena, in Constantinopolitana prima, demumque in Chalcedonensi. Nisi etiam fateri velimus Sardicenses Canones apud Orientem invaluisse tandem: quod ego quidem obstinatè non inficiar. Ut ut sit autem, siue Orientalium Synodorum leges in Oriente viguerint, siue obtinuerint ibi tandem Canones Sardicenses; constabit semper primam Episcopaliū Causarum cognitionem ex Oriente ad Apostolicam Sedem lege nulla fuisse perferendam.

XII. Ut verò ad Ecclesias Occidentales tandem transeamus;

transeamus; certum est Sardicenses Canones & citius & facilius apud eas obtinuisse: nam & ab Occidentalibus ipsis Episcopis editæ erant, & Ecclesiæ cæteræ Occidentales Apostolicæ Sedis gloriæ minùs inidebant, cum ab illa pleræque fidei lumen, Christi que doctrinam acceperissent.

Non dissimulandum est tamen quin Africana Ecclesia Sardicensem disciplinam ægrius paulò tardiusque amplexa sit. Nemo enim ignorat quæ occasione Appiarii Presbyteri in Africa contigerint. Is ab Urbano Episcopo dejectus erat: appellavit ad Zozimum: Zozimus eum absolvit, misitque legatos seu executores in Africam qui eum restituerent: protulere isti commonitorium in quo Sardicenses Canones quasi Nicæni laudabantur. Hædere quidem Africani, obsecuti tamen interim, dum res dilucidior fieret: eam ob rem Apostolicas alias Ecclesias consulunt, num fortè integriora penès illas exempla essent Synodi Nicænæ. Certiores autem facti, revera de appellationibus ad Sedem Romanam in toto Concilio Nicæno planè nihil contineri, scribunt ad Cælestinum (Zozimus enim, & Bonifacius qui medius intercesserat, è vivis excesserant) rogantque illum ne Africana judicia deinceps retractare velit. Epistolæ verba hîc describo quia Ecclesiæ Africanæ mens ac disciplina intelligi aliunde melius vix poterit: *Præfato itaque debite salutationis officio, impendio deprecamur, ut deinceps ad vestras aures hinc venientes non facilius admittatis, nec à nobis excommunicatos in communionem ultrà*

T

velitis excipere: quia hoc etiam Niceno Concilio definitum facile advertet venerabilitas tua. Nam & si de inferioribus Clericis, vel Laicis videtur ibi praecaveri; quanto magis hoc de Episcopis voluit observari: ne in sua Provincia à communione suspensi à tua sanctitate praepropere, vel indebitè videantur communioni restitui. Presbyterorum quoque & sequentium Clericorum improba refugia, & sicut te dignum est, repellat sanctitas tua, quia & nulla Patrum definitione hoc Ecclesiae derogatum est Africana: & decreta Nicana, siue inferioris gradus Clericos, siue ipsos Episcopos suis Metropolitanis apertissime commiserunt; prudentissime enim iustissimeque viderunt quacunque negotia, in suis locis, ubi orta sunt, finienda. Nec unicuique providentia gratiam S. Spiritus defuturam, quàm aequitas à Christi Sacerdotibus, & prudenter videatur, & constantissime teneatur: maximè, quia unicuique concessum est, si iudicio offensus fuerit cognitorum, ad Concilia sua Provinciae, vel etiam universale provocare. Nisi forte quisquam est, qui credat, unicuique posse examinis inspirare iustitiam, & innumerabilibus congregatis in Concilium Sacerdotibus denegare. Aut quomodo ipsum transmarinum iudicium ratum erit, ad quod testimonii necessariae personae vel propter sexus, vel propter senectutis infirmitatem, vel multis aliis impedimentis adduci non poterunt? Nam ut aliqui tanquam à tua sanctitatis latere mittantur, nulla invenimus Patrum Synodo constitutum. Quia illud, quod pridem per eundem Coepiscopum nostrum Faustinum, tanquam ex parte Niceni Concilii, exinde transmisistis, in Conciliis

terioribus, quæ accipiuntur Nicæni, à Sancto Cyrillo
Coepiscopo nostro Alexandrinæ Ecclesiæ, & à venera-
bili Attico Constantinopolitano Antistite, ex authentico
missis: quæ etiam ante hoc per Innocentium Presbyte-
rum, & Marcellum Subdiaconum, per quos ad nos ab
eis directæ sunt, venerabilis memoriæ Bonifacio Episco-
po decessori vestro à nobis transmissa sunt, in quibus
tale aliquid non potuimus reperire. Executores etiam
Clericos vestros quibusque petentibus nolite mittere,
nolite concedere: ne fumosum typhum seculi in Eccle-
siam Christi, quæ lucem simplicitatis, & humilitatis
diem, Deum videre cupientibus præfert, videamur in-
ducere: nam de fratre nostro Faustino, (amotum jam
pro suis nefandis nequitis de Christi Ecclesia dolendo
Apiario) securi sumus, quod eum probitate, ac mode-
ratione tuæ sanctitatis, salva fraterna charitate, ulte-
rius Africa minimè patiatur.

Ex his videre est primò Sardicensem de appel-
lationibus legem Africanis Ecclesiis acceptam tunc
nundum fuisse; immo ne cognitam quidem fuisse
suadent Epistolæ hæc verba: nam ut aliqui tanquam
à tuæ sanctitatis latere mittantur, nulla invenimus Pa-
trum Synodo constitutum.

Colligere est secundò tum Clericorum tum Epif-
coporum causas apud Afros judicatas esse in Syno-
dis Provinciarum: atque hunc agendi morem decre-
tis Nicænis commendatum eis fuisse, quæ, ut ha-
bet Epistola, sive inferioris gradus Clericos, sive ipsos
Episcopos suis Metropolitanis apertissimè commiserunt.

Colligere est tertio liberum fuisse tum Clericis,

tum Episcopis, si habitos se iniquius putarent à primis suis iudicibus, ad Concilia Provinciæ ampliora, vel etiam ad universale Africæ totius Concilium provocare: *quia unicuique concessum est, si iudicio offensus fuerit cognitorum, ad Concilia sue Provinciæ, vel etiam universale provocare.* Hæc disciplina ætate Sancti Cypriani jam vigeat in Africa, ut ante observavimus ex ejus Epistolis, ac præsertim ex Epist. 55. ubi sententiam adducit quam in Epistola ad Cælestinum Africani repetunt, scilicet *quæcunque negotia in suis locis ubi orta sunt, finienda.*

Eadem verò disciplina sancita est magis, magisque explicata in pluribus Africæ Conciliis, ut videre est in Codice Ecclesiæ Africanæ. Non modò enim Canone primo ejus codicis generatim approbantur quæcunque in Concilio Nicæno statuta erant: sed & aliis multis Canonibus Episcopaliū iudiciorum ordo nitidè stabilitur.

Canone 19. edicitur accusandum esse Episcopum apud Prælatum seu Metropolitanum Provinciæ, ut causa nempe in Synodo Provinciæ agitata proponatur: *quisquis Episcoporum accusatur, ad Prælatum Provinciæ ipsius causam deferat accusator.*

Quòd si Concilium Provinciæ haberi statim non posset; nec universalis, quod singulis annis habebatur, tempus adhuc adesset, accusatus Episcopus à Collegis duodecim judicandus erat, ne in crimine remaneret: sic enim jubet Canon 12. *si quis Episcopus, quod non optamus, in reatum aliquem incurrerit, & fuerit ei nimia necessitas, non posse plurimos*

congregare; ne in crimine remaneat, à duodecim Episcopis, & Presbyter à sex Episcopis cum suo proprio Episcopo audiatur, & Diaconus à tribus. Canon iste decimus est Concilii 2. Carthag. idem verò statutum est Can. 11. Concil. Carthag. 1.

Postquam à duodecim collegis primò judicatus erat Episcopus; poterat, si lubebat, appellare ad majus Concilium sine injuria primorum suorum judicum: si verò ipse judices elegisset, quanquam fortè numero pauciores fuissent quàm duodecim, ab eorum judicio appellare omnino non poterat. Ita fert Canon 15. codicis Africani: *hoc etiam placuit, ut à quibuscunque judiciis Ecclesiasticis ad alios judices Ecclesiasticos, ubi est major authoritas, fuerit provocatum, non eis obsit quorum fuerit soluta sententia, si convinci non potuerint, vel inimico animo judicasse, vel aliqua cupiditate aut gratiâ depravati. Sane si ex consensu partium electi fuerint judices, etiam à pauciore numero, quàm constitutum est, non liceat provocari.*

Lex ista posterior de judicibus electis repetitur Canonibus 96. & 122. Ac si quis dicat Canones istos intelligendos esse de Clericis, minimè verò de Episcopis, consulat iste Canonem 100. in quo Maurentius Episcopus Germaniæ novæ, qui in Provincia sua accusatus fuerat apud Xantippum Primate, cum in plenario Concilio non apparerent accusatores, petiit ipse judices: *Maurentius Episcopus dixit, judices peto Sanctum senem Xantippum, Sanctum Augustinum, Florentium, Theasium, Sanfutium,*

T iij

Secundum, & Possidium, hoc decerni mihi jubeatis. Sanctum Concilium concessit iudices postularos: reliquos autem iudices ad complendum numerum necessarios, eligentibus ipsis senioribus à nova Germania senex Xantippus curavit decernere.

Tandem contingebat sæpè ut graviore Episcoporum causa in Provinciis agitata à generali Africæ Concilio finirentur, uti probant exempla longè plurima quæ legere est in Canonibus Ecclesiæ Africanæ. Ita Canone 65. conjurant Patres omnes in Equitium Episcopum qui damnatus ante jam fuerat. Ita Canone 77. Cresconius Villa-Regensis Episcopus per Primate suum admonendus dicitur, *ut proximo universali Concilio Africano suam presentiam non differat exhibere.* Ita Canone 87. Quod-vult-deus Centuriensis Episcopus, dum accusator in Concilio compareat, excommunicatus declaratur; post ventilatam causam, si res ita postulet, è Sede deiciendus. Ita Canone 88. Maximianus Episcopus Bagaïensis planè deponitur. Ita demum Canone 97. Primolus Thiganensis requisitus est, ut in Concilio plenario judicaretur.

In hac tota judiciorum Africanorum ordinatione mentio nulla fit appellationum ad Romanam Sedem. Quin potius Canone 28. appellationes ejusmodi districte sic vetantur: *Item placuit, ut Presbyteri, Diaconi, vel ceteri inferiores Clerici, in causis quas habuerint, si de judiciis Episcoporum suorum questi fuerint, vicini Episcopi eos cum consensu sui Episcopi audiant, & inter eos desinant adhibiti ab eis*

Episcopi: quòd si ab eis provocandum putaverint, non provocent ad Transmarina judicia, sed ad Primates suarum Provinciarum, aut ad universale Concilium, SICUT ET DE EPISCOPIS SÆPE CONSTITUTUM EST: ad Transmarina autem qui putaverit appellandum, à nullo intra Africam ad communionem suscipiatur.

XIII. Attamen Vandalis in Africam irrumpentibus Ecclesia Africana una cum libertate veterem quoque disciplinam amisit: sensimque deinceps Romani Pontifices appellationes ex Africa ad se pertraxerunt. Patet id quidem ex Epistola Sancti Leonis 87. quæ est ad Episcopos Africanos per Mauritaniam Cæsariensem constitutos. In eâ enim cætera inter, quæ Sanctus Leo Afris imperat, Lupicinum Episcopum, qui ad Sedem Apostolicam provocaverat, rursus audiri jubet: queriturque quòd, appellatione pendente, alter in ipsius locum suffectus esset: *Causam quoque Lupicini Episcopi illic jubemus audiri: cui multum & sæpius postulanti communionem hac ratione reddidimus: Quoniam cum ad nostrum iudicium provocasset, immerito eum, pendente negotio, à communionem videbamus fuisse suspensum. Adjectum etiam illud est, quòd huic temerè superordinatus esse cognoscitur, qui non debuit ordinari, antequam Lupicinus in presenti positus, aut confutatus, aut certè confessus iusta posset subjacere sententiæ, ut vacantem locum, quemadmodum disciplina Ecclesiastica exigit, is qui consecratur exciperet. Ecclesiastica illa disciplina quam laudat Leo alia non est à Sardicensi, ut liquet; cui tandem obsecutam esse Africam eò*

verisimilius est, quòd Sardicenses Canones insertos deinceps videamus tum in Ferrandi Carthaginensis Diaconi Breviario, tum in collectione seu concordia Canonum à Cresconio Episcopo Africano adornata.

Operæ prærium fuit pauca hæc referre de regulis & moribus Ecclesiæ Africanæ, quia ipsius Canones Ecclesiæ Romanæ Codici etiam inserti sunt, eorumque non paucos Ecclesia nostra Gallicana in moribus suis componendis imitata est.

~~~~~

ARTICULUS VIII.

Quo jure quæve autoritate Episcopi graviorum criminum rei dejecti sunt in Galliis ad usque tempora Caroli Magni?

ES ut evadat clarior inquirere oportet primò quod genus legum ea temporis intercapedine viguerit apud Gallos de Episcoporum judiciis. Tum facta ipsa seu singula Episcoporum judicia expendenda erunt.

§. I.

Quod genus legum valuit apud Gallos de Episcoporum judiciis ad usque Carolum Magnum?

SYNOPSIS.

I. **D**UBITANDI locus nullus est quin ante Concilium Sardicense eadem ratio in Galliis viguerit deponendorum Episcoporum, quæ in ceteris Ecclesiæ partibus.

II. Contrarium

- II. *Contrarium non suadet Cypriani locus de Martino Arelatensi.*
- III. *Ut confirmat Euphrate depositio facta in Concilio Agripinensi.*
- IV. *Quod Concilium etsi Nationale fuerit, nihil inde immittitur Provincialium Synodorum autoritas.*
- V. *Neque etiam statim inde consequitur licere idem Summo Pontifici in Episcoporum iudiciis, quod Nationali Concilio.*
- VI. *Quo tempore lex Sardicensis vigere ceperit in Galliis neque assequi promptum est, neque sollicitius inquirendum.*
- VII. *Certum tamen est ante tempora Caroli Magni non usos fuisse Gallos solo antiquo Ecclesie Orientalis Codice, qui in Concilio Chalcedonensi laudatus est.*
- VIII. *Licet revera prima illa Ecclesie Gallicane etate priorum Conciliorum Canones ex quibus constat ejusmodi codex in Galliis valuerint.*
- IX. *Fuerintque etiam in seriem redacti, aptatique ad usum Galliarum.*
- X. *Verum ante tempora Caroli Magni fuerunt & alii Canones in usu apud Gallos, puta cum Africani, tum Sardicenses.*
- XI. *Et sanè Innocentius I. legem Sardicensem de iudiciis Episcoporum Gallis intimaverat in Epistola ad Victricium Rothomagensem.*

I. **UBITANDI** locus nullus est quin ante Concilium Sardicense eadem in Galliis ratio deponendorum Episcoporum fuerit, quæ in cæteris Ecclesie partibus. Et enim cum Ecclesie Gallicanæ à viris Apostolicis institutæ essent, eam dubio procul iudiciorum Ecclesiasticorum formam acceperant, quæ in cæteris Ecclesiis celebrabatur: atque adeo in Synodis

Provinciarum Episcopos judicabant Galli, uti ab aliis gentibus fuisse usurpatum prænotavimus. Jam verò cum Nicænum Concilium Ecclesiastica omnia negotia Provinciarum Synodis disertissima lege commisisset, hæc lex dubio procul non minus valuit apud Gallos quàm apud cæteras gentes: nisi fortè quis dicat Ecclesias Gallicanas minùs observantes fuisse Concilii illius primi Oecumenici; cum tamen omnes ferè Nicænos Canones in Synodis Galliarum descriptos videamus.

II. Mirum est à novitio scriptore qui Gallo-Romanensem se nuper prædicabat, recantatum esse Cypriani locum de Martino Arelatenſi: quasi verò inde conficiatur Episcopos primis illis temporibus depositos esse in Gallia non à Synodis quidem Provincialibus, ut ferebat communis Ecclesiarum omnium lex & consuetudo, sed Romani unius Pontificis nutu atque autoritate.

Mitto quidem inpræſentiarum Epistolam hanc S. Cypriani suspicione laborare apud Launoium: quanquam enim sit ille, ut fama est, nasutus & sagax; ejus tamen conjecturis ea de re hætenùs non cessi. Verùm, stante Epistolæ veritate, quàm longè aberrent qui sic enorme aliquid ex ipsa inferre tentant, vel una gestæ rei explicatio palàm faciet.

Martianus ille Arelatenſis Novatiano se adjunxerat, ejusque secutus crudelitatem, Deiservis pœnitentibus ac dolentibus pacem negabat: neque id modò, sed spretis Episcopis Catholicis ab eorum

communione recessisse se impudenter gloriabatur. Quæ agendi ratio cum ingens damnum ingensque scandalum crearet Ecclesiis Gallicanis, Faustinus Episcopus Lugdunensis de hominis audacia & impietate scripsit non semel cum ad Cyprianum, tum ad Stephanum, uti nempe contra communem hostem, qui cum duce suo Novatiano jam proscriptus erat, concurrerent. Cyprianus ad Ecclesiæ defensionem semper paratissimus scribit ad Stephanum, hortaturque illum uti ne ferat Martianum Episcoporum collegio diutius insultare: *dirigantur, inquit, in Provinciam, & ad plebem Arelatæ consistentem à te litteræ, quibus absente Martiano alius in locum ejus substituatur.* Ex his verbis contendit scriptor Novitius Martianum Stephani unius auctoritate ac litteris judicatum fuisse ac dejectum. Verum certè quam immeritò: Cyprianus enim his verbis Stephanum nequaquam hortatur ut judicium ferat contra Martianum, sed ut judicii contra ipsum lati executionem velit procurare: *quando ipse jam ab universis Sacerdotibus judicatus erat, ut in eadem Epistola scribit Cyprianus.* Et verò si actum fuisset de Martiani causa examinanda vel judicanda; quare Faustinus ad Cyprianum semel atque iterum scripsisset? numquid enim ejus causæ cognitio ad Episcopum Carthaginensem deferenda fuisset, siquidem jurisdictionis erat Romani Pontificis? Scripsit itaque Faustinus ad Cyprianum simul & ad Stephanum: tum ut ne communicarent cum hæretico perverso, tum ut junctis viribus rapacem

lupum à Christi arcerent ovili : atque id quidem Cyprianus insinuat eadem in Epistola. Idcirco enim, inquit, *frater carissime, copiosum corpus est Sacerdotum concordie mutue glutino atque unitatis vincula copulatum, ut si quis ex collegio nostro haresim facere, & gregem Christi lacerare & vastare tentaverit, subveniant ceteri, & quasi Pastores utiles & misericordes, oves Dominicas in gregem colligant.*

Stephanum verò excitat Cyprianus ut in Martianum sæviat, non modò quia fidei cura ad Primariam Sedem inprimis attinet; sed quia Martianus ab universis Sacerdotibus & speciatim à Cornelio & Lucio Stephani decessoribus cum Novatiano damnatus jam fuerat. *Servandus est enim,* inquit Cyprianus ad Stephanum, *antecessorum nostrorum Beatorum Martyrum Cornelii & Lucii honor gloriosus; quorum memoriam cum nos honoremus, multo magis tu, Frater carissime, honorificare, & servare gravitate & auctoritate tua debes, qui vicarius & successor eorum factus es.*

Definat itaque Gallo-Romanensis scriptor Cypriani mentem corrumpere : quasi verò Stephano significaverit Martianum ut potè Episcopum ab ipso uno dejici debuisse : cum è contrario Cyprianus ne passus sit quidem Episcopos in Provinciis depositos ad Romanam Sedem confugere, ut in paragrapho superiori ostendimus.

III. Neque id certè magis conveniebat in mores Gallicanos : nam Euphratam Colonia Agrippinæ Episcopum anno 346. exauctoratum legimus in

Concilio Agrippinensi : ubi quidem Julius neque per se neque per legatum quemquam adfuit ; sed à solis Episcopis Gallicanis in Euphratam tanquam hæreticum , qui nempe Christum Deum esse inficiabatur , sententia prolata est.

IV. Observatum hîc velim Concilium illud Agrippinense in quo Euphratas dejectus est , compositum fuisse ex Episcopis diversarum Provinciarum : præter enim Synodos Provinciales quæ tum ex consuetudine , tum ex Patrum Nicænorum decreto habebantur , pleniora in Galliis Concilia habita sunt , cum ante , tum post Romani ruinam imperii , quoties insolentia quædam difficilioraque negotia sive circa fidem , sive circa disciplinam incidebant. Convocabantur autem illa vel mutuo Episcoporum consensu , vel autoritate , aut cum venia saltem eorum Principum seu Regum quorum in ditione celebranda erant.

In his porro Conciliis amplioribus , ferè ut in Conciliis Africæ plenariis , non communia modò ac difficiliora negotia tractabantur ; verùm & Episcopi , si qui fortè in Ecclesia turbas excitarent , vel grandius aliquod crimen admisissent , communi iudicio deiciebantur.

Neque tamen est quod arguat inde nuperus declamator Episcoporum deponendorum facultatem ex lege ordinaria non fuisse penès Synodos Provinciales Galliarum : Quemadmodum enim tum in Oriente tum in Africa pleniora Concilia , etsi ob graviores causas Episcopos deiciebant sæpè ,

ordinariam idcirco Provincialium Synodorum jurisdictionem non tollebant: ita profectò integra nihil minùs Provincialium Synodorum jurisdictioni vis fuit in Galliis, tametsi Episcopi in amplioribus Conciliis dejecti quandoque videantur.

V. Non est etiam quòd scriptor idem altero paralogismo nimium sibi abblandiatur, quem nempe sic proponit. Pleniora seu Nationalia Concilia Episcopos dejecere sæpiùs in Galliis, quia superiora sunt Provincialibus Conciliis; quibus quidem Episcoporum dejectio Canonibus vulgò tribuitur: at Summus Pontifex superior est Conciliis tum Provincialibus, tum etiam Nationalibus; itaque ut Nationale Concilium, ita & ipse graviores Episcoporum causas cognoscere poterit, si libuerit.

Claudicat omni ex parte argumentum istud, quod ut Achillem tamen jactat neothericus.

Primò enim falsum est Concilia Nationalia Episcoporum causas quæ Provincialibus Conciliis attributæ sunt ideo cognoscere, quia superiora sunt illa Provincialibus: sed potiùs quia illæ ipsæ rationes quibus antiqui Patres moti sunt ut graviores Episcoporum causas Provincialibus Conciliis tribuerent, valent quoque pro Nationalibus: nam ibi quoque accusatores ac testes interesse facile possunt: adsunt ibi quoque iudices qui non Canones modo, sed & Patrios mores legesque veluti municipales callent: sed ne ibi quoque desunt iudices ordinarii, puta Comprovinciales; immo & Episcopi vicinarum Provinciarum qui adsunt pro

ordinariis etiam iudicibus haberi uterunque possunt: Siquidem jubent Canones è vicinis Provinciis vocari Episcopos, si vel divisi sint Provinciales, vel duodecim Episcoporum numerum non compleant. Rectè igitur pleniora Concilia Episcopos judicant, non eo quidem nomine quòd superiora sint Provincialibus, sed quia Canonum sententia pro eis quoque militat: cum è contrario eorum vis omnis everteretur si Papa unus primam causarum Episcopaliurn cognitionem susciperet. Perinde itaque erit nobis sive in Conciliis Nationalibus sive in Provincialibus dejecti sint Episcopi Gallicani, si modò ipsorum causæ absque delegatione Summi Pontificis tractatæ sint.

Secundò falsum est quoque id statim superiori licere quod inferior aliquis potest: nam ut inferioribus ita & Superioribus iudicibus limites quidam positi sunt. Ac ne recedamus à jurisdictionibus Ecclesiasticis quibus de agitur: Episcopus verbi gratia Clericorum suorum causas cognoscit in prima instantia, Metropolitanus verò & Primates cognoscere illas non possunt, nisi per appellationem. Episcopus item Vicarios generales, Officialesque instituit in sua Diocesi; id vero non Metropolitanus, non Primas, at ne Papa quidem potest. Quanquam igitur superior sit Papa Conciliis Provincialibus, non statim eò consequitur posse illum causarum Episcopaliurn cognitionem primam arripere, quòd Conciliis Provincialibus isthæc permittatur: satis est enim ad Superiorem ejus

dignitatem, si Episcoporum judicia retractare tunc possit cum ad Apostolicam Sedem fortè deferuntur, sive per simplicem relationem id fiat, sive per veram appellationem, ut à Synodo Sardicensi videtur constitutum.

VI. Non inquiram hîc diligentius à quo præcisè tempore lex Sardicensis quæ anno 347. edita est, vigere cæperit in Ecclesiis Gallicanis: id enim assequi præcisè nec promptum forsitan esset, nec mihi curæ debet esse ultrà modum. Nam ocyùs tardiusve in Galliis obtinuerint Canones Sardicenses perinde mihi est, si modò graviores Episcoporum causæ cum aliis Ecclesiæ negotiis agitatae sint in Synodis Provincialibus, uti à Concilio Nicæno imperatum erat: Certum est autem sanctionem hanc Nicænam Sardicensi lege, tametsi statim obtinuerit ut lata est, everfam non fuisse.

VII. Dicam tamen assentiri me non posse illis qui Ecclesiam Gallicanam docent usam fuisse solo illo antiquo Codice qui in Concilio Chalcedonensi laudatus est, ad usque tempora Caroli Magni; cui quidem Romanus Codex ab Adriano Papa traditus est, quemadmodum à Dionysio Exiguo fuerat concinnatus. Nam ex ea opinione videtur sequi disciplinam Sardicensem, utpote quæ antiquo illo Ecclesiæ Codice non continebatur, nec receptam, nec usitatam fuisse in Galliis ante Carolum Magnum: quod utique à veritate longissimè abhorret, ut ex iis fiet palam quæ subjungentur.

VIII. Fateor quidem, neque id negare quisquam potest

potest, in prima illa ætate Ecclesiæ Gallicanæ Canones viguisse apud Gallos priorum Conciliorum, è quibus antiquus Ecclesiæ Orientalis codex, quem & nonnulli Ecclesiæ universæ codicem appellant, erat compositus; putà Nicæni Concilii, Ancyran, Neocæsariensis, Gangrensis, Antiocheni, Laodicensis, & Constantinopolitani primi: quibus etiam Ephesinum deinceps & Chalcedonense addita sunt. Nam in prioribus Conciliis Gallicanis laudantur passim & renovantur Canones primorum illorum Conciliorum, sæpissimè verò Nicæni Concilii, cuius quidem autoritas ad rem facit magis quam tractamus.

Sic verbi gratià in Concilio Valentino primo, Can. 3. Nicænus Canon renovatur de his qui post Baptismum fortè lapsi sunt.

In Concilio Regensi, Can. 3. laudatur Nicænus Canon de recipiendis in Ecclesiam hæreticis: Can. autem 8. commendatur lex Nicæna de Synodis bis in anno convocandis.

In Concilio Arelatenfi 2. Canones 3. 5. 7. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. totidem leges Nicænas renovant, ac referunt.

In Concilio Agathensi multi quoque Conciliorum antiquorum Canones renovantur, ut Can. 10. renovatur lex Nicæna de fœminis extraneis à Clericorum domibus abigendis: Canone autem 49. Ancyranus Canon relegitur de rebus Ecclesiæ non distrahendis.

In Concilio Aurelianensi primo, Canonibus 14.

& 15. generatim laudantur antiqui Canones, simulque renovantur Ancyrani de oblationibus neque accipiendis neque distribuendis præter conscientiam Episcopi: Can. 18. Neocæsariensis lex receditur quæ vetat ne frater fratris uxorem ducat: Canone 19. renovatur constitutio Chalcedonenfis quæ Monachos & Abbates Episcopis subjicit.

In Concilio Epaonensi, Can. 31. Canones acceptantur Ancyranæ Synodi de pœnitentia homicidarum.

In cæteris denique Conciliis Gallicanis quæ Carolum Magnum antecesserunt nihil familiarius est, quàm antiquos Canones laudari passim & recenferi. Quæ quidem omnia dubitare non sinunt, quin illis temporibus in Galliis viguerint; immo & magno in prætio habita sint Concilia illa prima, è quibus antiquus Codex componebatur.

IX. Neque etiam diffitebor quin Conciliorum illorum Canones in seriem redacti sint, ex eisque Galli ad Ecclesiarum suarum usum Codicem aptaverint: nam & id quoque suadere videtur famosus locus Gregorii Turon. lib. 5. cap. 18. ubi Rex Chilpericus in causa Prætextati transmisisse dicitur *librum Canonum, in quo erat quaternio novus adnexos habens Canones quasi Apostolicos, continentes hæc: Episcopus in homicidio, adulterio, & perjurio deprehensus, à Sacerdotio divellatur.* Id etiam suadet loquendi ea ratio quæ Mappinus Archiepiscopus Remensis utitur in Epistola quadam ad Nicætium Trevirensis: *licet, inquit, nihil novi vos de his*

rebus invenire cognoscimus, quod Prisca Patrum solertia non potuit reperire; tamen absurdum esse videtur, ut à nobis recipiantur, qui à vobis secundum SERIEM CANONUM Ecclesiastica severitate abdicantur. Hæc enim forma dicendi, SERIES CANONUM, codicem seu collectionem indicare videtur, juxta Græcorum loquendi morem, qui in citandis Canonibus meminerunt sæpe *ἡ σειράς* & *ἐκδοχάς* id est Canonum seriei & consequentiæ.

X. Verum insuper contendo, præter Canones primorum Conciliorum Orientalium qui continebantur in antiquo Ecclesiæ Codice, alios etiam in Galliis ante Carolum Magnum usitatos fuisse, qui deinceps à Dionysio Exiguo priscis illis adjecti sunt, putà cum Africanos, tum Sardicenses.

De Africanis luculenta extat probatio in Concilio secundo Matisconensi Can. 6. ubi sic legitur: *Item decernimus ut nullus Presbyter confertus cibo, aut crapulatus vino, sacrificia contrectare, aut missas privatis festisque diebus concelebrare præsumat. Injustum est enim, ut spiritali alimento corporale præponatur: sed si quis hoc attentare curaverit, dignitatem amittat honoris. JAM ENIM DE TALI CAUSA ET IN CONCILIIIS AFRICANIS DEFINITUM EST. Quam definitionem nostro quoque dignum duximus sociare decreto.*

De Sardicensibus extat quoque probatio tum in Concilii Turonensis 1. Can. 9. ubi Sardicensis Concilii Canones 18. & 19. renovantur de Clericis alienis minimè vel sollicitandis vel promovendis:

X ij

tum in Canone 31. Aurelianensis 1. quo juxta Canonem 15. Sardicensem jubetur Episcopus die Dominica Ecclesie adesse cui fuerit proximus.

Quod si Sardicensis disciplina quoad aliqua capita valuit apud Gallos ante Carolum Magnum; quidni &, quoad appellationes valuisse ibidem, asseramus? maximè verò cum Episcopi Romani occasionem nullam omiserint ejus, ut cæteris Ecclesiis, ita & Gallicanis intimandæ.

Nam Innocentius I. cum de certis Capitulis rogatus esset à Victorio Episcopo Rothomagensi, ad singula egregiè reposuit: de judiciis vero Ecclesiasticis (quod quidem consultationis unum erat caput) sic habet. *Si quæ autem causæ vel contentiones inter Clericos tam Superioris Ordinis, quam etiam inferioris, fuerint exortæ, ut secundum Synodum Nicenam congregatis ejusdem Provinciæ Episcopis jurgium terminetur. Nec alicui liceat, sine præjudicio tamen Romanæ Ecclesiæ, cui in omnibus causis debet reverentia custodiri, relictis his Sacerdotibus qui in eadem Provincia Dei Ecclesiam nutu divino gubernant, ad alias convolare Provincias. Quod si quis fortè præsumpserit; ab officio Clericatus summotus, velut injuriarum reus ab omnibus judicetur. Si quæ autem Majores Causæ in medium fuerint devolutæ, ad Sedem Apostolicam, sicut Synodus statuit, post Episcopale judicium, referantur.* In priori responsionis hujus parte causas quidem Clericorum tam Superioris quam inferioris ordinis terminari vult Innocentius in Synodis Provinciarum, juxta Concilii Nicani placitum,

quod & ab ipso ibi laudatur : sed neque in posteriori parte Sardicenses Canones de liberis ad Apostolicam Sedem appellationibus prætermisit. *Si autem*, inquit, *Majores Causæ in medium fuerint devolutæ, ad Sedem Apostolicam, sicut Synodus statuit, post Episcopale judicium referantur*, Synodus enim quæ commemoratur ab Innocentio alia non est à Sardicensi, ut alibi monstravimus.

Jam verò cum Ecclesia Gallicana obsequentissima fuerit semper Apostolicæ Sedi; quorsum quæso Sardicensem de appellationibus disciplinam rejecisset ? Quæ cum Apostolicæ Sedi grata esset & honorifica; leges tamen à Sanctis Patribus, Nicænisque præsertim, de judiciis Ecclesiasticis latas non evertibat. Cum enim Sardicensis disciplina Episcopis Provinciæ primam causarum graviorum cognitionem non relinquit modò, sed & earum retractationem tribuat, si fortè ad Romanam Sedem fuerit appellatum; certè nec istis magnam injuriam affert, nec antiquo juri antiquivæ Canonibus magnum detrimentum.

Hoc itaque veluti certum jam constituatur, Episcopos in Galliis ante Carolum Magnum judicatos esse tum secundum Canones Nicæni Concilii aliorumque Conciliorum qui in antiquo Ecclesiæ Codice continebantur, tum etiam deinceps secundum Sardicenses leges; si fortè damnatis Episcopis appellare placuerit.

§. II.

Insigniora Episcoporum judicia recensentur ad usque tempora Caroli Magni ?

SYNOPSIS.

- I. **P**AULINUS Treverensis, Saturninus Arelatensis, Instantius Priscilianista in Synodis Episcoporum judicati.
- II. Proculi Massiliensis depositio expenditur, agiturque de Urse & Tuentii negotio.
- III. Maximi Valentine civitatis Episcopi judicium refertur, explicaturque Epistola Cælestini tum de causa Massiliensis Episcopi, tum de Daniele.
- IV. Armentarius in Consilio Regensi: Chelidonius in Arelatensi dejicitur.
- V. Chelidonii appellationem ad Leonem Romanū Pontificem egerimē tulit Hilarius Arelatensis, in quem & Leo tantisper exarsit.
- IV. Leoni roganti adjunxit se Valentinianus Imperator, edictumque emisit, & præter Leonis ipsius voluntatem, & contra Sardicensem regulam; quod idē edictum Gallos non ligavit.
- VII. Non plus roboris habuit altera Lex à Gratiano lata, quæ, ut summum, temporanea est.
- VIII. Hilarus Papa in negotio Hermetis Synodorum auctoritatem in Episcopis judicandis confirmat: ut & in coerenda Mamerti Viennensis audacia.
- IX. Eandem auctoritatem comprobat Joannes II, in contumeliosi causa: nec Agapetus ejus successor alia in mente fuit.
- X. Vigilius Papa Auxanio Arelatensi vices suas delegans, Episcoporum negotia jubet in Conciliis judicari.

- XI. Summi Pontifices, vices suas precipuis quibusdam Episcopis delegando, Provinciarum & Metropolitanorum jura minime inverterunt, sed potius confirmarunt.
- XII. Neque aliis conditionibus Galli Episcoporum Romanorum Vicarios recipere.
- XIII. Saffaracus Parisiensis, & Emerius Santonensis in Synodis Episcoporum deponuntur.
- XIV. Anno 567. in Concilio Lugdunensi sancitur Lex de Episcopis in Synodis judicandis.
- XV. In eodem concilio Salonius Ebredunensis & Sagittarius Vapingensis, ac rursus in Concilio Cabilonensi deponuntur.
- XVI. Promotus in Concilio Parisensi dejicitur, suggerente Pappolo Carnotensi.
- XVII. Tenor suggestionis Pappoli refertur, ut & constitutio Synodi ad Ægidium Remensem directa: ex quibus patet quæ fuerit tum temporis ratio Episcopatum judiciorum apud Gallos.
- XVIII. Prætextatus Rothomagensis in concilio Parisensi accusatur & dejicitur, quanquam immerito, si audiatur Gregorius Turonensis, qui & ipse in Synodo apud Brennacum a Leudaste quodam quasi reus delatus est.
- XIX. Ægidius Remensis in concilio Metensi, & Desiderius Viennensis in Concilio Cabilonensi exauكتورantur.
- XX. Quoniam hæc posteriora facta, Gregorii Magni ætate contigerunt, expenditur quæ mens fuerit summi illius Pontificis de judiciis Episcoporum; quæ cerre à moribus Gallicanis aliena non fuit.
- XXI. Agapius & Bobo dejiciuntur in Concilio Matisconensi: plures Episcopi ac nominatim Dido in Concilio apud villam Regiam: Aldebertus & Clemens à Bonifacio vices gerente Zacharia & Episcopis Gallicanis.
- XXII. Ex his factis constat Episcopos hætenus depositos fuisse in Synodis apud Gallos; neque huic judiciorum formæ à summis Pontificibus reclamatum.

I. **H**ACTENUS de jure differui, quo in Episcoporum judiciis Ecclesia Gallicana usa est, ad usque tempora Caroli Magni Imperatoris. Jam facta enarranda sunt, clarioraque depositionum exempla proferenda, quibus jus istud ampliùs illustretur. Quòd si eorum aliqua à stabilità regulà, hoc est, à legibus tam Nicænis quam Sardicensibus deflectere videbuntur; eo uno nomine suspecta mihi erunt, propiùsque adeò exploranda.

Sulpitius Severus l. 2. Historiæ Sacræ Paulinum Treverensem narrat in Concilio quodam Arelatensi proscriptum fuisse odiis & factione Ariarum. Quod Ariarum scelus damnandum est quidem: at spectanda hîc modò judicii forma, eò quidem legitima, quòd in Episcoporum Synodo Paulinus dejectus est.

Anno 362. Saturnius Arelatensis Ariarum fautor in Concilio Parisiensi exauctoratus est, ut fidem facit Epistola Synodica Episcoporum Gallicanorum ad Episcopos Orientales, in qua sub finem hæc leguntur. *A quo id est à Sacerdotis nomine, etiam Saturninum, qui statutis salubribus impiissimè contradixit, secundum Fratrum nostrorum geminas jam litteras, excommunicatum ab omnibus Gallicanis Episcopis charitas vestra cognoscat: quem & vetera, dissimulata jam diu licet crimina, & cætera edita Epistolis suis novæ temeritatis irreligiositas indignum Episcopi nomine esse fecerunt.*

Anno 385. Instantius Priscillianista in Concilio Burdigalensi

Burdigalensi indignus Episcopatu pronuntiatus est, ut ipsa Sulpitii verba usurpem : qui dum hujus Concilii meminit, refert quoque Prisciliani facinus audax, qui, ne ab Episcopis audiretur, ad Principem provocavit, ut ante jam notavimus.

II. Qui Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus invident, Proculi Massiliensis depositionem jactant hîc ambitiosius, utpote quæ non à Synodo Provinciæ, sed à Zozimo Papa olim decreta est.

Tametsi ejusmodi factum extra ordinem videatur, Catholicæ tamen legi nequaquam præjudicat, potiusque hanc ob rem laudandus est Zozimus, quàm incusandus. Scilicet enim Proculus contra Episcopi Arelatensis privilegia nescio quam sibi Metropolitani prærogativam in Provincia tribuebat : Qua de re cum expositulatio facta esset Synodo Taurinensi, quæ Gallicanorum Episcoporum rogatu ad sedandas controversias haud absimiles convocata erat, asserta est Proculo prærogativa illa pro reverentiâ personæ ipsius, & quamdiu viveret. Ita enim habet Concilii Taurinensis Canon 1. *Nam cum primum omnium vir Sanctus Proculus Massiliensis Episcopus civitatis se tanquam Metropolitanum Ecclesiis, quæ in secunda Provincia Narbonensi positæ videbantur, diceret præesse debere, atque per se ordinationes in memorata Provincia summorum fieri Sacerdotum : siquidem assereret easdem Ecclesias vel suas Parochias fuisse, vel Episcopos à se in eisdem Ecclesiis ordinatos ; & è diverso ejusdem regionis Episcopi aliud defensarent, ac sibi alterius Provinciæ Sacerdotem præesse*

non debere contenderent: id iudicatum est à Sancta Synodo contemplatione pacis atque concordie, ut non tam civitati ejus, quæ in altera Provincia sita est, cujus magnitudinem penitus nesciremus, quam ipsi potissimum deferretur, ut tanquam pater filiis honore Primatus adisteret: dignum enim visum est, ut quamvis unitate Provinciæ minimè tenerentur, constringerentur tamen pietatis affectu. Hæc igitur ipsi tantum in vita ejusdem forma servabitur, ut in Ecclesiis Provinciæ secundæ Narbonensis, quas vel suas Parochias, vel suos discipulos fuisse ordinatos constiterit, Primatus habeat dignitatem. Illud quoque à partibus sit observandum, quod licet ex superfluo, non tamen inutiliter commoneatur, ut ipse Sanctus Proculus, tanquam pius pater, Consacerdotes suos honoret ut filios; & memoratæ Provinciæ Sacerdotes, tanquam boni filii, eundem habeant ut parentem, & invicem sibi exhibeant charitatis affectum, impleto hoc quod ait Beatus Apostolus, honore mutuo prævenientes, non alta sapientes, sed humilibus consentientes.

Hoc decretum non admodum placuit Episcopo Arelatenfi, cujus è potestate Provincia secunda Narbonensis ad tempus subducebatur. Quare confugit ille ad Apostolicam Sedem, questusque est de injuria facta Ecclesiæ tum suæ, tum etiam Romanæ; à qua nempe Arelatenfis Ecclesia privilegia accepisse gloriabatur. Petitionis ejus æquitatem statim intellexit Zozimus, improbatâque Taurinensi constitutione, Proculum inhibuit, ne immisceret se ultrà faciendis ordinationibus,

inobedientemque de Sede deturbavit.

Rectè id quidem, quia ordinariæ viæ non restabant, quibus alioqui Proculus in ordinem redigendus fuisset. Non à Metropolitano quidem coerceri poterat, siquidem Arelatensem Episcopum ampliùs non agnoscebat; non ab Episcopis Provinciæ secundæ Narbonensis, utpote cum eorum aliqui ipsi devincti erant, quos nempe ordinaverat: alii verò Taurinensi Canone utcunque vetabantur, qui Proculum ipsis præfecerat. Ne itaque malum grassaretur latius, opportunè accessit Romanæ Sedis auctoritas; cujus quidem est extraordinariis ejusmodi casibus, ratione dignitatis quâ Ecclesiis aliis antecedit, providere.

Non magis contra legem facit, immo ne ad rem quidem pertinet, quod opponitur de duobus aliis Episcopis, putà de Urso & Tuentio qui ab eodem Zozimo depositi dicuntur, quòd à Proculo illo Massiliensi illicitè ordinati essent. Præterquàm quòd enim eadem recurrit ratio quæ modò urgebatur, non tam depositionis profert sententiam Zozimus contra Ursum & Tuentium, quam declarat eos non esse Episcopos, quia in eorum ordinatione Canones multis modis violati fuerant: nam sententiâ jam affecti erant antequam ordinerentur in Episcopos: prætermisus fuerat Metropolitanus, immo & prætermissi Provinciales Episcopi: territorium alienum usurpatum erat: non servata erat diei sollemnitas: proscriptus denique Episcopus, putà Lazarus, in consortium illicitæ

Y ij

ordinationis adscitus erat. Isthæc enim omnia Zozimus ipse recenset in Epistola quam ea de re scripsit ad Episcopos Africa, Gallia & Hispania, ne scilicet Ursum ac Tuentium pro Episcopis haberent, aut cum illis fortè communicarent. Ibi verò de depositione propriè non agitur, sed illicitam ordinationem declarat Zozimus, in eoque Canonum assertorem se præstat, qualem esse illum jubet Primariæ ratio dignitatis.

Non itaque contra jus fasque Causarum Episcopaliū cognitionem primam usurpavit Zozimus in ejusmodi negotiis: Verùm id potius fecit, quod, mediis ordinariis deficientibus, exigebat necessitas: intelligebat enim, rebus ex ordine currentibus, judicandos esse Episcopos in Synodis Provincialium: ac revera unas ipse appellationes Apostolicæ Sedi vindicavit in commonitorio illo celeberrimo, quod per Faustinum misit ad Ecclesias Africanas.

III. Ad annum 419. Maximus Valentina civitatis Episcopus ab Ecclesiæ suæ Clericis accusatus est variis criminibus, inprimisque quòd Manichæorum hæresim sequebatur. Vaser homo judicia sæpius effugerat, tum Comprovincialium suorum, tum Summorum etiam Pontificum, ad quos nempe ipsius causa delata erat, sive quia de fide agebatur, sive ob rei contumaciam. Bonifacius tandem audaciæ, quæ in dies crescere videbatur, impatiens, Epistolam scripsit ad Episcopos Gallia, eosque ad certum tempus Synodum habere jussit in Provincia,

ubi Maximi causa ordinario more tractaretur. *Decrevimus*, inquit, *vestrum debere intra Provinciam esse judicium, & congregari Synodum ante diem calendarum Novembrium: ut, si adesse voluerit, praesens, si confidit, ad objecta respondeat: si vero adesse neglexerit, dilationem sententiae de absentia non lucretur.*

Ecce praecedere vult Bonifacius Provincialis Synodi judicium. Tum vero in Epistolae fine haec addit: *Quidquid autem vestra charitas de hac causa duxerit decernendum, cum ad nos relatum fuerit, nostra, ut condecet, necesse est autoritate firmetur.* Quibus quidem verbis alludere videtur aut ad legem Sardicensis, aut ad morem ante laudatum; juxta quem nempe ex Provinciis ad Romanam Sedem graviores causae referebantur.

Non alio modo explicanda est Epistola Caelestini ad Episcopos Provinciae Viennensis & Narbonensis: qua parte scilicet Episcopi Massiliensis causam delegare se dicit collegio Episcoporum Gallicanorum: *Massiliensis vero Ecclesiae Sacerdotem*, inquit, *qui dicitur, quod dictu nefas est, in necem fratris sui taliter gratulatus, ut huic qui ejus sanguine cruentatus advenerat, portionem cum eo habiturus occurreret, vestro eum audiendum collegio delegamus.* Perperam enim ex hoc vocabulo *delegamus* arguunt aliqui Episcopos Gallicanos pure commissarios designatos esse a Caelestino in causa illa Episcopali: cum potius imitatus sit Caelestinus decessorem suum Bonifacium, remiseritque accusatum Episcopum ad collegas: uti eorum judicium ante subiret,

Y iij

quàm ipsius causa ad Apostolicam Sedem revocaretur.

Quòd si Cælestinus idem ejusdem Epistolæ cap. 7. Danielis Episcopi causam cognitioni suæ videtur reservare: id certè ad legitimas Ecclesiæ Gallicanæ consuetudines nihil attinet. Is enim Daniel ab Oriente in Occidentem criminibus onustus patriam simul & pœnam fugiens navigaverat: dumque in Galliis, ubi improbitatem suam celat, faciliùs paulò Episcopus ordinatur, de ipsius facinoribus referunt Orientales ad Cælestinum: qui cum audivit hominem in Galliis ordinatum, ad Arelatensem Episcopum per Faustinum quemdam scripsit, quòd ad Episcopale judicium vocaretur, misitque simul acta seu instrumenta quæ ab Orientalibus acceperat. Hactenùs quidem contrarium nihil adverto quod vel contra Canones, vel contra mores libertatesque Gallicanas pugnet. Immo Cælestinus sic scribendò ad Arelatensem Episcopum, mittendoque instrumenta quæ ab Oriente ad probanda Danielis flagitia transmissa erant, exequi videtur potiùs antiquos illos Canones qui causarum ejusmodi cognitionem primam Episcopis Provincialibus attribuunt. Ista quæ dixi omnia videre est in capite 3. ejus Epistolæ; in quo monet quoque Episcopos Gallicanos, ut in eum etiam animadvertant qui Daniele illicite festinantiùsque ordinarat. Cum ergo hæc addit Cælestinus capite 7. *Daniel, ut diximus, qui accusationem Pontificali honore subterfugere posse se credidit, & ad fastigium tantum*

*accusatores suos latendo pervenit, à sanctitatis vestre
catu interim se noverit segregatum: qui se nostro ju-
dicio debet objicere, si conscientia sua novit confiden-
tiam se habere: videtur subindicare his verbis, à
sanctitatis vestre catu interim se noverit segregatum,
Danielem jam à Galliis judicatum; neque enim
meminit Cælestinus in tota sua Epistola judicii ali-
cujus à se hætenus prolatis in Daniele. Quæ verò
sequuntur: qui se nostro judicio debet objicere, si
conscientia sua novit confidentiam se habere, commo-
dè interpretabimur de secundo judicio & juxta Sar-
dicensē constitutionem, quæ damnatum in Pro-
vincia Episcopum Ecclesiæ Romanæ fores pulsare
finit, si putat se bonam causam habere. Ne verò sub-
tiliùs hæc fortè deducta videantur, condonemus
gratis agere Cælestinum de primo Danielis judicio;
quid inde contra canonicam disciplinam fiet? Quid
contra libertates Gallicanas? vir scilicet Orienta-
lis in Gallia contra Canones ordinatus ab Episco-
pis Orientis, ubi sceleribus se polluerat, accusatur
apud Cælestinum: Cælestinus veluti extra ordinem
electus judex hominem citat, jubetque venire ad
objecta responsurum: An ideo Cælestinus invasisse
dicatur Provincialium Synodorum jura? An idcir-
co dicatur causæ illius notitiam Episcopis Gallica-
nis eripuisse? id sanè sic alienum est à Cælestini
mente, ut eadem in Epistola quæ objicitur, Episco-
pos Gallicos admoneat, quò contra eum sæ-
viant qui Danielelem ordinaverat, omniaque ad dis-
ciplinæ normam festinent revocare.*

IV. Anno 439. Armentarius qui Ebreduni Episcopus ordinatus erat contra Canones, in Concilio Regensi, contradicente nemine, dejectus est: vel, si mavis, ipsius ordinatio irrita nullaue declarata est: ipse verò fratrum iudicio lubens obsecutus, Chorepiscopi munere deinceps contentus fuit.

Anno 440. Chelidonius Episcopus in Concilio Arelatenfi dejectus est, quia, ut ferebatur, viduam uxorem acceperat, præfueratque aliquando iudiciis capitalibus. Quia verò iniquè secum actum putavit Chelidonius, ad Leonem Papam se contulit, iudicii reformationem juxta Concilii Sardicensis placita petiturus.

V. Hunc tamen agendi modum, appellandi nempe à Provinciæ iudicio ad Romanum Pontificem, ægerrimè tulit Hilarius Arelatenfis, qui Chelidonii damnationi præfuerat: Quia nempe insolentior paulo visus est, neque hætenus Galli talem consuetudinem habuerant. *Quare vir Beatus*, ita enim refert qui vitam ipsius scripsit, *pedibus iter aggrediens, Romam sine equo, sine Sagmario festinus intravit. Apostolorum Martyrumque occursum peracto, Beato Leoni Papæ illico se præsentat, cum reverentia impendens obsequium, & cum humilitate deposcens, ut Ecclesiarum statum more solito ordinaret: adstruens aliquos apud Gallias publicam meritò excepisse sententiam, & in urbe sacris altaribus interesse. Rogat atque constringit, ut si suggestionem suam libenter excepit, secreto jubeat emendari: se ad officia, non ad causam venisse; protestandi ordine, non accusandi, quæ sunt acta suggerere.*

suggerere. Leo Magnus non sic facile acquievit Hilarii suggestioni, sed Chelidonii causam retractari apud se voluit : ex quo quidem incensus Hilarius durioribus paulò verbis Leonem infecutus est; ipseque inter hæc neque expectato fine iudicii, neque salutato Leone ex urbe excessit.

Hinc Leo exarsit quoque adversus Hilarium; eumque non deposuit quidem, ut scriptor nuperus propalare ausus est, *sed Viennensis Provincie, quam malè usurpaverat, potestate privavit* : quemadmodum ipse scribit Leo in Epistola ad Episcopos Provincie Viennensis.

Quod verò ad Chelidonium attinet; quia injustè accusatus hic fuerat, reipsaque innocuus visus est (*mansisset namque in illum prolata sententia, si obsectorum veritas extitisset*, ut inquit Leo) Ecclesie sue redditus est : fuitque pariter restitutus Projectus, cui ægrotanti alterum substituisse Hilarius perhibebatur.

Sua hæc iudicia significavit Leo Episcopis Provincie Viennensis Epistolâ illâ quæ jam laudata est: cum autem intelligeret vix habitura effectum apud Gallos, tum quia nondum assueti erant Galli appellationibus illis nuper invecis, tum verò maxime quòd Episcoporum Gallicanorum causas Romæ cognovisset, Valentinianum Imperatorem rogavit, uti edicto suo iudiciorum quæ tulerat executionem vellet adjuvare.

VI. Valentinianus Leoni morem gerens edictum emisit, quò, postquam aliqua præfatus est de Primatu

Z

ac dignitate Romani Pontificis, deque Hilarii Arelatensis contumaciâ, hæc instar legis profert. *Verum, ne levis saltem inter Ecclesias turba nascatur, vel in aliquo minui religionis disciplina videatur, hoc perenni sanctione decernimus, ne quid tam Episcopis Gallicanis, quam aliarum Provinciarum, contra consuetudinem veterem liceat, sine viri venerabilis Papæ urbis æternæ auctoritate tentare: sed illis omnibusque pro lege sit, quicquid sanxit, vel sanxerit Apostolica Sedis auctoritas; ita ut quisquis Episcoporum ad iudicium Romani Antistitis evocatus venire neglexerit, per moderatorem ejusdem Provincie adesse cogatur, per omnia servatis, quæ divi parentes nostri Romanæ Ecclesiæ detulerunt.*

Hac porrò constitutione plus dedit Valentinianus quàm Leo rogaverat: immo & amplius dedit quam ipse posset. Plus quidem dedit quam Leo rogaverat: aliud quippe nihil optaverat Leo, quàm ut iudicii contra Hilarium lati executio Imperatoriâ auctoritate juvaretur. Plus vero etiam indulgit quàm posset: cum enim Imperatores de rebus Ecclesiasticis condere leges non possint, nisi quæ conformes sint Canonibus, quæque ad eorum executionem tendant, fert ibi legem Valentinianus quæ Canonibus non quibusvis, sed Sardicensibus ipsis omnino contraria est. Jubent enim Sardicenses Canones Episcoporum causas agitari in Provinciis, sive quoad primam sive quoad secundam cognitionem. Imperator verò cogendos vult Episcopos, ut in urbem ab Episcopo Romano iudicandi sese

conferant. Quare mirum nihil est si Galli Canonum antiquorum usque semper observantissimi generali huic legi de petendâ Româ nusquam obsecuti sint.

VII. Non plus habet roboris lex altera quæ à Gratiano paulò ante ad relationem Concilii, tum Aquileiensis, tum Romani edita erat; quâque sic præcipit Gratianus. *Volumus autem ut quicumque iudicio Damasi, quod ille cum consilio quinque vel septem habuerit Episcoporum, vel eorum qui Catholici sunt iudicio, vel Concilio condemnatus fuerit, si injustè voluerit Ecclesiam retentare, ut qui evocatus ad Sacerdotale iudicium per contumaciam non ivisset, aut ab illustribus viris Præfectis-prætorio Gallie atque Italie, sive à Proconsulibus vel vicariis, autoritate adhibita, ad Episcopale iudicium remittatur, ut ad urbem Romam sub prosecutione perveniat. Aut si in longinquioribus partibus alicujus ferocitas talis emerferit, omnis ejus causæ dictio ad Metropolita in eadem Provincia Episcopi deducatur examen: vel si ipse Metropolitanus est, Romam necessariò, vel ad eos quos Romanus Episcopus iudices dederit, sine dilatione contendant. Non habet, inquam, lex ista plus roboris, si fortè generaliter accipiatur: nam & peccat ista quoque contra Canones, & quatenùs Episcopos judicandos decernit à Damaso & quinque septemve Episcopis, & quatenùs Metropolitanos promiscuè Episcopi Romani aut virorum ab ipso deputatorum iudicio planè subjicit.*

Sed neque etiam Gratiano mens fuit constitutio-

Z ij

nem istam generaliter proponere; quasi verò & pro locis omnibus, & in omne tempus valitura esset. Verùm eâ duntaxat cautum esse voluit, ne Ursinus, qui Romanam Sedem Damasus inuidebat, amplius quicquam moliretur contra Damasum; non per se quidem, cum jam in exilio esset, sed per Episcopos quos olim ordinaverat, quique contempto Damasi & aliorum Episcoporum qui Damasus favebant iudicio Sedes suas impunè retinebant. Nam ut jam insinuavi, emissa est constitutio ista Gratiani ad relationem Concilii tum Aquileiensis, tum Romani. Quid porrò Concilium Aquileiense Gratianum precabatur? *ne ipsius, ut habet Concilium, importuni hominis simulata adulatione flecteretur.* Quid verò Romanum Concilium? scilicet ut Episcopi è factione Ursini qui damnati erant, quique nihilominus Ecclesias suas contra interdictum retinebant, parère juberentur: Ita enim Concilii habet Epistola. *Sed quoniam, licet jamdudum vestrae clementiae iudicio relegatus Ursinus, per eos quos illicitè sacrilegus ordinavit, vilissimum quemque occultò licet sollicitare conatur; eoque exemplo nonnulli Episcopi, qui malè Ecclesiis incubant, usu temeritatis suae, & profani conspiratione contempti, ne adquiescant Romani Sacerdotis iudicio, lacessunt. Ita ut etiam qui se intelligunt pro meritorum suorum ratione damnandos vel damnatos esse viderunt, redempta vulgi multitudine, iudices suos terrore mortis exagitent, contemptisque cognitoribus vel fugatis, illicitum obtineant Sacerdotium. Idcirco statuti imperialis non novitatem, sed firmitudinem postulamus.*

Indignum quippe est, ut conventus quisque adhibita manu eo sit munitior, quo flagitiosior fuerit. Tum, alatis quibusdam Episcoporum rebellium exemplis, isthæc subduntur. Quia igitur vestre judicio tranquillitatis probata est innocentia memorati fratris nostri Damasi, integritas prædicata est; Isaac quoque ipse, ubi ea quæ detulit probare non potuit, meritorum suorum sortem tulit: quæsumus clementiam vestram, ne rursus in plurimis causis videamur onerosi, ut jubere pietas vestra dignetur, quicumque vel ejus vel nostro judicio, qui Catholici sumus, fuerit condemnatus, atque injustè voluerit Ecclesiam retinere, vel vocatus à Sacerdotali judicio per contumaciam non adesse, seu ab illustribus viris præfectis-Prætorio Italia vestre, sive à Vicario accitus ad urbem Romam veniat. Aut si in longinquiore partibus hujusmodi emerferit quæstio, ad Metropolitanum per locorum judicia deducatur examen. Vel si ipse Metropolitanus est, Romam necessario, vel ad eos quos Romanus Episcopus iudices dederit, contendere sine dilatione jubeatur. Ita ut qui depositi fuerint, ab ejus tantum civitatis finibus segregentur, in qua gesserint Sacerdotium, ne rursus impudenter usurpent quod jure sublatum sit. Certè si vel Metropolitanus, vel cujusque alterius Sacerdotis suspecta gratia, vel iniquitas fuerit; vel ad Romanum Episcopum, vel ad Concilium certè quindecim Episcoporum finitimorum ei liceat provocare. Quicumque verò ita mernerit excludi, sileat & quiescat: & si Dei judicium non veretur, minis tamen peccare vel necessitate cogatur. Ut saltem de cætero pacifici atque concordēs serenitati vestre.

Z iij

congruas apud Dominum nostrum referre gratias possumus.

Itaque lex ad supplicationem ejusmodi lata temporanea tantum fuit, atque ad id unum comparata, ut pax Ecclesiæ redderetur quam turbabat Ursinus: utque Episcopi, qui legitimis obtemperare judiciis recusabant, ad obsequium cogerentur. Istud quidem fusiùs paulo, quanquam ex occasione, pertractavi, quia & hoc quoque edictum nuper ad infringendas Ecclesiæ Gallicanæ libertates adducebatur.

VIII. Anno 462. cum Hilarus Papa fortè intellexisset Episcopatum Narbonensem ab Hermete quodam temerè usurpatum fuisse, ad Leontium Arelatensem scripsit eum increpans quòd cum ipse audaciam ejusmodi reprimere non potuisset vel noluisset, rem saltem non indicasset Romano Antistiti: *miramur*, inquit, *fraternitatem tuam ita legis Catholicæ immemorem esse, ut quæque iniqua & contra Patrum nostrorum statuta, in Provincia quæ ad Monarchiam tuam pertinet, si ipse aut non vis, aut non potes, etiam nec nos silentii tui taciturnitate permittas corrigere.* Quibus sanè verbis indicat Pontifex Hermetem in Episcoporum Concilio emendari à Leontio potuisse, immo & debuisse. Atque hinc in altera Epistola quæ est ad diversos Ecclesiæ Gallicanæ Episcopos, notatà rursus Hermetis audaciâ, cui quidem raritas Conciliorum occasionem dedisse videbatur, Synodos in Galliis deinceps haberi jubet frequentius, ubi communi omnium

authoritate corrigantur, si qui fortè adversus Apostolica praecepta legesque Ecclesiasticas peccaverint: *per annos itaque singulos*, inquit Hilarus, *ex Provinciis quibus potuerit congregari, habeatur Episcopale Concilium: ita ut opportunis locis atque temporibus, secundum dispositionem fratris & Coepiscopi nostri Leontii, cui sollicitudinem in congregandis fratribus delegavimus, Metropolitanis per litteras ejus admonitis, celebretur: ut si quid usquam vel in ordinandis Episcopis, vel Presbyteris, aut cujuslibet loci Clericis faciendis, contra praecepta Apostolica reperitur admissum, aut in eorum conversatione quippiam reprobatum, communi omnium authoritate refecetur.*

Si verò quis importunè forsan objiciat concessam videri his verbis ab Apostolica Sede facultatem tum congregandorum Conciliorum, tum Episcoporum judicandorum, audiat ille quisquis est Hilarum ipsum eadem in Epistola, qua parte Conciliorum declarans necessitatem venerandorum Canonum statuta laudat, quorum se non authorem quidem, sed executorem profitetur. *Quod utique, inquit, non aliter poterit praecaveri, NISI STATUTA VENERANDORUM CANONUM, in faciendis conventibus, quos hactenus omitti fecit certa necessitas, EXEQUAMUR: in quibus possint, pro emergentium necessitate causarum, ad Ecclesiasticae observantiam discipline, & quae secus facta fuerint corrigi, & sequenda constitui.*

Ad idem ferè tempus Mamertus Viennensis Episcopum armata manu consecravit in Densi

civitatem; cum tamen hæc civitas Arelatenſi Metropoli, non Viennenſi obnoxia eſſet. Præſumptionis certior factus Hilarus ad Leontium Arelatenſem iterum ſcripſit, ut eodem ſtudio, ita & eandem in ſententiam. Quanquam enim Hilarus Mamertum coërcere fortè potuiſſet, quia privilegio ab Apoſtolica Sede indulto abuſus erat: nihilominus judiciorum ſervatâ formâ Concilium haberi ante vult in Provincia, quàm negotium ad ſe deferatur: *quantum enim, inquit, filii noſtri viri illuſtris Maſtri Militum Gunduicii ſermone eſt indicatum, prædictus Episcopos invitatis Dieſibus, & qui ad Eccleſiarum ejus numerum, quem ei Apoſtolice Sedis deputavit authoritas, ſicut in ſcriniis noſtris legimus, minime pertinebant, hoſtili more, ut dicitur, occupans civitatem, Episcopum conſecrare præſumpſit. In quo frater cariffime, ſi ita eſt, quum multiplex culpa ſit, pronunciare poſſimus, NISI JUDICII, UT DIXIMUS, ET MODERATIO NOBIS Eſſet et ordo ſervandus; atque ideo memor ſollicitudinis quam dilectioni tuæ ſcis eſſe commiſſam, quicquid nunc ad notitiam noſtram brevi inſinuatione delatum eſt, in conventu Synodali, qui ſecundum ſtatuta noſtra, annis ſingulis, te ſibi præſidente, eſt congregandus, diſcutere que ſunt acta debebis &c.* Scripſit quoque Hilarus hæc de re ad plures Gallie Metropolitanos, dataque occasione eos vehementer hortatur, ut ſingulis annis concilia celebrare meminerint. Ac tandem cum, agitâ in Concilio Mamerti cauſâ, de rei gravitate ad Sedem Apoſtolicam relatum fuiſſet, tertiam

tertiam Epistolam scripsit Hilarus ad Episcopos Gallicanos quâ significat, siquidem temerè Mamertus Ecclesiæ Arelatensis fines ingressus erat, curasse se ut per Veranum Episcopum moneretur, ne deinceps simile aliquid attentaret, alioquin quatuor illas Ecclesias, quæ ob Arelatensis Episcopi temeritatem Viennensi Metropoli addictæ erant, ad Ecclesiam Arelatensem fore revocandas. Neque certè mirum est si iudicium sic ferat Hilarus in istiusmodi causâ; agebatur enim de finibus Metropole non servandis quos Episcopi Romani singulis præscripserant, aspirantibus quidem Principibus. Certum est quippe Provinciarum & Primatum Ecclesiasticorum œconomiam, ut Summorum Pontificum, ita & Imperatorum legibus ac voluntate olim constituisse. Hinc Hilarus ipse in Epistola illa quæ est ad Episcopos Gallicanos, Leontii Arelatensis jus ac honorem à Mamerto Viennensi usurpari non potuisse probat, quia id quoque Imperatoria verabat autoritas. *Fratri enim nostro Leontio, inquit, nihil constituti à sanctæ memoriæ decessore meo juris potuit abrogari; nihil valuit, quod honori ejus debetur, auferri. Quia Christianorum quoque Principum lege decretum est, ut quicquid Ecclesiis earumque rectoribus, pro quiete omnium Domini Sacerdotum, atque ipsius observantia discipline, in auferendis confusionibus Apostolicæ Sedis Antistes suo pronuntiasset examine, venter accipi tenaciterque servari, cum suis plebibus charitas vestra cognosceret: nec unquam possent conveli, quæ & Sacerdotali Ecclesiastica præceptione fulcirentur, & regia.*

A a

IX. Anno 534. Contumeliosus Regensis Episcopus adulterii crimine insimulatus est; cumque sceleris fama pervenisset ad Joannem II. scripsit is ad Cæsarium Arelatensem, misitque certos Canonum titulos, juxta quos Contumeliosi causa ab Episcopis Gallicanis judicanda videbatur. Observandum autem hîc diligenter, inter Canones missos à Joanne Papa recenseri nominatim 14. & 15. Antiochenos: quibus nempe veluti suprema stabilitur Synodorum Provincialium autoritas. Reipsa autem Contumeliosi causa in Synodo examinata est, ipseque à Coepiscopis exauctoratus: qua de re certior factus Joannes scripsit ad Clericos Ecclesiæ Regensis, jussitque illos visitatorem accipere donec Episcopus aliquis dignior ipsis deligeretur: *Pervenit, inquit, ad nos à fratribus & Coepiscopis nostris missa relatio, ubi Contumeliosus de suis criminibus confessus legitur atque convictus. Et quia ejusmodi sceleribus implicatus Sacerdotii non potest ministeria jam tractare, necessaria vobis solatia credimus visitatoris adjungere.* Contumelioso tamen à Coepiscoporum judicio provocare visum est ad Sedem Apostolicam: cumque nihilominus lata primò sententia executioni à Gal-
lis mandaretur, Agapetus Joannis successor valde conqueritur, quòd, non obstante contumeliosi appellatione, ipse tamen ab Ecclesia sua pulsus esset: ita enim habet ille in Epistola ad Cæsarium Arelatensem. *Melius autem fecerat fraternitas tua, si posteaquam Sedis Apostolicæ appellatione interposita consideravit examen, circa personam ejus à tempore sententiæ*

nihil permisisset imminui, ut esset integrum negotium, quod interposita provocatione quæreretur. Nam si in executionem mittitur prima sententia, secunda non habet cognitio quod requirat. Quibus quidem verbis Agapetus Pontifex aliud nihil videtur postulare, quam ut Sardicensis disciplina obtineat, quâ nempe cavebatur, ne interposita semel appellatione alius Episcopus in dejecti locum substitueretur. Quare, dum ultimum accedat iudicium, in Contumeliosi, suspensi quidem interim, locum, visitatoriam, ut ait, personam jubet ordinari.

X. Anno 545. Vigilius Papa Auxanio Arclatenſi vices suas in Gallia delegans, pallii que usum concedens, cum jubet Episcoporum negotia in Conciliis Canonica & Apostolica æquitate discutere ac judicare, reservatis Apostolicæ Sedi causis illis dumtaxat, quæ ob nimiam difficultatem terminari fortè non poterant. Si quæ ergo, inquit, inter fratres & Coepiscopos nostros, in locis vestræ civitati præſenti authoritate commissis, seminante illo auctore ex antiqua iniquitate Zizania, dissensiones emerſerint; adhibitis vobiscum Sacerdotibus numero competenti, causas Canonica & Apostolica æquitate discutite, ea modis omnibus prolato iudicio finituri, quæ Deo placitis decessorum nostrorum possint regulis convenire. Si quæ vero certamina, aut de religione fidei, quod Deus auferat, aut de quolibet negotio, quod ibi pro sui magnitudine terminari non possit, evenerint, totius veritatis indagine diligenti ratione discussa, relationis ad nos seriem destinantes, Apostolicæ Sedi terminanda servate. Eadem

A a ij

habet Vigilius in Epistola ad Episcopos Galliae de vicibus suis Auxanio collatis. Eadem etiam repetit in Epistola ad Aurelium Arelatensem, cui, Auxanio mortuo, vices suas quoque delegavit. Ita nempe optimo Pontifici persuasum erat Episcopos in Synodis Provinciarum necessario judicandos.

XI. Neque verò est quod quisquam opinetur Summos Pontifices vices suas præcipuis aliquibus Episcopis delegando, Provinciarum idcirco ac Metropolitanorum jura invertisse: cum hæc delegandi ratio inventa sit potius ad juvandam Canonum executionem, suaque omnibus jura tutius conservanda. Ex quo quidem Sanctus Leo in Epistola 84. quæ est ad Athanasium cui vices suas commiserat, disertè sic scribit. *Igitur secundum Sanctorum Patrum Canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, Metropolitanos singularum Provinciarum Episcopos, quibus ex delegatione nostra fraternitatis tuæ cura præstenditur, jus tradita sibi antiquius dignitatis intemeratum habere decrevimus: ita ut à regulis præstitutis nulla aut negligentia, aut præsumptione discedant.*

Similiter Hormisdas in Epistola ad Joannem Episcopum intacta vult esse Metropolitanorum privilegia, vicibus licet Apostolicæ Sedis ipsi demandatis. *Servatis, inquit, privilegiis Metropolitanorum, vices vobis Apostolicæ Sedis eatenus delegamus, ut inspectis istis sive ea quæ ad Canones pertinent, sive ea quæ à nobis sunt nuper mandata, servantur, sive ea quæ de Ecclesiasticis causis tuæ relationi contigerint, sub tua*

nobis insinuatione pandantur. erit hoc studii, ac solitudinis tue, ut talem te in his, quæ injunguntur exhibeas, ut fidem integritatemque ejus, cujus curam suscipis, imiteris.

Utraque hæc autoritas Leonis & Hormisdæ à Gratiano refertur causa 25. qu. 2. cap. 5. & 6. Utraque verò clarissimè demonstrat Summos Pontifices vices suas in Provinciis delegasse ad conservanda, non ad usurpanda Metropolitanorum jura; nisi fortè ipsi aliqua *vel negligentia vel presumptione à præstitutis regulis discesserant*, ut Sanctus Leo rectissimè admonet, rursusque infra ex Gregorio Magno confirmabitur.

XII. Sed neque aliis conditionibus Galli Episcoporum Romanorum Vicarios usquam receperunt. Cujus quidem rei luculentum nobis argumentum suppeditat Concilium Pontigonense, quod anno circiter 876. habitum est; eo nempe tempore quo Romanæ Curia potentia tumere jam cæperat. Cum enim Joannes VIII. adstipulante etiam Carolo Calvo, Anfegizo Senonensi vices suas delegare vellet per Gallias ac Germanias, res in Concilio coram Imperatore proposita est: Quicum ab Episcopis Gallicanis quærivisset, quidnam ipsis videretur de jussis Apostolicis, *horum responsio talis fuit*, inquit Aimonius, in Synopsi actorum Concilii Pontigonensis, *ut servato singulis Metropolitanis jure privilegii, secundum sacros Canones, et juxta decreta Sedis Romanæ Pontificum ex eisdem sacris Canonibus promulgata, domni Joannis Papæ Apostolicis jussionibus*

Aa iij

obedirent. Et cum Imperator & Legati Apostolici saggerent, ut absolute Archiepiscopi responderent se obedituros de Primatu Ansegizi, sicut Apostolicus scripsit, aliud nisi quod predictum est responsum ab eis extorquere non potuerunt: excepto quod Frotarius Burdegalensis Episcopus, quoniam à Burdegala ad Pictavos, indeque ad Bituricum favore Principis contra regulas se contulit, per adulationem respondit quod Imperatori placere cognovit. Hac responsione commotus quidem fuit Imperator: nihil tamen amplius ab Episcopis Gallicanis obtinere potuit: nam in octava Sessione, inquit Aimonius, iterum mota est interrogatio de Primatu Ansegizi, & post multas ab Imperatore & Legatis Apostolici contra Episcopos querimonias habitas, tantum in novissimo quantum & in principio Synodi exinde Ansegisus obtinuit.

Itaque si aliquando Pontificum Romanorum Vicarii Episcoporum causas cognovisse videantur; id fecere quidem aut quòd Metropolitanis officium suum fortè omitterent, aut quòd ob rei gravitatem in pleniori Concilio, Metropolitanis ipsis assentientibus, eas placeret agitari.

XIII. Anno 555. Saffaraci Episcopi Parisiensis causa retractata est in Concilio Parisiensi 2. quod à Childeberto Rege convocatum erat. Cumque illius depositio confirmata esset, ipseque lata contra se sententiæ acquievisset, constituerunt Episcopi qui aderant, ut Ecclesiæ Parisiensi Episcopus alius provideretur à Metropolitano, ut moris erat.

Notandum hîc obiter Episcoporum judicia ad-

huc illo tempore in Galliis principum autoritate fuisse retractata.

Anno 563. Emerius Episcopus Santonenfis, qui Clotarii Regis imperio contra Canones fuerat ordinatus, generose ab Episcopis Gallicanis depositus est: in ejusque locum suffectus Heraclius. Hunc quidem Charibertus deinceps crudelius accepit, quod patris sui memoriae injuriam factam putaret: Emeriumque per vim jussit restitui; at num quis idcirco judicii formam, quæ ab Episcopis Gallicanis adhibita erat, incusabit?

XIV. Anno 567. in Concilio Lugdunenfi lata est lex de controversiis Episcoporum componendis hunc in modum: *si quid inter fratres, idest Coepiscopos nostros, contentions ortum fuerit, si de una Provincia sunt, Metropolitanis cum Comprovincialibus suis judicio sint contenti. Si verò diversæ Provincie duo fuerint Sacerdotes, inter quos aliqua disceptatio oriatur, convenientibus in unum Metropolitanis ipsorum, omnis eorum actio illorum judicio terminetur: ita ut si unus ex Episcopis ab alio Episcopo, aut à quacunque persona, inique fuerit aggravatus, communi fratrum studio, cum Dei solatio defensetur. Quod si quis se ab hac conditione quacunque calliditate subtraxerit, tribus mensibus se à charitate fratrum noverit esse sequestratum.* Quanquam autem hac in lege depositionis vocabulum non usurpetur, eam tamen referre placuit, quoniam ad Metropolitanorum asserendam illustrandamque jurisdictionem non parum confert.

XV. Hoc ipso in Concilio Salonius Ebredunensis, & Sagittarius Vapingensis dejecti sunt, Gregorio Turonensi teste: qui quidem rem totam sic narrat lib. 5. Historiæ cap. 20. Igitur contra Salonium Sagittariumque Episcopos, tumultus exoritur. Hi enim a Sancto Nicetio Lugdunensi Episcopo educati, Diaconatus officium sunt sortiti: huiusque tempore Salonius Ebredunensis urbis, Sagittarius Vapingensis Ecclesiæ, Sacerdotes statuuntur. Sed adsumpto Episcopatu in proprium relati arbitrium, ceperunt in persuasionibus, cædibus, homicidiis, adulteriis, diversisque in sceleribus, insano furore grassari: ita ut quodam tempore celebrante Victore Tricassinorum Episcopo solennitatem natalitii sui, emissa cohorte, cum gladiis & sagittis irruerent super eum. Venientesque sciderunt vestimenta ejus, ministros ceciderunt, vasa & omnem, adparatum prandii auferentes, relinquentes Episcopum in grandi contumelia. Quod cum Rex Guntheramnus comperisset, congregari Synodum apud urbem Lugdunensem iussit. Conjunctique Episcopi cum Patriarcha Nicetio Beato, discussis causis, invenerunt eos de his sceleribus quibus accusabantur, valde convictos: preceperuntque ut qui talia commiserant, Episcopatus honore privarentur. At illi cum adhuc propitium sibi Regem esse nossent, ad eum accedunt, implorantes se injuste remotos: sibi que tribui licentiam, ut ad Papam urbis Romanæ accedere debeant. Rex vero annuens petitionibus eorum, datis Epistolis eos abire permisit. Qui accedentes coram Papa Joanne, exponunt se nullius rationis existentibus causis dimotos. Ille vero Epistolas ad Regem

ad Regem dirigit, in quibus locis suis eosdem restitui jubet. Quod Rex sine mora castigatis prius illis verbis multis, implevit. Ex qua quidem narratione patet Episcopos illos primùm dejectos esse in Concilio: tum ad Apostolicam Sedem provocasse ex licentia Sardicensi: tandemque à Romano Pontifice, quia nemo erat qui eorum accusationem urgeret, fuisse restitutos. Verùm quia emendatio nulla secuta est, inquit Gregorius Turonensis, idcirco iterum dejecti sunt in Concilio Cabilonensi, quod Regia autoritate celebratum est anno 574. Nam & hoc quoque Gregorius ejusdem lib. cap. 27. sic refert. Anno quoque 4. Childeberti, qui fuit decimus octavus Guntheramni & Chilperici Regum, apud Cabillonum civitatem Synodus acta est, ex jussu principis Guntheramni: discussisque diversis causis contra Salonium & Sagittarium Episcopos, iteratur illa antiqua calamitas: objiciuntur eis crimina: & non solum de adulteriis, verùm etiam de homicidiis accusantur. Sed hæc per penitentiam purgari censentes Episcopi, illud est additum, quod essent rei majestatis, & patriæ proditores. Quæ de causa ab Episcopatu discincti, in Basilicam Beati Marcelli sub custodia detruduntur. Ex qua per fugam lapsi, discesserunt per diversa vagantes, donec in civitatibus eorum alii subrogati sunt.

XVI. Anno 573. Promotus qui & contra Canones, & contra Carnotensis Episcopi jura in Castrodunensi Episcopus constitutus erat, à Concilio Parisiensi quarto, suggerente Pappolo Carnotensi Antistite dejectus est: intentatâ etiam excommunic-

B b

tionis pœnâ, nisi obsequeretur. Ægidius vero Remensis qui Promotum ordinaverat à Concilio graviter increpatus est. Non abs re erit exhibere hîc tum suggestionem Pappoli Carnotensis, tum constitutionem Concilii ipsius Parisiensis, quæ ad Ægidium Remensem directâ est. Nam ex utraque patebit clarissimè & quæ autoritas Conciliorum tum erat in Galliis, & quæ judiciorum Episcopaliû ratio visitata.

TENOR SUGGESTIONIS LIBELLI SYNODO
OBLATI A PAPPOLO EPISCOPO.

Domnis semper suis, atque Apostolica dignitate colendis, omnibus Episcopis, qui in Sancta Synodo nunc Parisius convenerunt, Pappolus Carnotina civitatis Episcopus humilis vester. Ita nos canonica institutio admonet, ut quotiens aliquæ exortæ fuerint in Ecclesia causæ, Synodali hoc conventu debeat publicari. Ideo, piissimi domini, in vestre pietatis notitia hæc quæ contra nos gesta sunt per præsentis libelli nostri tenorem studuimus deferendum. Ergo cum me ante aliquod temporis, Clericorum vel Civium Carnotina civitatis voluntas per consensum, cum conniventia etiam Metropolitanæ mei, fieri Episcopum elegisset, quod annuente domino factum est, post aliquot dies, quidam ex ipsius civitatis Carnotina territorio Presbyter, nomine Promotus, qui reliquerat sine litteris antecessoris mei cellulam suam, inlicita præsumptione Parrochiam meam, cui vocabulum est Duno, quasi sub nomine Episcopatus visus est pervasisse. Etiam & facultaticulam Ecclesiæ, cui præesse videor, quantum in ipso pago esse constat nescio per

cujus ordinationem, simili conditione pervasit. Pro qua re supplex vester sanctitati vestrae suggero, & per Spiritum Sanctum, qui in vobis habitat, & diem judicii futurum, & per remissionem peccatorum, vobis dominis meis conjuro, ut hoc ita, qualiter vobis fieri non vultis, emendari jubeatis: quatenus nec per callidam praesumptionem quis audeat in postmodum per tumorem superbiae similia perpetrare, & simulas Ecclesiae, vestro studio & ordinatione, jam Christo propitio conquiescat.

CONSTITUTIO SYNODI AD AEGIDIUM EPISCOPUM REMENSEM, QUI PROMOTUM IN DUNENSI CASTRO EPISCOPUM TEMERE CONSECRARAT.

Domino suo, atque Beatissimo & meritis Apostolico fratri Aegidio Episcopo, Philippus, Sapaudus, Priscus, Constitutus, Laban, Felix, Germanus, Luccretius, item Felix, Clementinus, Syagrius, Optatus, Gallo-magnus, Salonijs, Quinidius, item Salonijs, Sagittarius, Promotus, Genesius, Polemius, Anna-charius: Esychius, Palladius, Silvester, Victor, Pappolus, Claudianus, Heraclius, Tetradius, Licerius, Leudobandis, & Desiderius Episcopi, necnon Launoveus Presbyter. Dum pro causis publicis, privatorumque querelis Parisius moraremur, vir Apostolicus frater noster Dominus Pappolus Episcopus mediocritati nostrae detulit in querelam, in castro Dunensi, Parrochia denique Carnotina, quod castrum, nec ad territorium Civitatis vestrae, nec ad vestram Provinciam manifestum est pertinere, à vobis contra omnem rationem, & contra Canonicam disciplinam Episcopum con-

B b ij

secratum. Et licet secundum prisca Beatissimorum Patrum decreta potuit huiusmodi excessus in vestra injuria acerbius coerceri: sed nos caritatis jura servantes beatitudini vestre indicamus, ut Presbyterum ipsum nomine Promotum, qui omissa severitate Canonica à vobis dicitur tam temerè consecratus, ut justè debeat de gradus ipsius dignitate deponi, sicut Canonum constituta sanxerunt, ad vos evocetis, vel vobiscum retineatis, ut injuriam nec Ecclesie, nec Sacerdoti suo ulterius debeat inrogare. Et qui à fratre vestro Domino Germano Episcopo, ad petitionem Domni Constituti Metropolitani, ut ad Synodum venire deberet, est presentanea invitatione commonitus, quod quoque Dominum Constitutum & Dominum Germanum constat in Synodum retulisse, & ad Synodum venire distulit. Idcirco noverit beatitudo vestra hoc apud universum presenti tempore Concilium constitutum, ut si memoratus Presbyter, aut propria contumacia, aut cujuscumque potestatis adsentatione, in predicta Dunensi Ecclesia presumpserit sub hujus subrepti honoris argumentatione ulterius residere, vel res Ecclesie ipsius amplius usurpare, aut altaria benedicere, infantes confirmare, vel ordinationes per quascumque Parrochias facere, aut Episcopo suo fratri vestro Domino Pappolo resistere prava intentione presumpserit, ab omni cetu Episcoporum, vel à communionis consortio perpetuo anathemate feriat: & frater noster Dominus Pappolus Episcopus, vel Ecclesia Carnotina, Parrochias quas hucusque habuit sub sua ordinatione debeat auxiliante Domino gubernare. Statuentes etiam, ut quicumque de populo

illo benedictionem memorati Promoti Presbyteri post hoc edictum manifestatum vel publicatum, aut expetierit, aut accipere contentus fuerit, à communionis consortio, vel ab Ecclesie liminibus arceatur.

XVII. Anno 577. Prætextatus Archiepiscopus Rothomagensis in Concilio Parisiensi ab ipso Rege Chilperico plurimis, iisque infandis criminibus accusatus est. Convenit enim ipse Rex in Concilium, adstantibusque Patribus Prætextatum ita interpellavit: *quid tibi visum est, ô Episcope, ut inimicum meum Merovechum, qui filius esse debuerat, cum amita sua, id est patrui sui uxore conjungeres? an ignarus eras quæ pro hac causa Canonum statuta sanxissent? Etiam non hîc solùm excessisse probaris: sed etiam cum illo egisti datis muneribus, ut ego interficerer: hostem autem filium Patri fecisti, seduxisti pecuniâ plebem, ut nullus mecum fidem habitam custodiret: voluisti quæ regnum meum in manu alterius tradere. Atrociora sanè crimina, si vera fuissent: at si audiat Gregorius Turonensis, qui lib. 5. cap. 18. causæ hujusce feriem totam refert, Prætextatus ab eis alienus reipsa extitit: nihilominus tamen infelix præsul Regis odio falsisque testibus oppressus, immo & circumventus ipse, atque in falsam confessionem callidè inductus, à Sede sua in exilium pulsus est. Hujus quidem judicii æquitatem non deffendo: sed ejus formam omninò spectatam hîc velim; fuit enim agitata Prætextati causa in pleniori Episcoporum Concilio, non jubente modò, sed etiam accusante Rege: neque de quibusvis criminibus erat questio,*

B b iij

sed de illis etiam quæ status, læsæque majestatis vulgò insigniuntur. Ex quo certè apparet, quàm vana sit, quàmque futilis eorum opinio, qui ubi de grandioribus illis criminibus agitur, formas ordinarias, immo & judices ordinarios volunt prætermitti.

Circa hæc tempora Gregorius ipse Turonensis, vir licet Sanctissimus, ad Regem à Leudaste quodam delatus est, ut qui Reginam Fredegundem turpiori objecto crimine infamasset. Congregantur hanc ob rem Episcopi apud Brennacum villam: causâque agitâtâ innocentiam suam jurejurando probat Gregorius: negotium enim totum Episcopi Sacramento, quàm testium relatione finiri Rex maluit: quod profectò sapientiæ pietatisque Regiæ argumentum ingens fuit. De Leudaste verò delatore qui judicio interesse non sustinuit, *placuit omnibus Sacerdotibus, ut sator scandali, inficiator Reginæ, accusator Episcopi, ab omnibus arceretur Ecclesiis*: ita enim scribit Gregorius ipse Turon. lib. 5. cap. 49. ubi calumniam in se à Leudaste conflatam fusiùs persequitur.

XVIII. Anno 590. Ægidius Archiepiscopus Remensis crimine majestatis reus exauctoratus est in Concilio Metensi, quod Childeberti Regis imperio erat convocatum. Rem totam narrat Gregor. Turon. lib. 10. cap. 19. in ejus autem narratione duo sunt maximè, quæ notandâ hîc duxi. Primum quòd Rex, qui Ægidium apprehendi, tenerique sub custodia jusserat, ante omnem audientiam Epif-

copalem, increpatus ab aliis Sacerdotibus permittit eum ad urbem suam redire. Alterum quod cum in Concilio Ægidius scelera longè gravissima in Regem regnumque admisisse se fassus fuisset, Episcopi, Canones, qui nempe de Episcoporum judiciis erant, legi ante curaverint, quàm in eum sententiam ferrent: hæc Episcopi audientes, inquit Gregorius Turon. ac lamentantes fratris opprobrium, obtentâ vitâ, ipsum ab ordine Sacerdotali, lectis Canonum sanctionibus, removerunt.

Anno 603. Desiderius Episcopus Viennensis in Concilio Cabilonensi dejectus est, aliusque in ejus locum suffectus. Factum sic narrat Fredegarius in appendice ad Gregorium Turonensem: anno 8. regni Theodorici Synodus Cabillono cogitur. Desiderium Viennensem Episcopum dejiciunt, & instigante Aridio Lugdunensi Episcopo & Brunichilde, subrogatus est loco ipsius Sacerdotali officio Domnolus, Desiderius verò in insulam quandam exilio retruditur.

XIX. Quoniam hæc posteriora facta in quibus Apostolica autoritas partem nullam habuit, Gregorii Magni tempore contigerunt: explorandum est nobis an Sanctissimus ille Pontifex moribus Gallorum antiquis adversatus sit, primamque negotiorum Episcopaliurn cognitionem in Galliis usurparit, ut larvatus homo nuper scriptitabat. Ad refellendam istam calumniam satis esset protulisse famosa illa exempla depositionum, quæ, vidente, neque contradicente Gregorio Magno, in Synodis Gallicanis decreta sunt. Quoniam tamen ejus Pon-

rificis monumenta extant longè plurima quæ Gal-
lias attinent, quæque ubique ferè antiquam disci-
plinam spirant; eis ipsis Gregorii Magni fama seu
memoria defendenda est, ususque Gallorum, quos
tuemur, simul confirmandi.

Primò itaque Gregorius Magnus in Epistola ad
Virgilium Arelatensem quæ est lib. 4. 51. postquàm
significavit suas se vices illi committere, statim
addit nihil eam ob rem detrahi honori Metropoli-
tanorum: Quorum nempe est in Synodis Provin-
ciarum Episcopales causas agitare. *Itaque, inquit,*
fraternitati vestre vices nostras in Ecclesiis quæ sub
regno sunt præcellentissimi filii nostri Childeberti, juxta
antiquum morem, Deo auctore, committimus: SING-
ULIS SIQUIDEM METROPOLITIS, SECUNDUM
PRISCAM CONSUETUDINEM, PROPRIO
HONORE SERVATO. Quin & ipsi Virgilio Me-
tropolitico munus commendat eadem in Episto-
la. Si qua verò, inquit, inquisitio de fide, vel for-
tasse aliarum rerum inter Episcopos causa emerferit,
quæ discerni difficilius possit, collectis duodecim Epis-
copis ventiletur atque decidatur. Si autem decidi ne-
quiverit, discussa veritate ad nostrum judicium refe-
ratur. Idem ferè habet in Epistola sequenti quæ
est ad universos Galliarum Episcopos. In Epistola
verò lib. 7. 110. quæ est ad Syagrium, Etherium,
Virgilium, & Desiderium Episcopos Gallicanos,
districtè præcipit ut Synodi quot annis per Provin-
cias ad retinendam disciplinam, uti à Patribus san-
citum est, habeantur. Nec hoc quoque, inquit, in
hac

hac sollicitudinis parte relinquimus, quod de habendis
 per Parochias Conciliis Patrum providentiâ utilitatis
 causa sancitum est; unde ne qua inter fratres dissensio,
 ne qua inter præpositos & subiectos sint fomenta dis-
 cordiæ, in unum convenire Sacerdotes necesse est, ut
 & de incidentibus causis disceptatio, & sit salubris de
 Ecclesiastica observatione collatio: quatenus dum per
 hoc & præterita corriguntur, & regulam futura susci-
 piunt, omnipotens Dominus fratrum concordiam collan-
 detur: Cujus vobis adesse præsentiam, si hæc observabi-
 tis, scitote; quia scriptum est, ubi fuerint congregati
 duo, aut tres in nomine meo, ibi sum in medio eorum.
 Si ergo adesse dignatur, ubi duo vel tres fuerint; quan-
 to magis non deerit, ubi plures conveniunt Sacerdotes?
 Et quidem quia de habendo bis in anno Concilio Pa-
 trum sit regulis statutum non latet. Sed ne fortè aliqua
 impleri hoc necessitas non permittat, semel tamen in
 anno sine excusatione aliqua decernimus congregari; ut
 expectatione Concilii nihil præsumatur il-
 licitum. Nam plerumque & si non amore justitiæ, me-
 tu tamen examinis abstinetur ab hoc, quod omnium no-
 tum est posse displicere iudicio. Hanc, fratres carissimi,
 observantiam nostris relinquendam posteris teneamus &c.
 Dum Gregorius Magnus sic præclare monet Eccle-
 siastica negotia in Synodis Provinciarum esse per-
 tractanda, nequidem graviore Episcoporum cau-
 sas excipit: ut nec illas exceperant Sancti illi Pa-
 tres, quorum autoritate Synodorum probat ne-
 cessitatem.

Hinc Epistolâ 117. lib. 7. Syagrium Augustodu-

C c

nensem hortatur, ut Theodorum quemdam Episcopum, qui Archiepiscopi Mediolanensis Metropolitae sui fugiens correctionem venerat in Gallias, redire jubeat ad Metropolitanum. *Quia vero Theodorus quidam Episcopus, inquit, de Diocesi reverendissimi fratris nostri Constantii Mediolanensis Ecclesiae Episcopi disciplinam, ut dicitur, evitans, illic venisse firmatur, hortamur ut & isto diligentius requisito ad Episcopum suum vestra fraternitas transmittat.*

Hinc etiam dum Epistola 64. lib. 9. Brunichildem Francorum Reginam rogat, ut cum ipsius veniâ mittere Legatum possit in Gallias, ad coercendos aliquos Episcopos qui impudicè, ut ait, & nequiter conversari dicebantur, Metropolitanorum accusat negligentiam, qui si officio suo functi essent, de legato ipse in Gallias transmittendo nusquam cogitasset. *Sed quoniam eos, inquit, quorum est locus hæc insequi, nec sollicitudo ad requisitionem, nec zelus excitat ad vindictam, scripta ad nos vestra discurrant, ut personam, si præcipitis, cum vestra auctoritatis assensu transmittamus, quæ unâ cum aliis Sacerdotibus hæc & subtiliter querere, & secundum Deum debeat emendare.*

Quicumque Gregorii Magni scripta hæc legerit, mirabitur dubio procul qua fronte ipsius nomen ad impugnandas Ecclesiae Gallicanae libertates nuper adductum sit. At objicit personatus ille, Gregorius Magnus vices suas commisit Virgilio Arelatensi, facultatemque simul indulgit congregandorum Conciliorum ex Episcopis Gallicanis. Id

fanè verissimum est ; num verò inde consequitur Gregorium Magnum occupasse in Galliis primam causarum Episcopaliū cognitionem , legitimamque Provincialium Synodorum jurisdictionem ever-
tisse ? Cum potius , ut ostendi ante , agendo de Vir-
gilio , Vicarios instituant Romani Antistites ad re-
tinendam disciplinam , juvandamque Canonum
executionem. Gregorius porrò nihil amplius Vir-
gilio tribuit , quàm Vigilius Auxanio tribuerat :
immo Gregorius Vigilii verba ferè imitatur ac re-
fert ; inter cetera verò *singulis Metropolitae secun-*
dum Priscam consuetudinem , proprium honorem ser-
vare jubet , ut ante observatum est.

XX. Anno 650. in Concilio Matisconensi depo-
sitionis sententia lata est contra Agapium & Bo-
bonem Dinienſis urbis Episcopos : cujus quidem
sententiæ forma Canone 20. ejus Concilii sic ex-
primitur : *Agapium verò & Bobonem Dinienſis urbis*
Episcopos , pro eo quod ipsos contra statuta Canonum
in multis conditionibus errasse vel deliquisse cognovi-
mus, ipsos juxta tenorem Canonum ab omni Episcopa-
tuum ordine decrevimus degradare.

Anno 685. plures Episcopi , ac nominatim Dido
Episcopus Cabillonensis dejecti sunt in Concilio,
quod in villa quadam Regia à Theodorico & Ebroi-
no congregatum est. Multa quidem hoc in Con-
cilio per vim ab Ebroino acta sunt : at improbam
tamen voluntatem celare hic voluit legitimâ judi-
ciorum formâ : *Nam multam Episcoporum turbam*
ibi adesse fecit , inquit vetus author qui Sancti Leo-

degarii vitam scripsit, huiusque Concilii memoriam ad nos usque custodivit.

Anno 745. Aldebertus & Clemens, ambo Episcopi, à Bonifacio Archiepiscopo, qui Romanas tum vices gerebat in Galliis, & ab aliis simul Episcopis Gallicanis dejecti sunt, ut qui hæretica, impia, horrendaque multa docerent, incautamque plebem inducerent ad superstitiones prorsus detestandas. Cum autem starent illi contumaces, immo & seductam plebem excitarent contra Bonifacium aliosque Christi Sacerdotes, negotium retulit Bonifacius ad Zachariam, tum ut periclitanti fidei succurreret, tum ut à Francorum Rege hæreticos illos comprehendi mittique in carcerem procuraret. Qua de re habito Romæ Concilio in Aldebertum & Clementem sententia lata est, veluti in hæreticos: interim de rebus in Concilio Romano gestis scribit Zacharias ad Bonifacium, Aldebertique & Clementis causam cribrari denuò jubet in Concilio apud Gallos: ea scilicet lege ut, si scelus facti fuerint, de his *cum principe Provinciae disponat secundum Canonum Sacrorum sancita*: sin autem in contumacia perseveraverint, *cum probatissimis atque prudentissimis Sacerdotibus duobus vel tribus Romam eos dirigat, ut profunda inquisitione coram Sede Apostolica eorum inquiratur causa, & juxta quod meruerint, finem suscipiant*. Hoc factum id habet peculiare, quod eandem causam quæ bis jam in Provincia, & Romæ semel agitata supponebatur, ad suam iterum cognitionem remitti jubet Zacharias.

XXI. Illustriora sunt hæc ferè depositionum exempla, quæ sub prima Regum nostrorum Dynastia contingere.

Ex his autem imprimis constat graviores Episcoporum causas toto illo tempore in Synodis Provinciarum, vel etiam in Synodis plenioribus, quæ sæpius à Regibus convocabantur, fuisse judicatas.

Constat secundò Summos Pontifices huic agendi consuetudini nusquam obstitisse: sed ut summum eorum aliquos causarum ejusmodi relationes, aut appellationes, post primum judicium, sibi vindicasse.

Constat tertio in multis illis depositionum exemplis quæ hætenus relata sunt, paucos reipsa Episcopos Gallicanos Romanam Sedem appellasse: sive quòd Episcopi dejecti objectorum criminum conscii primis judiciis acquieverint, sive quòd antiquis Canonibus Galli tum adhuc obsequerentur magis, quam regulis Sardicensibus.

ARTICULUS IX.

*Quo jure quave ratione usi sunt Galli in finiendis causis
gravioribus Episcoporum à Carolo Magno ad Hu-
gonem Regem & Joannem XV. Pontificem?*

E jure inquiremus primò; tum facta expen-
demus.

§. I.

*Quod jus valuit apud Gallos à Carolo Magno ad Hu-
gonem in Episcoporum judiciis?*

SYNOPSIS.

- I. **C**AROLO Magno disciplina Ecclesiastica studiosissimo Principi Hadrianus I. Pontifex Codicem dedit quo utebatur Ecclesia Romana: in quo quidem Codice leges Sardicenses in Episcoporum judiciis servande continebantur.
- II. Hadrianus verò ipse aliud nihil Sedi suæ postulat in ejusmodi judiciis, quam quod leges Sardicenses contulerant; ut ejus Epistola ad Tilpinum Remensem fidem facit.
- III. Eadem disciplina commendatur in pluribus è capitulis illis octoginta quæ Hadrianus idem Ingilramno Metensi tradidit.
- IV. Eadem quoque celebratur in Capitularibus Caroli Magni & Ludovici Pii.
- I. **C**AROLUS Magnus ut bello fortis armorumque gloriâ illustris, ita & pietate conspicuus valde fuit, suisque in Ecclesiam officiis maximè prædicandus. Non alius Princeps de re Christiana sic usquam meritis est:

Ejus victoriis libertatem debuit Roma : donis ac beneficiis opes etiam nunc debet & amplitudinem. Quid autem Ecclesia Gallicana ipsius curis non debet ac pietati ? Mirum est enim quanto ille studio religionem in Galliis coluerit , quantâque vigilantia Ecclesiæ Gallicanæ honori usque prospexerit : Episcopum dixisses magis quàm Imperatorem, ita rebus Ecclesiasticis accurandis intentus videbatur. Quoniam verò Ecclesiasticæ vim disciplinæ à Synodorum Episcopaliū frequentia pendere intelligebat , earum usum revocavit ipse juxta Canones antiquos : immo eis etiam interfuit sæpe numero, sanctionesque Ecclesiasticas suo nomine suæque auctoritate voluit communiri.

Hadrianus I. Pontifex Maximus Imperatoris religiosissimi studium non laudans modò , sed & juvare etiam cupiens, Codicem ipsi dedit quo Ecclesia Romana utebatur , qualisque à Dionysio Exiguo fuerat adornatus. Is porrò Codex , præter Canones Orientalium Synodorum quas ante censuimus , Oecumenicarum scilicet priorum quatuor , & quinque privatarum , comprehendebat etiam Canones Africanos & Sardicenses , necnon & Epistolas decretales Summorum Pontificum à Siricio ad Gregorium juniorem.

Certè oblato isto Codice Hadriani mens alia non fuit, quàm ut Imperator Ecclesias ditionis suæ ad eam normam componi procuraret : atque id colligere est è postremo versu Epistolæ veluti dictatoriæ Hadriani, quo Carolum Magnum sic tan-

dem affatur. *A lege nusquam discede, hæc observans statuta.* Neque verò dubitare licet quin Imperator pro sua pietate obsequentem se præstiterit, sanctasque adeo regulas in Ecclesiis Gallicanis jusserit observari.

Itaque, ut ad propositam quæstionem veniamus; quo nempe jure usa sit Gallia in gravioribus Episcoporum causis finiendis à Carolo Magno ac deinceps? illi quidem respondere jam facile est; si enim Galli codicem secuti sunt, in quo continebantur Canones Nicæni, Antiocheni, Africani & Sardicenses, cognitio prima ejusmodi causarum suscepta est dubio procul in Synodis Provincialibus, uti Canonibus illis omnibus præscribebatur: appellationes autem ad Apostolicam Sedem fortè relatæ sunt, quemadmodum Sardicensibus quidem unis erat constitutum.

II. Hadrianum autem ipsum aliud nihil tum aut sibi aut Sedi postulasse arguo ex altera ejus Epistola, quæ est ad Tilpinum Archiepiscopum Remensem. Expostulaverat hic apud Hadrianum injurias multas Archiepiscopatu Remensi inultas esse, multaque contra Sedis hujus dignitatem tentata & admissa: inter alia autem questus fuerat quòd *faciente discordia inter Francos Archiepiscopus Remensis nomine Rigobertus à Sede contra Canones dejectus & expulsus erat sine crimine, & sine ullo Apostolicæ Sedis consensu aut interrogatione: sed solummodò quòd antea non consenserat in parte illius, qui postea partem illam de regno suo in sua potestate accepit, in qua parte*
Remensis

Remensis Civitas est. Ad hæc respondet Hadrianus, illæsaque jubens esse Metropolitana Ecclesiæ Remensis jura, de iniqua Archiepiscopi depositione cavenda in posterum hæc adjicit: Et te, aut futuris temporibus Remensem Episcopum & Primate[m] illius Diocesis, non præsumat neque valeat unquam aliquis de Episcopatu deicere sine Canonico judicio: & neque ullo judicio sine consensu Romani Pontificis, si ad hanc Sedem Romanam, quæ caput esse dinoscitur orbis, appellaverit in ipso judicio. Quibus quidem verbis accusati Episcopi causam non ante referendam significat ad Sedem Romanam, quàm Episcopus ipse accusatus illam appellaverit.

III. Idem Hadrianus capitula 80. de rebus Ecclesiasticis, ac præsertim de Canonicis judiciis tradidit Ingilramno Metensium Episcopo qui Romæ tum fortè agebat, quique illa deinceps in Galliis evulgavit. Quanquam autem collecta illa erant non magno delectu partim è Græcis Latinisque Canonibus, partim è Pontificum & Imperatorum edictis, ut ab Hincmaro diu observatum est opusculo 55. Capitul. cap. 24. attamen quia vetustiorum Synodorum tum temporis latè vincebat auctoritas, plura sunt longè capitula, quæ primam causarum Episcopaliurn cognitionem Synodis Provincialibus tribuunt: è quibus quidem, quæ visa sunt insigniora, hîc subjicio.

Capitul. 5. *si quis Episcopus ab illis accusatoribus qui recipiendi sunt fuerit accusatus, postquam ipse ab eis caritative conventus fuerit, ut ipsam causam emen-*

D d

dare debeat, & eam corrigere noluerit; non olim, sed tunc ad Summos Primates causa ejus canonicè defertur: Qui congruo in loco, infra ipsam Provinciam, tempore à Canonibus prefixo Nicenis, Concilium canonicè convocare debebunt; ita ut ab omnibus ejusdem Provincie Episcopis in eo audiat.

Capitul. 9. salvo Romanæ Ecclesiæ in omnibus Primatu (si nempe res difficiliore occurrant, aut appellatio fortè interjiciatur) manifestum est quòd illa quæ sunt per unamquamque Provinciam ipsius Provincie Synodus dispenset, sicut in Nicæno constat decretum esse Concilio.

Capitul. 10. Ultra Provincie terminos accusandi licentia non progrediatur. Omnis accusatio intra Provinciam audiat, & à Comprovincialibus terminetur.

Capitul. 12. Prudentissimè justissimèque Nicæna, si-ve Africana decreta definierunt quæcunque negotia in suis locis, ubi orta fuerint, finienda: maxime quia unicuique concessum est, si judicio offensus fuerit cognitorum, ad Concilium suæ Provincie, vel etiam universale provocare.

Capitul. 19. Peregrina judicia generali sanctione prohibemus: Quia indignum est, ut ab externis judicetur.

Capitul. 20. Nullus Episcopus extra suam Provinciam ad judicium devocetur; sed vocato eo canonicè, in loco omnibus congruo, tempore Synodali, ab omnibus Comprovincialibus Episcopis audiat; qui concordem super eum, canonicamque proferre debent sententiam. Quia si hoc minoribus tam Clericis, quam laicis conces-

sum est, quanto magis de Episcopis servari convenit? nam si ipse Metropolitanum, aut iudices suspectos habuerit, aut infestos senserit, apud Primate[m] Diœceseos, aut apud Romanæ Sedis Pontificem judicetur.

Capitul. 27. *Sunt nonnulli, qui indiscussos potestate tyrannica, non canonica auctoritate damnant; & sicut nonnullos gratiâ favoris sublimant, ita quosdam odio invidiaque permoti humiliant, & levi opinionis aurâ condemnant, quorum crimina non adprobant. Ideoque communi decreto censemus, ut quandocunque aliquis Episcoporum criminatur, congregatis omnibus ejusdem Provincie Episcopis causa ejus audiatur, ut non occultè judicetur, vel condemnetur: qui ab aliis prius judicari non potest, nisi ab iis à quibus ordinari: quod si aliter factum fuerit, nullas vires habebit.*

Capitul. 29. *Si quis Episcopus super certis accusatur criminibus, ab omnibus audiatur, vel judicetur, qui sunt in Provincia Episcopis.*

His omnibus Capitulis, quæ à Canonibus quidem antiquis minimùm differunt, Episcopaliū negotiorum cognitio Provinciarum Synodis clarè tribuitur: de Apostolica verò Sede mentio non fit, nisi fortè ubi agitur de appellatione, ut in 23. cap. v. g. in quo appellationis lex sic sancitur: *Placuit, si Episcopus accusatus appellaverit Romanum Pontificem, id statuendum quod ipse censuerit.*

IV. Eadem hæc disciplina à Gallis accepta vel potius retenta est: nam in Capitularibus Caroli Magni & Ludovici Pii selecta Hadriani Capitula inscripta sunt: lib. quidem 7. Capitul. 234. Capitu-

D d ij

lum Hadriani 20. ipsis terminis sic refertur: nullus Episcopus extra suam Provinciam ad iudicium devocetur; sed vocato eo canonicè, in loco omnibus congruo, tempore Synodali, ab omnibus Comprovincialibus Episcopis audiatur, qui concordem super eum, canonicamque proferre debent sententiam &c. Quo quidem Capitulari Episcopaliū causarum cognitio Synodis Provinciarum clarè asseritur: De appellatione verò sic habet ejusdem lib. Capitul. 235. *Placuit, si Episcopus accusatus appellaverit ad Romanum Pontificem, id statuendum quod ipse censuerit.* Quibus verbis non pluribus non paucioribus Hadriani Pontificis Capitul. 23. continebatur. Sed clariùs longè Sardicensis disciplina effertur Capitulari 318. lib. ejusdem, ubi sic habetur: *ut judicatus Episcopus ad Apostolicam Sedem, si voluerit, appellet ex Concilio Sardicensi tit. 5. Quod si appellaverit, in cathedra ipsius alter non ordinetur.*

§. II.

Facta expenduntur à Carolo Magno ad Hugonem.

SYNOPSIS.

I. **I**STA temporis intercapedine, Episcopi plures in Galliis dejecti sunt juxta predictas regulas; quos inter Anshelmus Mediolanensis, Vuolvodus Cremonensis, Theodulphus Aurlianensis, Jese Ambianensis, Thegano Chorepiscopo Trevirensi teste in opere de gestis Ludovici Pii.

- II. *Ad annum 835. Ebbo Remensis in Concilio apud Theodonis-*
villam exauctoratus est.
- III. *Circa idem tempus Aldricus Cenomanensis in Concilio*
Provinciae judicatus est : quod ne improbarit quidem Gre-
gorius IV. sed appellationes tantum adstructas voluit.
- IV. *Nihil amplius desideratum est à Leone IV.*
- V. *Benedictus III. Leonis IV. successor Hincmaro Remensi*
instar privilegii tribuens, ne ab alio quam ab Episcopo Ro-
mano judicari posset, jus commune supponit & confirmat.
- VI. *Vigebat jus commune ubique gentium, cum Apocriphe Epif-*
coporum Romanorum Epistole prodierunt : in quibus quidem
jus antiquum circa Episcoporum judicia videtur inverti, cum
ea Episcopo soli Romano tribuuntur.
- VII. *Quæ tamen, nisi jam earum falsitas planè constaret, ex-*
plicari non ineptè possent de appellationibus.
- VIII. *Supposititius factus turbas nihilominus excitavit, ut-*
potè adoptatus fere à Romanis quibusdam Pontificibus. Ve-
rum Gallia credula non sic fuit; ut judicia Episcoporum etiam
probant quæ secuta sunt, verbi gratia Fortoldi, & aliorum
apud Saponarias.
- IX. *Item Rothadi Sueffionensis, cujus causa anno 863. variis*
studiis agitata est Nicolaum I. inter & Episcopos Gallicanos.
- X. *Ne quidem Teutgandi Trevirensis & Guntharii Agrippinen-*
sis depositio à Nicolao Romæ tentata Gallicanas libertates
rectè impetit.
- XI. *Qui Nicolai I. auctoritatem objiciunt coguntur & ipsi*
Nicolai I. facta ex equo interpretari.
- XII. *Hadrianus II. Nicolai I. successor fectas decretales cu-*
pide amplexus est; iisque usus maxime contrò Gallos in causa
Hincmari Laudunensis. Galli autem fortiter obstitere; ac tan-
dem eorum virtuti Roma utcunque cessit, cum Joannes VIII.
Hadriani II. successor Hincmari Laudunensis condemnatio-
nem approbavit.

XIII. *Joannes VIII. in aliis etiam aliquibus favere Gallis visus est, verum longè plura ipse aggressus est contra Gallicanas libertates fictis Decretalibus nimio plus credens.*

XIV. *Ac tandem sic crevit Romana licentia eodem Nixa fundamento, ut Carolus Calvus Ecclesie sue jura tueri cupiens ad Joannem VIII. scribendum duxerit, ne ultra Ecclesiasticorum judiciorum rationem innovaret.*

XV. *Caroli Calvi Epistola, & quæ solemniter eo usque fuerat judiciorum forma apud Gallos clarè monstrat, & est ipsa veluti legitima quedam intercessio, atque ut aiunt, protestatio contra jus novitium quod invehabatur: unde minus virium exempla habitura sunt, si quæ deinceps antiquo juri contraria observabuntur.*

XVI. *Artaldi Remensis cum Hugone negotium perperam obicitur ab adversariis libertatum Gallicanarum; cum aptius ipsum sit ad Gallorum constantiam comprobandam. Nihil etiam obest Episcopi Bellovacensis citatio cum eodem negotio conjuncta.*

I. AM verò si ad facta attendamus quæ ista temporis intercapedine contigerunt; plures Episcopi temporibus Ludovici Pii, ac deinceps depositi videbuntur in Provinciis Gallicanis, juxta ipsas illas regulas quas modò exhibebamus.

Primò quidem Theganus Chorepiscopus Trevirensis operis, quod de gestis Ludovici Pii Imperatoris inscripsit, cap. 22. tres Episcopos majestatis reos in conventu Aquisgranensi dejectos narrat. *Erant autem illi, inquit, Anselmus Mediolanensis, Vuolvodus Cremonensis, & Theodulphus Aurelianensis.*

Idem author ejusdem operis cap. 28. fidem facit Jesse Ambianensem apud Noviomagum castrum

depositum fuisse : ipso anno, inquit, pervenit Dominus Imperator ad Noriomagum castrum, quod situm est super fluvium quod dicitur Valum, & multitudo hominum ex omnibus regnis suis venit ad eum, inter quos venerunt supradicti adversarii ejus, & superavit eos Dominus Imperator, & dimisit eos atque commendavit. Et Lotharius filius ejus cum juramento fidelitatem promisit, ut post hac numquam talia committere debuisset. ET IBI JESSE JUSTO JUDICIO EPISCOPORUM DEPOSITUS EST.

II. Ad annum Christi 835. Ebbo Archiepiscopus Remensis in Concilio apud Theodonis-villam ex-auctoratus est, quod Lotharii partes contra Ludovicum Patrem secutus esset. Accusatus enim ille in Concilio ab Imperatore, elegit judices, porrectoque confessionis libello, canonicè ab omnibus Episcopis qui præsentes erant, damnatus est. Quoniam verò singularis videtur judicii illius ratio, ut & confessionis formula quæ adhibita est ab Ebbo-ne, & quæ forsan temporibus illis solennis fuit, negotii seriem exscribam hîc, ut ab Hincmaro descripta est in posteriori opere adversus Gothescalcum cap. 36. Nunc videndum, inquit, de quo ordine adjudicatorum vel condemnatorum Ebbo fuerit, quem manifestum est fuisse depositum. Qui postquam in Ecclesia Sancti Stephani apud Mediomatricum civitatem Ambonem conscendit, & se publicè denotavit coram Episcopis & Imperatore, & Clero ac populo qui adfuerunt, quoniam eundem Imperatorem Ludovicum falsò criminatum, & injustè ab Imperiali Sede depo-

situm publicæ pœnitentiæ subdidit. De quibus & libellum manu sua subscriptum eidem Imperatori porrexit: quem qui quæsierit, in archivo ipsius Metensis Ecclesiæ invenire valebit. Unde etiam accusatus ab ipso Augusto in generali Synodo habita in Palatio Theodonis-villa inducias petiit, & secundum canonicam institutionem elegit sibi per consensum Synodi Episcopos iudices peccatorum suorum, quos Canones electos appellant. De quibus scriptum est in Concilio Africano cap. 63. ut ab electis iudicibus provocari non liceat. Et dedit libellum Synodo manu sua firmatum hæc eadem continentem. Ego Ebbo indignus Episcopus recognoscens fragilitatem meam, & pondera peccatorum meorum, testes confessores meos, Aiulfum videlicet Archiepiscopum, & Badaradum Episcopum, necnon & Modoinum Episcopum, constitui mihi iudices delictorum meorum: & puram ipsis confessionem dedi, quarens remedium pœnitendi, & salutem animæ meæ, ut recederem ab officio & ministerio Pontificali, quo me recognosco esse indignum; & alienum me reddens pro reatibus meis, in quibus peccasse secretò ipsis confessus sum. Eo scilicet modo, ut ipsi sint testes alio succedendi & consecrandi subrogandique in loco meo, qui dignè præesse & prodesse possit Ecclesiæ, cui hætenus indignus præfui. Et ut inde ultrà nullam repetitionem, aut interpellationem auctoritate Canonica facere valeam, manu mea propria subscribens firmavi. EBBO QUONDAM EPISCOPUS SUBSCRIPSI. Hac Scriptura coram Synodo prolata atque confirmata, confessus est ipse viva voce, & dedit testes alios exceptis iudicibus, Nothonem Archiepiscopum,

piscopum, Theodericum Episcopum, & Achardum Episcopum. Et sic ab omnibus qui in eodem Concilio fuerunt Episcopis accepit sententiam, dicentibus per ordinem omnibus, secundum tuam confessionem cessa à ministerio. Et sic coram ipso, iubente ac audiente Synodo, dictatum est à Jona Aurelianensi Episcopo Helia Presbytero, postea Carnotensi Episcopo; & præscripta pagina confessionis ejusdem in ipsa Synodo subscriptum atque subjunctum hoc modo. Acta est Ebbonis professio, ejusque propria manus subscriptione roborata, in conventu Synodali generaliter habito apud Theodonis villam, anno Incarnationis Domini Jesu Christi DCCCXXXV. anno etiam Imperii gloriosi Caesaris Ludovici XXIII. Indictione XII. sub die Kalendarum IV. Nonarum Martii. Hi sunt Episcopi, qui confessionem manu sua propria firmatam audierunt: in qua continebatur, quod ipse Ebbo pro quibusdam criminibus, quæ confessoribus suis Aiulfo Archiepiscopo, Badarado Episcopo, Modoino Episcopo, Achardo Episcopo, Theodorico Episcopo, & Nothoni Archiepiscopo confessus est, nullatenus officium Pontificale agere deberet. Nam & ipsi testes eodem Ebbone poscente, & coram adstante, in conspectu omnium qui adfuerunt, tam Episcoporum, quam & cæterorum Sacerdotum, viva voce testificati sunt, quia tale peccatum eis confessus fuerat, pro quo dignus non erat Episcopale ministerium ultra jam agere. Sed & hoc ipsi testes & confessores subintulerunt, quia si idem peccatum ante ordinationem admisisset, nullo modo Episcopus ordinari debuisset. Pro qua re ad eorum consilium dixit se idem

E c

Ebbo coram omnibus ad ministerium Episcopale indignum, & ab eo recedere debere, & sub pœnitentiæ modo Dominum sibi propitium facere velle. Nam & Episcopi secundum confessionem ipsius manu sua propria roboratam, & testimonium confessorum suorum, decreverunt ut à ministerio recederet Pontificali & aliis orationum officiis, & excubiis domino serviendo eum sibi propitium faceret. Hæc sunt nomina eorundem Episcoporum.

Non explicabo hîc artes quibus Ebbo deinceps contra jusjurandum usus est, ut in Sedem suam restitueretur. Dicam solummodò eum, tametsi Lotharii Imperatoris gratiâ fretum, neque à Synodo ulla legitima, neque ab Apostolica Sede restitui usquam potuisse. Immo verò ipsius depositio Summis Pontificibus Sergio, Benedicto, & Nicolao probata est, ut confirmat Hincmarus in Epistola 23. quæ est ad Egilonem Senonensem.

III. Circa idem tempus Aldricus Cenomanensis in Concilio Provinciæ judicatus est; immo, appellato licet Romano Pontifice, è Sede sua ejectus: ut ex Epistola Gregorii IV. ad Episcopos per universas Provincias constitutos colligere est. Cum enim Aldricus conquestus esset apud Gregorium IV. quod appellationis suæ ratio nulla haberetur ab Episcopis Gallicanis, Epistolam scripsit Gregorius ad universos Episcopos; eamque præsertim direxit ad Gallicanos qui expostulationi locum dedisse videbantur. In ea verò Epistola Sedis suæ privilegia fortiter propugnat, eaque refert in Canones,

qui quidem alii dici nequeunt à Nicænis & Sardicenfibus: *Quapropter*, inquit, *has ad vos litteras destinamus*, quibus decreto nostro vestram rogantes caritatem mandamus, ut si aliquis, quod non optamus, suorum æmulorum Aldricum Cenomanicæ Ecclesiæ Episcopum accusare damnabiliter attentaverit; ut honoretur Beati Petri Apostolorum Principis memoria, Ecclesiæque Romanæ, cui præsedet privilegium, & nostri nominis authoritas: liceat illi post auditionem Primatum Diæceseos, si necesse fuerit, nos appellare, & nostra authoritate aut ante nos, aut ante legatos nostro ex latere missos, juxta Patrum decreta, suas exercere atque finire actiones: nullusque illum ante hæc judicet aut judicare præsumat: judicio nempe ultimo & finitivo, non primo & appellationem antecedente, ut quibusdam placet, qui ex hoc loco Gregorium contendunt interdixisse omnem cognitionem negotii Aldrici Episcopis Galliciarum: quippe certum est Gregorium IV. hac in Epistola locutum esse ad mentem Sardicenfium Canonum, ut vel ex istis verbis patet, *honoretur Beati Petri Apostolorum Principis memoria*, quæ mutatus est Gregorius à Concilio ipso Sardicensi: patetque amplius ex aliis quæ addit: *nec quisquam Frivulus aut contentiosus sive contumax*, hæc nos irrationabiliter præcipere contendat; cum & authoritate Canonum, & prædecessorum nostrorum decreto sancitum est, ut Episcopus accusatus, si voluerit, appellet Romanum Pontificem, & ad eum si lubuerit confugiat, ut ab eo ejus audiat causa, aut ipse à latere suo legatos qui eam audiant, mittat, qui justè

Ee ij

cum omnibus Episcopis Comprovincialibus ejus auctoritate judicent. Quæ omnia hic neceſſe non eſt inferere, ne proditores magis quàm præceptores eſſe videamur. Quæro jam ab adverſariis, quinam ſint Canones illi quos laudat Gregorius, & qui hæc de appellationibus ſtatuant? An alii ſunt quæſo præter Sardicenſes? Cum autem hæc adjicit: & ſancta recordationis Innocentius antecellor noſter inter cætera hæc ait, ſi Majores Cauſæ in medium fuerint devolutæ &c. An amabo Innocentii I. auctoritatem adducit, ut eam impugnet, an non potiùs, ut eâ illud confirmet quod præcipit? At Innocentius Majores Cauſas ad Apoſtolicam Sedem referri non vult, niſi poſt Episcopale judicium, ut ſæpiùs inculcatum eſt. Itaque Gregorii IV. ſententia obſcura eſſe non poteſt: verèque ad ſolem cæcutiunt qui plus eum poſtulante docent, quàm Sardicenſes Canones Romanæ Sedi tribuerant.

IV. Nihil etiam amplius deſideratum eſt à Leone IV. quicquid nonnulli obſtrepant: verùm ſolæ ille appellationes, quas Galli noſtri ægrè adhuc tolerabant aſſerere conatus eſt. Mentem ſuam aperuit ſatis in Epiſtola quam ſcripſit ad Hincmarum, cujuſque fragmentum extat in Epiſtola Hincmari ad Nicolaum I. Plures ibi cauſas aſſert cur Sueſſionenſis Concilii confirmationem differat: quartam verò hanc addit, quod Epifcopi à Synodo depoſiti, audiendi ante erant, utpotè cum Apoſtolicam Sedem appellarent: *Quarta ſcilicet cauſa, inquit, hæc eſt, quia hi, quos depoſitos caritas veſtra*

authoritate Synodi fore affirmat, per proprias litteras Sedem Apostolicam appellarunt, & volunt iterum nostrâ se Apostolicâ audiri præsentia: & tunc si culpabiles inventi fuerint, non se abnuunt Canonicam suffinere sententiam.

Ast idem Pontifex in Epistola ad Episcopos Britannia, Episcopos Simonia reos in Conciliis judicari præcipit, simulque judiciorum sic præscribit formam: *Ita tamen ut omnia in Conciliis sint Episcoporum. Nam nullam damnationem Episcoporum esse unquam censemus, nisi aut ante legitimum numerum Episcoporum, qui fit per duodecim Episcopos, aut certè probatâ sententiâ per septuaginta duos idoneos testes, qui tales sint, qui & accusare possint, & prius ad sacra Christi quatuor Evangelia Sacramenta præstent, quòd nil falsum depromant, sicut nobis traditum est, & Romana sancta tenere videtur Ecclesia. Et si inter eos quos damnandos esse dixerint homines, fuerit Episcopus, qui suam causam in præsentia Romanæ Sedis Episcopi petierit audiri, nullam super illum FINITIVAM præsumat dare sententiam: sed omnino eum audiri decernimus. Non omne iudicium interdicat Leo, ut videre est, sed FINITIVAM SENTENTIAM, ut inquit ipse: si nempè damnatus in Synodo Episcopus, juxta licentiam à Concilio Sardicensi datam, Romam appellaverit. Quòd si verò in hisce Leonis verbis ambigui aliquid superesset, omnem ambigendi ansam tollit Leo ipse eadem in Epistola: consultus enim Leo ab Episcopis Britannia de variis disciplina capitibus, ac præ-*
Ee iij

fertim de regulis iudiciorum Ecclesiasticorum, de his sic edicit Epistolæ suæ cap. 6. *De libellis & commentariis aliorum non convenit aliquem iudicare, & sanctorum Conciliorum Canones relinquere, vel decretalium regulas, id est, quæ habentur apud nos simul cum illis in Canone, & quibus in omnibus Ecclesiasticis utimur iudiciis. Id est Apostolorum, Nicænorum, Ancyranorum, Neocæsariensium, Gangrensiū, Antiochenſium, Loadicēſium, Chalcedonenſium, Sardicenſium, Carthagenenſium, Africanenſium: & cum illis regulæ præſulum Romanorum, Silveſtri, Siricii, Innocentii, Zoſimi, Celeſtini, Leonis, Gelafii, Hilari, Symmachi, Simplicii. Iſti omnino ſunt, per quos iudicant Episcopi, & per quos Episcopi ſimul & Clerici iudicantur. Nam ſi tale emerſerit vel contigerit inſtitutum negotium, quod minimè poſſet per iſtos finire, tunc ſi illorum, quorum meministi, dicta Hieronymi, Auguſtini, Iſidori vel ceterorum ſimiliter ſanctorum Doctōrum ſimilium, reperta fuerint, magnanimitè ſunt retinenda ac promulganda, vel ad Apoſtolicam Sedem referatur de talibus. Quam ob cauſam luculentius, & magna voce pronuntiare non timeo, quia qui illa, quæ diximus, ſanctorum Patrum ſtatuta, quæ apud nos Canones prætitulantur, ſive ſit Episcopus, ſive Clericus, ſive Laicus, non indifferenter receperit, ipſe ſe convincit nec Catholicam & Apoſtolicam Fidem, nec ſancta vera Chriſti Evangelia quatuor utiliter, & efficaciter, & ad effectum ſuum retinere vel credere.*

Ex hac Leonis IV. conſtitutione non id infero tantum quod contendebam, ſcilicet egiſſe ipſum

de appellationibus ad mentem Canonum Sardinensium, quos reipsa hic cæteras inter judiciorum Ecclesiasticorum regulas nominat ac censet: Verùm observo primò solum illum codicem, qui à Dionysio exiguo concinnatus erat, ad usque tempora Leonis IV. in Ecclesia Romana obtinuisse: atque adeo nullum locum eo usque datum esse fictis illis Pontificum Epistolis quæ ab Isidoro invecæ sunt. Observo secundò à Leone IV. prælatas esse longè regulas, quæ *Canones prætitulantur*, ut ait, statutis aliis Patrum, scriptorumve Ecclesiasticorum quæ à Canone aberant: cum juxtà illas tantùm judicia tum Episcoporum tum Clericorum velit exerceri.

V. Benedictus III. Leonis IV. successor Hincmaro Remensi veluti privilegium indulgit, ne ab alio quam ab Episcopo Romano judicari posset. Si privilegium hoc fuit: Ergo communi & ordinaria lege collegarum judicio ante submittebatur. Sunt hæc Benedicti verba in Epistola ad Hincmarum: *Et hoc promulgamus atque statuimus, ut te, qui ejus Provinciae Primas dinosceris, nullius unquam infestatione contra Canonica Apostolicaque decreta, sive judicia Ecclesiastica tibi commissa, aut virtute aut facultate nudari, aut ante audientiam Romani Pontificis à quocunque damnari statuimus: sed si compellatus appellare ad hanc Sanctam Sedem volueris, Apostolici Papæ judicio reservari, nostra, immo Beati Petri autoritate precipimus.*

VI. Tandem non in animis modò Romanorum Pontificum, sed ubique gentium vivebat vigebat.

que antiqua de judiciis disciplina; cum ecce veluti e tenebris Isidori nescio cujus farrago prodiit: quæ præter Canones antiquos receptasque Pontificum Romanorum Epistolas, statuta quædam nova, imprimisque centones malè assutos invehebat, quasi decretales fuissent Romanorum Pontificum, qui à Clemente ad Siricium vixerant. Ejusmodi collectio seu farrago à Riculpho Moguntino Episcopo ex Hispaniis allata est, Gallisque primò communicata.

Obstupere Galli ad novum phænomenon: obstupuit verò in primis Hincmarus Remensis, qui, ut vir erat nasutissimus & perspicacissimus, Apocrypharum ejusmodi Epistolarum falsitatem jam tum subodoratus est; & quanquam eas rejicere omnino palàm non ausus sit, vix aliquam tamen auctoritatem eis dedit, ut infra videbitur.

Neque immeritò sanè monstrosus foetus Gallicanis viris suspectus fuit: jus enim omne antiquum, vetustissimas nempe, atque ut ita dicam, Apostolicas consuetudines, Sanctissimas Conciliorum Oecumenicorum regulas, vulgataque Innocentii, Leonis aliorumque Pontificum edicta non obscure impetebat; in eis maximè quæ attinent ad Episcoporum judicia, quorum quidem evertendæ rationi Epistolæ illæ comparatæ videbantur.

Cum enim juxta disciplinam antiquam & Canonicam Episcoporum causæ in Synodis Provinciarum judicandæ sint: & nonnisi ex venia data à Concilio Sardicensi ad Apostolicam Sedem post Episcopale judicium referendæ; Epistolarum illarum

rum non pauca solam caufarum Epifcopalium ventilationem Synodis Provincialibus permittunt, iudicium autem Epifcopo uni Romano totum reſervant. Atque ut è pluribus pauca delibemus : Epiftoła decretalis prima quæ Marcello tribuitur, fic habet : *ſimulque iidem* (Apoſtoli ſcilicet & Patres) *inſpirante Domino conſtituerunt*, ut nulla Synodus fieret præter ejuſdem Sedis authoritatem, nec ullus Epifcopus, niſi in legitima Synodo, ſuo tempore, Apoſtolica authoritate convocata, ſuper quibuſlibet criminibus pulſatus audiat vel iudicetur : quia, ut paulò ſuperius prælibatum eſt, Epifcoporum iudicia & ſummarum cauſarum negotia, ſive cuncta dubia, Apoſtolice Sedis authoritate ſunt agenda & finienda.

In Epiftoła quam ad Epifcopos Hiſpaniæ ſcripſiſſe fingitur Melchiades hæc legere eſt : *Epifcopos nolite iudicare, nolite condemnare abſque Sedis huius authoritate : Quod ſi feceritis, irrita erunt veſtra iudicia, & vos condemnabimini.*

Apocryphæ Julii Epiftołæ idem habent paradoxum; quodque mirum videbitur, Concilii Nicæni authoritate id adſtruunt : Ita enim habet increpatoria, quæ dicitur, Epiftoła ad Orientales : *Patres unanimiter in prædicta Nicæna ſtatuerunt Synodo, ut nullus Epifcopus, niſi in legitima Synodo, & ſuo tempore, Apoſtolica authoritate convocata, ſuper quibuſdam criminationibus pulſatus audiat, id eſt, iudicetur vel damnetur. Sin aliter præſumptum fuerit, in vanum deducatur quod egerint, nec inter Eccleſiaſtica ullo modo reputabitur. Ipsi verò primæ Sedis Eccleſiæ*

Pontifici convocandarum Generalium Synodorum iura, & judicia Episcoporum, singulari privilegio, Evangelicis & Apostolicis atque Canonicis concessa sunt institutis: quia semper Majores Causæ ad Sedem Apostolicam multis autoritatibus referri præcepta sunt.

Epistola quæ à Felice II. scripta fingitur ad Athanasium & universos Ægypti Episcopos ita fert cap. 18. *Quamquam Comprovincialibus Episcopis unâ cum eorum Metropolitano, suæ Provinciæ causas Episcoporum liceat caritative & concorditer agitare; non tamen, sicut in prædicta te presente constitutum est Synodo, licet definire absque Romani Pontificis autoritate. Quod si secus à quibusdam præsumptum fuerit, ipsi qui hoc egerint, suæ præsumptionis suscipiant damnum: & illi, qui ab eis perperam excommunicati, aut damnati fuerint, autoritate hujus Sanctæ Sedis & Beati Præceptoris nostri Clavigeri Petri potestate solvantur, atque restituantur. Ipse enim ait Dominus: quæcumque solveris super terram, erunt soluta & in cælis.*

Denique Epistola quæ Damaso tribuitur, quæque scripta supponitur ad Africæ Concilia, hæc habet: *Disputare namque Episcopos, & summas Ecclesiasticorum negotiorum causas Metropolitano unâ cum omnibus suis Comprovincialibus, ita ut nemo ex eis desit, & omnes in singulorum concordent negotiis, licet: sed definire eorum, atque Ecclesiasticarum summas querelas causarum, vel damnare Episcopos, absque hujus Sanctæ Sedis autoritate, minimè licet &c.*

VII. Nisi constaret jam apud omnes de falsitate harum Epistolarum, possent forsan explicari ut-

cunque de iudicio non quovis, sed de finitivo: tum quia credibile non est posteriores saltem illos Pontifices, Julium nempe, Felicem II. & Damasum, qui ferè Nicæni & Sardicensis Concilii testes fuerant, utriusque hujus Concilii disciplinam evertere voluisse; maxime cum eorum aliqui Concilium Nicænum ad sententiæ suæ confirmationem adhibeant: tum etiam quia Epistolæ aliæ quæ prioribus Pontificibus affinguntur, nonnisi finitivam sententiam Apostolicæ Sedi, posita nempe appellatione, liquidò reservant. Nam Anacleti Epistola i. v. g. Episcoporum iudicia referri tum tandem jubet ad Apostolicam Sedem, *si appellatum fuerit*, sunt enim hæc ipsa illius verba. Eleutherius in Epistola quam scripsisse fingitur ad Galliæ Provincias, *finitiva tantum Episcoporum iudicia huc deferantur*, inquit: & infra, *illi verò qui pulsatus fuerit, si iudicem suspectum habuerit, liceat appellare*. Victor in Epist. i. quæ illi afficta est; unde ita constitutum liquet à temporibus Apostolorum, inquit, & deinceps placuit, ut accusatus vel iudicatus à Comprovincialibus in aliqua causa Episcopus, licenter appellet, & adeat Apostolicæ Sedis Pontificem; qui aut per se, aut per vicarios suos, ejus retractari negotium procuret. Et dum, iterato iudicio, Pontifex causam suam agit, nullus alius in ejus loco ponatur aut ordinetur Episcopus. Epistola i. Zepherino afficta non minùs diserta est: ita enim habet: *duodecim enim iudices quilibet Episcopus accusatus, si necesse fuerit, eligat, à quibus ejus causa justè iudicetur*. Nec priùs audiatur, aut excommunicetur vel

F f ij

judicetur, quàm ipsi per se eligantur, & regulariter vocato ad suorum primò conventum Episcoporum, per eos ejus causa justè audiatur & rationabiliter discernatur. Finis verò ejus causæ ad Sedem Apostolicam deferatur, ut ibidem terminetur. Idem habet Epistola 3. Fabiano afficta his ipsis verbis: Unde oportet, si aliquis Episcoporum super certis accusetur criminibus, ut ab omnibus audiatur qui sunt in Provincia Episcopis: quia non oportet accusatum alicubi, quàm in foro suo audiri. Et paulò infra: placuit etiam, ut si Episcopus accusatus appellavit ad Apostolicam Sedem, id statuendum, quod ejusdem Sedis Pontifex statuerit.

Tandem, ne longior videar in referendis Epistolarum omnium textibus; eadem legere est in Epist. 2. quæ Cornelio attributa est; eadem in Epistola quæ Sixto II. afficta: adeo ut si veræ forent istiusmodi Epistolæ, confirmare illis fas esset Synodorum Provincialium auctoritatem in Episcoporum causis discutiendis ac judicandis.

Verùm, quia nemo jam dubitat quin fœtus ille supposititius sit, eum lubentes abdicamus: neque plus temporis in mendaciis aut conciliandis aut illustrandis infumemus.

VIII. Revera tamen cum apparere ceperunt ejusmodi Epistolæ, quia magnis nominibus munitæ erant, neque adhuc liquebat satis an Germanæ essent an suppositæ, receptum judiciorum Ecclesiasticorum ordinem non nihil inturbaverunt. Hinc enim Summi Pontifices, quibus quidem favebant illæ impensius, nihil non moliti sunt ut ipsis robur

authoritatemque conciliarent. Hinc Episcopi nonnulli, ut Metropolitanorum præsentem fugerent correctionem, ad eas confugerunt, ut ad sacram anchoram. Omnes denique timidè admodùm superbæ huic novitati obstiterunt.

Gallia una has inter turbas stare inconcussa, juriq̃ antiquo adhærere visa est: audacter id quidem, sed modestè oppidò & sapienter. Epistolas nempe illas quæ Sanctissimorum Pontificum nomina præ se ferebant, cum veneratione, seu venerabiliter, ut est apud Hincmarum, accipiendas duxit: sed ita ut vim legum eis non concederet; utpotè cum in Canone inscriptæ non essent, atque ita præscriptæ viderentur. Scio equidem in additionibus factis ad Capitularia Ludovici Pii fictarum istiusmodi Epistolarum Lacinias quasdam irrepsisse. Verùm, ut additiones illæ magni sint ponderis, piâ quadam incuriâ factum id esse faciliè crediderim. Neque enim decretales illæ Apocryphæ vim legum habuere usquam in Galliis: sed quoties adhibere illas aliqui voluerunt in Ecclesiæ judiciis, toties ad Canones & jus antiquum provocatum est, ut ex factis videbitur quæ deinceps afferenda sunt.

Omitto hîc depositionem Tortoldi cujusdam quæ in Concilio apud Saponarias decreta est, quòd *Episcopalem potestatem in urbe Bajocensium occupasset*, ut habetur in Canone 4. hujus Concilii. Omitto quòd in eodem Concilio accusati sunt quoque Anscarius Lingonensis Ecclesiæ invasor, Vuenilo Senonensis Episcopus, & Atto Virdunensis.

F f iij

IX. Venio ad negotium Rothadi Sueffionensis quod anno Christi 863. variis studiis agitatum est Nicolaum I. inter & Episcopos Gallicanos. Accusatus est primò Rothadus in Concilio Sylvanectensi; dubium, an & judicatus: in Concilio verò Sueffionensi, quod proximè congregatum est, certissimè dejectus fuit: aliisque quanquam Apostolica Sedes appellata esset, in ejus locum substitutus. Expostulavit Rothadus apud Nicolaum, quòd non obstante appellatione de Sede sua dejectus esset, suaeque Ecclesia alteri concredita. Ea re incensus Nicolaus, non modò non confirmavit judicium contra Rothadum latum, uti Episcopi Gallicani per Odonem petiverant: sed scriptis Epistolis tum ad Carolum Calvum, tum ad Hincmarum Remensem qui Concilio præsuerat, tum ad alios etiam Episcopos qui judicio adfuerant, graviter conquestus est de violatis, ut aiebat, Apostolicæ Sedis privilegiis, suspensionemque judicibus intentavit, nisi vel Rothadum Sedi suæ post triginta dies redderent, vel ei saltem ad Apostolicam Sedem conferendi se veniam concederent.

Excanduit autem Nicolaus, non quòd Rothadus in Provinciæ Concilio judicatus esset, siquidem Nicolaus ipse Episcopos in Conciliis judicandos ex Leonis IV. præscripto docet in Epistola ad Salomonem Regem Brittonum, quam infrà refricabimus: sed iratus est maximè quòd Rothadi appellationis rationem nullam habuissent Episcopi Gallicani, suumque ipsi judicium à Romana Sede re-

tractari agrè ferrent. Ita enim dolorem suum testatur Nicolaus in Epistola ad Episcopos Synodi Sylvanectensis: *Ignorare autem fraternitatem vestram non patimur, animum nostrum non mediocriter læsum, eò quodd secundum gestorum tenorem, & vestrarum suggestionum, quas ad Sedem Apostolicam direxistis, cognitionem, appellantes eundem Rothadum Apostolicam Sedem deposueritis, ac in Monasterio retruseritis: Quod nonnisi in contemptum Beati Petri, cujus iudicium expetivit, & in contumeliam Sacrorum Canonum & Ecclesiasticarum traditionum præsumptum, ac temerè admissum minimè dubitatur. Et, aliquibus interjectis, Quis autem nesciat, inquit, constituta Sardicensis Concilii, quæ præcipiunt, post aliquot, capitulo 4. Si quis autem Episcopus iudicatus fuerit in aliqua causa, & putaverit se bonam causam habere &c.* Profert enim integros Canones Sardicenses quibus lex appellationum sancita est. Tandem in eadem Epistola Episcopos Gallicanos sic affatur. *Vos autem, dilectissimi, nolite nostra decreta molestè ferre: Quia sicut Beatus Innocentius Macedonibus scribit, grave non oportuit videri piissimis mentibus vestris, cujuscunque retractari iudicium: Quia veritas exagitata sæpius, magis splendet in luce; & perniciēs revocata in iudicium, gravius & sine pœnitentia condemnatur.*

Hactenùs justissima videbatur expostulatio Nicolai I. quandòquidem Sedis suæ jura non nisi Canonibus Sardicensibus tuebatur. Verùm in æstu concertationis ultrà progressus est: contendit enim insuper, quòd etiam si Apostolica Sedes appellata

non effiet, Rothadus tamen inconsultâ illâ judicari non debuisse. Probabat verò id, tum quia Episcoporum judicia ad majores causas attinent, tum quia Episcoporum Romanorum decretales Epistolæ ita statuebant: sunt hæc Nicolai verba in altera Epistola ad universos Episcopos Galliæ: *Quamvis, etsi Sedem Apostolicam nullatenus appellasset, contra tot tamen & tanta vos decretalia efferri statuta, & Episcopum inconsultis nobis deponere nullo modo debuistis.*

Quid verò ad hæc reponebant Galli? Primò quidem non inficiati sunt omnino, quin ab Episcoporum judicio ad Apostolicam Sedem provocari posset: Gallis enim accepta tunc erat Sardicensis disciplina: verum in Rothadi negotio, excipiebant, quòd ille iudices elegisset; à quibus quidem appellare nefas erat ex Canonibus: quare quòd ad hanc partem controversia de jure nulla extitit, sed agebatur dumtaxat, an Rothadus re ipsa iudices elegisset, an non elegisset. Quoad alteram verò partem, diffidium ingens exarsit Nicolaum inter & Episcopos Gallicanos. Isti enim aperte refragati sunt inusitata Nicolai propositioni, novumque illud jus planè rejecerunt quod ille obtendebat. Quare negaverunt Episcoporum judicia pertinere ad Majores Causas, ad mentem scilicet Nicolai I. quasi verò Episcoporum causas cognoscere fuisset Romani unius Pontificis. Prolatis verò à Nicolao decretalibus legum auctoritatem omnino derogarunt, maximè quia Epistolæ illæ decretales in Canone non habebantur. Hanc quidem rationem impro-

improbavit, ac ferè irrifit Nicolaus; sed non meminerat fortè usurpatam ante fuisse à Leone IV. uno è decessoribus suis: qui scilicet in Epistola jam laudata à nobis, quæ est ad Episcopos Britanniae, judicia Episcoporum exerceri vult secundum eas tantum regulas quæ in Canonum codice continentur.

Urgebat etiam Nicolaus auctoritatem Gela sui, qui sic olim edixerat: *decretales Epistolas quas Beatissimi Papæ diversis temporibus de urbe Roma pro diversorum Patrum consultatione dederunt, venerabiliter suscipiendas decernimus.* Sed neque absque veneratione excipiebant Galli veteres illas Epistolas, quarum falsitatem nondum omnino cognoscebant; Immo Hincmarus eas quoque venerabiliter accipiendas scripsit, ut infra videbimus: sed ita ut tamen vim legum non sortirentur, neque jus omne canonicum & receptum everterent. Itaque à sententia sua non dimoti sunt Galli: sed neque etiam eorum conatibus Nicolaus cessit; nam Rothadum re ipsa in Concilio Romano pristinae dignitati reddidit, scripsitque ad Gallos, ne ipsius restitutioni fortè obfisterent.

Sunt qui ex hoc Nicolai facto adversus libertates Gallicanas arguant; verum certè quàm immeritò? Ut enim Nicolaus ipse delusus non sit fictis illis decretalibus, quibus sententiam suam tuebatur: An eo facto libertates Gallicanae imminutæ dici possunt, quod extra ordinem & contra Episcoporum Gallicanorum nifus attentatum fuit? nam ne consenserunt quidem Galli, ut Rothadi judi-

G g

cium Romæ iteraretur : unde cum rogante Nicolao Episcopi Gallicani Vicarios delegissent qui Romam proficiscerentur, declararunt in primis mittendos esse illos à se, non Rothadi accusatores, sed ut qui Pontificem edocerent nihil fuisse ab Episcopis Gallicanis admissum contra privilegia Ecclesiæ Romanæ, uti à Rothado jactabatur. Testatum id facit Hincmarus in præstanti illa Epistola quam de Rothadi negotio ad Nicolaum scripsit : ubi & continenter docet quæ mens Gallorum tum fuerit, non de privata modò Rothadi causa, sed & universim de quibuscunque Episcoporum judiciis. Integra ejus verba exscribo quia verè decretoria sunt : *Qua de re, Sanctissime Domine & Pater Reverendissime, equanimiter sustinete modicum quid insipientiæ mee, sed & supportate me, si adhuc quiddam de Rothadi causa vobis jam sufficienter notissima quasi repetens scribo. Cum quo, quia vobis placet cui cuncta bona placent, mittimus Vicarios nostros, non ut accusatores ad conflegendum, sed ut à Rothado, atque à vicinis nostris, qui causam pleniter ac veraciter aut nesciunt aut scire non volunt, accusati, quidd non in contemptum Sedis Apostolicæ, appellantem Rothadam secundum Sardicenses Canones Sedem Apostolicam, sed eum qui ad electorum judicium de certis Capitulis provocavit, juxta Carthaginenses & Africanos Canones, ac decreta Beati Gregorii regulariter judicavimus, vestre summa authoritati humiliter intimandum. Absit enim à nobis, ut privilegium primæ & summe Sedis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Pontificis pro sic parvo pen-*

damus, ut controversias & jurgia tam superioris quàm etiam inferioris ordinis, quæ Nicani & ceteri Sacrorum Conciliorum Canones, & Innocentii atque aliorum Romanæ Sedis Pontificum decreta, in Synodis Provincialibus à Metropolitanis præcipiunt terminari, ad vestram summam auctoritatem fatigandam ducamus. At si fortè de Episcopis causa nata fuerit, unde certa & expressa in sacris regulis non habeamus judicia, & ob id in Provinciali, vel in Comprovinciali nequeat examine diffiniri, ad divinum oraculum, id est, Apostolicam Sedem nobis inde est recurrendum. Si etiam de Majoribus Causis à Provinciali Episcopo ad electorum judicium non fuerit provocatum, & in aliqua causa idem Episcopus fuerit judicatus, id est, à gradu suo in Comprovinciali Synodo dejectus, & putat se bonam causam habere, & appellaverit qui dejectus est, & confugerit ad Episcopum Romanæ Ecclesiæ, & voluerit se audiri: si justum putaverit ut renovetur examen, scribendum est ab his, qui causam examinarunt post judicium Episcopale, eidem Summo Pontifici; & ad illius dispositionem secundum septimum Sardicensis Concilii capitulum renovabitur examen.

Quòd autem improbarent etiam Galli Rothadi negotium retractari Romæ, & non in Provincia (si retractandum tamen illud fuisset) declarat Hincmarus eadem in Epistola, post plura quidem, his verbis: Et hinc juxta Sardicense Concilium Summus Primæ & Sanctæ Sedis Romanæ Pontifex pro examinationis renovatione ad se reclamantis & confugientis cum sua acclamatione dejecti Provincialis Episcopi, non sta-

G g ij

tim singularitate privilegii & authoritatis sua restituit: sed remittens eum ad Provinciam, ubi causa patrata fuerat, & in qua juxta Carthagenenses Canones, & jura legis Romana, causa potest diligenter inquiri, & quod non sit difficile testes producere, veritas inveniri, aut finitimis Episcopis dignatur scribere, aut è latere suo mittit, qui habentes ejus authoritatem presentes cum Episcopis judicent, & diligenter causam inquisitam diffiniant, aut dignatur credere Episcopos sufficere, ut negotio terminum possint imponere.

Itaque Rothadi factum non modò Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus nihil nocet, sed eas firmat potius & illustrat: patet enim inde Gallorum in animis jus antiquum prævaluisse fastidiosèque ab eis exceptam novitatem, quam Nicolaus Pontifex fictarum favore decretalium inducere conabatur.

X. Eodem ferè tempore Nicolaus I. Metropolitano duos Romæ deposuit, Teutgaudum Trevirensensem & Guntharium Agrippinensem, qui nempe ambo à Concilio Metensi ad Nicolaum delegati erant, ut ei rationes exponerent, quibus adductum Concilium Lotharii divortium toleraverat. Ex hoc quidem facto spolia ampla referre se putat scriptor Neotheticus: actum enim inde putat de antiquo jure atque adeò de libertatibus Gallicanis quæ illo fulciuntur. Verùm neque hoc facto Ecclesiæ Gallicanæ libertates minimùm læsæ sunt. Primò enim si quis dixerit Nicolaum istiusmodi judicium extra legem usurpasse, & sub fide Apocrypharum decretalium; an scilicet Nicolai audacia

aut error libertates Gallicanas deleverit? Sed & aliqua sunt quæ Nicolai I. iudicium utcunque probent: nam ejus facti adjuncta extra communem hypothese[m] reipsa exeunt. Disputatur enim in specie communi de Episcopis; Teutgaudus autem & Guntharius Archiepiscopi erant: sed Archiepiscopi illa ætate à Pontifice uno Romano pendere se arbitrabantur, ut legimus in Epistola Hincmari ad Nicolaum: *Nam de Metropolitano, inquit, per sacras Regulas constituto, qui ex antiqua consuetudine ab Apostolica Sede pallium accipit, sicut Leo ad Anastasium, quod & Nicenum Concilium innuit, & ceteri Romane Sedis Pontifices in decretis suis ex Sacris Canonibus monstrant, Sedis ipsius Pontificis, etiam ante iudicium, est sententia præstolanda.* Accedit quòd Episcopi à quibus secundum legem judicari Teutgaudus & Guntharius poterant, criminis ejusdem conficii habebantur; faverant enim magna ex parte Lotharii divortio: quod quidem erat accusationis caput. Immo & ipsi legati Nicolai Pontificis corrupti quoque fuerant, si Regino hac de re audiat: quare nihil mirum si Pontifex ipse causæ hujus cognitionem susceperit. Denique Teutgaudus & Guntharius Romam non citati sunt, sed cum illuc missi à Concilio venissent, sponte reos se confessi sunt apud Nicolaum, quem idcirco veluti iudicem elegerunt. Inde ergo antiquo & recepto juri nihil derogatum est.

XI. Qui Nicolai I. auctoritatem nobis opponunt, coguntur ipsi ejus facta ex æquo interpretari,

G g iij

nisi voluerint pugnantia illum scripsisse & egisse. Nam in Epistola ad Salomonem Regem Brittonum Conciliorum auctoritatem in iudicandis deponendisque Episcopis agnoscit non modò, sed & asserit quoque, prolato eam in rem testimonio decessorum suorum Leonis IV. & Benedicti III. quibus quidem ita concinit: *Quorum vestigia & ego quoque secutus eadem censui, immo & censeo, nec ullam posse Episcopos sui honoris sustinere iacturam, quos non constat fuisse à duodecim Episcopis, presente primamque sententiam Metropolitano Episcopo obtinente, cum examinarentur, auditos.* Et paulò infra, quia controversia quædam exorta erat inter Episcopos dejectos in Britannia & Episcopos in eorum Sedes subrogatos, nihil aliud petit quàm ut ejus negotii examen ad Apostolicam Sedem transmittatur: *si fortè Rex Brittonum ad Archiepiscopum Turonensem mittere illud dedignatus fuerit.* Si ergo obscurum quid sit in scriptis aut factis Nicolai I. explicandum est illud per eam Epistolam: utpote cujus verba clarissima sunt, & quam ipse scripsit non animo quidem læso vel contentioso, sed pacifico prorsus & amabili.

Hadrianus II. Nicolai I. successor fictarum decretalium disciplinam novam cupide amplexus est: neque per eum stetit quominus Galli eam etiàm acceptaverint, ubi Hincmari Laudunensis causa olim agitata est: verùm quo plùs institit Hadrianus, eo magis obstiteret Galli. Accusatus erat primò Hincmarus Laudunensis in Concilio apud Vermeriam,

tum in Concilio Attiniaco, ac tandem Episcopatu privatus est in Concilio primo Duziacensi, anno Christi 871. In utroque priori Concilio Metropolitani sui Episcoporumque Gallicanorum iudicium fugere conatus est, tum quia Episcopatus bonis spoliatus se dicebat, tum verò maxime quia Hincmarum Remensem infensum sibi causabatur. Inter hæc scripsit ad Hadrianum, nonnihil quidem conquestus tum de Carolo Imperatore, tum de Hincmaro Remensi patruo. Cum autem insolens Gallis visum iri intelligeret, si Apostolicam Sedem ante iudicium Episcopale purè appellaret, finxit se vorum nuncupasse, quo Apostolorum limina invisere obstrictus erat. Sub hac igitur specie veniam petivit non semel adeundi Romam: sed, quanquam faveret Hadrianus, neutiquam obtinuit; immo verò in Concilio Duziacensi unanimi Episcoporum benè multorum suffragio tandem dejectus est.

Concilii Duziacensis acta edita sunt nuper in supplementis Conciliorum antiquorum Galliæ: ubi negotii huius series fusiùs describitur. Observo hîc modò quod facit ad propositum; Hincmarum scilicet Laudunensem, quanquam Apostolicam Sedem sæpiùs appellasset, nihilominus tamen Episcopali gradu dejectum esse: neque habitam esse rationem ullam ab Episcopis Gallicanis Epistolarum Julii & Felicis, quas ipse in Concilio ad appellationem suam comprobendam allegaverat. Observanda etiam clausula quæ in condemnatione Hinc-

mari à Concilio apposita est : *reservato per omnia juris privilegio Domni & Patris nostri Hadriani, Apostolicæ ac primæ Sedis Papæ*, SICUT SACRI SARDICENSES CANONES DECREVERUNT, ET EJUSDEM APOSTOLICÆ SEDIS PONTIFICES, INNOCENTIUS, BONIFACIUS, LEO, EX EISDEM SACRIS CANONIBUS PROMULGAVERUNT. Quæ quidem clausula declararunt Gallicani Patres stare se planè Canonibus Sardicensibus, receptisque Pontificum Romanorum edictis: Epistolas autem illas vetustiores minimi se facere, quas inventas nuper, vel effictas potiùs Roma proferebat.

Et sanè cum Hincmarus Laudunensis durante lite collectionem ex ejusmodi Epistolis ad Hincmarum Remensem direxisset, easque veluti authenticos Canones ad causæ suæ deffensionem adhiberet, mirè illum exagitat Hincmarus Remensis opusculo 55. capitul. cap. præsertim 43. ubi receptos Canones longè illis præferendos confirmans, nepotem sic urget. *Addam etiam, si illa quæ de præfatorum Pontificum Apostolicæ sedis epistolis dicis recipiendos venerandos Canones esse, qui quod vis sanctum dicis & licitum, & quod non vis non sanctum & illicitum, ac si in voluntate tua cuncta sint posita, & non sit qui tuæ possit resistere voluntati, pande nobis quæsumus, quid censeas de eorum decretis qui post Nicenum Concilium, & alia Catholica Concilia, observanda decretalia constituta de eisdem Sacris Canonibus promulgata sanxerunt, sicut Siricius, Innocentius, Zosimus, Bonifacius,*

*Celestinus, Leo, Hilarus, Symmachus, Gelasius, Hormisda, Gregorius & quique alii, quorum decreta Ecclesia Catholica, & Patres ac prædecessores nostri servanda tenuerunt & venerati sunt. Et quoniam in quibusdam à prefatis, quos appellas canones, dissonant, magistrali censura decerne, quæ ex his sequi & quæ refutare debeamus: quoniam nisi tu ferula singularis autoritatis de nostra consuetudine ista rejeceris, quæ sicut & Patres nostri, mentibus nostris tenenda & servanda imbibimus, non videtur mihi ut facile ab Ecclesiastico usu illa quæ tenemus generaliter valeas remove-
re, de quibus satis superque superius potes relegere, quæ si tibi non suffecerint nec plura sufficient: Et aliquibus interjectis, velis enim, inquit, vel nolis, illi erunt Canones, quos Catholica Ecclesia Canones vocat, & non erunt illi Canones, quos tua socordia ad effractionis tuæ libertatem Canones ad vocas. Erunt autem Epistolæ venerabiliter suscipiendæ, à sede Apostolica pro diversorum Patrum consolatione datæ, quas canones vocas. Et concilia à sanctis Patribus instituta, ad auctoritatem erunt custodienda & recipienda, sicut decrevit Gelasius, & ceteri sedis Romanæ Pontifices, atque illi qui in eisdem conciliis, suggerente sibi sancto Spiritu, sacros Canones condiderunt, & quos sedes Apostolica & Ecclesia Catholica Canones vocat. Itaque quanquam veræ fuissent istiusmodi Epistolæ, eas tamen recepto juri receptisque Canonibus nihil quicquam derogare crediderunt Galli: Quare mirum nihil, si in Hincmaro Laudunensi judicando missas fecere illas, jusque à majoribus traditum & acceptum servavere.*

H h

Effulsit autem imprimis Gallorum vigor in eis quæ Hincmari damnationem secuta sunt. Cum enim Hincmarus iudicio contra se lato non omninò acquiesceret, Apostolicamq; sedem, quasi putans se bonam causam habere, rursus appellasset; Gallicani Patres qui eum iudicaverant, scripserunt ad Hadrianum II. uti præscribitur à Concilio Sardicensi, missisq; ad illum Concilii Duziacensis actis, iudicium suum firmari petiverunt. Hadrianus autem eorum petitioni non modò non annuit, sed eorum iudicium improbens, acriores paulò litteras scripsit cum ad Carolum Imperatorem, tum ad Episcopos illos qui concilio adfuerant. His in litteris duo fuere præsertim quæ Gallorum animos vehementer commoverunt. Unum quod scripsisset Hadrianus; *Quia cum clamaret in Synodo Hincmarus se ad Sedem Apostolicam velle incunctantem venire, atque in præsentia ejus pro objectis sibi ab adversario criminibus respondere, damnationis in eum non erat proferenda sententia.* Alterum quod addidisset: *jubemus ipsum Hincmarum Laudunensem Episcopum ad limina Sanctorum Apostolorum, nostramque venire præsentiam. Quo sanè veniente, veniat pariter accusator idoneus, qui nulla possit autoritate legitima respui, & tunc in præsentia nostra, & totius Sedis Romane Synodali collegio, causa illius prudenti ventilata examine, ac diligenter inquisita, secundum Deum & Sacrorum Canonum constitutiones spiritu Dei prolata sine protelatione aliqua finiatur.* Duo, inquam, ista Gallorum animos vehementer commoverunt, atque, ut ipsi Concilii Du-

ziacensis Episcopi testantur in rescripto ad Hadrianum, *stuporem illis non mediocriter induxerunt.* Et verò propositiones novas minimè admiserunt Galli; nam Gallorum Imperator, ipsique Concilii Duziacensis Episcopi Hadriano II. rescripserunt, & utramque novitatem, non quasi ab Hadriano, sed ut ab imperito quodam scriba profectam audacter impugnarunt; opposita scilicet magnificentiusque explicata antiquitate. Epistola Caroli Imperatoris & Concilii Duziacensis ad Hadrianum auctiores nuper editæ sunt in supplementis Conciliorum antiquorum Gallia: earum autem hæc est præstantia, ut nescio an illustriora monumenta libertatum Ecclesiæ Gallicanæ alibi videre sit. Eas hîc non exscribo, ne textæ filus orationis rumpatur, sed eas integras ad calcem hujusce operis adjiciam.

Gallorum tandem virtuti cessit utcunque Roma in causa Hincmari Laudunensis: nam Joannes VIII. Hadriani II. Successor Hincmari probavit condemnationem, ut illius docet ea de re Epistola ad Hincmarum Remensem, quæ sic habet. *Quamvis de Sanctitatis tuæ judicio nihil dubitassemus, quia tamen carissimus filius noster Carolus invictissimus Imperator, à nobis diligentissimè percunctatus, circumstantiam judicii à beatitudine tuâ, Corepiscopisque suis, in Hincmarum dudum Laudunensem Episcopum prolati Apostolatu nostro retulit, agnovimus justum fuisse omnino judicium. Neque enim tantus Princeps nisi veritate fultum quicquam poterat affirmare. Unde nefas*

H h ij

esse duximus ejus relationi non præbere incunctanter auditum. Noli ergo jam nunc Ecclesiam Laudunensem viduatam, & sine regimine Pastoralis dimittere.

XIII. Joannes VIII. in aliis etiam aliquibus favere visus est Episcopis Gallicanis; v. g. cum in Concilio Trecenti eorum consensum rogavit ad firmandam excommunicationem, quam ipse Romæ adversus Lambertum, Adalbertum, Formosum & Gregorium Nomenclatorem decreverat: item cum Uceticensis & Avenionensis Episcoporum causam ad Archiepiscopos Arelatensem & Narbonensem spontè remisit. Verùm alia multa tentavit ipse contra mores antiquos, adeoque & contra libertates Gallicanas. Fretus enim jure illo miserabili, quod effictæ nuper Epistolæ Apostolicæ Sedi tribuere videbantur, non Episcopos modò ex Gallia citavit Romam, sed & Presbyteros quoque; si qui fortè rei habebantur. Ita Epist. 70. Archiepiscopum Ebredunensem cum duobus Episcopis qui de Ecclesia Venciensi certabant, Romam venire jubet. Ita Epist. 145. Wifredum Episcopum Venciensem Missarum celebratione interdicat, donec in ejus occurrat præsentiam. Ita Epist. 288. Ottramnum Viennensem jubet, ut Romam purgaturus se de objectis veniat.

XIV. Tandem sic crevit Romana licentia, ut Carolus Calvus Ecclesiæ suæ jura tueri cupiens scribendum duxerit ad Joannem VIII. ne ultra in Ecclesiasticorum judiciorum ratione innovaret. Scripsit itaque Imperator egregiam Epistolam,

quam habebis quoque ad calcem hujus operis: in qua solemnem judiciorum Ecclesiasticorum formam, sive quæ Episcopos spectaret, sive quæ Presbyteros, refert, firmatque simul, adductis Canonibus Nicænis, Sardicensibus, Antiochenis, Chalcidonensibus, Africanis, Epistolis item Innocentii, Leonis, Gregorii, aliorumque Romanorum Pontificum, qui Ecclesiæ universæ non Sanctitate sua minùs quàm doctrina præluxerant. Tum verò hæc addit Imperator: *Hæc itaque Transalpinis Ecclesiis earumque Rectoribus, à Sede Apostolica, de appellatione ad hanc Sedem Apostolicam, & de Presbyterorum ac Diaconorum appellatione, si de judiciis Episcoporum suorum questi fuerint ad comprovinciales Synodos, & dijudicatione regulari eorum in iisdem Synodis, ante longissimæ ætatis annos, usque ad nostra tempora servata, & à decessoribus ac prædecessoribus eorum secuta & executæ fuerunt.*

XV. Epistola illa Caroli Calvi maximo longè in pretio esse nobis debet, non modò quia certos nos facit de judiciorum Ecclesiasticorum forma, quæ ad illud usque tempus in Galliis viguerat: sed quia est illa veluti solemnis quædam intercessio, atque, ut aiunt, protestatio contra jus istud novitium, quod Romani Pontifices ejus ætatis fictarum Epistolarum beneficio inducere conabantur. Ex quo certè minùs virium exempla habitura sunt, si quæ fortè antiquo juri contraria deinceps obler- ventur.

XVI. Ecce verò unum adjicio, non ejus quidem
H h iij

conditionis; sed quod Gallorum in antiquo retinendo jure constantiam omnino persuadeat. Diu erat quod Hugo Heriberti Comitis filius, & Artaldus è Sancti Remigii cœnobio assumptus, de Remensi Archiepiscopatu contendebant, divisim eam ob rem non modo Remensibus, sed & regni proceribus ac Principibus. Tandem anno Christi 941. adnitentibus quidem comitibus Hugone & Heriberto, Concilium Sueffione congregatum est, atque ibi dejecto Artaldo, Hugonem in Archiepiscopum Remensem consecrandum esse statutum fuit. Cùm autem de iniquo sibi iudicio Artaldus apud Patronos suos conquestus esset, altera Synodus Virduni habita est anno Christi 947. posthabitoque ibi Hugone, Ecclesia Remensis Artaldo adjudicata est. Sed necdum quiescentibus animis, tertia Synodus anno sequente celebratur apud Mozonum Castrum: atque illic præsertim Galli nostri constantiam suam testati sunt: etsi enim Hugo Agapiti II. nomine litteras obtulisset, quibus jubebat Papa Hugoni sedem restitui, nihilominus tamen, quia litteræ illæ Canonibus contrariæ visæ sunt, causam incœptam judicarunt Galli, Remensisque Sedes Artaldo iterum adjudicata est, communionem interim Hugoni interdicta, dum se in Concilio generali, quod indictum erat, excusaret. Rem narrat Flodoardus in Chronico: & quia vix aliud est præclarior Gallicanæ libertatis monumentum, audiendus est ipse verbis agens propriis: *Anno, inquit, 948. Synodus prædicta celebratur in*

Ecclesia sancti Petri, ante prospectum castri Mozomi à Domino Rotberto ceterisque Treuerensis Diaceseos Episcopis & aliquibus Remensis. Veniens autem illuc Hugo Præsul & locutus cum Rotberto, Synodum noluit ingredi: litteras verò quasdam ex nomine Agapiti Papæ misit ad Episcopos per Clericum suum, qui eas Româ detulerat, nihil authoritatis Canonice continentes; hoc tantum præcipientes, ut Hugoni Remense redderetur Episcopium. Quibus lectis, ineuntes Episcopi consilium cum Abbatibus & ceteris sapientibus qui aderant, responderunt, non esse dignum vel congruum, ut mandatum Legationis Apostolicæ, quam dudum Rotbertus Archiepiscopus, deferente Friderico Præsule Moguntiacensi, coram regibus & Episcopis tam Gallie quàm Germanie susceperat & partem jam præceptionis ipsius exegerat, propter illas litteras intermitteret, quas insidiator Artaldi Præsulis exhibebat: immo quod regulariter captum fuerat, canonicè pertractaretur. Sicque præceptum est, ut recitaretur Capitulum XIX. Carthaginensis Concilii de accusato & accusatore. Quo recitato iudicatum est secundum definitionem ipsius Capituli, ut Artaldo Præsule retinente communionem & Parrochiam Remensem, Hugo, qui ad duas Synodos evocatus venire contempserat, à communione & regimine Remensis Episcopii abstineret, donec ad universalem Synodum, quæ indicebatur Kalendis Augusti, se purgaturus occurreret. Ipsumque Capitulum mox in charta describi fecerunt Episcopi coram se, subnectentes hanc etiam definitionem suam, & eidem Hugoni miserunt. Qui post alteram diem eandem chartam Rotberto Præsuli remi-

fit, hoc verbis remandans, quod ipsorum iudicio nequaquam obediturus esset.

Causa illa post Episcopalia iudicia ad Agapitum II. relata erat, ut jam constat ex ipsius litteris, quas Mozomenſi Concilio ab Hugone oblatas diximus. Quare miſit ille tandem legatum è latere, Marinum nomine, qui juxta Concilium Sardicenſe cauſam iſtam cum Episcopis Gallicanis retractaret, eique finem imponeret. Quoniam verò de lite graviffima agebatur, quæ non Eccleſiam Remenſem tantum, ſed univerſum ferè regnum agitabat, plenius Concilium vocavit Marinus apud Engelenheim, atque ibi tandem rebus omnibus diligenter & canonicè pertractatis, Eccleſia Remenſis Artaldo aſſerta eſt, confirmatis utique iudiciis Concilii Virdunenſis & Concilii Mozomenſis.

Quicumque factum iſtud attentè perpenderit, mirabitur dubio procul hominis impudentiam, qui id ipſum nuper quaſi juri antiquo quod tuemur oppoſitum adducebat. Sed neque eſt etiam quod juveniliter exultet nuperus ille ſcriptor poſtquam retulit à Marino Agapiti legato citatum eſſe Episcopum Bellovacenſem, uti vel Concilio Trevirenſi cui præerat Marinus, vel certè Romæ ſiſteret. Nam eodem anno habitum eſt Concilium illud Trevirenſe, & de his adhuc agebatur quæ cum Hugonis cauſa connexa erant. Excommunicati ſunt nempe ibi Pſeudo-Episcopi duo, Tetbaldus, & Ivo, ille Ambianenſis, hic Silvanectenſis, qui

qui ab Hugone jam è Sede pulso ordinati erant. Citatus est autem Bellovacensis Episcopus, quia ordinationum ejusmodi particeps fuerat. Quid amabo in eo est quod moribus libertatibusque Gallicanis sit adversum? maximè, cum Artaldus Archiepiscopus Remensis, aliique Provinciæ Remensis Episcopi Concilio illi Trevirensi etiam interfuerint.

ARTICULUS X.

*Quodnam jus prævaluit apud Gallos in Episcoporum
Judiciis à temporibus Hugonis Regis & Joannis XV.
Pontificis ad Concordata inita Leonem X. inter
& Franciscum I.*

SYNOPSIS.

- I. **H**ÆC est Epocha, quam nonnulli libertatibus Gallicanis fatalem credunt.
- II. Illustrissimus ipse Marca eam opinionem profitetur; sed ita, ut parùm dignè cum de Summis Pontificibus, tum de Gallis, ipsis sentire se ostendat.
- III. Neque illam opinionem stabilit satis argumento ducto ex Arnulphi Remensis causa, quod veluti Achillèum proponit.
- IV. Nihil amplius efficit recens quidam scriptor eodem argumento aliter proposito.
- V. Reliqua quæ proferuntur argumenta petuntur 1. ex auctoritate Summorum Pontificum qui ab illo tempore Episcoporum judicia tuis sibi tribuerunt. 2. à collectionibus Canonum illo ab hinc tempore editis 3. à factis & exemplis quibusdam.

I. **I**N Epocham attingimus, quam Ecclesiæ Gallicanæ libertati, Episcoporumque iuribus veluti fatalem assignant, qui ab antiqua iudiciorum forma recessisse Gallos, novamque eos fictarum decretalium disciplinam acceptasse autumant. Vix enim unum aliquem reperias qui non fateatur antiqui juris auctoritatem ad hæc usque tempora vicisse in Galliis: sed non pauci sunt, qui Gallos ab ea ætate Pontificum Romanorum voluntati obsecutos docent, eoque jure usos deinceps fuisse, quod, veluti sub umbra Pontificum antiquorum, Pontifices illi novi inducebant.

II. Ipse Marca libertatum Gallicanarum vindex alioqui non ignobilis in ea se opinione versari testatus est lib. 7. Concord. cap. 25. ubi de Romanis agens Pontificibus: *Itaque, inquit, universum orbem hujus novæ opinionis jugo colla submittere coegerunt magnis illis nominibus veterum Pontificum ac martyrum munite, quæ extant in titulis Apocrypharum Epistolarum ab Isidoro collectarum, quarum auctoritati nemo contradicebat. Gallia quoque ipsa cedere tandem coacta est, sub initia tertiæ Regum nostrorum stirpis, in causa Arnulphi Remensis Archiepiscopi.*

Veniam mihi dabunt illustrissimi viri manes, si hanc ejus sententiam non modò non probem, sed impugnare etiam aggrediar; non quòd ego quidem cum tanto Viro de eruditionis gloria contendere audeam vel cogitem: sed quæ ille fortè certis ductus rationibus dissimulanda tum credidit cum scriberet, illa ego nunc dicam liberiùs: neque tam

eius mentem forsan impugnabo quam facilitatem. Observavi enim jam antea qua occasione scripserat Illustrissimus Marca de Episcoporum judiciis; nempe ut morem gereret, gratumque simul faceret Gallicarum rerum moderatori Richelio, qui quosdam Episcopos quasi majestatis reos tum temporis insequabatur. Mirum itaque nihil est si differtationem suam in id jus tandem inclinaverit, quod potentissimo Cardinali accommodatius, gratiusque futurum intelligebat.

Non placet tamen modus, ut nec argumenta placeant quæ utitur Marca in opinione sua seu proponenda seu confirmanda. Non modus quidem placet, nisi fortè quia re ipsa indirectè illo evertitur, quod adstruere intendit Marca. *Pontifices Romani*, inquit iste, *universum orbem hujus novæ opinionis jugo colla submittere coegerunt magnis illis nominibus veterum Pontificum ac Martyrum munitæ, quæ extant in titulis Apocrypharum Epistolarum ab Isidoro collectarum.* Itane enim Summi Pontifices Ecclesiam regunt more tyrannico, ut orbem universum cogere dicantur ad ea amplectenda quæ sibi arrident? Itane cum Christus jugum suum suave dicit, fidelesque non jam servos vocat ipse, sed Amicos; Romani Pontifices, qui Christi vices agere se in terris gloriantur, austeram dominationem exercent, fidelesque jam ut mancipia cogere, non potius ut filios regere prædicentur? Absit certè ut tam læva cogitemus de Summis Pontificibus; à quibus quidem si fideles quandoque cogendi essent, ad reti-

Ii ij

nendam utique antiquitatem cogendi forent, non ad opinionis novæ subeundum jugum, ut persuadet Marca. Quid verò si absque ratione & fundamento ad novitatem amplectendam cogant Pontifices? Sed id quoque fecere ipsi, si Marca audiat: violentiam enim Pontificum innixam fuisse dicit autoritate Epistolarum Apocrypharum, quæ ab Isidoro collectæ erant: quàm autem futile erat fundamentum istud quisque jam intelligit: quàm verò nullum erat, maxime apud Gallos, jam ante demonstratum est.

Attamen addit Marca: *Gallia quoque ipsa cedere tandem coacta est sub initia tertiæ Regum stirpis, in causa Arnulphi Remensis Archiepiscopi.* Id quidem si ita est, actum esse fateor de libertate Gallicana; ecce enim in servitutem versa est omnino, siquidem Galli, ut asserit Marca, *opinionis novæ jugo colla quoque submiserint.*

III. Verùm certè non sic sentiam facile de majorum nostrorum nobilitate & constantia; neque sanè eo me argumentum cogit, quod veluti palmarè ex Arnulphi Remensis causa deducit Marca. Quin potius hoc ipsum factum, etiam ut à Marca exponitur, fidem facit certissimam plus valuisse jus antiquum in Concilio illo Remensi ubi Arnulphus dejectus est, quàm fictarum decretalium novitatem.

Sic enim compendiosè primò Synodi ejus gesta exequitur Marca lib. 7. cap. 25. *Ex actis Synodi Remensis habite anno 992. colligitur Arnulphum illum Lo-*

tharii Regis filium fuisse ex concubina; Archiepiscopumque Remensem factum fuisse beneficio Hugonis Regis, cui præstiterat iuramentum fidelitatis. Et tamen violata fide data, portas urbis Remensis avunculo Carolo aperuerat, qui armis regnum repetebat ab Hugone. Eam ob rem Hugo Synodum Remensem convocavit: ad quam vocatus Arnulphus, proditorem suam ac perjurum confessus est coram duodecim Episcopis, quos iudices & Confessores suos esse postulavit; indignam se esse aïens Episcopatu, eoque spoliari petens. Verbis autem generalibus confessionem suam repetiit in Concilio, coram Rege & proceribus. Tum deponitur à Synodo: quæ pro eo vitam & membra à Rege impetrat.

Brevis hæc relatio, quâ certè accuratior componi non potuit, non aliud ponit ab oculis, quàm meram antiqui juris executionem: videtur enim Arnulphus in Concilio à Collegis depositus, nihilque ibi Pontificiæ authoritatis apparet quod novum jus sapiat fictarum decretalium.

Immo verò Concilii gesta fusiùs explicans Marca agitatam in eo quæstionem refert, an judicari posset Arnulphus sine authoritate Summi Pontificis: reque in utramque partem disputata, posthabitam esse opinionem quæ novitati applaudebat: Synodi verò potestatem ex antiquis Canonibus fuisse constitutam: *Quæsitum est*, inquit, *in Synodo an competens illa esset ad judicandam hanc causam absque authoritate Summi Pontificis. Ad probandam necessitatem authoritatis Romanæ adductæ sunt suppositivæ Epistolæ Julii, Damasi & aliorum Pontificum. Ex*

altera vero parte quæ momenta adducta sunt? *laudantur in eam rem*, inquit Marca, *Canones Africani, itemque Antiocheni, Nicæni, & nonnulla loca ex Epistolis Beati Gregorii, tum etiam exempla Aegidii & Ebbonis Remensium Archiepiscoporum, & interpretatio quam Hincmarus adhibuerat Canonibus & decretis, quæ in hac materia allegantur*: Quis tandem litis exitus? Igitur, inquit Marca, *constituta Concilii potestate, probatur autoritate Conciliorum Toletanorum, prodicionem in Principem crimen esse, quod depositionis pœnâ plecti debet*. Et postquam plura disseruit Marca de modo confessionis Arnulphi apud electos iudices, sic concludit: *Uno verbo decernitur Arnulphi depositio. Quo factò se in terram ille in modum crucis prosternens coram Regibus, eis cum lacrymis & singultibus supplicat ut veniam sibi tribuere velint. Archiepiscopus verò Bituricensis vitam & membra pro Arnulpho, nomine totius Synodi petit à Regibus. Quod ab eorum pietate concessum est. Arnulphus subscripsit actis suæ cessionis secundum formulam ab Ebbone predecessore suo relictam.*

En factum integrum ut ab ipso Marca relatum est; at in eo ubique micat jus antiquum; neque ibi novi juris mentio ulla facta est, nisi ut reprobareretur. Quomodo ergo prostrata inde traditur Gallica libertas? Quomodo in ea causa Galli novitati serviisse tandem accusantur? At, pergit Marca, *depositio illa Arnulphi, & Gerberti successoris ejus ordinatio offendit Joannem XV. Papam, qui Episcopos hujus rei authores suspendit à divinis*. Et post pau-

ca, Tandem Pontifex Leonem Legatum in Galliam misit, qui una cum Siguino Archiepiscopo Senonensi Concilium anno 995. congregavit in urbe Remensi: cuius Concilii decreto Arnulphus Sedi suae restitutus est; eam ob causam solum, quod deponi non potuerit absque consensu & auctoritate Sedis Apostolicae. Ex his ergo quae Concilium secuta sunt: ex offensione scilicet Joannis XV. Pontificis, & ex eo quod ipsius jussu Arnulphus restitutus est, arguit Marca opinionis novae jugo subjectos esse Gallos.

At neque haec arguendi ratio, probari usquam potest: primò enim cum dicit Marca *restitutum fuisse Arnulphum eam ob causam solum, quod deponi non potuerit absque consensu & auctoritate Sedis Apostolicae*, injuriam facere videtur Joanni Pontifici. Quid si enim Arnulphus violatae fidei Majestatisque reus erat? Quid si urbem Remensem Hugonis hostibus, Ecclesiam sacrilegis prodiderat, ut ferebat ejus accusatio, an restitui sic debuit sedi suae eam ob causam solum quod deponi non potuerat absque consensu & auctoritate Sedis Apostolicae? Numquid satius esset credere Arnulphum fuisse restitutum, quia innocuus re ipsa visus est?

At offensus fuit Joannes Arnulphi dejectione: Esto fuerit offensus, quae tandem fuerunt offensionis causae? Offensus est fortè quod ei persuasum non erat Arnulphum ita nocuum esse, ut jactabatur: nam Aimonius Scripsit Arnulphum fuisse bonum virum: ejusque depositionem tribuit Hugonis odio qui Lotharianam omnem gentem perdere susce-

perat. Offensus est etiam fortè quoniam Arnulphum, utpotè Archiepiscopum, à se solo iudicandum credebatur : hoc enim privilegium Archiepiscoporum esse videbatur illa ætate, ut scripsit Hincmarus, & ut ipse observat Marca : hæc autem offensionis ratio eo major erat in Archiepiscopi Remensis dejectione, quòd Archiepiscopi Remenses, indulto à Summis Pontificibus privilegio, ab Apostolica Sede immediatè dependebant.

Verùm concedamus reipsa offensum fuisse Joannem XV. quòd existimaverit non potuisse Episcopum quemlibet iudicari à collegis suis citrà Apostolicæ Sedis consensum ; unde quæso opinionem hanc hauserat Joannes XV ? Ex fictis nempe Pontificum decretalibus. At fictarum ejusmodi decretalium auctoritatem nullam fuisse apud Gallos & jam sæpe ostendi aliàs, & paulo ante ostendebam in ipso Arnulphi iudicio. An verò fortè illa Joannis opinio Gallorum animos sic mutavit, ut quod modo rejiciebant, id statim amplexi sint ? minimè profectò : Nam & Rex è contrario ad Joannem XV. scripsit, ut probare vellet quæ in Concilio Remensi gesta erant ; & Gerbertus qui in Arnulphi locum ordinatus erat, quique posthæc Papa Silvestri II. nomine creatus est, Remensis Concilii Apologiam scripsit in Epistola ad Vuilderodum Argentinae urbis Episcopum : Ubi quidem Ecclesiasticas antiquorum Conciliorum, ac præsertim Nicæni Concilii regulas non tuetur modo, sed ex Leone I.

Leone I. confirmat ad usque mundi finem duraturas. Hanc apologiam abs re fortè non erit aliis monumentis ad calcem operis adungere.

Itaque neque ex ipso Arnulphi judicio, neque ex eis quæ judicium secuta sunt, confici usquam potest Gallorum mutatam esse sententiam, illoſque, ut ait Marca, opinionis novæ jugo colla subjecisse.

IV. Nuperus declamator Gallorum libertatem ex Arnulphi causa periisse contendebat, non ob ea tantum capita quæ hætenus refutata sunt: sed ex eo præsertim quod Hugo Francorum Rex, necnon & Episcopi Remensis Provinciæ ad Joannem XV. scripserant ante Concilium Remis habitum; eumque rogaverant, ut Arnulphi audaciam Apostolica authoritate compesceret. Inde enim concludebat Sophista, Gallis tunc persuasum fuisse Episcoporum judicandorum potestatem non penès Synodos Provinciales residere, ut contendimus, sed penès Apostolicæ Sedis Antistitem.

Sed caligat homo iste, ni fortè connivet ad lucem clarissimam: etenim, ut de Archiepiscoporum Remensium privilegio nihil jam repetam, in Epistolis tum Hugonis Regis, tum Episcoporum Remensis Provinciæ, quas quidem ambas videre est in actis Remensis Concilii, extat aperta ratio quare de Arnulphi causa ad Apostolicam Sedem relatum sit: quia nempe inusitata & operosissima erat causa illa; neque in Concilio Provinciæ dirimi facile poterat, tum ob Arnulphi potentiam, tum ve-

K k

rò maximè ob incredibilem ejus contumaciam. Itaque nihil mirum si juxta Patrum statuta, quæ difficiliores causas ad Apostolicam Sedem referri jubent, Rex Christianissimus ipsique Remensis Provinciæ Episcopi Summum Pontificem hoc in ancipiti consuluerint: *novis atque inusitatis rebus permoti*, inquit Hugo, *summo studio summæque curâ vestra consilia expetenda decrevimus: quippe cum sciamus, vos omne tempus in humanis ac divinis studiis exegisse.* Remensis autem Diœceseos Episcopi: *non sumus nescii*, inquiunt, *beatissime Pater, jam dudum oportuisse nos expetere consulta Sanctæ Romanæ Ecclesiæ pro ruina atque occasu Sacerdotalis Ordinis: sed multitudine tyrannorum pressi, longitudine terrarum semoti desideria nostra hætenus implere nequimus.* Nuncitaque vestro examini non sine magno dolore *perferimus* NOVUM ATQUE INUSITATUM CRIMEN Arnulphi Remorum Archiepiscopi, qui famosus apostata factus, locum Jude traditoris olim in Ecclesia tenet, qui filius quondam Ecclesiæ Laudunensis, cum Episcopum suum dolo & fraude ceperit, Ecclesiam ejus pervaserit, ad cumulum suæ damnationis Remensem sibi creditam cum Clero & populo captivavit: nec movet eum nostra vocatio, vel potius salaberrima exhortatio; non Archiepiscoporum Comprovincialium multoties repetita admonitio.

Ex quibus quidem liquet de Arnulphi negotio ad Apostolicam Sedem relatum esse ob insolentiam facti, invictamque hominis contumaciam; unde scilicet ingens Ecclesiæ periculum timebatur.

Et hanc ob rem iidem Episcopi Remensis Provin-
ciae Joannem sic deprecantur: *Adesto Pater ruenti
Ecclesiae, & sententiam ex Sacris Canonibus promul-
gatam, vel potius ab ipsa veritate prolatam profer in
reum. Sentiamus in vobis alterum Petrum defensorem,
& corroboratorem Christianae fidei: ferat Sancta Ro-
mana Ecclesia sententiam damnationis in reum, quem
universalis damnat Ecclesia. Suffragetur nobis vestra
authoritas, & in huius apostatae dejectione, & in eius
qui domui Dei praesse possit Archiepiscopi nova or-
dinatione; simulque, invocatis Episcopis nostris fratri-
bus, necessaria promotione. Ut sciamus & intelligamus,
cur inter ceteros Apostolatum vestrum preferre debeat-
mus.*

Quamquam verò plenissimas affectu preces ne-
glexerit Pontifex; non ideò tamen Episcopi Galli-
cani officio suo suoque muneri defuere: sed juvan-
te Hugone Rege vocatum est Concilium, quò non
Remensis modo Provinciae, sed &, ob rei gravi-
tatem, selecti vicinarum Provinciarum Episcopi
convenire: atque ibi Arnulphus omnium suffragio
dejectus est, ut ante narravimus. Sive ergo ea spe-
ctentur quae Concilium Remense antecessere, sive
quae in Concilio gesta sunt, sive tandem quae Con-
cilium consecuta, nihil occurreret planè, quod læ-
sam Gallorum libertatem arguat. Quin potius in
Arnulphi causa tota Gallorum vigor ubique micat,
ubique illorum in retinendis antiquis Canonibus
fulget constantia.

Cætera jam argumenta examinanda sunt, quibus

K k ij

Illustrissimus Marca, alique etiam nonnulli plus valuisse jus novum probant in Galliis à temporibus Hugonis Regis. Eorum autem tria sunt veluti genera.

Primum genus petitur ab autoritate Summorum Pontificum, qui ab illo tempore edixisse videntur Episcoporum depositiones ad Ecclesiam unam Romanam pertinere.

Secundum argumentorum genus ducitur à collectionibus Canonum quæ ab illo tempore in lucem editæ sunt : in quibus nempe Apocrypharum Epistolarum inserta loca legere est de judiciis Episcoporum Apostolicæ Sedi reservandis.

Tertium eruitur ex factis seu exemplis depositionum non paucarum, quas Apostolicæ unius Sedis autoritate decretas jactitant.

Singula expendo seorsim totidem in paragraphis.

§. I.

*An autoritate Pontificum conficitur jus novum, quod
aiunt de Episcoporum judiciis valuisse à temporibus
Hugonis Regis, cum ubique, tum speciatim in
Gallia?*

SYNOPSIS.

- I. **L** EONIS IX. Gregorii VII. & Innocentii III. præsertim jactatur autoritas: Nihil autem Leo IX. contra jus antiquum tentavit sive in sua Epistola ad Petrum & Joannem Episcopos Africanos, sive in Concilio Remensi cui præfuit, & in quo Episcopus Lingonensis dejectus est.
- II. Magis urgetur autoritas Gregorii VII. quam quidem extolli mirum est ab Illustrissimo Marca prolatis articulis, qui dictatus ejus vocantur: siquidem dubia fide laborant articuli illi apud eruditos; apud Gallos autem nullius usquam fuere ponderis.
- III. Ne illum quidem articulum qui Episcoporum depositionem soli Romano Pontifici tribuit editum quis credat à Gregorio VII. contra Oecumenicorum Conciliorum Canones, decessorumque suorum Sanctiones.
- V. Facta Gregorii VII. nihil plus faciunt contra libertates Gallicanas, siquidem & iis Galli obstitere.
- VI. Ne Gregorius quidem ipse sibi constitit in Episcoporum judiciis per legatos exercendis.
- VII. Innocentii III. effatum objicitur, quo translationes, cessiones, & depositiones Episcoporum institutione divina soli Romano Pontifici reservatas pronuntiat.
- VIII. Sed improbatur vel ab ipso Marca.

Kk iij

- IX. *Et re ipsa veritati contrarium est, nisi benignè explicetur.*
 X. *Nam neque jure divino vspiam depositiones Episcoporum reservate sunt Summo Pontifici.*
 XI. *Nisi fortè jus divinum latius usurpetur.*
 XII. *Neque jure Canonico minimè dubio, ad usque tempora Innocentii ipsius III.*
 XIII. *Immo ne ipse quidem Innocentius III. in Concilio Lateranensi 4. cui presuit derogavit prisco juri Canonibus sancito de judiciis; nec ipso teste & arbitro derogare, quis merito posset.*

I. RIUM in primis Pontificum jactatur
 autoritas, Leonis IX. Gregorii VII.
 & Innocentii III.

Leo IX. in Epistola sua 4. quæ est ad Petrum
 & Joannem Episcopos Africanos, ita scripsit: *Sed
 hoc vos non lateat, non debere præter sententiam Ro-
 mani Pontificis universale Concilium celebrari, aut
 Episcopos damnari vel deponi. Quia etsi licet vobis ali-
 quos Episcopos examinare, diffinitivam tamen senten-
 tiam, absque consulto Romani Pontificis, ut dictum est,
 non licet dare. Quod in Sanctis Canonibus statutum, si
 quaritis, potestis invenire; scilicet, quia omnium Ec-
 clesiarum majores & difficiliores causæ per Sanctam &
 principalem Beati Petri Sedem à successoribus ejus dif-
 finiendæ sunt. Non poterat Leo, inquit adversa-
 rii, Apostolicæ Sedis jura clarioribus, aptioribus-
 que simul verbis explicare.*

Ego verò repono Leonis IX. verba interpretari
 benigniùs oportere, non de qualicunque senten-
 tia, sed de *sententia definitiva*, ut ipse habet, quam-

quidem Apostolicæ uni Sedi Sardicenses Canones tribuerunt : atque idcirco ad Sanctos Canones Episcopos Africanos remittit Leo: *Quod in Sanctis Canonibus statutum, si queritis, potestis invenire.* Numquid enim viros Africanos ad Apocryphas fortè decretales remisisset, quæ antiquam Africæ disciplinam omninò evertabant : aut Sanctorum fortè Canonum nomen centonibus fœdissimis tribuisset ?

Mitto hîc quod nuperus scriptor objicit de Episcopo Lingonensi deposito, ut ait, in Concilio Remensi cui Leo IX. præfuit. Hinc enim ineptè arguit, ut solet, Episcoporum depositionem non fuisse penès Synodum & collegas, sed uni Summo Pontifici convenisse. Quis verò sic usquàm argumentatus est ? Fateor quidem Episcopum Lingonensem aliosque nonnullos Episcopos Galliarum excommunicatos fuisse in Concilio illo Remensi, cui Leo IX. præfuit : sed etiamsi verè depositi fuissent, quid inde quæso contra antiqua Episcoporum privilegia inferri queat ? Scilicet quòd Concilium plurium Provinciarum fuit ? an quod ei Summus Pontifex præfuerit ? Quis verò contrarium Canonibus usquàm dixit, si aut in Concilio pleniori, aut præsentè Papa Episcopi deponantur ? Quis propterea Summum Pontificem Episcopaliū causarum arbitrum esse unum dixerit, quòd coram illo in Concilio aliquo pleniori Episcopi dejecti sint ?

II. Gregorii VII. auctoritatem urgent magis, eamque in primis extollit Marca his verbis : *sed neque major neque illustrior auctoritas proferri potest*

ad probandam nostram propositionem, quàm ea quæ extat in decantatis illis articulis Gregorii VII. editis anno 1074. qui vulgò dictatus Papæ vocantur: in quibus continentur vetera & nova privilegia Sedis Apostolicæ. Extant autem numero 27. in regesto illius Pontificis post Epistolam 55. lib. 2. In tertio sic habetur:

QUOD ILLE SOLUS POSSIT DEPONERE EPISCOPOS VEL RECONCILIARE. In quarto autem: QUOD LEGATUS EJUS OMNIBUS EPISCOPIS PRÆSIT IN CONCILIO, ETIAM INFERIORIS GRADUS, ET ADVERSUS EOS SENTENTIAM DEPOSITIONIS POSSIT DARE.

Mirum est certè præcellenti viro, fortique aliqui Gallicarum libertatum defensori Marcæ, magnam immo illustrem videri auctoritatem articulorum è quibus Gregorii VII. dictatus compositus est: siquidem ejusmodi articuli vel dubiæ, vel pauculæ admodum auctoritatis apud eruditos, nullius verò planè apud Gallos huc usque extiterint. Et sanè si articuli illi semel admittantur, ruat necesse est non Ecclesiæ Gallicanæ libertas modò, sed & Conciliorum Oecumenicorum doctrina, penè dicam, & Evangeliorum. Quis enim Gallorum: immo quis omnium hos aliquot ferat v. g.

Quodd Romano soli Pontifici licet pro temporis necessitate novas leges condere.

Quodd solus possit uti Imperialibus insigniis.

Quodd illius solius nomen in Ecclesiis recitetur.

Quodd unicum est nomen in mundo.

Quodd illi liceat Imperatores deponere.

Quodd

Quod Romanus Pontifex, si canonicè fuerit ordinatus, meritis Beati Petri indubitanter efficitur Sanctus.

Quod à fidelitate iniquorum subjectos potest absol- vere.

Quomodo ergo horum articulorum autoritas magna, quomodo illustris potuit prædicari?

Major forsan illustriorque fuerit articuli hujus autoritas qui opponitur: *Quod scilicet Romanus unus Pontifex Episcopos deponere possit*; id verò mihi examinandum.

Ex iis liquet quæ hætenus disputata sunt Episcoporum causas ab ipsis Ecclesiæ primordiis agitas esse primò, primòque judicatas in Synodis Provinciarum: hanc autem Synodorum Provincialium jurisdictionem stabilitam esse constat in Concilio Nicano, firmatam in Chalcedonensi, tandemque à nullo priorum octo Conciliorum Oecumenicorum, quæ utriusque Ecclesiæ consensu habita sunt, ei usquam præjudicatum. Quin & Concilium ipsum Sardicense, quod Apostolicæ Sedi gratum sic semper fuit, Episcopaliū causarum cognitionem primam Synodis Provincialibus etiam tum asserere visum est, cum Episcoporum dejectorum appellatione honorandam esse Petri Sedem constituit. Nunquid enim quæso appellatur usquam, nisi à prolato ante iudicio?

His ergo legibus vixit Ecclesia universa: vixit Romana, quæ illas in codice suo inferuit: vixit demum Gallicana, quæ illarum tenacissima semper fuit, ut hætenus probatum est.

Jam verò ab octavo Concilio Oecumenico ad usque Gregorium VII. aliud nullum celebratum est Concilium Oecumenicum, quod priores illas leges abrogaverit: nulla etiam Ecclesiæ consuetudo contra illas præscripsit.

Eò itaque tota recidet quæstio an Gregorius VII. autoritate sua propria, & motu proprio, ut aiunt, Episcopaliū causarum cognitionem primam Synodis Provincialibus eripere voluerit, quæ ab ipsa Ecclesiæ constitutione illis competeat? An ille motu proprio novam aliquam legem de Episcoporum depositionibus edere præsumpserit, quæ antiquissimas Nicæni Concilii aliorumque Oecumenicorum Conciliorum regulas everteret? An ille demum Ecclesiarum quarumcunque ad antiquas illas regulas compositos mores mutare pro libito potuerit?

Vix aliquis credat Gregorium VII. virum fanè peritissimum, & in rebus Ecclesiasticis longè versatissimum, id consilii usquam suscepisse quod à decessorum suorum placitis tam procul aberrabat. Ea enim fuit Pontificum anteriorum reverentia in Conciliorum Oecumenicorum, inprimisque Nicæni Concilii Canones, ut eorum aliqui primatum suum in alio non magis posuerint, quàm in fideliori eorum observantia; alii autem ne à sede quidem Apostolica mutari in eis aliquid posse clarè pronuntiaverint.

Gelasius in Epistola ad Episcopos Dardaniæ, *Confidimus*, inquit, *quod nullus jam veraciter Chri-*

stianus ignoret, uniuscujusque Synodi constitutum, quod universalis Ecclesie probavit assensus, nullam magis exequi sedem præ ceteris oportere, quàm primam.

Urbanus apud Gratianum XXV. qu. cap. 6. *Sunt quidam dicentes Romano Pontifici semper licuisse novas condere leges. Quod & nos non solum non negamus, sed etiam valde affirmamus. Sciendum verò summopere est, quia inde novas leges condere potest, unde Evangeliste aliquid & Propheta nequaquam dixerunt. Ubi verò apertè Dominus, vel ejus Apostoli & eos sequentes sancti Patres sententialiter aliquid definierunt, ibi non novam legem Romanus Pontifex dare, sed potius, quod prædicatum est, usque ad animam & sanguinem confirmare debet.*

Zosimus item apud Gratianum ejusdem qu. cap. 6. *contra statuta Patrum condere aliquid vel mutare, nec hujus quidem sedis potest authoritas. Apud nos enim inconyulsis radicibus vivit antiquitas, cui decreta Patrum sanxere reverentiam.*

Sanctus Leo in Epist. 55. *contra statuta Paternorum Canonum, quæ ante longissimæ ætatis annos in urbe Nicæna spiritualibus sunt fundata decretis, nihil cuiquam addere conceditur: ita ut si quis diversum aliquid decernere velit, se potius minuat quàm illa corrumpat.*

Non est itaque credibile Gregorium VII. tentare aliquid voluisse contra Canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, ut loquitur sanctus Leo. Non credibile Pontificem illum ea, quæ ad perpetuam utilitatem generaliter statuta erant, ad privatum sedis suæ commodum tra-

Ll ij

here voluisse, eosque excurriffe limites qui à Patri-
bus præscripti erant : alioquin admisisset ipse con-
trà sancti ejusdem sententiam qui in epist. ad Ana-
stasium sic præclare edicit : *Que ad perpetuam uti-
litatem generaliter instituta sunt , nulla commutatione
varientur : nec ad privatum trahantur commodum , quæ
ad bonum sunt commune præfixa : sed manentibus ter-
minis , quos constituerunt Patres , nemo injustè usurpet
alienum : sed intrà fines proprios atque legitimos , prout
quis voluerit , in latitudine se exerceat charitatis.*

IV. Quòd si tamen Gregorius VII. Episcopis reipsa
eripere jus voluit ; quod à Conciliis Oecumenicis
confirmatum ipsis erat : si delusus fortè apocryphis
decretalibus non finitiva modo & ultima Episcopo-
rum judicia , sed & prima quoque Apostolicæ sedi
vindica vit ; an statim Ecclesiis reliquis Canones an-
tiqui abjiciendi fuerunt juxtà quos vivebant , quibus-
que fortè à sua usque institutione regebantur ? An
verò Ecclesia Gallicana quæ importunæ huic novi-
tati toties jam restiterat , libertatemque suam an-
tiquis Canonibus adversùs Nicolaum I. Hadrianum
II. Joannem XV. sic fortiter deffenderat : an ipsa ,
inquam , constantiæ dignitatisque suæ statim obli-
ta Gregorii VII. edicto ignavè servierit ? Non id
sanè quisquam evincat : neque hunc articulum di-
ctati Gregoriani plus unquam valuisse apud Gallos
aliquis probaverit , quàm enormes illos articulos
qui ante citati sunt.

V. Immo verò , inquiunt adversarii , quod in dicta-
to suo edixit Gregorius VII. id ipsum revera in Gal-

liis executus est; plures enim Galliarum Episcopos five Romæ per se, five in partibus per legatos & commissarios revera deposuit.

Ego quidem fateor Gregorium VII. non minùs audacem fuisse in exequendo quàm in imperando; ita enim v. g. eam legem, quam rulerat ipse in dictato de Imperatorum depositione, firmare executione aggressus est contra Henricum I V. Imperatorem. Verùm certè legis æquitatem non ea probat executio, quæ fit legillatoris vi magis quàm ipsius legis: neque statim valere lex censenda est, ad cuius executionem aliqui vel infirmi vel etiam repugnantes coacti sunt.

Itaque concedimus plures Episcopos Gallicanos à Gregorio VII. citatos esse Romam; an ideò Gallicanæ libertatis partem illam periisse quis dicat; quâ Episcopi Gallicani, diffidente jam nemine, à peregrinis judiciis eximuntur? An scilicet ejusmodi citationibus ita obsecuti sunt Galli, ut nusquam repugnaverint? Immo verò, si Gregorio ipsi credamus, vix aliquos ipse habuit obsequentes. Hinc enim in Epistolis suis excommunicationis pœnam sæpe intentat: hinc etiam aliquas Episcoporum causas ad partes seu provincias remittere coactus est. Inobedientiam Hamberti Episcopi Pictaviensis notat ipse in Epistolis 2. & 3. lib. 1. Romam vocaverat Raynerium Aurelianensem: morem non gessit Raynerius, ut videre est in Epistolis 8. & 9. lib. 5. Quin & ejus legatis obstitum aliquando, etiam si apud partes & in Syno-

Ll iij

dis Episcoporum iudicia exercerent. Ita Manasses Remorum Archiepiscopus sententiam nihili fecit, quæ ab Hugone Gregorii legato in Concilio Lugdunensi contra ipsum lata est. Ita Giraldo, alteri Gregorii legato, Lancelinus Diensis civitatis Episcopus ante restiterat.

VI. Sed ne Gregorius quidem ipse in iudiciis per legatos exercendis sibi constitit : nam legatos iubebat aliquando quæ in Episcoporum depositio- nibus gesta erant ad se referre, uti ab Apostolica sede confirmarentur, quemadmodum Hugonem referre ad se iussit de negotio Episcopi Carnoten- sis Epist. II. lib. 5. Aliquando verò ipse præoccupabat iudicium, commissariosq; merè executores designabat, ut factum est in causa Raynerii Aurelianen- sis : cum enim is vocatus Romam, ire noluisse, de- legavit Gregorius Archiepiscopos Senonensem & Bituricensem, qui Raynerium, si reus foret, non de- ponerent ipsi quidem, sed Gregorii rescripto depo- situm proclamarent: quod certè rescripti genus ad apparitores dirigendum erat magis quàm ad Epi- scopos. Interdum quasi à novitate recedere plùs vo- luisset, Episcoporum à legatis dejectorum conque- stiones, & veluti appellationes admittebat, iudica- batque rursùs, ut factum est in causa Archiepiscopi Auscitani & Episcopi Bigorritani, quos à legato suo in provinciis depositos Romæ absolvit. Immo ad- missa expostulatione seu appellatione causam non- nunquam remisit ad legatos, ut in Concilio plenio- ri eam rursùs iudicaret, quomodò Lamberti Mo-

rinensis causam remissam legimus ad Hugonem Lugdunensem lib. 9. Epist. 32.

Itaque non modò ex Gregorii VII. articulis confici nihil potest contra libertatem Gallicanam; sed neque ex ipsius aut factis aut præsumptionibus: quemadmodum enim ipsius articuli à Gallis nusquam recepti sunt, ita certè neque facta probari eis potuerunt quæ solis illis articulis nitebantur; quæque ab antiquis Canonibus, firmatisque diu consuetudinibus longè abhorrebant.

Objicitur denique Innocentii III. effatum: quo scilicet pronuntiavit Episcoporum depositiones ad Apostolicam unam Sedem non jure tantum Canonico, sed & jure ipso divino pertinere. Sunt hæc ejus verba relata 1. lib. Decretal. tit. de translat. Episc. cap. 2. *Et ideo tria hæc quæ præmissimus* (translatio scilicet, depositio, & cessio Episcoporum) *non tam constitutione canonica, quàm institutione divina, soli sunt Romano Pontifici reservata.* Propositionem hanc probat Innocentius, quia conjugium spiritale interest Episcopum inter & ipsius Ecclesiam: quod proinde, ut carnale conjugium, solvi non potest nisi à Deo, vel à Papa Christi Vicario.

VIII. Innocentii III. propositionem ut & ejus probationem improbat refellitque Marca ipse, tametsi jam nobis in pluribus adversarius: id verò accuratè sic præstat, ut ipsius orationem adhibendam hîc duxerim: *Emersit, inquit, effatum Innocentii III. Papæ, quem audacem jurisperitum vocat Matthæus Parisius: qui depositiones, cessiones, & trans-*

lationes Episcoporum ad solum Pontificem Romanum jure divino pertinere pronuntiavit. Adeo enim metuebat ne Synodi Provinciales sua jura repeterent, ut subsidium audacia à metu petens, inauditam ante hoc seculum & à veterum moribus alienam sententiam protulerit; cui præterea stabilienda multum opera posuit, argumento utens à posteris prorsus abjecto. Ait enim res spirituales facilius institui quàm dissolvi; cum tamen humana facilius dilabantur, quàm edificari aut formari possint. Unde patet vinculum spirituale carnali fortius esse. Cum autem Deus sibi reservaverit dissolutionem conjugii carnalis inter hominem & feminam, planum esse eum sibi reservasse etiam dissolutionem conjugii spiritualis quod intercedit inter Episcopum & Ecclesiam. Unde concludit, solum Pontificem Romanum, qui est vicarius Jesu Christi, posse decernere translationes & depositiones Episcoporum, idque autoritate divina. Sed argumentum illud nimis probat. Nam hinc potius sequeretur, nullo casu Papam posse dissolvere conjugium spirituale; cum ipse, quamvis Christi Vicarius nullo casu possit dissolvere vinculum conjugii carnalis. Melius dicam; argumentum illud nihil concludit: quoniam unio Episcopi & Ecclesie conjugium tantum est per metaphoram; & ideo, si summo jure agamus, comparari non potest cum vero conjugio. Certum quidem est Athanasium & alios veteres ordinationem sive intitutionem Episcopi in quapiam Ecclesia comparasse cum conjugio; sed id ab iis scriptum est per translationem, ut ostenderent quàm arcto vinculo Ecclesie ille sue esset adstrictus.

IX. Scriptor Gallo-Romanensis Illustrissimo Marcæ non consentit hac in parte, sed Innocentii III. doctrinam *solide stabilitam* putat. Ego verò Innocentii sententiam non modò *inauditam esse & veterum moribus alienam contendo*, ut ait Marca, sed & veritati ipsi planè adversantem; nisi fortè ad sensum reducat Synodi Sardicensis, eorumque Romanorum Pontificum, qui Sedis suæ jura longè ante Innocentium III. à Canonibus petiverunt.

X. Atque ut de unis jam Episcoporum depositionibus sermonem instituum; eas contendo Apostolicæ Sedi jure divino nusquam, Innocentii verò ætate, nequidem Canonico, fuisse reservatas.

Non jure quidem divino Episcoporum depositiones Apostolicæ Sedi reservatæ sunt: nam Scripturæ in primis de hujusmodi reservatione ubique silent; esto enim Apostolicæ Sedis Primatus fundatus sit, cum in 16. Mathæi capite, tum in Joannis XXI. an fortè istiusmodi Primatui annexam à Christo quis dicat Episcopaliū causarum cognitionem primam? Siquidem ita res est; ergo ut Apostolicæ Sedis Primatus nusquam in Ecclesia non agnitus est, ita Episcopaliū causarum cognitio prima ei Sedi tributa semper fuit: si enim, Augustino teste, quæ vel Apostolicæ institutionis sunt, ea ubique & semper obtinere, sanè quæ à Christo Domino instituta fuerint, ea potiori jure & ubique & semper, id est, & in omnibus Ecclesiis & ab omni ævo servari oportuit. Quàm autem id sit à vero alienum, quid attinet probare

Mm

hîc rursus? Morem enim contrarium viguisse ante ostendimus in primariis, immo in omnibus Christiani orbis Ecclesiis. An autem quis dicat jus divinum ignotum illis fuisse, quod Innocentio III. tandem revelatum est? Ergo in idem jus impegerint quoque Concilia illa omnia, quæ Episcoporum causas in Synodis Provinciarum judicandas statuerunt. Ergo & Concilium ipsum Sardicense etiam tum blasphemaverit, cum non primum illarum causarum iudicium, sed appellationes tantum in Apostolicam sedem contulit.

Sed & ipsi Summi Pontifices ante Innocentium III. jus illud divinum ignorarunt; vel turpiter certe prævaricati sunt: ipsimet enim non primam quidem graviorum causarum cognitionem, sed vel appellationes relationesque ipsas nonnisi Canonum Sacrorum jure sibi vindicarunt.

Innocentius I. in Epistola ad Victricium Rothomagensem Majores Causas, post Episcopale iudicium, referri vult ad sedem Apostolicam: quâ scilicet autoritate? *sicut Synodus statuit*, inquit ipse.

Zosimus agens contra Africanos, qui ne appellationes quidem ferri tum sinebant ad Apostolicam sedem, Ecclesiæ suæ privilegia tuitus est, non jure divino, sed Canonibus unis Sardicensibus; quos quidem ipse Nicænos vocitabat.

Gelasius in Epistola 4. ad Faustum, omnium clarissimè rem definit: *ipsi sunt Canones*, inquit, *qui appellationes totius Ecclesiæ, ad hujus sedis examen voluerunt deferri.*

Gregorius Magnus in Epistola 24. lib. 5. quæ est ad Marinianum Ravennatem Episcopum: *Nunquid non ipse nosti, inquit, quia in causa quæ à Joanne Presbytero contra Joannem Constantinopolitanum fratrem & Coepiscopum nostrum orta est, secundum Canones ad sedem Apostolicam recurrit, & nostrâ est sententiâ definita?*

Nicolaus I. in Epist. 8. ad Michaëlem Imperatorem: *Quoniam enim secundum Canones, ubi est major authoritas, judicium inferiorum sit deferendum, ad dissolvendum scilicet, vel ad roborandum; patet profectò sedis Apostolicæ, cujus authoritas major est, judicium à nemine fore retractandum.*

Leo IX. in Epist. 6. ad Petrum Episcopum, *Sanctorum Patrum concordî decreto factum esse ait, quòd ad Romanam & Apostolicam Sedem, majores & difficiliores causæ omnium Ecclesiarum definiendæ referantur.*

Quàm etiam ingens flagitium fuit Concilii totius Italici in causa Maximi Constantinopolitani, si fortè Innocentii III. effatum constet; cum enim Ecclesiâ suâ pulsus Maximus Romam confugisset, impatienterque Orientales ferrent hujusce causæ cognitionem suscipi à Romano Pontifice & ab Episcopis aliis Occidentis; non jus divinum jactant Episcopi Italici in Epistola quæ hac de re scripta est ad Theodosium Augustum, sed nequidem prærogativam sibi ullam arrogant: *non prærogativam vindicamus examinis, inquit, sed consortium tamen debuit esse communis arbitrii.*

XI. Itaque ne prævaricator dicatur Innocentius

Mm ij

ipse III. si doctrinam fortè generalium Concilio-
rum Canonibus, decessorum suorum statutis, ipsi-
que adeò veritati contrariam intrusisset: satius est
longè benigniori quadam explicatione duriuscu-
lum ejus dictum temperare, illudque revocare om-
nino ad Concilii Sardicensis, decessorumque ipsius
probabilem sententiam. Hoc autem aptissime fiet,
si dicamus jus divinum latiori quadam ratione ab eo
usurpatum, Majoresque Causas institutione quadam
divina ad Apostolicam Sedem referendas prædicari:
quia sancti Patres, qui honorandam eo titulo di-
vi Petri Cathedram censuerunt, moti sunt quadan-
tenus exemplo Christi, qui Ecclesiæ primatum Pe-
tro contulerat. Ipse enim Innocentius III. men-
tem suam interpretari videtur aliis in locis. Et pri-
mò quidem in Epist. 16. lib. 1. quæ est ad capitu-
lum sanctæ Anastasiæ, ubi sic scribit: *Ex illo singu-
lari excellentiæ privilegio, quod unigenitus ille filius Je-
sus Christus Apostolorum Princeps, Principi Petro con-
cessit*, SANCTORUM PATRUM POSTMODUM
INSTITUTA MANARUNT, UT MAJORES CAU-
SÆ AD SEDEM APOSTOLICAM PERFERRENTUR.
Deinde in Epist. 48. quæ est ad Patriarcham Antio-
chenum: *Cum ex illo generali privilegio quod beato
Petro, & per eum Romane Ecclesiæ Dominus noster in-
dulsit*, CANONICA POSTMODUM MANA-
RUNT STATUTA, CONTINENTIA MAJO-
RES CAUSAS ESSE AD SEDEM APOSTOLI-
CAM PERFERENDAS.

Quâ ratione autem Canonica statuta majores

causas ad Apostolicam sedem deferendas p̄ftri-re p̄ferint, jam s̄ape docuimus, tum ex Innocentii I. sententia, *post Episcopale*, scilicet, *judicium*; tum ex Sardicensi ipso Canone, putà si dejectus Episcopus *putat se bonam causam habere*.

XII. Jam verò quòd ad usque Innocentii III. ætatem Canonica statuta nulla, nullaue legitima constitutio jus illud mutaverint, hoc ipsum alterum erat, quod probare ante suscepi, paucisque jam exequor.

Agendo suprà de autoritate Gregorii VII. qui contra jus priscum de Episcoporum depositionibus pronuntiasse videbatur, legitima nulla potestate antiquo juri præjudicatum esse ostendi, ad usque saltem Pontificis illius tempora: jam ergo examinare fuerit satis num à Gregorio VII. ad Innocentium usque III. lex aliqua nova edita sit, quæ antiquorum Conciliorum regulis verè derogaverit.

Multa quidem hoc intervallo Concilia, eaque pleniora habita sunt. At ne ullum quidem de Episcoporum depositionibus novum quicquam edixit.

Anno Christi 1095. Urbanus II. plenarium veluti Concilium coëgit Claromonti; ubi Canones usque 32. conditi sunt de Ecclesiæ Fideliumque regimine; at ne unus quidem est de causis majoribus, Episcoporumve judiciis ac depositionibus.

Anno 1102. congregatum est Romæ Concilium à Paschali II. de investituris præsertim, adversus Henricum V. Imperatorem; an vel ibi mentio ulla facta est de causis majoribus?

M m iij

An Concilium Lateranense quod anno 1122. à Calixto II. coactum est: an alterum Lateranense cui Innocentius II. præfuit: an tertium denique quod ab Alexandro III. congregatum est, legem ullam novam de Majoribus Causis, speciatimque de Episcoporum depositionibus condidit?

XIII. Ne Innocentius quidem ipse III. in Concilio 4. Lateranensi cui præfuit, graviorum negotiorum cognitionem primam Sedi suæ vindicat, immò verò cap. 5. quò antiqua Patriarchalium sedium privilegia renovantur, non modò causarum omnium cognitio Patriarchis permittitur, sed & appellationes quoque illis speciatim tribuuntur: modò tamen à suis ipsi judiciis ad Apostolicam sedem provocari non vetent: *In omnibus autem provinciis eorum jurisdictioni subjectis, ad eos, cum necesse fuerit, provocetur: salvis appellationibus ad Sedem Apostolicam interpositis, quibus est ab omnibus humiliter deferendum.* Capite autem sequenti Metropolitanorum Synodorumque Provincialium auctoritas in excessibus cleri castigandis generatim renovatur, revocaturque disertè ad antiquam Patrum normam: *sicut olim à Sanctis Patribus noscitur institutum, Metropolitanis singulis annis, cum suis suffraganeis provincialia non omittant Concilia celebrare: in quibus de corrigendis excessibus, & moribus reformatandis, præsertim in Clero, diligentem habeant cum Dei timore tractatum, Canonicas regulas, & maxime quæ statutæ sunt in hoc generali Concilio relegendes, ut eas faciant observari, debitam pœnam transgressoribus infligendo.*

Igitur concludere jam licet non modò jus antiquum legitimà nulla constitutione immutatum esse ad usque Innocentium III. sed ne ipsum quidem ei derogasse.

Quòd si tamen ipse fortuitò, vel alius aliquis Pontifex Canonibus antiquis derogasset, movere nos multum non deberet ejusmodi derogatio: nam Innocentius III. in Epistola ad Cantuariensem Archiepiscopum eam in rem sic pronuntiat: *Que in derogationem sanctorum Canonum attentantur, tantò potius infringi volumus, & carere robore firmitatis, quantò authoritas universalis Ecclesiæ, cui præsidemus, ad id nos provocat & inducit.* Minimè verò omnium Pontificis derogationibus, si quæ forent, moverentur Galli; utpotè quibus Oecumenicorum Conciliorum authoritas potior est, & antiquior.

§. II.

An è variis Canonum seu Decretalium collectionibus, quæ à temporibus Hugonis Regis editæ sunt, argumentum duci queat contrà mores antiquos Ecclesiæ Gallicanæ de Episcoporum judiciis ac depositionibus

SYNOPSIS.

- I. **T**RES opponuntur collectiones, Ivonis, Gratiani & Gregorii I X.
- II. Collectio Ivonis vim legis nullam habet.
- III. Si haberet, faveret & ipsa plurimum; ut quæ ex ipsis Decretalibus Apocriphis contineat ea quæ antiquum jus sapiunt, & legitimas sanctiones quas pretendimus complectatur.
- IV. Non dissimulandum quin Ivo Carnotensis in Gaufridi causâ propensior fuerit in Romanas partes; quid verò mirum? siquidem sua ipsius causa agebatur: quanquam neque id impune tulit à Comprovincialibus Episcopis.
- V. Collectionis Gratiani minima autoritas, cum & parum accurata sit, Bellarmino teste, & privati hominis factus, ut arguit Antonius Augustinus.
- VI. Deinde in ipsa collectione multa reperire est quæ antiquam judiciorum formam commendant.
- VII. Collectio Gregorii I X. quæ objicitur nullam vim tribuit effato Innocentii III. quod continet.
- VIII. Major est quidem autoritas hujus collectionis, quàm cæterarum; sed in Gallia saltem, ubi jus priscum semper prevaluit, vim legis obtinuisse illam non suadebitur.
- IX. Neque juvat quicquam, quod in Scholis Galliarum aliquibus prelegatur.

I. TRES

I. **R**ES maximè opponuntur collectiones, Ivonis Carnotensis, Gratiani, & Gregorii I X.

Ivo Carnotensis Burchardum WORMATIENSEM imitatus collectionem novam instituit, anno circiter III. Cum verò ille collectionem suam auxerit non modò Imperialibus quibusdam legibus, sed apocryphis veterum Pontificum Epistolis, è quibus jus novum, de Episcoporum dejectionibus, constare nescio qui volunt; inde arguunt ipsi jus illud novum in Galliis receptum tunc fuisse, cum Ivonis collectio adornata est.

II. Si fortè Ivonis collectio Regis Christianissimi, vel Ecclesiæ Gallicanæ jussu edita esset, vel tandem autoritate quadam publica comprobata, speciem aliquam haberet ejusmodi argumentum: spectanda enim foret collectio illa veluti codex quidam ad Ecclesiæ Gallicanæ usum comparatus; quique adeò leges contineret, quæ acceptiores Gallis tunc erant. Cum autem autoritate omni publica destituatur Ivonis collectio, sitque re ipsa privati hominis opus, qui non de republica vel Ecclesia ordinanda, sed potiùs de studii eruditionisque suæ edendo specimine cogitavit: non magni refert ad Ecclesiæ Gallicanæ probandum regimen, an Ivo Carnotensis apocryphas decretales in collectionem suam retulerit, an illas omiserit.

III. Quanquam tamen, si ejusmodi collectionis vis aliqua foret, cederet quidem tota in rem nostram: nam re ipsa Ivo Carnotensis ex apocryphis

N n

Pontificum Epistolis ea descripsit quæ antiquo juri plus favebant, quæque finitiva tantum judicia, solasque Episcoporum appellationes Apostolicæ Sedi tribuere videbantur. Partis 5. decreti cap. 244. ex Epistola Victoris ad Alexandrinos hæc refert: *Placuit, ut accusatus vel judicatus à Comprovincialibus in aliqua causa Episcopus, licenter appellet, & adeat Apostolicæ Sedis Pontificem, qui aut per se, aut per Vicarios suos ejus retractari negotium procuret, & dum iterato judicio Pontifex causam suam agit, nullus alius in ejus loco ponatur & ordinetur Episcopus &c.* Capite autem sequenti, Zephirini ad Episcopos Siciliæ hæc laudat: *Duodecim judices quilibet Episcopus accusatus, si necesse fuerit, eligat, à quibus ejus causa justè judicetur. Nec prius audiatur, aut excommunicetur vel judicetur, quam ipsi per se eligantur, & regulariter vocato ad suorum PRIMÒ conventum Episcoporum, per eos ejus causa justè audiatur, & rationabiliter discernatur. Finis verò ejus causæ ad Sedem Apostolicam deferatur, ut ibidem terminetur.*

Ejusdem partis cap. 248. ex Epistola Felicis ad Episcopos Galliæ hæc refert: *Si quis autem judicem adversum sibi senserit, vocem appellationis exhibeat, quam nulli oportet negari. Peregrina verò judicia generali actione prohibemus: quia indignum est, ut ab externis judicetur qui Comprovinciales, & à se electos debet habere judices.* Cap. 257. ex decretis Julii ad Orientales eadem refert quæ cap. 244. Victori tributa: *Placuit, accusatus vel judicatus à Comprovincialibus in aliqua causa Episcopus, licenter appel-*

let, & adeat Apostolicæ Sedis Pontificem &c. Cap. 260. ex Epistola Fabiani ad Hilarium hæc citat: unde oportet, si aliquis Episcoporum super certis accusetur criminibus, ut ab omnibus audiatur qui sunt in provincia Episcopis. Quia non oportet accusatum alibi quàm in suo foro audiri: salva tamen in omnibus Apostolica auctoritate; ad quam nempe licet appellare. Cap. 261. eundem Pontificem loquentem sic inducit eadem in Epistola: si quis vero Episcopus iudicem suspectum habuerit, & viderit se gravari, liberè sedem appellet Apostolicam: appellantem autem non habeat afflictio ulla &c.

Neque verò antiqua disciplina commendatur solum in decreto Ivonis ex apocryphis Pontificum Epistolis, sed ex monumentis quoque legitimis conciliorum antiquorum. Caput 258. 5. partis desumptum est ex concilio Ispalensi: atque ita habet: Si quis Episcopus à quoquam impetitur, vel ille aliquam quæstionem retulerit, per Episcopos iudices causa judicetur (alii legunt, finiatur) sive quos eis primates dederint, sive quos ipsi vicinos ex consensu elegerint. Eiusdem partis caput 262. totum est ex concilio Carthagenensi: Felix Episcopus dixit: Suggesto 2. statuta veterum Conciliorum, ut si quis Episcopus (quod non optamus) in reatum aliquem incurrerit, & fuerit ei nimia necessitas, à duodecim Episcopis, & Presbyter à septem Episcopis cum proprio suo Episcopo audiatur, & Diaconus à tribus. Denique caput 263. descriptum est ex concilio Antiocheno: Si quis Episcopus de suis criminibus dijudicatur, & contingat

N n ij

de eo Comprovinciales Episcopos dissidere, cum iudicatus aliis innocens creditur, reus ab aliis aestimatur: propter hujus ambiguitatis absolutionem, sanctæ Synodo placuit, ut Metropolitanus Episcopus à vicina provincia iudices alios convocet, qui controversiam tollant, & ut per eos simul & Comprovinciales Episcopos, quod justum visum fuerit, approbetur.

Qua, quæso, fronte Ivonis collectionem jactabat nuper personatus homo, quasi novo jure illa tota referta esset: cum è contrario faveat ubique antiquo juri, atque in id maximè intentus Ivo fuisse videatur, ut ex apocryphis ipsis Epistolis ea in primis delibaret, quæ antiquam judiciorum Episcopaliū formam saperent magis ac referrent.

IV. Fateor quidem Ivonem Carnotensem in Gaufridi decessoris causa (quæ sua quidem erat) propensiorē paulò visum esse in Romanas partes: neque enim Gaufridi dejectionem, quæ à summo Pontifice præter ordinem, & contra Senonensis Archiepiscopi jura facta erat, acerrimè defendit modò: sed cum in Gaufridi locum suffectus is esset, ipsique Archiepiscopus Senonensis ob violata sua Coepiscoporumque jura imponere manus recusaret, excessit è Regno, seque ad Urbanum II. contulit: à quo quidem ordinari se passus est. Quis autem ex hoc facto arguere forsan velit contrà jus antiquum, moresque priscos Galliarum? Ivonis causa agebatur, ut jam dixi, siquidem in Gaufridi locum suffectus erat; nihil mirum itaque si Gaufridi dejectionem acriùs paulò tuitus est. Quis verò

ipſius prævaricationem utique excuſet? cum antiqua jura moreſque Patrios, tum in Gaufridi dejectione, tum in ſuimet ordinatione calcaverit, ad rationes ſuas perſequendas, aſſequendamque Episcopatus dignitatem. Neque ſanè Richerius Archiepiſcopus Senonenſis Metropoleos Provincialiumque Episcoporum jura impunè violari ſic tulit: verum, ut injuriam acceptam refarciret, Synodum Provincialeſ coegit Stampis: ubi quidem tum de Gaufridi reſtitutione, tum de Ivonis dejectione agitatum eſt. Synodum illam memorat Ivo ipſe in Epist. 12. quæ eſt ad Urbanum II. & quanquam ipſius verba hominem iratum ac penè impotentem arguant, ea tamen referre libet; ut nempe intelligamus, & quo animo in ea cauſa agebatur Ivo, & qui ſenſus erat Episcoporum Gallicanorum de deſiſtione Episcopii à Romano Pontifice tum temporis attentata: *De cætero notum facio beatitudini veſtræ quòd Senonenſis Archiepiſcopus conſilio Pariſienſis Episcopii infatuatus, adhibito ſibi eodem Pariſienſi Episcopo, & duobus aliis non diſſimilis recordiæ Meldenſi, & Tricaſſino, hoc anno Stampis de ordinatione quam à vobis acceperam, me inordinate ſatis accuſavit, dicens me in Majeſtatem Regiam offendiſſe, qui à Sede Apoſtolica præſumpſeram accepiſſe. Cum itaque conarentur Gaufridum deſiſtutum contra decretum veſtrum in ſtatum priſtinum reformare, & in me deſiſtitionis ſententiam proferre, Sedem Apoſtolicam appellaſſi, & decretis Apoſtolicis, quamvis ea nonniſi in futurum timerent, à ſua præſumptione revocaſſi.*

N n iij

Appellationem tamen nec prosequi taxaverunt, nec plenam pacem mecum habere voluerunt. Ex quibus quidem perspicuum est tentata esse à Summis Pontificibus Episcoporum judicia Ivonis ætate: sed & ei novitati Gallos majorum exemplo fortiter obstitisse.

V. Secunda collectio quæ objicitur ea est quæ Gratiani nomen præfert, quæque inscripta est, *Concordia discordantium Canonum*. Eam edidit Gratianus ad annum Christi 1151. sic feliciter quidem (ut erat sæculi illius eruditio) ut in scholis publicis prælegi meruerit. Quoniam autem in ea quoque collectione descriptæ sunt Epistolæ Pontificum apocryphæ, inde Adversarii nostri conciliatam ipsis auctoritatem putant: atque ita jus novum arguunt prævalere.

Leviuscula fanè, immo & miserabilis oppugnationio! Nesciunt scilicet qui hæc objiciunt Gratiani collectionem fartam esse scriptionibus quibusvis; bonis, improbis; legitimis, apocryphis; ut mirum nihil sit, si affectas quoque Summis Pontificibus Epistolas comprehenderit. Bellarminus ipse Gratiani incuriam in lib. de scrip. Ecclesiast. sic notat; *Gratianus id unum habet, quod reprehendi posse videtur, quod non habuit delectum auctorum, ex quibus decreta collegit.*

Quæ verò tandem fuit Gratiani auctoritas? an scilicet vir privatus, an monachus collectis à se scriptionibus vim legum dicatur addidisse? Non ita quidem censuit Antonius Augustinus Archie-

piscopus Tarraconensis, qui in præfatione ad pœnitentiale Romanum de Gratiano sic habet: *Gratianus unius magistri & monachi personam gerens ea quæ refert, non majori pollere potuit efficere auctoritate, quàm antea fuerunt.*

Neque verò major autoritas Gratiani decreto contigit, ex quo à Gregorio 13. emendatum est: nam is quidem Pontifex in suo diplomate emendatum testatur jussu suo Gratiani decretum: immo & illud jubet sic typis mandari deinceps, ut expurgatum est: sed illa vim habere legum nequaquam statuit, quæ in illo descripta sunt.

VI. Addo præterea, ne Gratianum quidem, qualis qualis sit auctoritatis, planè nobis in decreto adversari: nam collegit etiam ibi longè plurima quæ antiquo juri valde consentanea sunt. Ac ne ab hypotesi recedam, ex apocryphis ipsis Epistolis veterum pontificum loca decerpfit quæ ad antiquam judiciorum formam accedunt propiùs, ut videre est in quaestione tota 6. causæ 2. ubi cum veterum, tum recentiorum Pontificum testimonia adducit, quæ Episcoporum appellationes Apostolica Sedi tribuunt. Quòd si appellationes Romanæ Sedi vindicat Gratianus: itaque supponit ipse prima judicia à judicibus ordinariis esse exercenda.

VII. Objicitur demum collectio Gregorii IX. Pontificis, qui ut ipse ait in Epistola ad Doctores & Scholares Bononienses, *diversas constitutiones & decretales Epistolas prædecessorum suorum, in diversa*

dispersas volumina, quarum aliqua propter nimiam similitudinem, & quædam propter contrarietatem, nonnullæ etiam propter sui prolixitatem confusionem inducere videbantur: aliqua verò vagabantur extrâ volumina supradicta, quæ tanquam incertæ in judiciis vacillabant, ad communem & maximè studentium utilitatem, in unum volumen, resecatis superfluis, providit redigendas. Est autem ejus collectionis auctoritas omni exceptione major, inquit Adversarii. Neque enim à privata quadam persona, ut illæ aliæ de quibus hætenùs, sed à Summo Pontifice, Ecclesiæ universæ capite profecta est: qui scilicet Justinianum Imperatorem imitatus decessorum suorum statuta in meliorem formam redegit, ipsisque simul vim legum inditam voluit. Ita quippe, in diplomate ad Bononienses edicit Gregorius: Volentes igitur ut hac tantum compilatione universi utantur in judiciis, & in scholis, districtius prohibemus, ne quis presumat aliam facere absque auctoritate Sedis Apostolicæ speciali. Cùm ergò hac in ipsa collectione probatum sit quoque effatum Innocentii III. qui Episcoporum depositiones, aliasque majores causas Apostolicæ Sedi, etiam institutione divina, voluit reservari: legis instar omnibus esse jam debet effatum illud Innocentii, à qua certè lege ne Galli quidem excipiendi sunt.

Innocentii III. effatum jam ante discussi, ostendique, ni fallor, quo sensu tolerabile illud esset, & quo sensu falsum ac intolerabile.

Non est autem conditio ejus mutata, eò quòd
in

Gregorii IX. collectione insertum sit : ut ergò non inde plus habet veritatis , ita neque plus auctoritatis consecutum est , nisi fortè ad legitimum tolerabilemque sensum reducatur qui superiori in paragrapho expositus est.

VIII. Ut autem generalius etiam argumento huic faciam satis , quod ab auctoritate collectionis Gregorianæ videtur peti , non abs re erit inquirere hîc paucis quæ tandem sit collectionis ejus auctoritas , maxime apud Gallos.

Certum est quidem collectioni huic plus deberi reverentiæ , quàm aliis illis collectionibus quæ à privatis fortè Doctoribus editæ sunt ; cum enim hæc Summi Pontificis , fidelium scilicet omnium parentis , nomen præ se ferat , majori sanè observantiâ ab omnibus excipienda est.

Verùm dubitare licet an compilatio illa vim legis ubique , speciatimque in Galliis eò consecuta sit , quòd Gregorius IX. eam in judiciis scholisque usurpandam imperaverit.

Dubitare enim primò quis posset , an Summi Pontificis eadem sit potestas in Ecclesia , quæ Imperatoris in ditione sua : ita ut quemadmodum iste decessorum suorum leges firmare potest vel refingere , augere vel minuere , atque uno verbo , ut libet , immutare ; ita ille anteriorum Pontificum constitutionibus addere vel detrahere , juraque tandem in Ecclesiis recepta invertere pro nutu possit. Ubi Justinianus juris civilis compendium , innovationemque in pluribus aggressus est , consilium

O o

suum veluti excusat in prima præfatione ad Tribonianum, quia hanc Imperatoribus facultatem leges ipsæ concesserant: *Cum enim*, inquit, *lege antiqua quæ REGIA nuncupabatur, omne jus omnisque potestas populi Romani in Imperatoriam translata sunt potestatem, nos verò sanctionem omnem non dividimus in alias & alias conditorum partes, sed totam nostram esse volumus: quid possit antiquitas legibus nostris abrogare?* Sed non facile lex proferetur quæ similem potestatem Episcopo Romano fecerit, jusque omne Ecclesiasticum in eum unum contulerit: immo verò aliqua Pontificum testimonia supra retulimus, possentque longè plura hic referri, quibus ipsi Pontifices confitentur non esse penès se antiquas Ecclesiæ regulas invertere, decessorumve suorum sanctionibus derogare.

Hanc verò litem missam jam facio, quæ Adversariis forsàn parùm arrideret: at expendere licebit saltem an Gregorii IX. collectio in Galliis accepta sit. Hi sunt enim Gallorum mores, ut Ecclesiasticæ novæ leges sive à Pontificibus, sive etiam à Conciliis proficiantur, apud eos non ligent, nisi Regia publicave autoritate receptæ sint: atque eam ob rem Tridentinæ leges quæ de reformandis moribus editæ sunt, in Galliis nundùm valent, quia ibi nundùm admissæ sunt. Concordatorum lex è contrario apud eos valet, quia publicè olim recepta est, usuque confirmata.

At nemo probaverit Gregorii IX. collectionem receptam usquam fuisse, aut probatam in Galliis

publica aliqua autoritate. Quin potius ab illo ipso tempore quo vulgata est Gregorii IX. collectio, jus antiquum non semel publicè in Galliis prælatum est. Sanctus Ludovicus majorum suorum vestigiis insistens, jus commune laudat in pragmatice sua sanctione quæ paulò post Gregorii IX. collectionem edita est, resque Ecclesiasticas componi jubet ad antiquam normam Sanctorum Patrum, necnon & sacrorum Conciliorum. *Item promotiones, collationes, & dispositiones praelaturarum, dignitatum & aliorum quorumcunque beneficiorum, & officiorum Ecclesiasticorum Regni nostri, secundum dispositionem, ordinationem & determinationem juris COMMUNIS SACRORUM CONCILIORUM ECCLESIAE DEI, ATQUE INSTITUTORUM ANTIQUORUM SANCTORUM PATRUM, fieri volumus & ordinamus.* In comitiis quæ regnante Carolo VI. Lutetia habitae sunt de tollendo schismate, reformandisque Ecclesiae moribus, unanimi procerum consensu statutum est revocanda esse cuncta AD SUAM ANTIQUAM LIBERTATEM, ET JURIS COMMUNIS DISPOSITIONEM. Non est itaque habita ulla ratio in Galliis juris illius novissimi quod Gregorii IX. collectione inducebatur.

IX. Non desunt ex Adversariis qui Gregorii IX. decretales eò in Galliis valere putent, quòd in scholis Galliarum aliquibus publicè prælegantur: at improba sanè ratio: nam & 6. liber decretalium Bonifacii, & jus omne civile, assidue iisdem

O o ij

in scholis præleguntur; Quanquam & 6. liber Bonifacii omnino à judiciis eliminetur apud Gallos, & major pars Galliarum non jure Civili utatur, sed legibus topicis ac municipalibus. Diu est autem quòd Philippus Pulcher Nubeculam istam edicti sui luce dissolverat; nam in Epistola quâ Academia Aurelianensi privilegia confert, argumentum ipsum quod opponitur, sic antevertit: *Non putet igitur aliquis nos recipere, vel progenitores nostros recepisse consuetudines quaslibet, sive leges, ex eo quòd eas in diversis locis & studiis regni nostri per scholasticos legi sinantur. Multa namque eruditioni & doctrina proficiunt, licet recepta non fuerint: sicut nec Ecclesia recipit quamplures Canones qui per desuetudinem abierunt, vel initio non fuere recepti, licet à studiosis in scholis propter eruditionem legantur.*

Itaque si decretalibus quandòque utantur Galli, id quidem faciunt, non quòd ab illis rationem juris sui petant, sed quòd earum fortè aliquæ moribus legibusque ipsorum consonent. Id verò apertè docuit illustrissimus ipse Marca lib. 3. cap. 6. *Enim verò, inquit, in Gallia, quod ad disciplinam attinet, decretalium constitutis locum damus, cum bona Romanorum Pontificum venia, quæ nostris rebus & utilitati publicæ accommodata sunt.*

§. III.

An facta seu exempla quædam depositionum, quæ auctoritate Pontificia factæ dicuntur in Galliis ante concordata, jus antiquum illic extinctum esse persuadeant?

SYNOPSIS.

- I. **C**ERTUM est exempla depositionum aliqua proferri posse à temporibus Hugonis quæ antiquo juri contraria sunt: sed non idcirco illud evertunt.
- II. Nam legibus standum, non exemplis.
- III. Deinde plura ejusmodi exemplorum nimis probant.
- IV. Reliquisque adeo auctoritatem abrogant.
- V. Sed & hoc depositionum genus à Gallis improbatum testatur Goffridus Vindocinensis.
- VI. Quæcumque judicia tentata sint in Galliis à Summis Pontificibus, jus Gallorum antiquum ea non everterunt.
- VII. Etsi fortè rei nonnulli talibus judiciis acquieverint.
- VIII. Jure tamen Romani Pontifices, oscitantibus nempe vel conniventibus Metropolitanis, auctoritatem suam in coercendis Episcopis interponere potuerunt.
- IX. Ita quidem fecit olim Alexander II. ut constat ex ejus Epistola ad Gervasium Archiepiscopum Remensem.
- X. Ita posterioribus longè temporibus Joannes XXII. ut ex libello ejus liquet ad quosdam Galliæ Episcopos inscripto de finiendâ causâ Petri Episcopi Catalaunensis; qui libellus totus refertur, quia disertè probat antiquam judiciorum disciplinam tum temporis viguisse in Galliis, ne contradicente quidem Summo Pontifice.

O o iij

XI. Duo & alia egregia monumenta referuntur quæ ad eandem causam pertinent, remque eandem confirmant. Alterum est Epistola Ludovici X. Regis ad Gazonem Laudunensem; alterum est Epistola Roberti Archiepiscopi Remensis.

I. **I**NFICIARI non possumus quin à temporibus Hugonis Regis Romani Pontifices nonnulli, præsertimque Gregorius VII. & Innocentius III. deicere Episcopos in Galliis aggressi sint: quare si de factis agatur, aliqua sine dubio ab Adversariis proferri possunt, quæ antiquo juri contraria sint; an autem idcirco illud antiquatum?

II. Ita quidem videtur novi juris amafis: at ne his quidem factis jus antiquum sublatum, libertatemve Gallicanam extinctam fuisse suadebunt.

Primò enim vulgatissimum est jurisperitorum effatum, *legibus standum esse & non exemplis*: quod utique tum obtinet maximè, cum à recepto legitimoque jure exempla deviant: atqui supra ostendimus leges in Galliis receptas de Episcoporum depositionibus alias non fuisse à Nicænis & Sardicenis: itaque si quæ proferantur exempla, quæ ab istiusmodi legibus abhorreant, eorum ratio planè habenda non est. Ita judicavit olim Concilium 8. generale, ubi de Photii ordinatione agitatum est. Arguebatur Photii ordinatio quòd ex laico ordine statim ad Patriarchatûs culmen transvolaverat: cum verò Photius ordinationem suam tueretur exemplis variis quæ præcesserant, statutum est à Concilio non immorandum esse exemplis illis, quæ Photius ad-

ducebat, quia generalibus Ecclesiæ legibus contraria erant: *neque enim*, ut habet Concilium, actione 6. *Particularia universalibus & generalibus principantur vel dominantur.*

III. Deinde verò exemplorum pleraque, quæ proferuntur à Gregorii VII. temporibus, nimis probant: cætera, ne probant quidem satis.

Probant quidem alia nimium: nam Summi Pontifices Episcopos reos è Galliis sæpenumerò Romam citaverunt, immò & Romæ judicaverunt; an scilicet exempla istiusmodi legem aliquam imposuisse Gallis quis contendat? Aliàs quidem in partibus iudices designaverunt, sed Clericos illos quandoque & monachos, ut ab Innocentio III. factum est; an ideò fortè Galliarum Episcopos judicari etiamnum à monachis velit quis ac deponi?

IV. Itaque unum exemplorum genus superest quod Adversarii nostri obtendant; earum nempe depositionum, quæ autoritate Pontificia factæ sunt non in urbe quidem, sed in partibus; non à Clericis vel monachis, sed à iudicibus idoneis, putà aut Episcopis aut Archiepiscopis. Ac reipsa quidem nova iudiciorum forma, quam in Galliis valere optant, exemplis illis juvari videtur non parum. Verum quæro ab Adversariis, quare postremi hujus generis exempla plus habebunt ponderis apud Gallos, quàm alia illa quæ nobiscum respuunt? Ideo enim depositionum vel Romæ, vel à Clericis aut monachis in partibus decretarum exempla faciliè prætermittunt,

quia antiquis Ecclesiæ regulis, atque adeò & moribus libertatibusque Gallicanis adversantur: at num & hæ quoque depositiones contrà Canones antiquos priscosque Gallorum mores aperte pugnant, quas autoritate sola Pontificia in Provinciis, per delegatos licet Episcopos, factas confitentur? Istane est scilicet disciplina Nicæna & Sardicensis, cui majores nostros tam religiosè, tamque constanter adhæsisse probavimus.

V. Sed & hoc quoque depositionum genus improbatum fuisse à Gallis, testis est, adversariis quidem minimè recusandus, Goffridus Vindocinensis Epist. 21. in qua scilicet Girardum Episcopum Engolismensem arguit ac ferè exagitat, quòd palàm dixisset habere se potestatem deponendi Episcopos, interclusà etiam appellationis vià ad Sedem Apostolicam: *Quod me presente, inquit Goffridus, etiam coram laicis predicastis: vos videlicet Episcopos deponendi habere potestatem, novum genus presumptionis putamus: quia nulla ratione legatis Apostolicæ sedis conceditur, quod ad solius Romani Pontificis pertinet dignitatem. Sed si ita est, ut à vobis publicè predicatum agnoscitur; quasi alterum Papam vos fecistis: & ad Romanam Ecclesiam, QUAM NUNC USQUE IN SUA NECESSITATE LIBERE QUISQUE APPELLARE POTUIT, VOX APPELLATIONIS NEGATUR. Nos tamen credebamus mediocritatem vestram legationem habere Sedis Apostolicæ, non Apostolicam Sedem esse: & à Domino Papa partem suscepisse*

*pisse sollicitudinis, quam solummodò ceteri Legati susci-
piunt, non plenitudinem exercere potestatis.* Docet
itaque Goffridus inusitatum sua usque tempora
fuisse in Galliis, ut Summorum Pontificum Legati
Episcoporum graviores causas finirent, interdicta
ad Apostolicam Sedem apellatione. Ex quo con-
jicimus non plus tributum fuisse Legatis illis Sum-
morum Pontificum, quàm olim tribuebatur ipso-
rum Vicariis, qui ad hoc maximè destinabantur,
quemadmodum suprà ostendimus, ut Canonum
executionem procurarent, Synodosque ipsi coge-
rent, si fortè Metropolitanis officio suo deesse vi-
derentur. Hoc utique persuadet quod de appel-
landi facultate adjicit Goffridus: nam, si tunc us-
que, ut ait, libera cuique fuit provocatio ad Apo-
stolicam Sedem, etiam ubi adfuere Legati Summi
Pontificis; sanè Metropolitanorum Synodorum-
que provincialium jurisdictionem vigere tum oportuit,
à quorum nempe judiciis ad Apostolicam
Sedem esset appellatio: si enim Legatorum po-
testas eadem fuisset, quæ Summorum Pontifi-
cum, ab eorum certè judiciis nequaquam esset
appellatum: neque enim ab eodem jurisdictionis
gradu usquam provocatur.

Demum quacunque tandem facta proferantur,
probabunt illa quidem Romanorum quorundam
Pontificum ausus, qui scilicet fictis decessorum
suorum decretalibus nimium credentes isthac ag-
gressi sunt; sed jus novum in Galliis nusquam con-
stituent; nisi simul ostendatur Ecclesiam Gallica-

Pp

nam obsecutam fuisse illorum voluntati, abdicatione antiquo jure, novum illud quod invehebant acceptasse: id verò quis nusquam sanè probaverit.

VII. Dicent fortè Episcopos Galliarum nonnullos judiciis ultrò acquievissè, quæ contrà se Romani Pontificis autoritate lata erant: atque ita jus novum à Gallis reipsa esse acceptatum. Sed, ut ex Concilio Generali octavo jam ante observatum est, *particularia quædam generalibus & universalibus non dominantur*: itaque ex particularibus quibusdam factis generalem Gallorum legem ablatam esse perperam quis concludat. Quanquam ne particularia quidem illa facta antiquo juri quicquam præjudicant: nam si Episcopi fortè aliqui scelerum suorum conscientia victi judicari se permiserint à Legatis Summorum Pontificum, non contradicentibus quidem iudicibus eorum ordinariis, quid inde quæso contrà jus antiquum? Numquid enim & prisca Canones Episcopis potestatem faciunt eligendi quos lubet iudices, illorumque iudicio acquiescendi? Quod si autem Episcopis illis ad iudices suos ordinarios remitti se postulanti- bus denegata hæc venia fortè fuisset; si invocati ab illis Metropolitani, juri suo renuntiassent, plus sanè urgerent privata ejusmodi exempla: at ne tale quidem unum hætenùs prolatum est: immò verò monumenta plura supersunt generosæ obfistentiæ cum Episcoporum, tum verò maximè Archiepiscoporum Gallicanorum: quos quidem in-

ter, si primas olim tulit Hincmarus Remensis in causa Laudunensis Episcopi, secundæ certè Richerio Senonensi denegandæ non sunt, qui in causa Goffridi Carnotensis, in difficillioribus quidem longè temporibus, nihil minùs tamen fortiter antiqua Metropolitanorum Synodorumque jura visus est propugnare.

VIII. Attamen si quando Metropolitanì vel in suffraganeorum suorum sceleribus connivere visi sunt, vel certè ob fustum latiùs malum nimiamvè fortè corruptelam emendandis illis impares extiterunt; haud immeritò sanè Apostolicæ Sedis tum adfuit autoritas, ad quam nempè spectat cæterorum Episcoporum excitare vigilantiam, immo & eorum implere vices, si fortè deficient. Atque ita quidem Summi Pontifices Legatos plerumque in Gallias transmiserunt, non qui Metropolitanorum jurisdictionem opprimerent, sed qui vel juvarent potiùs, vel etiam quondòque supplerent.

IX. Ita quondam Alexander II. cum simoniaca lues per Gallias latè grassaretur, malumque ad usque Archiepiscopos pertinuisset, Episcopos quosdam ejus criminis reos dejici curavit in Galliis; quod quidem idèò aggressus est, quia Metropolitanì officio suo non fungebantur: id enim ipse significat in Epistola quæ est ad Gervasium Archiepiscopum Remensem: *Pestem simoniacam*, inquit, *quæ hætenùs vestris in partibus, quasi timida serpere solebat, nunc caput accepimus extulisse, & gregi dominico, tam timore quàm pudore remoto, gravissimam*

P p ij

jacturam instantissimè inferre. Unde non mediocri mœ-
rore afficimur : quippe qui nobis creditos & Christi
sanguine redemptos, quorundam peruersitate, perire
videamus. Quod totum sanè Archiepiscopis imputa-
mus. Nemo enim simoniacus emptionem iniret, si se
consecrandum fore desperaret. Sed quia Archiepiscopi
sine discretione consecrant, multi indiscretè ad Episco-
patus aspirant. Verum cùm tempus acceperimus, adju-
tore Deo & de consecratis & de consecratoribus justi-
tias judicabimus. At verò audito tuo erga sanctam Re-
ligionem bono studio, non modicè gaudemus quem stre-
nuum cultorem ità in vinea Domini operari audivi-
mus, ut nulla simonis propago in ea, quantum ad te
attinet, radicare possit. Et quamquam ammonitione
non videaris egere, te tamen ammonemus, atque præ-
cipimus, ut Josselinum Sueffionensi Ecclesie non con-
secres Episcopum, qui Archidiaconatum simoniacè ob-
tinuisse non contentus, Episcopari etiam pecunià con-
tendit. Belluacensem autem Episcopum, quem res Ec-
clesiasticas & populum Dei atrociter disperdentem au-
divimus, si verum est, jubemus ita virgâ sancte au-
thoritatis ferias, ut ceteri, si qui sunt similes ejus,
exemplo corrigantur. Porro Ambianensis Episcopus
à nobis ammonitus, ab injuria Corbeienſi Abbati illata,
non veritus nostram auctoritatem, non modò non de-
fistit, verum etiam in dies eam multiplicat. Quare
utrumque ad te cùm maturius convocet, eorum con-
tentioni finem canonicè impositurus. Quod si per te
nequiveris, rem totam ad Sedem Apostolicam tempe-
stivius per Epistolam referas, ut Apostolica auctori-

rate hæc contentio sopita conquiescat. Hæc agas & aliis quoque Ecclesiæ utilitatibus hortamur inservias : ut laboris tui Dominum Jesum quandoque habeas largissimum retributorem, & nostram erga te benevolentiam sentias certiore.

Ex hac Epistola colligimus primò solâ Metropolitanorum offitantiâ excitatam fuisse vigilantiam Alexandri I. Pontificis.

Colligimus 2°. tantum abesse ut voluerit ipse eripere jurisdictionem Archiepiscopis Gallicanis, ut potius Gervasio Archiepiscopo Remensi gratuletur, quòd ipse à sua Diœcesi simoniacos abesse jubeat: ipsumque admonet ut in Episcopos aliquos suæ provinciæ qui rei habebantur animadvertat, ipsosque *virgâ sanctæ authoritatis feriat*. Ita enim scribit Alexander.

Colligimus 3°. tum tandem imperare Alexandrum Episcoporum illorum causas ad Apostolicam Sedem remitti; si per se Gervasius dirimere eas non potuerit: *quod si per te nequiveris*, inquit, *rem totam ad Sedem Apostolicam tempestivius referas, ut Apostolica authoritate hæc contentio sopita conquiescat.*

X. Ita quoque Joannes XXII. in posterioribus longè temporibus libellum destinavit ad quosdam Galliæ Episcopos, ut Petri Episcopi Cathalaunensis causæ finem imponerent, quæ à Roberto Archiepiscopo Remensi inchoata, veluti deserta & indiscussa remanebat, ob alia scilicet negotia quibus Archiepiscopus ille implicitus detinebatur.

Pp iij

Joannis XXII. libellus extat in Chartophylacio Regio : ejusque copiam mihi fecit immensæ vir eruditionis M. Antonius Faure Theologus Parisiensis. Quoniam autem disertis verbis continet quod proposui, opportunè hîc adscribetur, neque opportuniùs forsan in lucem primò venire poterat.

Joannes Episcopus Servus Servorum Dei. Venerabilibus Fratribus, Archiepiscopo Bituricensi & Laudunensi, Ambianensi & Mimatensi Episcopis salutem & Apostolicam Benedictionem. Perducto pridem ad nostrum auditum, quòd per venerabilem Fratrem Archiepiscopum Remensem, ad Provinciale Concilium ad hoc specialiter congregatum, super nonnullis articulis enormia & detestabilia scelera & facinora continentibus exercenda contra venerabilem Fratrem nostrum Cathalaunensem Episcopum ejusdem Archiepiscopi suffraganeum dudum exhibitis, ipsius Episcopi detentâ personâ, processus extiterat inchoatus : Nos quia idem Archiepiscopus suis & Ecclesiæ sibi commissæ agendis implicatus, & nihilominus aliis, ut ponebatur, personalibus excusationibus præpeditus, dicti processus perfectioni nequibat intendere : vobis, Fratres Ambianensis & Mimatensis Episcopi, necnon venerabilibus Fratribus nostris Cameracensi & Attrebatensi Episcopis per alias nostras certi tenoris litteras duximus commitendum, ut vos vel tres ex vobis dicto processu in eo statu resumpto, in quo illum Archiepiscopus & Concilium præfati demiserant, suppleretis, quicquid foret & videretis supplendum in illo, inquisituri contra dictum super sceleribus & facinoribus antedictis, &

aliis de quibus adversus eum publica laboraret infamia, prout justum esset, ex officio, summarie & de plano, sine strepitu judicii & figura: ac quicquid per inquisitionem prædictam vos inde reperire contingeret, vel aliàs totum processum & inquisitionis negotium sufficienter instructum ad Sedem Apostolicam remissuri. Verùm quoniam, sicut audivimus, propter absentiam & occupationes alias prædictorum Cameracensis & Attrebatensis Episcoporum collegarum nostrorum, vos Ambianensis & Mimatensis Episcopi non potuistis ad præmissa procedere; Nos attendentes civili non esse consonum rationi, ut idem Cathalaunensis Episcopus per detentionem personalem diutius affligatur, cum id Innocentibus miserum, & noxiis censeatur non satis esse severum: & proinde negotium volentes hujusmodi per vos Archiepiscopum & Episcopos, aut duos ex vobis, nulla super hoc ad Sedem prædictam faciendæ remissionis, justitia meditante decidi; ut vel Episcopum ipsum juxta exigentiam commissorum plectatis pœnâ canonicâ, si erit inde culpabilis; aut debite absolvatis eundem & plenarie liberetis, si à culpa reperiatur immunis: fraternitati vestræ de qua plenam in Domino fiduciam obtinemus, per Apostolica scripta committimus & mandamus, quatenus vos vel duo ex vobis, dicto processu in eo statu resumpto, in quo illum Archiepiscopus & Concilium antefati demiserant, suppleatis quicquid supplendum videritis in eodem; & nihilominus super sceleribus prædictis & facinoribus, ac aliis de quibus adversus Episcopum ipsum publica laborabit infamia summarie & de plano, sine strepitu & figura judicii, ex

officio, pro ut justum fuerit, inquirentes diligentius veritatem ad absolutionem debitam ac plenam liberationem, aut punitionem canonicam, juxta inquisitionis merita, cum maturitate debita, justè & debite, autoritate Apostolicâ procedatis. Testes autem, si se odio, gratiâ, vel timore subtraxerint, per censuram Ecclesiasticam appellatione cessante cogatis veritati testimonium perhibere. Et quia lite pendente non debet bonis Episcopatus omnino carere: volumus & mandamus, ut vos vel duo ex vobis eidem Episcopo interim faciatis pro suis necessitatibus de bonis provideri predictis, aliquam seu aliquas fideles deputaturi personas, que bona ipsa recipiant, & de illis sibi provisionem faciant competentem, residuum pro illo vel successore suo integrè ac fideliter servature. Ne autem negotium ipsum, quod expediri cum celeritate debita cupimus, diutius impediri vel differri contingat: volumus atque decernimus, ut quæcunque per duos ex vobis incepta fuerint in præmissis omnibus & singulis, alii duo resumere, ac proseguere valeant & finire: & quodcumque & quotiescunque duos vel unum ex vobis impediri contingeret, reliqui duo vel unus in illorum, vel illius locum sint, & censeantur autoritate præsentium surrogati, & inceptis & non inceptis, ut præmittitur, prævia ratione procedant. Datum Avenione 12. Kal. Aprilis, Pontificatus nostri anno secundo.

Ex hoc libello inferre est primò Archiepiscopum Remensem Episcopi Cathalaunensis causam in Concilio Provinciali prius agitasse, quàm Joannes XXII. de illa satageret.

Inferre

Inferre est secundò Joannem XXII. non alia ratione motum fuisse ad nominandos delegandosque iudices qui Episcopi Cathalaunensis inceptam causam finirent, quam quòd Archiepiscopus Remensis, *agendis aliis implicitus dicti processus perfectioni nequibat intendere: ac ne per detentionem personalem Episcopus ille diutius affligeretur: ipsa sunt enim libelli verba*

Unde concludendum est tandem atate illa viguisse in Galliis antiquam iudiciorum Episcopaliū normam, ne contradicente quidem Summo Pontifice: neque enim Joannes XXII. in libello suo conqueritur, quòd Archiepiscopus Remensis aliique Episcopi Gallicani cognitionem primam istius causæ in Concilio susceperant: sed, si quæ sit quærelæ ratio, in eo est potius, quòd inceptum canonicè iudicium ipsi non persequerentur.

Domnus Lucas Dacherius in spicilegii sui tomo 4. illustra duo monumenta suppeditat, quæ ad Episcopi illius Cathalaunensis causam spectant. Alterum est diploma quoddam Ludovici X. Francorum Regis, quo Gazonem Episcopum Laudunensem ire jubet Silvanectum, ubi Episcopi Cathalaunensis causa examinanda erat. Alterum, Epistola Roberti Archiepiscopi Remensis, quâ Episcopos etiam aliarum Provinciarum rogat, uti Silvanectum ob eandem causam velint convenire. Utrumque exscribo, quia utrumque abundè id probat quod contendebar, scilicet, etiam Joannis XXII. atate antiquam iudiciorum Ecclesiastico-

Qq

rum disciplinam sterisse in Galliis, Synodosque Provinciales tum adhuc, ut olim, ad judicandos Episcopos, etiam adjuvante Rege, fuisse convocatas.

EPISTOLA LUDOVICI X. REGIS FRANCORUM
GAZONI EPISCOPO LAUDUNENSI.

LUDOVICUS Dei gratiâ Franciæ & Navarre Rex dilecto & fideli nostro Gazoni Episcopo Laudunensi, salutem & dilectionem. Cum, sicut accepimus, dilectus & fidelis noster Archiepiscopus Remensis pro examinatione quorundam criminum, super quibus apud eum Petrus Episcopus Cathalaunensis his diebus delatus extitit, certo indigeat Episcoporum numero secundum canonicas sanctiones, ac huiusmodi negotium personam nostram plurimum tangere dignoscatur: Vos attentè requirimus & rogamus, vobis etiam sub debito fidelitatis, quâ nobis tenemini, tenore presentium injungentes, quatenus Silvanecti sextâ die instantis mensis Augusti, dicto Cathalaunensi Episcopo per eundem Archiepiscopum ad respondendum criminibus assignatâ, juxta requisitionem ipsius Archiepiscopi personaliter intersitis: ita quod propter vestri defectum (quod absit) nequeat prefati examinatio negotii retardari. Datum Parisiis 10. die Julii, anno Domini M. CCCXV.

EPISTOLA ROBERTI ARCHIEPISCOPI REMENSIS.

REVERENDIS in Christo Patribus Dominis Rothomagensi, Senonensi, Bituricensi, Lugdunensi,

*Archiepiscopis ; Parisiensi , Aurelianensi , Carnotensi ,
 Eduensi , Lingonensi , Meldensi , Antisiodorensi , Ni-
 vernensi , Claromontensi , Mimatensi , Lemoicensi , Be-
 thlemitano , Bajocensi , Lexoviensi , Constantiensi , Ebroi-
 censi , Briocensi , Macloviensi , Cenomanensi , Andega-
 vensi , Pittaviensi & Santonensi Episcopis : Rober-
 tus permissione divina Remensis Archiepiscopus salu-
 tem & sinceram in Domino caritatem. Cum nostrum
 Provinciale Concilium à nobis & quibusdam suffraga-
 neis nostris , ac nonnullis aliarum Provinciarum Epis-
 copis , pro causa venerabilis Fratris Petri Cathalaunen-
 sis Episcopi ceptum , suffraganeorum , & aliorum Epis-
 coporum consensu unanimi ex certis , & evidentibus cau-
 sis tunc imminentibus , usque ad nuper præteritam
 quintam decimam diem præsentis mensis Maii proro-
 gassimus ; & quia ipsâ die quintâ decimâ , & aliis
 duabus sequentibus diebus , Episcoporum numerum ,
 qui juxta canonicas sanctiones necessario requiri-
 tur in hac causa , non potuimus habere completum
 propter aliquorum vestram , & suffraganeorum nostro-
 rum ad hoc convocatorum absentiam , & canonicum
 impedimentum ; virtute prædictæ prorogationis , iteratò
 dictam quintam decimam diem mensis Maii ad diem
 Lunæ post instans festum Beate Mariæ Magdalene apud
 Silvanectum eo jure , quo potuimus , continuavimus ,
 & assignavimus , ac dicto Episcopo Cathalaunensi , &
 hujusmodi negotio assistenti præsentibus coram vobis ,
 eandem diem & dictum locum assignavimus , eosdem
 personaliter citantes ad procedendum in hujusmodi ne-
 gotio secundum antea acta & agenda , ut jus erit , prout*

Qq ij

in processu super hoc confecto hæc & alia plenius continentur: Paternitates vestras, ne huiusmodi causa deserta remaneat, vel forsitan indiscussa, in juris subsidium requirimus & rogamus, quatenus dictis die & loco cum diebus sequentibus ad hoc necessariis, quandiu dicto negotio fuerit insistendum, in eodem Concilio nobiscum, & cum suffraganeis nostris, quos ob hanc causam citari decrevimus ac etiam convocari, personaliter interesse curetis ad resumendam dictam causam & processum ejus secundum retroacta, & agenda, & ad procedendum ulterius iustitia mediante. In signum receptionis harum literarumstrarum sigilla vestra presentibus apponatis. Datum sub sigillo nostro, anno Domini MCCCXVI. die Lunæ ante Ascensionem Domini.

Certè prolatis istis monumentis obmutescere præ pudore debent qui à temporibus Hugonis Regis & Joannis XV. fictarum jus decretalium in Galliis valuisse clamitant: siquidem quatuor ferè post sæculis, iisque ipsis temporibus quibus Summorum Pontificum autoritas ubique præpolebat, antiqua disciplina religiosè à Gallis observata est. Nam & à Ludovico Rege, & à Roberto Archiepiscopo Remensi expressè is numerus iudicum desideratus est, qui in Episcoporum finiendis causis, *juxta Canonicas sanctiones necessariò requiritur*: Quænam verò sunt Canonicæ illæ sanctiones quæ Iudicum numerum statuunt, qui Episcoporum finiendis causis intersint, nisi anteriorum illorum Conciliorum, unde vetusti Gallorum mores re ipsa profluxere?

ARTICULUS XI.

*De temporibus qua concordatorum legem
secuta sunt.*

SYNOPSIS.

- I. **D**E mente & interpretatione Concordatorum nihil additur iis quæ articulo tertio fusè tractata sunt.
- II. *Quæ quidem confirmantur usu qui deinceps sequutus est: nam quoties ab initis Concordatis Romani Pontifices judicare voluerunt Episcopos aliquos Galliarum, toties intercessum est, vel à Rege ipso Christianissimo, vel à Clero Gallicano, Episcopisve accusatis.*
- III. Ita intercessit Carolus IX. ubi Pius IV. quinque Episcopos ob Lutheranam pravitatem dejicere aggressus est.
- IV. Ita eodem regnante Principe Ucticensis & Valentinus Episcopi à Pii IV. judicio contra se lato ob abusum ad Regium tribunal provocarunt.
- V. Responsio quam adhibent nonnulli planè futilis est & seipsam jugulans.
- VI. Opponuntur tria alia facta seu exempla.
- VII. Primum, Aniciensis scilicet Episcopi, nihil contra jus commune facit, utpote cum singulari privilegio Apostolicæ Sedi obnoxium se immediate præfert Episcopus Aniciensis.
- VIII. Secundum, Archiepiscopi nempe Lugdunensis, non plus juvat, cum ipse primatialis dignitatis ratione Papam unum agnoscere judicem voluerit.
- IX. Tertium, scilicet Episcoporum quibus procurante Richelio Cardinali Judices ab Urbano VIII. delegati sunt, nihil habet ponderis: tum quia singulare est omnino, tum

Qq iij

quia fortiter intercessit Clerus Gallicanus, ubi primum libertas fuit.

X. Referuntur acta Cleri Gallicani circa hoc negotium.

I. **U**SE ostendi in articulo 3. hujusce dissertationis disertam legem nullam, saltem quæ nova esset, in Concordatorum cap. *de Causis* latam de Episcoporum depositionibus: atque adeò intactum superfuisse jus illud quod ante de illis in Gallia usurpabatur. Quin & probavi, ni fallor, interpretando paragraphum quod si ii cap. *de publicis concubinariis*, antiquam potestatem judicandorum Episcoporum assertam fuisse Conciliis Provincialibus, quâ parte scilicet jubentur *omnibus modis & condignâ penâ* animadvertere in prælatos qui publicos concubinarios punire neglexerint.

II. Ad horum autem confirmationem lustrare jam oportet ea tempora quæ Concordatorum initam legem secuta sunt: nam, si quod fortè dubium superfit de vero legitimoque Concordatorum sensu, id planè solvetur explicato usu qui deinceps in Galliis invaluit. Si enim Ecclesia Gallicana ab illo tempore Episcopos suos Romani unius Pontificis autoritate judicari ac deponi patienter tulit; credendi locus erit fuisse hanc mentem Concordatorum, sicque à Gallis ipsis fuisse intellectam. Sin è contrario quoties Romana curia primam Episcopaliū causarum cognitionem trahere ad se voluit, toties publicè à Gallis recla-

matum est, inde omninò confirmabitur quod intendebam suprà, scilicet Concordatorum lege nihil quicquam detractum esse antiquo juri, priscosque adeò Gallorum mores intactos superesse.

Atqui audacter dicam Episcopum Galliarum nullum ab initis Concordatis depositum fuisse auctoritate Romani unius Pontificis, quin juridica aliqua intercessio accesserit, sive à Rege ipso Christianissimo, sive ab Ecclesia Gallicana, sive demum ab illis Episcopis qui fortè accusabantur.

III. Nota est inprimis Caroli IX. Francorum Regis intercessio, ubi Pius IV. Episcopos quinque Gallicanos, qui Lutheri pravitati favere dicebantur, dejicere aggressus est: jussit nempe Rex Christianissimus legatum suum Dominum Loyse, qui tum Romæ agebat, exposulare graviter apud Papam quòd ipse contrà regni sui jura, contraque Ecclesiæ Gallicanæ libertates ejusmodi judicium suscepisset. Commentaria etiamnùm extant inter probationes libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, qualia hac de re à Domino du Mesnil Advocato Regio Catholico Regis ipsius jussu adornata sunt, quæque Romam deinceps transmissa fuere ad Oratorem Regium, Papæ communicanda.

In his porro Commentariis judicandos esse Episcopos à Metropolitanis & Comprovincialibus propugnatur, tum ex Conciliorum antiquorum Canonibus, tum ex ratione ipsa libertatum Ecclesiæ Gallicanæ. De antiquis quidem Conciliis ita ibi habetur: *De ce beau & heureux temps furent*

tenus plusieurs Conciles de l'Eglise, esquels fut ordonné que les Evêques des Provinces seroient seulement châtiez & punis, quand le cas échoit, par les Com-provinciaux sans subjection d'aucun Supérieur universel. Tum citantur Concilia antiqua, Orientalia & Africana. Hunc verò judicandi morem retentum semper fuisse in Galliis, autoritate ipsa Regia, infra significatur, cum inter præcipua capita libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, quæ Christianissimi Reges tuiti sunt, quartum hoc profertur: En quatrième lieu, n'ont permis que pour les causes spirituelles & Ecclesiastiques, leurs sujets de quelque qualité qu'ils fussent, allassent plaider à Rome en première instance, ou par appel; ains ont obtenu que les causes susdites concernans leur vie, honneur & biens, fussent traitez par deçà devant leurs Juges ordinaires ordonnez de DROIT & PAR CONCILES: & en cas d'appel sujets à ressort à Rome, pardevant Juges deleguez du Pape en la part du Royaume, connoissans plus ou autant en puissance ordinaire, que déléguée que l'on dit Apostolique. CE QUE PAR SPECIAL S'EST GARDE POUR LA CORRECTION OU PUNITION DES EVESQUES OU AUTRES TELLES DIGNITES, quand le cas est échu, & l'occasion l'a requis.

Ita scilicet viri Regii, qui ferè Concordatorum testes fuerunt, Episcopaliū judiciorum formam ex antiquis Canonibus repetendam censent: non autem ex Concordatis ipsis, quibus è contrario innovatum hac de re nihil fuisse clarè sic pronuntiant.

tiant. Le Roy François I. de ce nom traita un Concordat avec le Pape Leon X. du consentement de l'Eglise de France, en l'an 1517. par lequel furent renouvellez les principaux articles de la pragmatique sanction, ET MESMEMENT CELUY QUI PARLE DES CAUSES, & n'y eut innovation que de celuy des élections des Prelatures.

Et sanè his momentis sic effecit Christianissimi Regis Orator apud Papam, ut ipse à suscepto tandem recesserit.

IV. Carolo eodem regnante Pius idem IV. duos alios Episcopos Gallia, unum Uceticensem, alterum Valentinum deposuit, missis etiam in Gallias litteris ad iudicii sui executionem. Uterque Episcopus, benè quidem consultus, à Pontificis iudicio ad auctoritatem Regiam ob abusum provocavit, suasque utrique litteras provisionis, ut aiunt, Carolus concessit: quarum quidem exempla legere est quoque in primo tomo probationum libertatum Ecclesiae Gallicanae pag 418. 419. & 420. Commemorabo hinc tantum rationes quibus motum se dicit Francorum Rex ad litteras tuitionis Episcopis illis impertiendas. Ita quidem loquitur in eis quæ Episcopum Uceticensem spectant: *Outre plus seroit telle chose contre les saints Decrets & Constitutions Ecclesiastiques de Constance, de Vienne & de Basle receus en France, & dont nos predecesseurs & nous avons toujours esté protecteurs. Seroit aussi contre les droits, franchises & libertez de l'Eglise de France, desquelles nous sommes conservateurs.* In aliis

Rr

autem litteris quæ sunt in gratiam Episcopi Valentini, capita ipsius appellationis sic referuntur: Pour le premier nous remonstra, que par les Conciles de l'Eglise, & même par l'un des quatre Generaux, il est expressement ordonné que les Evêques pour quelque crime que ce soit, ne doivent estre tirez hors de leur Province, parquoy à plus forte raison, il maintenoit ne pouvoir estre tiré hors nostre Royaume: & l'autre chef de son appel contenoit, que de toute ancienneté l'Eglise Gallicane a toujours gardé les anciens Canons & determinations des premiers Conciles de l'Eglise, laquelle observation des anciens Canons, ainsi inviolablement observée, a esté appelée privilege de l'Eglise Gallicane, & que à cela auroient tenu la main les Rois nos predecesseurs avec leur autorité, si bien qu'ils n'ont voulu endurer que lesdits privileges ayent esté violez, revoquez, ny mis en dispute, & pour ce chef auroit pour lesdites procédures dès lors pardevant nous appelé comme d'abus.

V. Reponet fortè quispiam expostulationis rationem tum Carolo Regi, tum Episcopis Gallicanis fuisse, quòd Romanus Pontifex Episcopos Galliarum judicasset Romæ, cum eos in Provinciis judicandos Ecclesiæ nostræ libertates postularent. Verum quæ mens Regis esset clariùs explicatur in Commentariis compositis à Domino du Mesnil Advocato Regio, quàm ut responsio ista locum habeat: res enim ibi ad Normam Sardicensem tota redigitur. Deinde in litteris illis appellationum, quarum fragmenta jam referebamus, liber-

tatem suam Uceticensis & Valentinus Episcopi apud Regem deffendunt authoritate Conciliorum antiquorum : at Concilia illa antiqua non decreverunt modò judicandos esse Episcopos in suis Provinciis, sed & à suo Metropolitano suisque Comprovincialibus : quare futilis est omnino responsio ista, & à pueris ipsis, si fortè afferatur, sibilanda.

VI. Opponunt nihilominus adversarii facta nonnulla posteriora concordatis, quæ, ut ipsis videtur, Episcoporum judicandorum facultatem in uno Romano Pontifice agnitam esse à Gallis persuadent. Præcipua verò tria sunt.

Primum est Episcopi cujusdam Aniciensis, qui interrogatus de conspiratione Ducis Borbonii, cujus particeps cum Episcopo Augustodunensi ferebatur, respondere abnuìt Regiis Commissariis, sed remitti se petiit ad Summum Pontificem, cui immediatè se subjici professus est.

Secundum est Archiepiscopi Lugdunensis, qui, ut Guisiorum factioni addictus erat, in Comitibus Blesensibus Henrici III. mandato de scelere interrogatus est, modò quidem ab Episcopo Bellovacensi Pari Franciæ, modò à Cardinale Gondio, modò à judicibus Regiis : at omnium jurisdictionem declinans ipse fortiter asseruit alium se non cognoscere Judicem, præter Apostolicæ Sedis Episcopum.

Tertium denique factum est Eminentissimi Cardinalis Richelii, qui, vel nostris temporibus, Epis-

Rij

copos ex Aquitania & Aremorica majestatis reos autoritate Pontificia, & per Judices, ut aiunt, in partibus delegatos, ne obsistente quidem Clero Gallicano, dejici procuravit.

VII. Ad Aniciensis Episcopi factum eximiè jam responsum est à viro quodam eruditissimo juxta & Gallicæ libertatis amantissimo: qui quidem demonstravit ex eo facto inferri nihil posse adversus communem Gallorum legem: cum enim re ipsa Aniciensis Episcopus singulari quodam privilegio Apostolicæ uni Sedi obnoxio in se immediate gloriatur, nihil mirum est, si ejus exceptionis ratio utcunque habita est. Sed & observare hinc juvat requisitum fuisse in illa causa à Triumviro Regio, uti cogerentur accusati Episcopi (neque enim ob conjunctum crimen Augustodunensis Episcopi causa sejuncta est) rescriptum à Pontifice obtinere, quo Judices ipsis delegarentur; alioqui secundum Conciliorum Canones ad Metropolitanam & comprovincialium Episcoporum forum ambo remittendos: Ex quo quidem credere est Advocatum Regium solo Aniciensis Episcopi privilegio ad hunc requirendi modum conversum esse: siquidem agnoscit ipse Metropolitanum & Comprovinciales ordinarios esse Episcoporum Judices, eosque Canonibus Conciliorum designatos. Quanquam ne ad hanc quidem requisitionem Senatusconsultum ullum emissum est: sic nempe providè timuit Senatus, ne etiam singulare exemplum aliquando contra libertates Gallicanas proferretur.

VIII. Exemplum Archiepiscopi Lugdunensis nihil magis favet adversariorum causæ. Neque enim Archiepiscopus ille vel concordata causa est, vel recentem fætarum decretalium disciplinam: sed idè ad Apostolicam Sedem remitti se postulavit, quia ut Galliarum primas, Judicem alium non agnoscebat præter Summum Pontificem. *Ha-
vea sempre ricusato di rispondere, per non pregiudi-
dicare al foro Ecclesiastico, nel quale diceva, COME
PRIMATE DELLE GALLIE, di non haver al-
tro superiore, che la Sede Apostolica.* Davila lib. 9. hist. ad an. 1588.

IX. Quod spectat ad factum Richelii Cardinalis (si tamen factum illius dicendum est, ut jac-
tat qui objicit) Esto, ut ait, eo imprimis au-
thore directæ sint ab Urbano VIII. breves lit-
teræ quarum vi Episcopi dejicerentur apud Gal-
los: esto illorum dejectio facta sit silentibus tum
quidem reliquis Episcopis.

At neque factum illud Richelii excusari forsan
potest, neque Cleri Gallicani silentium, quod ad
tempus tantum fuit, debet accusari.

Cardinalis quidem factum excusari undequaque
vix potest: quippe non ignorabat ille Ecclesiæ
Gallicanæ libertates, immo earum se defensorem
aliàs præstiterat, ubi Lucionensis adhuc Episcopus
apud Regem Christianissimum Cleri Gallicani no-
mine agens de receptione Concilii Tridentini,
ea Concilii capita excepta voluit, quæ Ecclesiæ
Gallicanæ libertates offendeabant. Itaque cum in

eas ipse admittere visus est, novam extraneamque judiciorum formam advocando in Gallias, vel mutaverat ipse mentem, quod levitate non caruit: vel certè criminis atrocitas, eaque quæ tum erat publicarum rerum conditio à lege Galliarum ordinaria recedere illum coëgerunt, quod fortunæ saltem peccatum fuit. Sive autem animi mobilitate à via nota sibi tritaque Majoribus deflexit Richelius, quod quidem de tanto viro minùs crediderim; sive, quod vero similis est, adigente fortunâ id fecit, non est quòd inde plectantur Ecclesiæ Gallicanæ Proceres & Episcopi, suamque idcirco libertatem dicantur amisisse.

Sed neque temporale illorum silentium nocere quicquam debet, quod prudenti aliquo timore imperatum est: cum enim ageretur de crimine Majestatis vindicando, deque Gallici Regni stabilendâ tranquillitate, metuendum erat, ne si fortè Episcopi alii judicii formam accusassent, venissent ipsi in suspensionem criminis, vel certè bono publico moram aliquam injicere viderentur.

Ubi primùm autem re in vado positâ timor omnis discussus est, rupit silentium Ecclesia Gallicana: ac ne insolens factum pravè interpretaretur posteritas, omnibus modis intercessit, ne illud usquam in exemplum traheretur.

X. Constantiæ Gallicanæ exemplum illud habes maxime in Commentariis Comitiorum Cleri Gallicani anni 1650. unde exscribenda hîc duxi quæ ad illam commendandam præcipua sunt.

Ex. 14. Octobris 1650. pag. 410.

MONSEIGNEUR de Viviers a représenté, Que l'on s'estoit seruy par le passé d'une procédure contre les Evêques, à laquelle le Pape avoit consenti, qui regardoit leur seureté, puis qu'il s'agissoit de leur deposition. Que la facilité que le Pape avoit en d'établir par un Bref quatre Evêques Juges souverains pour déposer un Evêque, meritoit bien qu'on pensast aussi à trouver des moyens pour s'en défendre une autre fois. Que neanmoins on n'avoit point encore pourveu à prendre aucune resolution sur une affaire d'une si haute importance; & qu'il croyoit à propos en délibérant sur l'affaire de Monseigneur de Grasse, de délibérer aussi sur les precautions qu'on pouvoit prendre pour faire que le Pape ne donnast plus, comme il avoit fait, de Brefs dans les causes majeures, & pour en empêcher l'exécution au cas qu'il en fist expédier à l'avenir.

Monseigneur de Rheims a dit, Que pour ce qui avoit esté rapporté par Monseigneur de Viviers des Brefs que le Pape avoit cy-devant donnez sur le fait des depositions des Evêques, c'estoit à la verité une pratique entierement contraire aux droits de l'Eglise, & que le Bref qu'il avoit envoyé portant pouvoir à quatre Evêques de juger souverainement les Evêques estoit contraire au Concordat, dans lequel le Pape se réserve la connoissance des causes majeures en dernier ressort. Que le Roy consentait que les Evêques soient jugez par des Commissaires du Pape, avoit préjudicié

aux droits qu'ont lesdits Evêques d'estre jugez par leurs Comprovinciaux. Qu'à la verité cette affaire meritoit que la Compagnie y prist quelque bonne deliberation.

Après quoy l'affaire proposée par Monseigneur de Viviers touchant le Bref que le Pape a delivré en l'an 1632. par lequel il nomme quatre Evêques pour juger souverainement les Evêques, ayant esté de nouveau agitée dans la Compagnie, elle a jugé à propos d'y prendre une resolution. Et l'affaire mise en deliberation dans les Provinces, il a esté resolu d'un commun consentement, qu'il en sera écrit au Pape, & que la Lettre sera donnée à Monseigneur le Nonce en main propre, par laquelle sa Sainteté sera suppliée dans les accusations qui seront intentées contre les Evêques, où il s'agira des causes majeures, de les renvoyer dans leurs Provinces; & où il n'y auroit pas douze Evêques pour les juger, ainsi qu'il est porté par les Canons, de prendre le nombre qu'il en faudra des Provinces les plus voisines, conformément ausdits Canons, sauf les appellations à sa Sainteté. Qu'il sera aussi envoyé une Lettre circulaire dans les Provinces, par laquelle les Evêques seront priez de n'accepter plus des Brefs du Pape pareils à celui de l'année 1632. Et en cas qu'il leur en soit adressé, les Archevêques & Evêques de la Province de celui contre lequel pareil Bref aura esté expédié, sont priez de s'assembler, & de demander qu'il leur soit renvoyé pour le juger: & se saisiront de la cause, nonobstant lesdits Brefs, de quoy ils feront, s'il leur plaist, Decret dans les premiers

miers Conciles Provinciaux qu'ils tiendront. Et afin que ce qui a esté fait par le passé ne puisse servir d'exemple pour l'avenir; l'Assemblée a ordonné qu'il seroit fait un acte de protestation à Monseigneur le Nonce, le plus respectueux que faire se pourra, en luy donnant la lettre qu'on a résolu d'écrire au Pape, par lequel il luy sera déclaré au nom de l'Assemblée, qu'elle proteste de nullité contre les Brefs qui seront expédiés pour des causes majeures, dans la forme de celui de l'année 1632. & de tout ce qui sera fait ensuite, à ce que ledit Bref de 1632. ne puisse estre tiré à conséquence. Monseigneur d'Auxerre a esté prié d'écrire lesdites lettres, & Monseigneur d'Agen avec le sieur Abbé de Chanvallon, de voir Monseigneur le Nonce auparavant que ledit acte de protestation luy soit signifié.

Epistola Cleri Gallicani ad Innocentium X.

pag. 433.

BEATISSIME PATER,

A cunctis retrò sæculis Regni hujusce Galliarum Christianissimi Episcopos, Primariæ Sedi Apostolicæ, tum amicitia ut fratres, tum reverentiâ atque obedientiâ ut filios, tum verò ut semper Orthodoxos fidei communione conjunctos fuisse, & vestra non ignorat Beatitudo, & nos fatemur universi. Scimus namque, præeunte celesti regula, necnon Canone Ecclesiastico, scholam apud vos Apostolicam, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt. Scimus ubi Ca-

sf

put Ecclesie, illic totius fidei arcem, totius & discipline Metropolim, eoque convenitur à nobis libentius, quod in Præsulum Primatis sinu, Præsules, si quando illis dolet, maxime à vulneribus Ecclesie, justissimas querelas suas deponere par est. Percussi ingemiscimus; nec sat ritè postulati pari tum justitia, tum modestia audemus expostulare, quia debemus. Corona Episcopalis Principem decet suis Coepiscopis aures pandere, viscera aperire: & si minus, ut vestra est benignitatis, non jam impertiri beneficia, saltem quod passim conceditur, justitiam non denegare. Vestri nimirum Prædecessoris temporibus, anno æræ Christiane 1632. exiit Breve; quo quatuor, non amplius internos Episcopis, de causa nonnullorum ex nostris liquidò cognoscendi, & planè dijudicandi fas & jus tribuebatur. Ad eam totius Ecclesie plagam, nemo non stupuit attonitus: altis verò ingemuere suspiriis quotquot illius legitimi aut patres aut filii. Quippe inauditum, haud minus quàm invisum, aded iniquis artibus Romane Sedis integritatem circumveniri, Cleri privilegia violari, temerari nostra omnium jura, Ecclesie verò universæ imminui Majestatem. Quotus enim quisve est qui ignoret Sacris Conciliorum Decretis, Canonicis etiam Pontificum Sanctionibus jure tam communi quàm speciali cautum esse ejusmodi litibus ac negotiis? Publica lex est, tritum & obvium ubique oraculum, nullum ex Episcopis accusari debere, nedum posse damnari, nisi ante legitimum numerum Episcoporum, qui mystico Apostolis duodenario clauditur, ut omnis accusatio intra Provinciam audiat, & à Comprovincia-

libus terminetur. Immo & ejusmodi Judices, ipsi qui accusatur Episcopo, eligendi jus competit, & quidem è vicinioribus, si in Provincia legitimus deest numerus, utique supplendos. Quæ quidem non ita à nobis præscribuntur, BEATISSIME PATER, quasi animus sit aut ab omni nos culpa immunes jactantiùs profiteri, aut debitas delinquentibus pœnas obstinanter detrectare. Homines cum simus, Scimus, & sentimus in hoc peccati corpore humanum à nobis alienum nihil: & repertâ à Deo vel in Angelis Cælestibus pravitate, quotidianas, nos Terreni, maculas, plus nimis experimur. Ipsius Præsulum Principis, Dominicâ tûm prece, tûm pollicitatione suffulti, lapsus triplex, stantes admonet caveant à lapsu; & lapsos, ut mox adjutrice Christi gratiâ resurgant. Novimus quoque, Patrum partim documentis, partim exemplis, Episcoporum causas ad suæ Provinciæ Antistites Canonice deferendas; à quibus lata sententia cum non habeat, nisi vestra majori auctoritate confirmetur. Ultrò si quidem vestra suprema Sedis amplectimur Tribunal, quoties nimirum de majoribus crimen intentatur. Sed enim ea cunctantur ritè ut legitime peragantur ad Sacrorum quos diximus Canonum normam, & amussim exigenda esse, jam olim ab Ecclesia, id est, à nobis, immodò & à vobis præcipue ipsis præscriptum est. Nostri igitur supplicis hujusce libelli summa est, ut dignetur vestra Sanctitas, & vulneri per Breve illud anni 1632. Vestris membris, quia Corpori Cleri nostri Gallicani, inflicto, opportunum efficacq; manu Apostolica adhibere remedium, & auctoritate Pontificis, ne quid ejusmodi mali deinceps eveniat,

S f ij

sanctius præcavere. Interea nos in communi Ecclesiæ causa, nostras egisse partes, æqui bonique consulet vestra Sanctitas : cui Dominica vineæ curam à Christo demandatam cum Calcedonensi Concilio, Catholicâ & Romanâ, quin & Gallicâ fide acclamamus. Is omnium nostrum sensus est, is animus singulorum, Romanæ scilicet matrici Ecclesiæ & originali, per doctrinæ consanguinitatem jungi, per disciplinæ tesseram & fœdus sociari, vobiscum seminare, vestris quoque cum messibus, nostros in Episcopi magni Animarum horreis manipulos colligere, eternum peroptamus,

*Datum Parisiis
8. Kal. Novemb.
M. DC. L.*

*Obsequentissimi & devotissimi filii ac servi vestri,
Archiepiscopi, Episcopi, & alii Ecclesiastici viri
in Comitibus generalibus Cleri Gallicani Parisiis
congregati. L. DESTAMPES Arch. Dux Rhe-
menfis, Præses.*

De Mandato Illustrissimorum & Reverendissimorum Archiepiscoporum, Episcoporum, totiusque Cætus Ecclesiastici in Comitibus generalibus Cleri Gallicani Parisiis congregati. M. TUBEUF, à Secretis

Epistola Encyclica ad singulos Galliæ Episcopos
qui Comitibus non aderant, pag. 435.

MONSIEUR,

Les véritables affaires du Clergé, sont celles proprement qui regardent la gloire de Dieu, & qui touchent le salut des âmes : Mais il est certain que ny l'un ny l'autre ne peut subsister qu'à mesure que nous employons tous nos efforts pour conserver l'honneur de

l'Eglise, & maintenir la dignité de nos charges. C'est principalement à ces deux grands ouvrages que nous tâchons de travailler en cette Assemblée: Et parce qu'oultre les defauts qui naissent de nostre Corps, par la foiblesse ou par la contagion de ses membres, nous avons encore à prevenir ou guerir les accidens qui viennent du dehors, la Compagnie animée de ce divin Esprit, qui luy a promis son assistance jusques à la consommation des siècles, se fortifie de plus en plus pour empêcher tout ce qui luy peut estre desavantageux, & procurer tout ce qui luy doit estre favorable. L'une des plus grandes playes que nous ayons senty, est sans doute ce Bref de l'an 1632. par lequel contre tous les anciens Decrets de l'Eglise, contre les regles expresses du Droit Canon, contre les Ordonnances des Souverains Pontifes, contre les privileges de l'Eglise, & contre les usages de la France, l'autorité estoit attribuée seulement à quatre de Messieurs nos Confreres, pour connoître, decider & juger de la cause de ceux qui estoient lors accusez. Nous ne doutons pas que l'integrité du saint Siege, n'ait esté prevenuë en cette occasion; mais aussi nous croyons estre de nostre devoir, de chercher un remede efficace pour le passé, & de prevenir de semblables maux à l'avenir. C'est pourquoy après une meure & serieuse deliberation, l'Assemblée a résolu d'écrire à sa Sainteté la Lettre dont la copie est icy jointe. Nous l'avons faite avec tous les sentimens d'honneur, & avec tous les termes de respect que nous avons pu, pour témoigner nos liaisons & soumissions à celuy que nous reconnoissons estre le Chef & Souve.

Sf iij

rain Pasteur du Bercaïl de JESUS-CHRIST. Nous sommes déjà tous persuadez que vostre zele sera également satisfait, & de nostre resolution, & de nostre conduite; & nous esperons de la justice du saint Siege, & de la bonté de nostre saint Pere, qu'il louera luy même & approuvera nostre conduite, puisqu'elle est si conforme au zele & à l'ardeur que sa Sainteté fait continuellement paroistre pour le bien de l'Eglise universelle. Nostre Lettre d'humble remonstration à sa Sainteté doit estre présentée à M. le Nonce, par Messieurs l'Evêque d'Agen & de Chanvalon Abbé de Fumieges, avec un Acte de protestation le plus respectueux que faire se pourra; declarant que l'Assemblée avec tout respect & soumission, proteste de nullité contre les Brefs qui seront expediez pour des causes majeures contre les Evêques, dans la forme de celui de l'an 1632. & de tout ce qui sera fait ensuite, de crainte que ledit Bref ne puisse estre tiré à consequence. Mais d'autant que d'ordinaire nous nous blessons nous mêmes de nos propres mains, qu'on n'auroit nulle puissance de nous nuire, si nous estions tous unis pour nostre legitime conservation; nous avons encore deliberé & resolu, vous envoyant cette Lettre d'instruction, de vous prier comme nous faisons, de jamais ne recevoir de Brefs pareils à celui de l'an 1632. Et en cas que l'industrie de quelques uns, ou la mauvaise foy des Officiers, comme il peut arriver en toutes les grandes Cours, vous en enuoye quelqu'un de cette sorte; nous vous prions & conjurons vostre zele, parce que vous estes dans ce premier Corps de l'Egli-

se & de l'Etat, non seulement de ne le pas accepter; mais d'avertir au plus tôt Messieurs les Archevêques & Evêques de la Province de l'Evêque accusé, afin qu'ils se saisissent de la cause, & qu'ils la jugent selon les Conciles & la pratique de la sainte Eglise, réservant toujours les appellations au saint Siege, comme les saints Canons l'ordonnent. Surquoy nous les prions tous de faire un Decret dans le premier Concile qui sera tenu en chaque Province. Voila, MONSIEUR, les choses dont nous avons crû à présent devoir vous donner avis, afin que ce qui appartient à tous ne soit ignoré de personne, & que comme Dieu, à qui nous devons rendre compte d'une charge si importante comme est la nôtre, vous a doûé particulièrement de beaucoup de pieté, de zele & de generosité pour le bien de l'Eglise, & pour le salut des fideles, nous cooperions tous ensemble, n'ayans qu'un cœur & qu'une ame, comme nous ne faisons qu'un Corps, pour faire reussir de si saints, de si illustres, & de si necessaires desseins. Comme estant,

MONSIEUR,

Vos tres-humbles & tres-affectionnez serviteurs & Confreres les Archevêques, Evêques & autres Ecclesiastiques deputez en l'Assemblée generale du Clergé. L. DESTAMPES, Archevêque Duc de Rheims, President.

A Paris le 24.
Octobre 1650.

Par Nosseigneurs de l'Assemblée, M. TUBEUF, Secretaire.

Ex. 18. Novembris ejusdem anni 1650. pag. 496

MONSEIGNEUR d'Agen a rapporté, Que suivant l'ordre de la Compagnie luy & Monsieur l'Abbé de Chanualon avoient veu Monseigneur le Nonce, sur l'acte de protestation qui a esté resolu de luy faire signifier, & l'envoy de la Lettre à sa Sainteté, & a dit que mondit Seigneur le Nonce les avoit parfaitement bien accueillis. Qu'ils luy avoient dit que l'Assemblée ayant désiré de pourvoir à la seureté des Evêques, & empêcher qu'à l'avenir on ne pût pas proceder à l'encontre d'eux en vertu des Brefs que l'on pourroit obtenir de sa Sainteté, comme on avoit fait en conséquence de ceux qui avoient esté envoyez l'an 1632. avoit resolu deux choses ; L'une d'en écrire au Pape, & de supplier sa Sainteté de ne plus délivrer de semblables Brefs contr'eux ; L'autre de faire un acte par lequel il soit déclaré à sa Sainteté au nom de l'Assemblée, qu'elle proteste de nullité contre les Brefs qu'elle expediera pour des Causes Majeures, dans la forme de celui de l'année 1632. & de tout ce qui sera fait ensuite. Qu'ils venoient luy presenter la Lettre qu'ils avoient écrite sur ce sujet. Qu'ils luy en donnoient une copie, afin qu'il fût informé de ce qu'elle contenoit, & qu'ils le prioient de la faire tenir au Pape. Que l'Assemblée les avoit chargez de le prier de trouver bon qu'on luy signifiait l'acte de protestation qu'elle avoit resolu de faire ; ayant voulu l'en avertir, pour y proceder avec le plus de deference qu'il luy sera possible.

Que Monseigneur le Nonce avoit approuvé le dessein qu'avoit la Compagnie de pourvoir à la seureté des personnes de Messieurs les Evêques. Qu'il leur avoit promis de faire tenir à sa Sainteté la Lettre qu'ils luy avoient écrite pour cet effet : mais qu'il leur avoit dit , Qu'ils ne pouvoit recevoir aucun Acte de protestation contre ce qui avoit esté fait , & que la Lettre estoit suffisante pour pourvoir à tout ce que l'Assemblée pouvoit desirer. Qu'ils luy avoient reparti , que cet Acte pouvoit servir à sa Sainteté pour s'excuser sur les instances qui luy seroient faites de délivrer de semblables Brefs. Qu'ils esperoient que quand elle scauroit le motif de l'Assemblée, & la maniere avec laquelle ils y procedent , qui est pleine de respect , qu'elle ne le trouveroient point mauvais , & qu'ils le prioient de se vouloir employer près de sa Sainteté pour le luy faire agréer. Que Monseigneur le Nonce leur avoit repliqué , Que cet Acte de protestation leur feroit plus de prejudice qu'ils n'en tireroient d'avantage , & que s'ils vouloient , il leur donneroit Acte par lequel il reconnoistroit que la Lettre luy a esté mise entre les mains, & certifieroit l'avoir envoyée à sa Sainteté ; & qu'il leur promettoit de leur en faire avoir réponse au plutôt. Qu'ils luy avoient dit , qu'ils ne se pouvoient contenter de cela , & qu'ils l'avoient prié de trouver bon qu'ils s'acquittassent de la charge qu'ils avoient ; & que ceux de Rome , qui savent les formes de proceder de la France , ne trouveroient point à redire à un Acte de cette qualité. Que les appels comme d'abus qui s'interjettent des Brefs du Pape , estoient bien plus const-

T t

derables, & cependant, qu'on les souffroit. Que M. le Nonce les avoit priez de ne point envoyer de Notaires pour la signification qu'ils pretendoient faire, & qu'il seroit obligé de les chasser. Qu'ils luy avoient dit, qu'il rapporteroient à la Compagnie tout ce qu'il leur avoit dit, & qu'elle y feroit la consideration qu'elle jugeroit à propos. La Compagnie, après avoir discuté la difficulté que faisoit Monseigneur le Nonce de recevoir cet Acte de protestation; elle a jugé à propos, pour bonnes considerations, de ne s'y pas arrêter; & a ordonné au sieur Promoteur de faire signifier ledit Acte de protestation à son Hostel.

Protestatio Cleri Gallicani facta apud Nuntium
Summi Pontificis Lutetiæ tum agentem
pag. 521.

EPISCOPORUM judicia, congregatis in Synodo Provincie Patribus, salvo jure appellatum ad Romanam Sedem, antiqua Canonum auctoritas reservavit, Ecclesia præcipue Gallicana his legibus gubernata est. Reos habuit Saphoracos, Pretextatos, Ebbones, aliosque superioris ordinis Sacerdotes, accusantibus etiam plerumque Regibus Christianissimis. Illos prout equum visum est in Synodis audiuit, absolvit, condemnavit, omnino judicavit. Factum tamen, pro dolor! ut anno Christi trigesimo secundo & sexcentesimo supra millesimum, aliqui Regni hujus Episcopi delati sint ob crimen impositum læsæ Majestatis. Rege postea

lante vocati sunt per litteras Apostolicas ex diffitis Gal-
liarum partibus, Reverendissimi Archiepiscopi Arela-
tensis & Turonensis Coadjutor; necnon Sancti Flori
& Macloviensis Episcopi, quibus causa cognitio com-
missa est. His inflictum vulnus Episcopali Ordini, per-
turbata Provinciarum jura, violatas leges Ecclesia-
stice discipline, sensit Clerus Gallicanus & doluit,
sentitque aded ac dolet etiamnum maximè, ut reum se
fore arbitretur capitalis silentii, ni obloquatur & pro-
videat in futurum. Confugit ad Petri Sedem, in qua
qui praeest Innocentius beatissimus Papa ore Gelasii
decessoris sui jamdudum profiteri visus est, nullum
veraciter Christianum ignorare uniuscujusque Synodi
constitutum, quod universalis Ecclesiae probavit assen-
sus, nullam magis exequi Sedem oportere quàm pri-
mam. Itaque cum eà omni reverentiâ & obedientiâ
quam ipsi Ecclesiaeque Romanae, quae omnium Eccle-
siarum caput est & magistra, debere se agnoscit, eter-
nùmque redditurum pollicetur Clerus idem Gallicanus,
Illustrissimum ac Reverendissimum Sanctae hujus &
Apostolicae Sedis Nuntium enixè rogatum velit, aequi
bonique consulat, quòd coram ipso protestetur, sicuti
de facto protestatur per presentes, ne dictis litteris,
quibus quatuor illi Antistites ad causam Episcoporum
finiendam Iudices nominati sunt, vel aliis illarum
virtute actis & inde secutis quibuscumque, ullum sibi
præjudicium fieri possit, nève trabantur eadem in exem-
plum, quo sibi quisquam putet contrà salutarium re-
verentiam Regularum temerè quid licere. Quin potiùs
integro semper & minimè interpolato Ecclesiae usu

T t ij

permanente, graviores Episcoporum causæ quæ merito inter majores posite sunt, nonnisi ab Episcopis Provinciarum pro more congregatis, vocatis etiam sic ubi opus fuerit ad numerum Canonicum adimplendum vicinioribus, juxta Sardicensis æcumenicæ Synodi, atque aliorum, seu Conciliorum, seu Pontificum Canones & Decreta tractentur, examinentur, judicentur; salva semper ad Romanam Sedem appellandi facultate. Ita Clerus Gallicanus, ne sibi non consulat, nève ignorantia causam quis pretextat. Datum in Comitibus generalibus Cleri Gallicani Lutetie habitis, anno Domini 1650. die verò decimâ sextâ Novembris.

L. DESTAMPES Arch. Dux Remensis, Præses.

De Mandato Illustrissimorum & Reverendissimorum Archiepiscoporum, Episcoporum, totiusque Cœtus Cleri Gallicani in Comitibus generalibus Cleri Gallicani Parisiis congregati. M. TUBEUF, à Secretis

IN nomine Domini, Amen. Tenore hujus præsentis publici instrumenti, cunctis pateat evidenter & sit notum, quod anno ejusdem Domini 1650. die verò 23. mensis Novembris, in mei Jacobi de Blois publici, auctoritate Apostolicâ, venerabilisque Curie Archiepiscopalis Parisiensis Notarii Jurati, Parisiis in utroque foro immatriculati, ibidemque & in vico novo Beatae Mariæ Virginis commorantis, subscripti, actestium infracriptorum presentia, Clarissimus Dominus ac Magister Franciscus de Beauregard Presbyter, Abbas beatae Mariæ d'Aulne, Regis Christianissimi in Senatu Tholosano Consiliarius, & in Comitibus generalibus

Cleri Gallicani nunc Lutetiae congregati Promotor, tanquam Procurator specialiter commissus in hac parte, Illustrissimorum ac Reverendissimorum Dominorum Archiepiscoporum, Episcoporum, & aliorum Deputatorum ejusdem Cleri Gallicani, nominéque ipsius, in vine litterarum procurationis, seu deliberationis & conclusionis ejusdem Cleri Gallicani, de datâ die decimæ octavæ præsentium mensis & anni; ad Palatium Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Domini Nicolai, ex Comitibus Guidis à Balneo, Dei & Sanctæ Sedis Apostolicæ gratiâ Archiepiscopi Athenarum, & Sanctissimi Domini Domini nostri Innocentii divinâ providentiâ Papæ decimi apud Regem Christianissimum totumque Regnum Galliæ Nuntii Apostolici se contulit, eidemque Illustrissimo & Reverendissimo, alloquendo personam hostiarii hospitii sui Magistri Stephani, &c. appellati, actum protestationis superscriptæ intimavit, significavit, atque ipsius acti copiam ei reliquit, ac de præsentî intimatione. Acta fuerunt hæc Parisiis, & in dicto Palatio præfati Illustrissimi & Reverendissimi Domini Nuntii Apostoli, præsentibus ibidem Maturino Rouvelin & Jacobo Nicolas Curie Archiepiscopalis Parisiensis Apparitoribus, in dicto vico Beatae Mariæ Virginis Parisiis respectivè commorantibus testibus, in præsentium Minuta originali cum præfato Domino Promotore, & me Notario antedicto & subsignato debite signatis.

DE BLOYS Notarius Apostolicus Parisiensis.

Tt iij

Quoniam generosi isti conatus Gallicani Cleri militant adversus breves Litteras Urbani VIII. datas an. 1632. eas hic juvat reponere; maxime quia non extant in Commentariis Cleri Gallicani collectis à Clarissimo Viro D. le Gentil, quòd, ut ipse testatur, nullibi eas reperire potuerit, sicut nec patentes Litteras à Ludovico XIII. ad illarum executionem emissas. Ego verò utrasque fœliciter nactus fui beneficio Clarissimi Mellonii, Regii apud Tutelenses Advocati qui eas ad me inde perhumaniter transmisit: utrasque igitur juris publici facio, tum ut unusquisque per se dignoscere possit quàm iustæ fuerint Gallicani Cleri querelæ, tum ut ansa mihi fiat observandi in eis aliqua, quæ ad meum institutum nonnihil faciunt.

BREVES LITTERÆ URBANI VIII. PAPÆ.

URBANUS Papa octavus. Venerabiles Fratres, Salutem & Apostolicam Benedictionem. Exposuit nobis Charissimus in Christo Filius noster Ludovicus Francorum & Navarre Rex Christianissimus, quod personæ diversæ Ecclesiasticæ etiam in Abbatiali & Episcopali, & aliâ dignitate constitutæ diversimodè contrà ipsius Ludovici Regis personam & statum machinate fuerunt, & machinantibus auxilium, consilium & favorem, tam verbo, quàm re ipsa dederunt, crimina gravissima & enormissima incurrendo; quare

intendens dictus Ludovicus contra Machinatores, Auxiliatores, Consultores, & Fautores, & alios in præmissis quomodolibet delinquentes ad condignas pœnas procedi facere, nobis humiliter supplicavit, ut in præmissis opportunè providere & benignitate Apostolicâ dignaremur.

Nos igitur eundem Ludovicum Regem à quibuscvis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque censuris Ecclesiasticis, & pœnis, à jure vel ab homine, quavis occasione, vel causâ, latis; si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes & absolutum fore censentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, fraternitati vestre, fratres Archiepiscopi & Episcopi, per præsentem committimus & mandamus, quatenus vos conjunctim procedentes (vocatis ad id, qui fuerint evocandi) de præmissis diligenter inquiratis, & contra omnes & singulas Personas Ecclesiasticas, etiam si Abbatiali, Episcopali seu Archiepiscopali præfulgeant dignitate, via juris procedatis, & culpabiles repertos per sententiam diffinitivam, seu sententias diffinitivas, quatenus privari si sit locus, omnibus & singulis Ecclesiis quovis modo nuncupatis, etiam si Monasteria, Prioratus Conventuales, Ecclesiæ Cathedralis & Metropolitana, aut etiam majores fuerint, autoritate nostrâ, prout juris fuerit, privetis, & privatos declaretis, ac aliâ juxta juris ordinem, tam contra eorum omnium & singulorum bona, quàm contra personas animadvertatis: Nos vobis etiam per Edictum publicum citandi & inhibendi, alia-

que circa præmissa necessaria, & liberam Apostolicâ
 autoritate tenore præsentium concedimus facultatem,
 nonobstantibus præmissis Apostolicis ac universalibus,
 generalibus vel specialibus constitutionibus ac ordina-
 tionibus, & Ecclesiarum, Monasteriorum, Priora-
 tum Conventualium, & Ordinum, & Hospitalium
 sancti Joannis Hierosolymitani & aliorum piorum lo-
 corum quorumcumque, etiam confirmatione Apostoli-
 câ, vel quâvis firmitate aliâ roboratis, statutis & con-
 suetudinibus, privilegiis quoque, indultis, & litteris
 Apostolicis, Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus, &
 aliis piis locis quibuscumque, eorum Præsulibus, Ab-
 batibus, Prioribus & personis, etiam magno Magi-
 stro, Conventui & Fratribus militibus dicti Hospita-
 lis Sancti Joannis in contrarium quomodolibet per Se-
 dem Apostolicam aut aliâs concessis, ac etiam iteratis
 vicibus approbatis & innovatis; quibus omnibus &
 singulis etiam si de illis eorumque tenoribus specifica,
 expressa, & individua, non autem per clausulas ge-
 nerales idem importantes mentio seu quævis alia ex-
 pressio, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servan-
 dum foret (illis aliâs in suo robore permanfuris) hac
 vice duntaxat harum serie specialiter & expressè de-
 rogamus; ceterisque contrariis quibuscumque.

Volumus autem & Apostolicâ autoritate decerni-
 mus quod tu frater Archiepiscopo in eventum absen-
 tiæ unius seu plurium ex prædictis Venerabilibus Fra-
 tribus nostris Episcopis quibus præsentibus directæ repe-
 riuntur, aut illis legitime impeditis, procedere re-
 nuentibus seu differentibus, alium vel alios Episcopum
 seu

seu Episcopos illarum partium, absentium vel impeditorum, aut procedere recusantium seu differentium loco eligere possis, cum quibus conjunctim, ut præferatur, circa præmissa omnia & singula, etiam usque ad definitivas sententias inclusivè procedere possis.

Datum in Arce Gandulphi Albanensis Diocesis sub annulo piscatoris, die octavâ mensis Octobris, anno Domini millesimo sexcentesimo trigesimo secundo, Pontificatus nostri anno decimo. Signat. M. & MARALDUS.

Et insuperscriptione sic legitur. Venerabilibus Fratribus Archiepiscopo Arelatenfi, & Bolonienfi, ac Sancti Flori, necnon Maclovienfi Episcopis.

PATENTES LITTERÆ LUDOVICI XIII.

LOUIS par la grace de Dieu Roy de France & de Navarre. A nos Amez & Feaux Conseillers en nostre Conseil d'Etat, les Sieurs Archevêque d'Arles, Evêques de Boulongne, S. Flour, & de S. Malo, SALUT. Chacun peut assez connoistre par tant d'exemples des siècles passez, l'extremité des desordres que les rebellions des Sujets envers leur Prince apportent à l'Etat, & que les peines les plus severes n'en ont point encore arrêté le cours; & comme nostre bût principal est de maintenir la paix en nostre Royaume, pour le bien & le soulagement de nos Sujets: aussi avons nous jusqu'icy tenté toutes sortes de moyens pour ranger à leur devoir ceux qui n'avoient autre intention que de troubler & profiter de la ruine publique. Et encore que tous nos Sujets soient obligez par les loix divines & humaines de nous rendre une parfaite &

Vu

entiere obeissance comme à leur Prince Souverain ; ceux neanmoins qui ont esté honorez de graces signalées , qui par leur dignité doivent servir de lumiere aux autres , & qui se sont liez à Nous par serment particulier , sont d'autant plus coupables par leurs manquemens , qu'ils sont plus étroitement obligez de demeurer inviolables dans la fidelité & devotion qu'ils nous doivent. Et d'autant que plusieurs Evêques & autres Ecclesiastiques nos Sujets se sont tant oubliez du devoir auquel ils estoient tenus par leur naissance , que d'avoir suivi le parti de ceux qui sont entrez en armes , & qui se sont élevez contre nostre autorité en nostre Royaume ; même d'avoir entretenu des pratiques & intelligences au dehors avec les Etrangers. Nous avons jugé pour le bien & seureté de nostre Etat de leur faire ressentir les peines qu'ils meritent ; pour cet effet Nous aurions fait obtenir le Bref de nostre Saint Pere le Pape cy-attaché sous le contrescel de nostre Chancellerie à vous adressant pour leur faire faire le procès.

A ces causes de l'avis de nostre Conseil Nous avons déclaré & declarons par ces presentes signées de nostre main, Voulons & Nous plaist que ledit Bref soit promptement executé selon sa forme & teneur, sans prejudice toutesfois de nos Droits, Libertés, Franchises & Immunités de l'Eglise Gallicane ; car tel est nostre plaisir. Données à Chantilly le seizième jour du mois de Mars mil six cens trente-trois, & de nostre Regne le vingt-troisième. Signé, LOUIS.

Et plus bas par le Roy, DE LOMENIE, & scellées sur simple queue.

Multa in brevibus Urbani VIII. Litteris ab Illustrissimis Ecclesiæ Gallicanæ Antistibus observata sunt, quæ tum antiquis Canonibus, tum acceptis in Gallia moribus adversa videbantur. Unum ego observo quòd hactenùs inobservatum est, scilicet Urbanum VIII. quâ parte potestatem ipse delegatis facit accusatos Episcopos insequendi *ad usque sententias definitivas*, eâ insuper habuisse Constitutionem Concilii Tridentini de Causis Criminalibus Episcoporum: siquidem Tridentina Constitutio non plus concedi vult à Summo Pontifice Episcopis ad istiusmodi causas delegandis, quàm *ut solam facti instructionem summam, processumque consiciant: quem statim ad Romanum Pontificem transmittant; reservatâ eidem Sanctissimo sententiâ definitivâ*: à qua quidem lege non aliam ob causam recessisse Urbanum crediderim, quàm quòd eam re ipsa Gallis minimè positam fuisse intelligeret, ut infra demonstrabitur.

Alterum est etiam quod in Patentibus Ludovici XIII. Litteris observatum velim, nimirum sic Urbani mandatum acceptum esse Regi Christianissimo, ut salvas alioqui velit libertates Ecclesiæ Gallicanæ: *le tout sans prejudice de nos Droits, Libertez, Franchises, & Immunitiez de l'Eglise Gallicane*. Quibus quidem verbis veluti protestatur Rex Christianissimus adversus formam illam Iudicii, quam novam in Regno suo, Ecclesiæque Gallicanæ libertatibus adversam intelligebat: quamque tùm ferre modò cogeatur ob genus criminis,

Vu ij

quod cum præsentem Imperio suo ruinam intenteret, longiorem tamen Canonicae iudicii formam non sinebat usurpari.

ARTICULUS XII.

An Concilium Tridentinum Gallicos mores immutaverit circa Episcoporum iudicia?

SYNOPSIS.

- I. **R**EFERTUR lex lata à Concilio Tridentino cap. CAUSÆ CRIMINALES: quæ quidem contraria est antiquo iuri.
- II. Sed an lata Gallis, dubium.
- III. Cardinalis enim à Lotharingia in ipso Concilio capiti huic intercessit, se fortè Regis Regnique Galliarum libertatibus ac privilegiis obesset.
- IV. Improbatur quoque nominatim est ab Oratoribus Regis Christianissimi.
- V. Ipsamet Concilium Libertates Gallicanas reservavit, Cardinali Lotharingo teste.
- VI. Deinde verò disciplina Concilii Tridentini generatim accepta non est à Gallis; atque adeo nec eos ligat.
- VII. Reipsa Senatus Parisiensis anno 1569. Tridentina legis rationem non habuit in causa Cardinalis Castellonii Episcopi Bellovacensis.
- VIII. Male argumentatur qui objicit Episcopos Gallicanos à Rege Christianissimo postulasse sepius ut Concilii Tridentini disciplinam recipi juberet, immò & ipsos huic disciplinæ Sacramento se subiecisse.

IX. *Adjunguntur & ea quæ in Belgio contigere, ubi deliberatum fuit de Tridentino recipiendo.*

I. ONCILIUM Tridentinum sessione 24. de reformatione cap. 5. de gravioribus Episcoporum judicandis causis sic edicit: *Causæ Criminales graviores contra Episcopos, etiam heresis, quod absit, quæ depositione aut privatione dignæ sunt; ab ipso tantum Summo Pontifice cognoscantur, & terminentur. Quod si ejusmodi sit causa, quæ necessariò extra Romanam Curiam sit committenda, nemini prorsus ea committatur, nisi Metropolitanis, aut Episcopis, à Beatissimo Papa eligendis. Hæc verò commissio & specialis sit, & manu ipsius Sanctissimi Pontificis signata, nec unquam plus his tribuat, quàm ut solam facti instructionem summam, processumque conficiant: quem statim ad Romanum Pontificem transmittant; reservatâ eidem Sanctissimo sententiâ definitivâ.*

Nemo est qui non intelligat novâ illâ Constitutione mutatam esse antiquam judiciorum Episcopaliū formam; an autem Gallici proinde mores mutati sint, hîc ambigitur.

II. Primò quidem dubitare licet, an Galliam quòque hoc decreto comprehendere Synodus voluit, an Italiam tantum & Hispanias: certum est enim in Concilio Tridentino statuta fuisse nonnulla quæ Concilii Patres minimè obtentura esse in Galliis prospexêre, ea nimirum quæ libertates Gallicanas clarè oppugnabant: unde Episcopus Bellovacensis

Vu iij

in Comitibus regni generalibus quæ anno 1614. Lutetiae habita sunt, Cleri nomine de Concilii Tridentini acceptione agens apud plebeium ordinem, asserere non dubitavit statuta Concilii quæ Galliarum juribus contraria videbantur, posita non fuisse Gallis, sed Italis & Hispanis; allatoque inquisitionis exemplo, non absimilem esse ait rationem cæterorum.

Habet autem singulare præ cæteris caput illud quod Episcoporum judicia spectat, quod Eminentissimus Cardinalis à Lotharingia ei, dum fieret, Ecclesiæ Gallicanæ nomine intercesserit: quod improbatum sit nominatim ab Oratoribus Regis Christianissimi: quodque tandem à regni ordinibus, ac præsertim à Senatu Parisiensi fuerit impugnatum.

III. Eminentissimus Cardinalis à Lotharingia postquam generatim professus est utcumque probare se reformationis articulos, dum Ecclesiæ disciplina revocari posset in meliorem formam, quam quidem ipse à quatuor maximè prioribus Conciliis Oecumenicis petendam optabat: caput quod incipit, *Causæ Criminales*, placere quoque sibi ait, modò, ut Patres consenserant, præjudicii nihil afferret juribus Regni Sacrisque Constitutionibus, quibus nempe Gallia utebatur. En ipsa Cardinalis verba subjicio: *cum nudiùs tertius meam de reformationis articulis dicerem sententiam, Præfatus sum etiam me valdè cupere, ut prisca illa Ecclesiastica restitueretur disciplina; sed cum his corru-*

ptissimis temporibus & moribus intelligam non posse ea quibus maxime opus est, protinus adhiberi remedia, interim assentiri, & probare ea quæ nunc sunt decreta: Non quod Judicem satis esse ad integram ægotantis Reipublicæ Christianæ curationem, sed quod sperem his prius lenioribus fomentis adhibitis cum graviora medicamenta pati potuerit Ecclesia, Pontifices Maximos, & maxime Sanctissimum D. N. Pium pro sua insigni pietate & prudentia diligenter curaturum, ut ea quæ desunt implens, & efficaciora inveniens remedia, in usum veteribus jamdiu abolitis revocatis Canonibus, & maxime quatuor veterum illorum Conciliorum, quæ quantum fieri poterit, observanda esse censeo; vel si expedire videbitur, frequentiori Oecumenicorum Conciliorum celebratione, morbum ab Ecclesia propulsans eum suæ pristina restituat sanitati. Hanc autem meam mentem, & sententiam tum meo, tum omnium Gallie Episcoporum nomine in acta referri volo, & ut id fiat à Notariis peto & postulo.

AD CANONEM V. INCIP.
CAUSÆ CRIMINALES.

SI habitâ ratione temporum hoc Decretum placet Patribus, id mihi quoque hoc nomine magis placet, quod cum eis in congregatione heri habita visum sit privilegiis Principum non esse derogandum: hoc ita est conceptum, ut Christianissimi Francie Regni privilegiis, juribus, & Sacris Constitutionibus nihil prejudicii adferat: Quod quidem mihi placere lubens pro-

fiteor; & tūc meo, tūc Episcoporum Franciæ nomine à Notariis peto & postulo, ut id in acta referatur.

IV. Oratores Regis Christianissimi observatis quibusdam circa reformationis capita, quæ à Legatis proposita erant, ita in caput quod incipit, *Causæ Criminales*, animadvertunt: *Caput quod incipit, Causæ Criminales, non placet: adversatur enim antiquissimo juri Regis, & Ecclesiæ Gallicanæ privilegiis, quibus cavetur, ne quis etiam volens extra Regnum à quoquam ex quacunque causa in jus vocari, nedum condemnari possit.*

V. Postquam autem Cardinalis Lotharingus finito Concilio redux fuit in Gallias, exprobatum ei fuit à Senatus Parisiensis proceribus, quòd multa in reformationis Decretis inseri passus esset quæ Ecclesiæ Gallicanæ juribus contraria videbantur. Cardinalis autem uno solo verbo causam suam tuebatur, inquit Polanus: in congregatione diei 10. Novembris, cum legerentur Decreta publicanda in sessione diei 11. reservata fuisse jura & auctoritatem Regis Gallie & privilegia Ecclesiæ Gallicanæ: quæ quidem consentiunt cum intercessione Illustrissimi Cardinalis quæ modò relata est: in qua nempe testatur Decretum de Causis Criminalibus Episcoporum ita conceptam fuisse in congregatione diei superioris, *ut Christianissimi Franciæ Regni privilegiis, juribus, & Sacris Constitutionibus nihil præjudicii afferat.*

VI. Non hæc quidem protuli, ut ab hac Tridentini

tini Concilii singulari lege eximantur Galli, cum ne ulla quidem alia, acceptationis defectu, eos liget; sed ut omnes intelligant quam altè Gallorum animis prisca infidebat disciplina de Episcoporum judiciis illà ætate: quod quanquam ex eis jam innotuerat, quæ de Caroli IX. intercessionem supra relata sunt, attamen Gallorum constantia eo etiam facta est illustrior, quòd mores suos etiam contra Concilii Decreta nova fortiter deffenderint.

VII. Senatus Parisiensis, vix benè finito Concilio, anno scilicet 1569. intactas illius legibus Galliarum libertates ostendit æquissimo in Cardinalem Castellonium judicio. Infimulabatur Cardinalis tum læsæ majestatis, tum hæreseos: ob delictum commune, ut aiunt, remissus est à Senatu ad superiorem suum Ecclesiasticum: at ne posterì fortè superiorem illum Papam esse interpretarentur, altero Senatusconsulto declaratum est, superiorem illum, à quo judicandus erat Cardinalis, alium non esse ab Archiepiscopo Remensi, ipsius nempe, ut potè Episcopi Bellovacensis, Metropolitanò. Sic habet Senatusconsultum: *la Cour, pour maintenir la liberté de l'Eglise Gallicane, qui a esté toujours defendue par le Roy & ses predecesseurs Roys tres-Chrétiens, au vû & scû des Saints Peres Papes de Rome qui pour le temps ont esté, a arrêté qu'elle a entendu & entend que le superieur auquel Messire Odet de Coligny Cardinal de Châtillon Evêque de Beauvais est rendu pour luy faire son procès sur le dé-*

liet commun, par Arrest de ladite Cour conclu & donné le 11. de ce mois, est l'Archevêque de Reims Supérieur Metropolitain, auquel l'Evêque de Beauvais est suffragant, pour par ledit Archevêque de Reims appeller les autres suffragans Evêques, s'ils se trouvent en nombre, sinon par les Evêques circonvoisins estre fait le procès audit Cardinal Evêque de Beauvais sur le delict commun selon les Decrets & Constitutions Canoniques, sans que ledit Cardinal de Châtillon Evêque de Beauvais puisse estre trait, & tiré hors de ce Royaume; Et a ordonné & ordonne la Cour, que de ce en sera fait un Registre, afin qu'il soit connu & entendu par tous; même par la postérité, que la Cour a voulu toujours garder & conserver la liberté de l'Eglise Gallicane, & sauf en toutes choses l'honneur & la reverence due à nostre Saint Pere le Pape & au S. Siege Apostolique.

VIII. Nuperus Scriptor Episcoporum judicia ex Tridentina Synodi lege in Galliis nilminus ordinanda contendebat hoc argumento, quia scilicet Episcopi ipsi Gallicani non modò Regem Christianissimum rogarunt sapiùs, ut Concilii disciplinam in ditione suâ recipi ac publicari juberet, sed & anno 1615. Sacramento se solemnè adstrinxerunt coram Cardinale Rupefocaldio ad eam deinceps in Diocesibus observandam; inde enim concludit iste Episcopus Galliarum subjecisse se disciplinæ Concilii Tridentini, atque adeò & huic illius legi quæ Episcoporum Criminales Causas ab Apostolica una Sede cognosci jubet.

Verum si valeat hæc consequentia; ergo & pariter concludi poterit Clerum Gallicanum teneri jam omnibus planè legibus quæ in Concilio Tridentino de moribus edita sunt: at ne id quidem facile credat Gallo-Romanensis. Nescio enim an ipse, cum è Regularium grege feratur, Tridentinæ illi legi ultro se submittat, quæ, cessantibus exemptionibus ac privilegiis, Regulares cogit ad obsequium Episcopis exhibendum.

Ipsi verò Episcopi Gallicani, exceptiones addere quæ à Gallo-Romanensi omitti non debuerant: quoties enim in Comitibus generalibus seu Regni seu Cleri statutum est agendum esse apud Regem de receptione ac publicatione Concilii Tridentini, toties exceptiones adhibitæ sunt quæ salvas præstarent Ecclesiæ Gallicanæ libertates: atque adeo & Episcoporum judicandorum ratio, quæ ad libertates Gallicanas attinet, utique etiam excepta est.

In Comitibus Regni generalibus quæ anno 1614. Lutetiæ habita sunt, offerendus Regi Christianissimo Articulus de Synodi Tridentinæ receptione ita à Cleri Camera, ut aiunt, compositus est, *Le Roy fera tres-humblement supplié d'ordonner que le Saint Concile de Trente soit publié & gardé en son Royaume, sitost & après qu'il aura plu à sa Sainteté d'agreer que ladite publication soit faite sans prejudice des droits de sa Majesté & de sa Couronne, paix, repos, & tranquillité de son Etat, des franchises, libertez & immunitéz de l'Eglise Gallicane &c.*

Xx ij

Quæcunque deinceps à Clero Gallicano de receptione Concilii Tridentini agitata sunt, easdem semper cautiones exceptionesque adjunctas habuere; immo & formula jurisjurandi quod obicit Antigallus cum iisdem cautionibus concepta est; ita ut etiam antequam ad jurandum accesserint qui è Clero in Comitibus aderant, Articulus ille ipse lectus sit qui cum ejusmodi clausulis conditus ante erat, Regique communicatus.

IX. Adjungenda hic mihi videntur quæ in Belgio contingere, ubi de recipiendo ibi Concilio Tridentino deliberatum est. Margareta Gubernatrix Regios singularum Provinciarum Magistratus annotare jussit, si quæ fortè in Concilii Decretis, vel Regis Catholici juribus, vel patriis avitisque moribus contraria essent. Varia itaque à variis animadversa sunt in plura Concilii capita; speciatim verò circa caput 5. sessionis 24. quod incipit CAUSÆ CRIMINALES, Flandri, Brabantini, alique monuerunt caput illud sapere novitatem, posseque Regem inherere veteri juri ad conservandam securitatem, & tranquillitatem Reipublicæ & subditorum. Sanè vetus illud jus, quod laudant Belgæ aliud non est ab eo quod defendimus: quod scilicet ipsi, ut pote vicini Galliarum, etiam retinuerant.

At vel ipso confitente Summo Pontifice ejusmodi Decretum Tridentinum Gallos non ligat: cum enim Commissariis istud plùs non tribuat, quàm ut solam facti instructionem summam processumque conficiant; quem statim ad Romanum Pon-

rificem transmittant, reservatâ eidem Sanctissimo sententiâ definitivâ; vidimus in brevibus litteris Urbani VIII. an. 1632. datam fuisse potestatem Commissariis non inquirendi modò, sed ferendi sententiam finitivam: quod quidem argumento est Urbanum VIII. non existimasse Decretum ejusmodi Tridentinum pertinere ad Gallos, ut jam prenotavi.

ARTICULUS XIII.

Quæ sit etiamnùm Gallorum mens de Episcoporum judiciis ac depositionibus?

SYNOPSIS.

- I. **M**ENS Gallorum explorari melius non potest quàm ex sententia tum Episcoporum Gallicorum tum Sorbonice Facultatis.
- II. Anno 1663. Doctores Parisienses quid ea de re sentirent professi sunt apud Regem Christianissimum, duce ac perorante Archiepiscopo Parisiensi.
- III. Eorum declaratio Regiâ & publicâ authoritate comprobata est.
- IV. Referuntur Articuli Sorbonici, Senatusconsultum & Sanctio Regia.
- V. Qui sit Episcoporum Gallicanorum ea de re sensus ex iis colligitur quæ in negotio quatuor Episcoporum contingere.
- VI. Referuntur Epistole plurimorum Episcoporum ad Summum Pontificem & ad Regem Christianissimum.

I. UI fit etiamnum Gallorum sensus de Episcoporum judiciis ac depositionibus non aliunde quis didicerit melius, quam ab eis qui apud Gallos Magistri præ cæteris ac Doctores prædicantur. Quales sunt quidem Episcopi ante omnes, quos scilicet Christus ipse in Ecclesia Doctores posuit: tum verò, inter eos qui scientiæ laude commendantur, Parisiensis Facultatis Theologi. At vix à paucis annis utrique publicis argumentis significarunt, quæ de Episcoporum judicandorum ratione à majoribus acceperant, quæque ipsi constanter sentirent.

II. Anno quidem 1663. Doctores Parisienses apud Regem invidtum nescio quo fato insimulati sunt, quasi doctrinæ avitæ obliti, curialium Romanorum novitates sequerentur. Hi verò, ut ejusmodi labem ab ordine suo propulsarent, sex Articulos edidère, quibus Parisiensis Facultatis doctrina, de Romanorum Pontificum potestate, veluti compendiosè tradebatur: quorum quidem Articulorum sextus ita habet, *Doctrinam Facultatis esse non probare nec unquam probasse propositiones ullas Regis Christianissimi authoritati, aut germanis Ecclesie Gallicana libertatibus, & receptis in Regno Canonibus contrarias; v. g. QUOD SUMMUS PONTIFEX POSSIT DEPONERE EPISCOPOS ADVERSUS EOSDEM CANONES.* Ubi quidem annotari velim in exemplum certissimum atque indubitatum liberatum Ecclesiæ Gallicanæ illud ipsum adduci, quod hucusque propugnavimus: scilicet Episcoporum

depositiones non ex jure novo Pontificio, sed ex antiquis Ecclesiæ Canonibus esse celebrandas: ita ut contrariam propositionem declaret Sacra Facultas neque probasse se unquam, neque etiam nunc approbare.

III. Hæc verò Sorbonicorum declaratio Regiâ & publicâ autoritate statim comprobata est; cum enim Facultas Parisiensis Articulos illos suos Christianissimo Regi, duce ac perorante Illustrissimo Archiepiscopo Parisiensi, obtulisset, Regia Majestas eos sic gratos habuit & acceptos, ut vim legum ipsis in tota ditione sua inesse voluerit: nam edicto solemni inscribi illos jussit in Curiis omnibus Supremis Regni, seu Parlamentis, ut aiunt: quâ quidem in re Senatus Parisiensis (quod est amplissimi illius ordinis studium in publicam utilitatem) etiam Christianissimi Regis jussa anteverterat: statim enim Facultatis Parisiensis declarationes amplexus erat ille, suâque autoritate munendas procuraverat.

IV. Recentia isthæc instrumenta exscribo hîc cum ad futuram rei memoriam, tum quia causæ nostræ patrociniū validius ac luculentius contingere aliunde non poterat.

EXTRAIT DES REGISTRES
de Parlement.

*C*E jour les Gens du Roy, Maistre Denys Talon
Avocat dudit Seigneur portant la parole, ont dit

à la Cour, que le Syndic de la Faculté de Theologie avec sept autres anciens Docteurs en la Faculté de Theologie, mandez suivant l'Arrest du jour d'hier estoient au Parquet des Huissiers. Eux entrez, Monsieur le President leur a dit que la Cour les avoit mandez pour apporter la Declaration faite par la Faculté de Theologie de ses sentimens touchant l'autorité du Pape. Le Doyen de ladite Faculté a dit que pour obeir aux ordres de la Cour ils avoient apporté ladite Declaration extraite des Registres de ladite Faculté, & signée par le Bedeau d'icelle, contenant :

Primo, non esse doctrinam Facultatis, Summum Pontificem aliquam in temporalia Regis Christianissimi auctoritatem habere; imò obstitisse Facultatem iis, qui indirectam tantummodò voluerunt esse illam auctoritatem.

Secundò, esse doctrinam Facultatis, quòd Rex Christianissimus nullum omninò agnoscit, nec habet in temporalibus superiorem præter Deum, eamque esse antiquam doctrinam, à qua nunquam recessura est.

Tertiò, doctrinam Facultatis esse quòd subditi fidem & obedientiam Regi Christianissimo ita debent, ut ab iis nullo prætextu dispensari possint.

Quartò, eandem Facultatem non probare, nec probasse unquam propositiones ullas Christianissimi Regis auctoritati, aut germanis Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus, & receptis in Regno Canonibus contrarias: verbi gratiâ, quòd Summus Pontifex

tifex deponere possit Episcopos adversus eosdem Canones.

Quintò, doctrinam Facultatis non esse quòd Summus Pontifex sit supra Concilium Oecumenicum.

Sextò, non esse doctrinam, nec dogma Facultatis, quòd Summus Pontifex nullo accedente Ecclesiæ consensu sit infallibilis. *Icelle Declaration leuè en presence des Gens du Roy, & desdits Docteurs. Lesdits Docteurs retirez, les Gens du Roy par la bouche de Maistre Denys Talon, ont dit que la verité des anciennes maximes se soutient assez par son propre poids, & n'a pas besoin de mandier des suffrages ny des approbateurs: que c'est pourtant un grand avantage lors que tout le monde concourt dans un même sentiment, & qu'il ne paroist point de division dans les esprits. Personne n'ignore les efforts & les artifices pratiquez par les partisans de la Cour de Rome depuis trente ans, pour élever la puissance du Pape, par de fausses prerogatives, & pour introduire les opinions nouvelles des Ultramontains. Et enfin les choses ont passé jusques à tel excez, qu'après avoir insinué en secret ces propositions fausses & dangereuses dans les écrits, ils ont eu la hardiesse de les publier & de les mettre dans des Theses pour estre publiquement disputées. Cette temerité n'est pas demeurée impunie; car cette Auguste Compagnie également jalouse de maintenir l'autorité Royale, les droits de la Couronne, les Libertez de l'Eglise Gallicane, & l'ancienne doctrine, ausquels ces opinions de l'infailibilité, & de la supe-*

Yy

riorité du Pape au Concile sont directement opposées, n'a pas manqué de reprimer ces entreprises par la sévérité de ses Arrests, & même d'en punir les auteurs: de sorte que l'on peut dire que ces monstres ont esté étouffez dans leur naissance, & que ces tentatives, bien loin d'avoir aucun succez, n'ont servy qu'à confirmer plus puissamment la vérité, & à couvrir de honte & de confusion les emissaires de la Cour de Rome. Cependant la Faculté de Theologie occupée par une cabale puissante de Moines, & de quelques seculiers, liez avec eux par interest & par faction, a eu de la peine à se démêler de ses liens injustes, & à suivre les traces des Gersons, & de ces autres personnages illustres, qui ont esté dans tous les siècles les principaux défenseurs de la vérité: mais enfin par un genereux effort ayant fait reflexion sur ce qu'elle doit au Roy, au public, & à sa propre reputation, elle a expliqué ses sentimens, & condamné toutes ces nouveautez comme des erreurs qui ne peuvent éviter la censure. Et comme les six Propositions qui viennent d'estre leuës & expliquées par l'organe du Doyen, contiennent non seulement la condamnation de tout ce qui pouvoit établir quelque superiorité de Pape sur le temporel, mais aussi de cette chimere d'infailibilité, & de cette dépendance imaginaire du Concile au Pape; il est inutile d'examiner si toutes ces Propositions sont conceuës en termes affirmatifs, estant certain qu'il n'y a point de milieu entre deux propositions contradictoires, & que si la Faculté ne croit pas que le Pape soit infailible, il faut par une consequence necessaire qu'elle juge

qu'il peut tomber, ou estre induit en erreur, & corrigé par une Puissance superieure, qui ne peut estre autre que celle du Concile, & de l'Eglise universelle. Et tout le monde demeurant d'accord qu'il faut qu'il y ait une subordination; dès que l'on avouë que le Pape n'est point au dessus du Concile, il faut qu'il soit au dessous & soumis à ses decisions, & à l'observation des Canons. De sorte que comme le public est pleinement satisfait par cette Declaration de la Faculté, d'autant plus que si elle estoit susceptible d'ambiguité, on ne la pourroit interpreter que par ce qui paroist de la doctrine de la même Faculté dans la censure de Sarazain, dans les réponses aux demandes du Roy Charles VIII. & dans les condamnations des erreurs de Luther: ils estiment qu'il y a lieu d'ordonner que les Articles contenus en la Declaration de la Faculté soient registrez au Greffe de la Cour, & copies d'iceux envoyées dans tous les Bailliages & Universitez du ressort du Parlement, pour y estre lues, publiées & registrées: défenses soient faites de soutenir aucune doctrine contraire ausdits Articles: que les Arrests des vingt-deux Janvier, & quatre Avril derniers soient executez: faire iteratives défenses & inhibitions à tous Bacheliers, Licentiez, Docteurs & à toutes autres personnes de soutenir & disputer, lire & enseigner directement ou indirectement es Ecoles publiques ny ailleurs aucunes propositions contraires à l'ancienne doctrine de l'Eglise, aux Canons des Conciles generaux, aux Libertez de l'Eglise Gallicane, & aux anciens Decrets de la Faculté de Theologie,

Y y ij

à peine de punition exemplaire ; & aux Syndics des Facultez, & Docteurs qui presideront aux Actes, de souffrir que telles propositions soient inserées dans aucunes Theses, à peine d'en répondre en leurs noms, & d'estre procedé contre eux extraordinairement. Eux retirez. LADITE COUR a ordonné & ordonne que lesdits Articles contenus en la Declaration de ladite Faculté de Theologie, seront enregistrez au Greffe d'icelle, & copies d'iceux envoyées dans tous les Bailliages & Universitez de ce ressort, pour y estre leuës, publiées & registrées. A fait & fait inhibitions & défenses de soutenir aucune doctrine contraire ausdits Articles ; ce faisant a levé les suspensions portées par l'Arrest du quatorze Avril dernier : a reiteré & reiterer les défenses portées par les Arrests des vingt-deux Janvier, & quatorze Avril derniers. A fait inhibitions & défenses à tous Bacheliers & Licentiez, Docteurs, & toutes autres personnes, de soutenir & disputer, lire & enseigner directement ny indirectement es Ecoles publiques ny ailleurs, aucunes propositions contraires à l'ancienne doctrine de l'Eglise, aux saints Canons, Decrets des Conciles generaux, & aux Libertez de l'Eglise Gallicane, & autres anciens Decrets de la Faculté de Theologie, à peine de punition exemplaire : Et aux Syndics, tant de ladite Faculté, que des autres Universitez, & Docteurs qui presideront aux Actes, de souffrir que telles propositions soient inserées dans aucunes Theses, à peine d'en répondre en leurs noms, & d'estre procedé contre eux extraordinairement. Fait en Parlement le

trèntième jour de May mil six cens soixante-trois.
Signé, ROBERT.

DECLARATION DU ROY
envoyée à tous les Parlemens du Royaume,
portant que les six Propositions présentées à Sa
Majesté par la Faculté de Theologie de Paris,
& qui ont esté registrées au Parlement, y se-
ront pareillement leuës, publiées & registrées,
& envoyées à tous les Bailliages, Senéchauf-
sées, Jurisdiccions & Universitez de leur ressort,
pour y estre aussi leuës, publiées & registrées.

LOUIS par la grace de Dieu Roy de France &
de Navarre : A tous ceux qui ces presentes Let-
tres verront, Salut. La Faculté de Theologie de nô-
tre bonne Ville de Paris, qui depuis son établissement
a esté le plus ferme appuy de la Religion, & de la
saine doctrine dans nostre Royaume, & qui a toujours
fait profession de s'opposer fortement à ceux qui ont
voulu en alterer la pureté, ayant reconnu que depuis
plusieurs années, plusieurs personnes se seroient effor-
cées d'introduire dans nostre Etat certaines maximes
des Ultramontains, contraires à celles qui ont esté
receuës de tout temps, & directement opposées à nos
droits, aux immunités du Royaume, franchises & li-
bertez de l'Eglise Gallicane. Cette celebre Compagnie
auroit estimé qu'il estoit de son devoir de faire tout ce
qui dépendoit d'elle, pour arrêter le cours d'une si dan-

Y y iij

gerense doctrine, & à cette fin elle nous auroit fait une declaration authentique & solemnelle de ses dogmes & de sa doctrine en cette matiere, qu'elle a renfermée en six Propositions, dont l'acte est cy-attaché sous le contrescel de nostre Chancellerie : laquelle declaration auroit esté leuë & registrée en nostre Cour de Parlement de Paris. Et parce que nous avons jugé qu'il estoit important de la faire aussi registrer dans les autres Cours de Parlement de nostre Royaume, afin de la rendre publique, & que les sentimens de nos Sujets soient uniformes sur ces Articles, en sorte qu'il ne soit rien dit, écrit, enseigné, ny professé qui soit contraire à la declaration de ladite Faculté. **SCAVOIR** faisons, que Nous, pour ces causes & autres bonnes considerations à ce Nous mouvans, avons par ces presentes signées de nostre main, dit & ordonné, disons & ordonnons, voulons & nous plaist, que lesdites six Propositions contenuës en la Declaration de ladite Faculté de Theologie soient leuës, publiées & enregistrées en toutes nos Cours de Parlement, Justices, Baillages, Senéchaussées, Jurisdictions & Universitez de nostre Royaume, pays & terres de nostre obeissance, faisant tres-expresses inhibitions & défenses à tous Bacheliers, Licentiez, Docteurs, & autres personnes de quelque qualité & condition qu'elles soient, de soutenir & défendre, lire & enseigner directement ny indirectement es Ecoles publiques, ny ailleurs, aucunes propositions contraires à celles de la Declaration de ladite Faculté de Theologie, ny d'en faire aucun écrit, à peine de punition exemplaire ; & aux Syndics des

Univerſitez, & aux Docteurs qui preſideront aux Actes, de ſouffrir qu'il ſoit rien inſéré de contraire dans aucunes Theſes, à peine d'en répondre en leurs noms, & d'eſtre procédé contr'eux extraordinairement. Si donnons en mandement à nos amez & feaux Les Gens tenans noſtre Cour de Parlement de . . . que ces preſentes, enſemble la Declaration de ladite Faculté contenuë eſdites ſix propoſitions, ils ayent à faire lire, publier & enregistrer au Greſſe de noſtre dite Cour, & en toutes les Senéchauffées, Bailliages & Univerſitez du reſſort d'icelle, & à tenir ſoigneuſement la main à l'exacte obſervation d'icelle, ſans y contrevenir, ny permettre qu'il y ſoit contrevenu en aucune maniere : Car tel eſt noſtre plaſir, en témoin dequoy Nous avons fait mettre noſtre ſcel à ceſdites preſentes. Donné à Paris le quatrième jour d'Aouſt, l'an de grace mil ſix cens ſoixante-trois. Et de noſtre Regne le vingt-unième.

Quæ hæc uſque retuli ad patefaciendam Sorbonicorum ſententiam de Episcoporum depoſitionibus ; monſtrant illa ſimul, & quæ ſit Regia etiamnum de illis voluntas, & quæ ſupremarum Curiarum placita & decreta.

V. Qui verò Episcoporum Gallicanorum ea de re ſit ſenſus, etiam è recentioribus monumentis intelligere eſt. Cùm enim anno 1667. quatuor Episcopi Gallicani, (meritò an immeritò dicere non auſim) accuſati eſſent quaſi minùs obſequentes Conſtitutionibus quibuſdam Innocentii X. & Alexandri VII. Clemens verò IX. eorum ſucceſſor

à Curialibus suis dubio procul incitatus Episcopos è Galliis Commissarios designasset qui accusatorum causam cognoscerent, Episcopi Galliarum non juris modò antiqui, sed & recentis illius intercessionis quæ paulò ante à Clero Gallicano facta erat, haud immemores, inusitatam iudicii rationem omnes improbarunt, plures de illa, scriptis ad Summum Pontificem & Regem Christianissimum literis, utcunque exostularunt: quatuor verò Episcopi accusati encyclicam direxerunt ad omnes Franciæ Episcopos & Archiepiscopos, quâ quidem eos ad opitulandum non tam sibi, quàm Canonibus, ordinisq; sui libertati advocabant.

Equidem omitam hîc encyclicam Epistolam accusatorum quatuor Episcoporum: cùm enim improbarit illam Rex Christianissimus, non ratione materiæ quidem, sed quòd citra conscientiam suam, atque adeò & contra disciplinam publicam scripta esset, hanc mihi usurpare nefas. Verùm quoad alias spectat Epistolas, nempe quæ à plurimis Galliæ Episcopis cum Summo Pontifici, tum Regi Christianissimo scriptæ sunt, eas appono integras, ne quid sanctissimis Præsulibus videar imposuisse.

PLURIMORUM

PLURIMORUM GALLIÆ ANTISTITUM
ad Summum Pontificem Clementem IX.
de quatuor Episcopis litteræ.

BEATISSIME PATER,

Cùm exordia vestri Pontificatûs, quibuscumque possunt præsentis lætitiæ signis, & faustis in futurum votis prosequi certatim omnes allaborent; Nos, quibus satis perspectum est, BEATITUDINEM VESTRAM fastigii sui amplitudinem non fluxis honoribus, sed salutaribus pro commissæ sibi Ecclesiæ utilitate, curis, laboribusque metiri, faciendum duximus, ut præter solemnia gratulationis officia, & sinceram venerationis nostræ significationem, Sanctitati Vestræ uberem statim laudum & meritorum materiam ostenderemus. Notissime illæ Decessorum vestrorum de quinque Propositionibus Constitutiones, perinde ab omnibus Galliæ Episcopis acceptæ, pari ab ipsis reverentiâ promulgatæ sunt, nec ullis unquam Gallicani Præsules concedent, ut in Apostolicam Sedem religiosiores, quàm ipsi sint, & ejus decretorum servantiores. Quòd si qui ex ordine nostro in invidiam vocati sunt, quòd eas minime reverenter habuerint, id faciliè SANCTITAS VESTRA postquam totam hanc causam penitus cognoverit, præter verum & æquum in illos conferri perspiciet. Impetrabit vel ab inimicis excellens horum quatuor Episcoporum virtus hoc testimonium, non alios

Z z

esse qui ordinem nostrum magis exornent & Ecclesiam magis ædificent, qui populorum saluti & commissi sibi gregis cura vigilantius incumbant, & qui omnes denique Episcoporum partes cumulatiùs expleant. At nos illud præterea, & spondere & confirmare possumus, non minimam ab eis pietatis suæ partem in eo poni, ut Apostolicæ Sedi eâ qua par est demissione subsint, ejusque dignitatem debitâ veneratione prosequantur. Quod ergo ab ea quidam ipsos in suis de subscriptione mandatis discessisse criminantur, alienissima ab ipsis, BEATISSIME PATER, & inanis suspicio est. Quid enim in illis mandatis quod vel à Catholicæ doctrine norma, vel à Romanæ Sedis reverentia tantillum deflectat? Novum & inauditum apud Nos nonnulli dogma protulerunt; Ecclesiæ nempe decretis, quibus quotidiana, nec revelata divinitus facta deciduntur, certam & infaillibilem constare veritatem, adeoque ipsa non minùs quàm revelata in Scripturis & traditione dogmata, fide esse tenenda. Hoc verò dogma, BEATISSIME PATER, quod ab omnibus antiquis recentibusque Theologis, peræque damnatum est, ex Decessoris vestri Constitutionibus, iidem qui illud invexerunt temerè stabilire nitebantur. Huic malo ut occurrerent prædicti Episcopi, simul ut quorundam scrupulis mederentur, oppositam huic manifestissimo errori doctrinam, communissimam simul ac certissimam in mandatis suis exposuerunt, humana nimirum nec divinitus revelata facta non omnimoda & infaillibili certitudine ab Ecclesiâ definiri, adeoque in ejusmodi rebus nihil aliud ipsam à fidelibus exigere, quàm ut sua de-

creta reverenter, ut par est, habeant. Quid in hac doctrina, BEATISSIME PATER, in Romanam Sedem irreligiosum & injurium? imò quid non religiosum & pium? cum non modò à Summis Apostolicae Sedis Veneratoribus ejusque acerrimis vindicibus Baronio, Bellarmino, Palavicino asserta & tradita sit; sed eo nomine potissimum constabilita, quòd eam ad vindicandam Ecclesiae auctoritatem in sancendis Fidei dogmatibus & ad haereticorum criminationes repellendas, pernecessariam judicarint. Ita sentire si criminosum existimetur, non hoc proprium ipsorum, sed omnium nostrum, imò totius Ecclesiae crimen fuerit. Quinimò non defuerunt nec pauci, nec postremi nominis Episcopi qui idem prorsus quod illi praestiterunt, vel publicis mandatis tamen non prelo excusis; vel quòd non minus ponderis habet, in publicis actis, sive tabulis in quibus eandem latè doctrinam explicarunt: Plerique alii faciles se Clericis praebuerunt, si quibus fortasse aliquid addere in subscriptione libuit, dummodò rectum & orthodoxum: Absit igitur, BEATISSIME PATER, ut credamus, Sanctitatem Vestram ab Episcopis tanta morum integritate, & tam illibata fide conspicuis, alienam esse: absit ut eis fides adhibeatur qui minus cautè disseminant Sanctitatem Vestram NOVO ET INUSITATO MODO IN EOS ACTURAM; REMOTA EST HÆC SUSPICIO AB EPISCOPIS GALLICANIS QUIBUS SOLEMNE EST NONNISI CANONICE JUDICARI, ET A SUMMIS PONTIFICIBUS SEMPER BENIGNIUS EXCIPI. Nec dubium nobis est quin ca-

Z z ij

teri Fratres nostri idem nobiscum à Sanctitate Vestra cum omni reverentia & fiducia postulassent, nisi id ipsum ab illa sapienti, quam in te omnes mirantur, providentia expectarent. Hoc illud est, BEATISSIME PATER, quod Ecclesia Gallicana, tanquam Apostolatu Vestro servatum sperat; hanc perfectam concordiam à Vestra Sapientia omnes deprecantur: ipsa sua sponte coalescere potest: sine labore, sine cujusquam offensione rixæ conticessent: Constitutionum honos apud omnes vigeat; & sub Summo Pastore omnia Ecclesie membra idem sapere, idem predicare conspicias. Hoc verò cum nec utilius quicquam Ecclesie, nec Sanctitati Vestre gloriosius esse possit, non desistemus, & id ab ejus prudentia sperare, & supplicibus à Deo votis deprecari, ut ad tantum opus perficiendum longam Sanctitati Vestre supremi Pontificatus usuram largiatur, ipsamque diutissime ad Ecclesie commoda servet incolumem.

Sanctitatis Vestre,

BEATISSIME PATER,

Datum die 1. Decemb.

Anno 1667.

Humillimi & obsequentissimi filii,

✠ LUDOVICUS HENRICUS DE GONDRI
Archiepiscopus Senonensis.

- ✠ FELIX *Episcopus & Comes Cathalaunensis.*
- ✠ FRANCISCUS *Episcopus Bollonienfis.*
- ✠ DOMINICUS *Episcopus Meldensis.*
- ✠ FRANCISCUS *Episcopus Engolismensis.*
- ✠ HENRICUS DE LAVAL *Episcopus Ru-*
pellenfis.
- ✠ GILBERTUS *Episcopus Convenarum.*
- ✠ BERNARDUS *Episcopus Conseranensis.*
- ✠ PETRUS JOANNES FRANCISCUS *Episco-*
pus Sancti Pontii Tomeriarum.
- ✠ ROGERIUS *Episcopus Lodovensis.*
- ✠ ANTONIUS *Episcopus Venciensis.*
- ✠ LUDOVICUS *Episcopus Mirapicensis.*
- ✠ CLAUDIUS *Episcopus & Comes Aginnensis.*
- ✠ LUDOVICUS *Episcopus Santonensis.*
- ✠ CAROLUS FRANCISCUS *Episcopus Rhedo-*
nensis.
- ✠ CAROLUS *Episcopus Sueffionensis.*
- ✠ FRANCISCUS *Episcopus Ambianensis.*
- ✠ LUDOVICUS *Episcopus Tutellensis.*
- ✠ FRANCISCUS *Episcopus Trecensis.*

LETTRE DE PLUSIEURS PRELATS
de France au Roy.

SIRE,

Comme les Evêques ont un droit particulier de
prendre part à l' Election de celuy que JESUS-CHRIST
Zz iij

vient d'établir pour chef de son Eglise, nous avons crû qu'en luy rendant nos tres-humbles respects à l'entrée de son ministère Apostolique, le plus grand témoignage que nous luy pouvions donner de nostre zele pour sa véritable grandeur, estoit de luy représenter ce que nous croyons nécessaire qu'il sçache sur une affaire tres-importante au bien & à la Paix de l'Eglise; Et nous avons jugé, SIRE, en même temps qu'il est de nostre devoir d'en informer Vostre Majesté, comme y ayant un égal interest pour le bien de son Etat & la gloire de son nom. Ce sont, SIRE, ces véritables motifs qui nous obligent de recourir à Vostre Majesté, quelques peines que nous ayons d'ailleurs d'interrompre ses grandes occupations; & nous luy pouvons protester, selon le témoignage sincere de nostre conscience, que comme nous avons esté toujours tres-éloignés dans toute nostre conduite d'intrigue & de partialité, nous agissons dans cette importante occasion par le seul mouvement de nostre devoir. On ne peut, SIRE, trop louer le zele que vostre Majesté témoigne pour défendre les interests de la Religion, & pour éloigner les erreurs, qui alterans la pureté de la foy, pourroient troubler la tranquillité de ses peuples; & c'est ce qui nous porte à représenter avec toute sorte de respect à vostre Majesté, que dans les affaires des quatre Evêques que l'on luy a voulu rendre suspects, il ne s'agit pas de la foy, estant assuré qu'il n'y a personne qui le puisse montrer; qu'il ne s'agit point aussi des Constitutions des Souverains Pontifs, qu'ils ont fait recevoir tres-religieusement dans leurs Diocèses,

ny par consequent des Declarations qui en ont autorisé la publication, & que nous pouvons assurer vostre Majesté avoir esté receuës avec tout le respect possible : Car nous ne craignons pas, SIRE, d'avancer devant vostre Majesté, que tout ce qu'ont dit ces Evêques dans leur Mandemens n'affoiblit en aucune maniere la condamnation des Propositions que tous les Catholiques rejettent, mais est seulement opposé à une nouvelle & pernicieuse doctrine contraire à tous les principes de la Religion, aux interets de vostre Majesté & à la seureté de vostre Etat, par laquelle on veut attribuer à Sa Sainteté ce qui n'appartient qu'à Dieu seul, en le rendant infaillible dans les faits mêmes. C'est, SIRE, tout leur crime d'avoir parlé comme l'Eglise s'est expliquée dans tous les siècles, & comme ont fait même dans les derniers temps les Docteurs les plus zelez pour l'autorité du S. Siege : Et il n'y a personne qui ne reconnoisse que ce qu'ils ont dit sur ce sujet est incomparablement moins fort que ce qui est porté par les conclusions de Sorbonne, que vostre Majesté a fait publier dans tous les Parlemens de son Royaume : C'est pourquoy, SIRE, il est visible qu'on ne peut entreprendre d'ôter aux Evêques la liberté de parler sur cette matiere, comme ont fait ces quatre Prelats, sans avoir un dessein formé de renverser tout ce que vostre Majesté a crû si nécessaire pour la conservation de sa Couronne & de ses droits. Mais il y a, SIRE, dans l'affaire des quatre Evêques un fait particulier, dont nous devons principalement informer vostre Majesté, parcequ'il nous regarde, &

que c'est à nous d'en rendre témoignage. Un des principaux moyens dont on s'est servi pour les rendre odieux, a esté de faire croire qu'ils avoient eu une conduite singuliere, & qu'ils estoient seuls dans le Royaume qui en eussent usé ainsi; Mais la verité, SIRE, nous oblige à déclarer à vostre Majesté, que leur conduite n'a rien de particulier non plus que leurs sentimens; & qu'elle n'est point differente dans le fond de celles d'un grand nombre d'autres Evêques. Il y en a eu, SIRE, qui se sont expliquez aussi clairement dans les Mandemens qu'ils se sont contentez de publier dans leurs Diocèses; d'autres l'ont fait par leurs procez verbaux qui sont demeurez dans leurs Greffes, & qu'ils ne desavouent point; d'autres ont témoigné ouvertement par leurs paroles qu'ils avoient la même pensée; & la plus grande partie l'ont fait en recevant des restrictions aux signatures, ce qui revient presque à la même chose. Ainsi nous sommes persuadez que vostre Majesté, SIRE, voyant le peu de sujet qu'on a eu de décrier ces Prelats, comme s'ils estoient separez de leurs Confreres, Elle n'improvera point leur conduite, & sera tres-éloignée de souffrir qu'on entreprenne de les condamner, en violant toutes les formes, dont on ne pouvoit pas legitimement se dispenser envers les plus coupables: Car il n'y a rien, SIRE, de plus constamment établi par les Canons des Conciles & par les Decrets des Papes, que l'ordre que l'on doit observer, quand il s'agit de faire le procez à des Evêques. Ils ne peuvent estre jugez en premiere instance que par douze de leurs Confreres, non choisis
à la

à la volonté de ceux qui les voudroient faire condamner ; mais pris de leurs Provinces & presidez par leur Metropolitain : & ce nombre est tellement déterminé, que lorsqu'il ne se trouve pas dans leurs Provinces l'on est obligé de le suppléer par ceux des Provinces voisines. C'est ce Privilege Canonique dans lequel vostre Majesté nous promet à son Sacre avec un serment solennel de nous maintenir. Quand les Papes ont voulu y donner quelque atteinte & se dispenser des regles ordinaires, vos predecesseurs, SIRE, & vostre Parlement s'y sont opposez, & c'est en cela qu'ils ont mis une des principales parties des Privileges de l'Eglise Gallicane, comme le Clergé l'a aussi solennellement déclaré dans l'Assemblée de 1650. ayant fait une protestation qui fut signifiée au Nonce du Pape, de ne point souffrir que les Evêques de France fussent jugés autrement que selon les formes Canoniques. C'est pourquoi, SIRE, nous ne pouvons croire que vostre Majesté qui a témoigné tant de zele pour la conservation de cette même liberté, voulût permettre qu'on les violât en un point si important. Mais ce seroit encore un plus étrange avilissement des Evêques, si on entreprenoit de les condamner sans les entendre, & sans que leur cause soit examinée & jugée par des Evêques qui fassent la fonction de Juges, & non pas de Commissaires nommez par le Pape, sans autre pouvoir que de les declarer interdits. C'est une entreprise, SIRE, que nous sommes persuadez que vostre Majesté ne souffrira jamais, quand Elle fera reflexion que ce seroit renverser visiblement le Concordat ; puis-

Aaa

qu'il faudroit que les Evêques qui sont les Juges naturels de leurs Confreres ne devinssent que de simples executeurs des jugemens & des condamnations rendus à Rome. Vostre Majesté est trop équitable pour ne juger pas aussi, qu'agir de la sorte, ce ne seroit pas seulement renverser les Canons, mais renoncer aux premiers principes de l'équité naturelle reconnue par les Payens mêmes, comme nous apprend dans les Actes des Apôtres ce Gouverneur de Judée, qui refusa de consentir à l'injustice que les Juifs vouloient exercer contre Saint Paul, par la seule consideration que ce n'estoit pas la coûtume des Romains de condamner un homme avant que l'accusé eust eu ses accusateurs presens devant luy, & qu'on luy eust donné la liberté de se justifier du crime dont on l'accusoit. Mais pourroit-on alleguer, pour colorer un si étrange dessein, cette pernicieuse raison, que le crime de ces quatre Evêques, estant manifeste, il n'est besoin ny de discussion ny de jugement, mais seulement de punition? Cette maxime, SIRE, est nouvelle, puisque ceux mêmes qu'on surprend dans les plus grands crimes ne sont punis qu'après avoir esté ouys devant leurs veritables Juges, & qu'on a rendu sentence contre eux selon les formes ordinaires. Ce n'est pas, SIRE, à quoy nous nous arrêtons; il s'agit de sçavoir si le crime de ces excellens Evêques est si manifeste, qu'ils n'ayent pas besoin pour estre condamnez & interdits de leurs ministres d'estre ouys devant leurs Juges, & d'estre receus à se justifier des reproches qu'on leur fait. Et c'est ce que nous ne craignons pas de dire à vostre

Majesté, ne se pouvoir soutenir, sans détruire l'E-
piscopat: car il faudroit pour cela supposer, qu'aussi-
tost que le Pape aura fait une Ordonnance, c'est un
crime manifeste à un Evêque, & qui luy fait encou-
rir sans autre examen les plus grandes peines de l'E-
glise, que de ne la pas executer à la lettre, sans adjou-
ter quoy que ce soit, bien que tres-constant & tres-or-
thodoxe: Or vostre Majesté, SIRE, voit assez de
quelle consequence seroit l'établissement d'une si étran-
ge maxime, & qu'il ne faudroit plus considerer les
Evêques comme tenans de JESUS-CHRIST même
leur autorité sacrée, selon que l'Ecriture nous l'ap-
prend, mais comme des simples Vicaires de celuy dont
ils n'auroient droit que de suivre & executer aveuglé-
ment toutes les volontez, sans pouvoir même les ex-
pliquer selon la doctrine commune de l'Eglise, pour
l'édification des ames dont Dieu leur demandera com-
pte: Car parler & s'expliquer de la sorte, ce n'est point,
SIRE, contredire & résister au Saint Siege: c'est
une liberté naturelle aux Evêques & aussi ancienne
que l'Eglise; & il a esté souvent nécessaire pour le
service de nos Rois & de l'Etat que ceux qui ont pre-
cedé n'ayent pas eu une obeysance si aveugle pour tou-
tes les choses qui viennent de Rome. Que si vostre
Majesté est trop éclairée, pour souffrir qu'on voulust
autoriser en son Royaume une si méchante doctrine
& si prejudiciable au bien de son service, il faut de-
meurer d'accord qu'on ne peut imposer aucune pei-
ne pour avoir usé d'explication & de distinction,
qu'après avoir examiné par un Jugement Canonique,

Aaa ij

où ils feroient presens & entendus, s'ils ont bien ou mal fait d'user de cette explication. Et nous osons avancer, SIRE, qu'en cela tous les Evêques generalement ont un grand interest d'empêcher tant qu'il pouront qu'on agisse d'une autre maniere; car quand il y en auroit qui trouveroient à redire à ce qu'ont fait ces quatre Evêques, il faudroit neanmoins qu'ils fussent insensibles à leur propre honneur & ennemis de leur caractère, s'ils approuvoient qu'on les jugeât autrement que selon les formes Canoniques, & encore plus s'ils trouvoient bon que sans autre examen on les condannât sur cette maxime generale, que les Evêques n'estant que les executeurs des Bulles des Papes, ils se rendent criminels s'ils y ajoutent le moindre éclaircissement, quoyque tres-Catholique. Que si on passoit outre malgré tant de raisons invincibles, quels scandales ne seroit-il point à craindre dans l'Eglise de France? & ne seroit-il pas à présumer que la plupart des Evêques & des fidelles ne pourroient pas considerer & traiter comme interdits des Prelats condamnés de la sorte, avec un violement si absolu de toutes les regles Ecclesiastiques, ny se separer de leur Communion? Mais, SIRE, nous sommes trop persuadez de la justice de vostre Majesté pour rien apprehender de tel sous son regne, amoins qu'on essayât de noircir auprès d'Elle les bonnes intentions de ces dignes Prelats; & c'est ce qui nous porte à la supplier tres-humblement de les vouloir ouyr, & de ne leur refuser pas en cela ce qu'Elle accorde au moindre de ses Sujets, & de s'informer par eux-mêmes de la sincerité & de

la pureté de leurs sentimens ; & cependant d'avoir pour agreable de faire suspendre à Rome toutes les poursuites jusques à tant qu'Elle soit informée. Nous nous tenons assurés, SIRE, que s'il plaist à vostre Majesté de leur faire cette grace, Elle en sera satisfaite, qu'Elle regardera comme une singuliere benediction du Ciel, d'avoir dans son Royaume de si dignes successeurs de ces grands Saints, dont ils font revivre en nos jours les exemples de pieté par une charité aussi ardente que pure & desintéressée, & par une vigilance infatigable dans les travaux de leur ministère ; & c'est aussi ce qui nous fait espérer de vostre Majesté, qu'ayant vu par Elle-même qu'il luy est également facile & avantageux de donner la paix à l'Eglise, Elle s'estimera plus heureuse de s'acquiter d'une si bonne œuvre, & qui luy peut estre d'un si grand mérite devant Dieu, que d'étendre, comme Elle fait, les bornes de son Empire par ses glorieuses Conquêtes qui le font considerer aujourd'huy par toute l'Europe comme le plus grand Prince du monde. Tant de gloire humaine, SIRE, sera comblée d'une gloire plus divine, s'il plaist à vostre Majesté d'écouter favorablement les tres-humbles supplications que nous luy faisons, non seulement pour nos Confreres, mais aussi pour les droits communs de l'Episcopat que l'on veut détruire en leurs personnes, & pour le repos de toute l'Eglise Gallicane, & nous aurons une nouvelle & pressante obligation de continuer avec encore plus de ferveur les prieres que nous faisons sans cesse à Dieu pour la conservation de sa personne Sacrée, pour l'heu-

reux succez de ses Armes, & pour la tranquillité de son Etat, comme estant avec un profond respect, & une parfaite soumission,

SIRE,

DE VOSTRE MAJESTE,

Les tres-humbles, tres-obeissans
& tres-fidels Sujets & Serviteurs

✠ LOUIS HENRY DE GONDRIN Arche-
vêque de Sens.

✠ FELIX Evêque & Comte de Châlons.

✠ FRANÇOIS Evêque de Boulogne.

✠ DOMINIQUE Evêque de Meaux.

✠ FRANÇOIS Evêque d'Angoulesme.

✠ HENRY DE LAVAL Evêque de la Ro-
chelle.

✠ GILBERT Evêque de Comenge.

✠ BERNARD Evêque de Conserans.

✠ PIERRE JEAN FRANÇOIS Evêque de Saint
Pons.

✠ ROGER Evêque de Lodève.

✠ ANTOINE Evêque de Vence.

✠ LOUIS Evêque de Mirepoix.

✠ CLAUDE Evêque & Comte d'Agen.

✠ LOUIS Evêque de Xaintes.

✠ CHARLES FRANÇOIS Evêque de Rennes.

- ✠ CHARLES Evêque de Soissons.
- ✠ FRANÇOIS Evêque d'Amiens.
- ✠ LOUIS Evêque de Tulles.
- ✠ FRANÇOIS Evêque de Troyes.

Post scriptas vulgatasque ejusmodi Epistolas, mutati subito visi sunt & ad pacem conversi omnium animi. Ipseque Rex Christianissimus pro sua pietate ac prudentia sic egit cum Clemente IX. Pontifice, ut judiciali omni formâ omisâ, Episcopis quatuor Clemens IX. amicus valde, ipsi verò Clementi IX. devoti planè & obsequentes evaserint. Sic nempe Canonum antiquorum, morumque Gallicanorum vis explicata apud omnes prævaluit.

DISSERTATIONIS EPILOGUS

A N

Divisio juris in antiquum & novum ferenda sit in Galliis quoad Episcoporum deponendorum rationem?

JAM Lector intelligit ejusmodi divisioni locum nullum superesse in Galliis: siquidem jus antiquum ibi semper prævaluit. Hoc verò è præmissis concludi facilè sic potest.

Jus novum, si quod est, circa Episcoporum depositiones & judicia.

Vel petitur ex Concilio Tridentino.

Vel ex Concordatis.

Vel ex Collectionibus Decretalium

Vel ex Apocryphis illis. Decretalibus quæ ab
Isidoro vulgatæ sunt.

Vel demum ex præscripta aliqua consuetudine.

Atqui nihil horum in Galliis aut prævalet, aut
usquam prævaluit, ut in progressu dissertationis
ostensum est. Itaque planè ruit divisio illa juris in
antiquum & novum apud Gallos ea in specie quam
tractamus: atque adeò periculum est hæc malè
fidum semi-Gallis nescio quibus, qui antiquos
Canones in Episcoporum judiciis valuisse farentur
quidem apud Gallos sub prima Regum Francorum
stirpe; deinceps verò novum jus obtinuisse con-
tendunt. Sed & istos in antecedentibus confu-
tavi abundè: quòd si ne post hæc quidem resipis-
cant, valere eos sic jubet Gregorius Magnus: *Si
Canones non custoditis, & majorum vultis statuta
convellere, non cognosco qui estis, lib. 2. ep. 52.*

[F I N I S.]

PARISIIS,

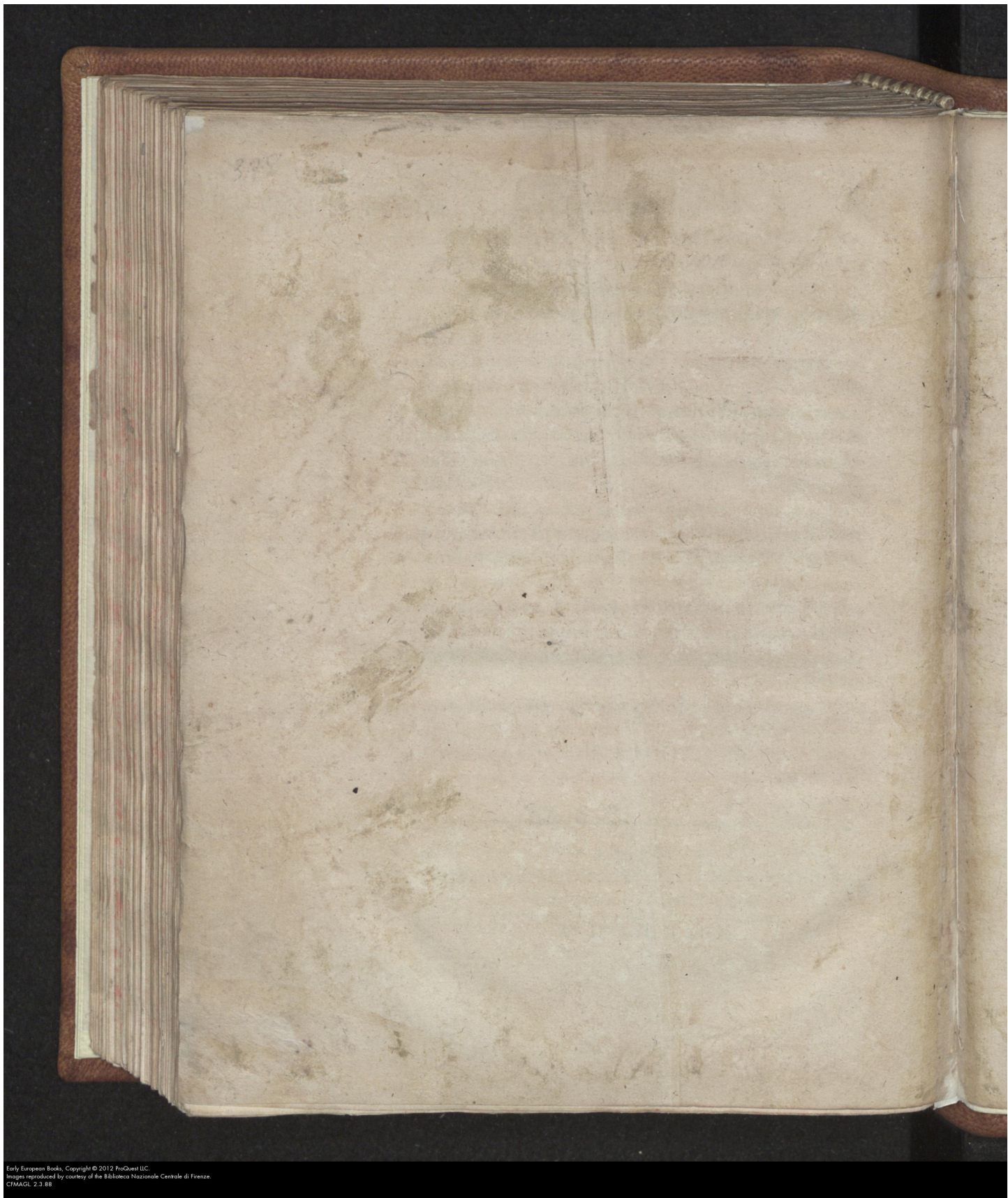
Ex Typographiâ FRANCISCI LE COINTE,
è Regione Collegii Remensis.

M. DC. LXXIX.

2
2.3.88

377

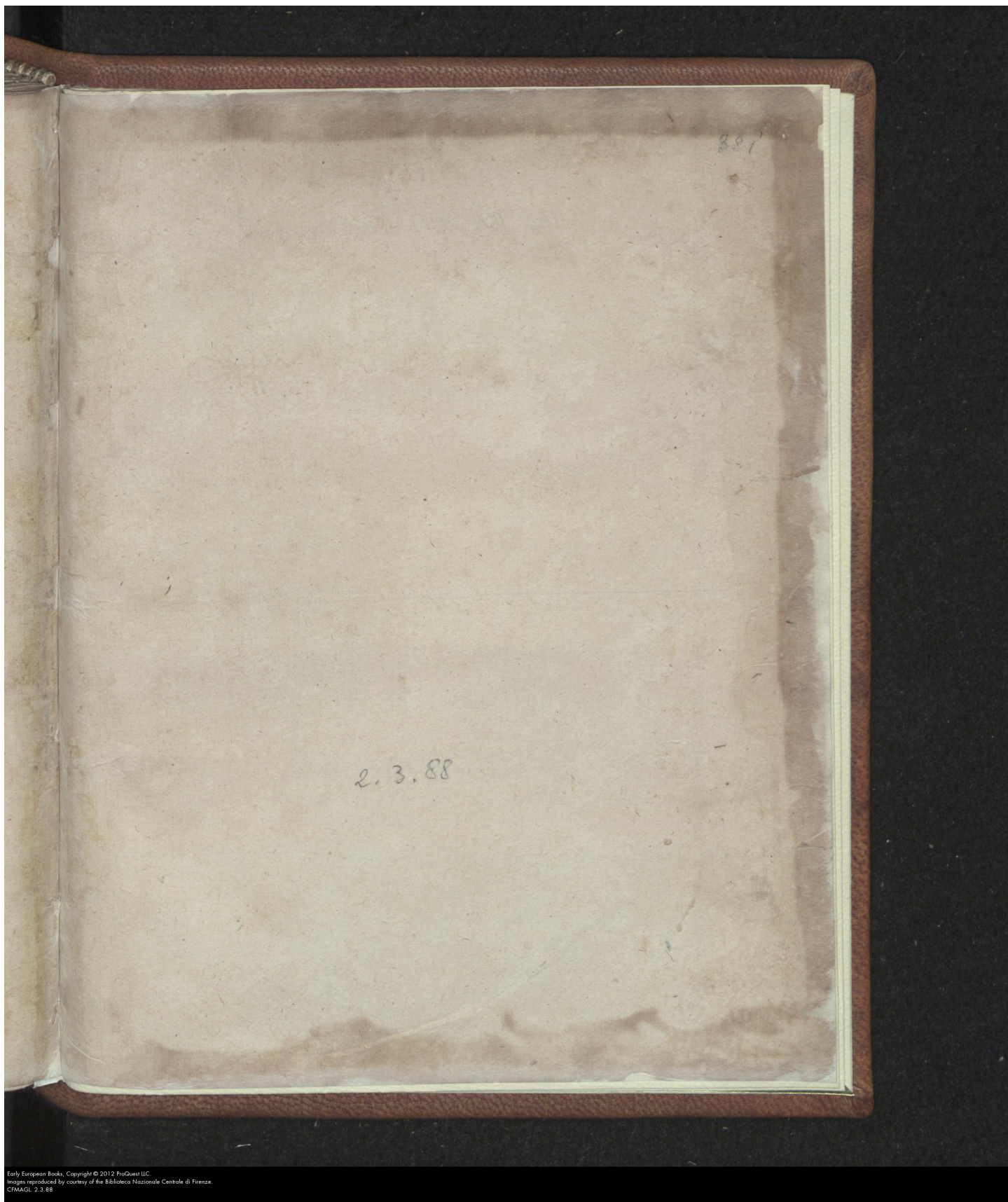
2.3.88

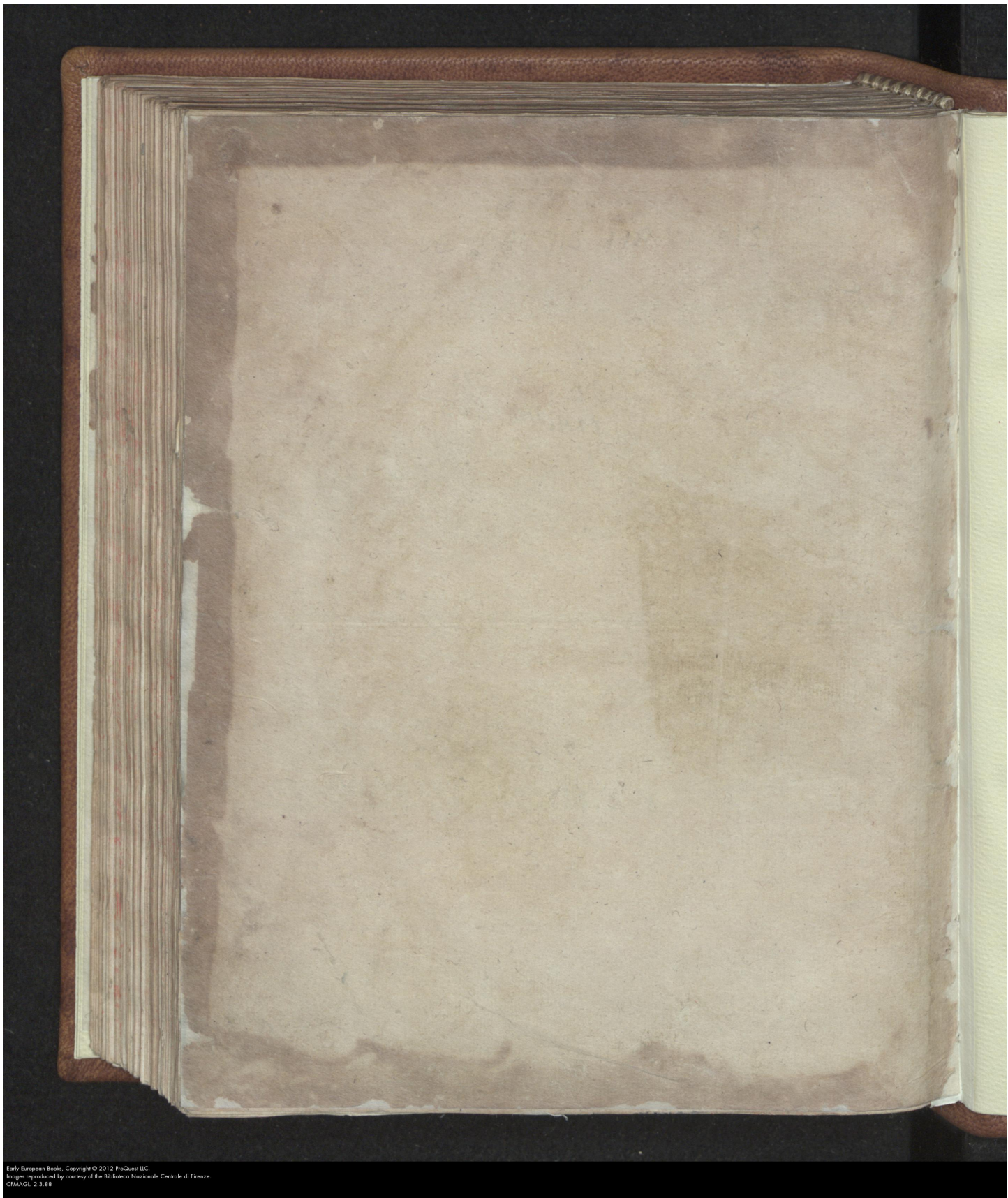

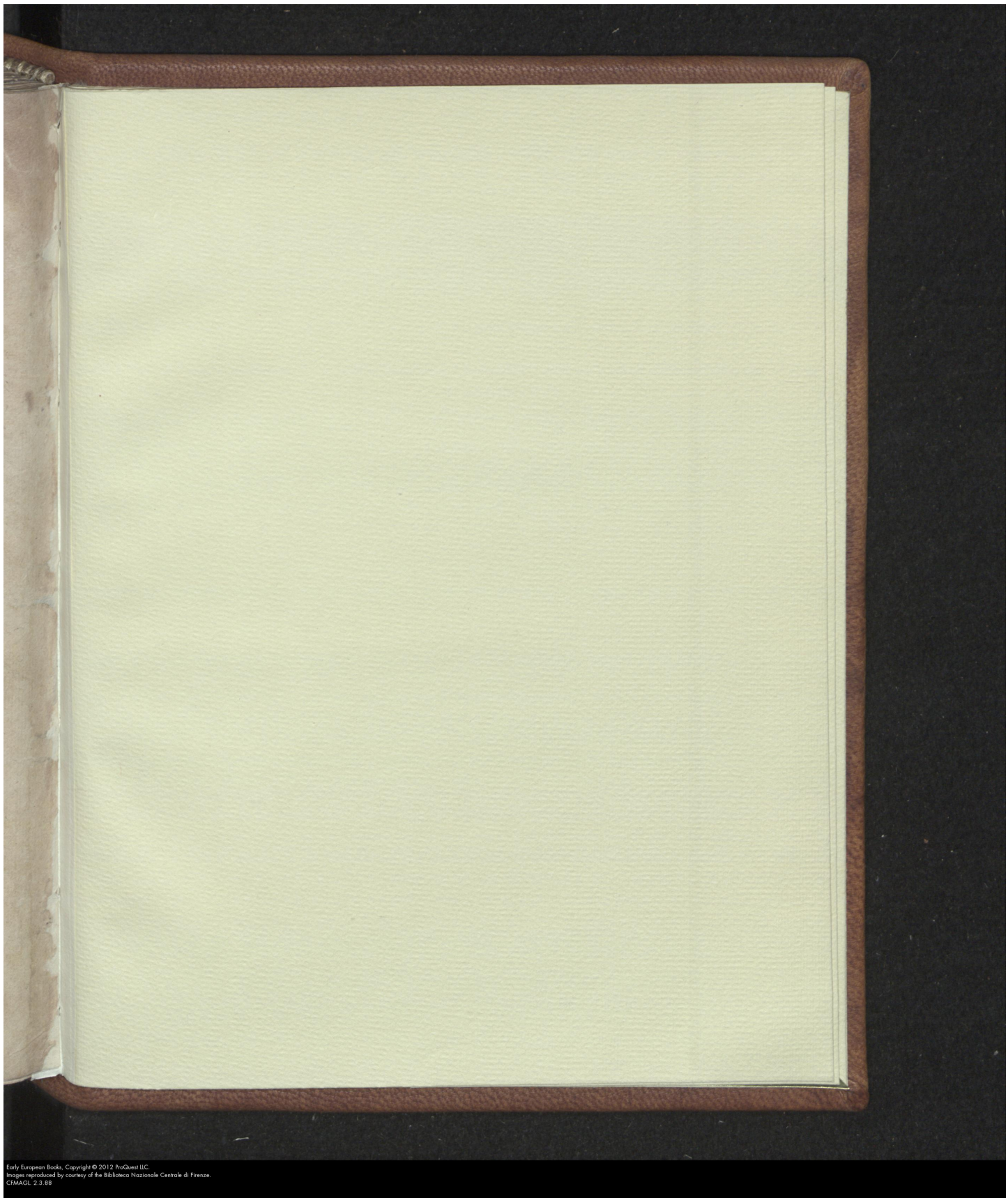
379

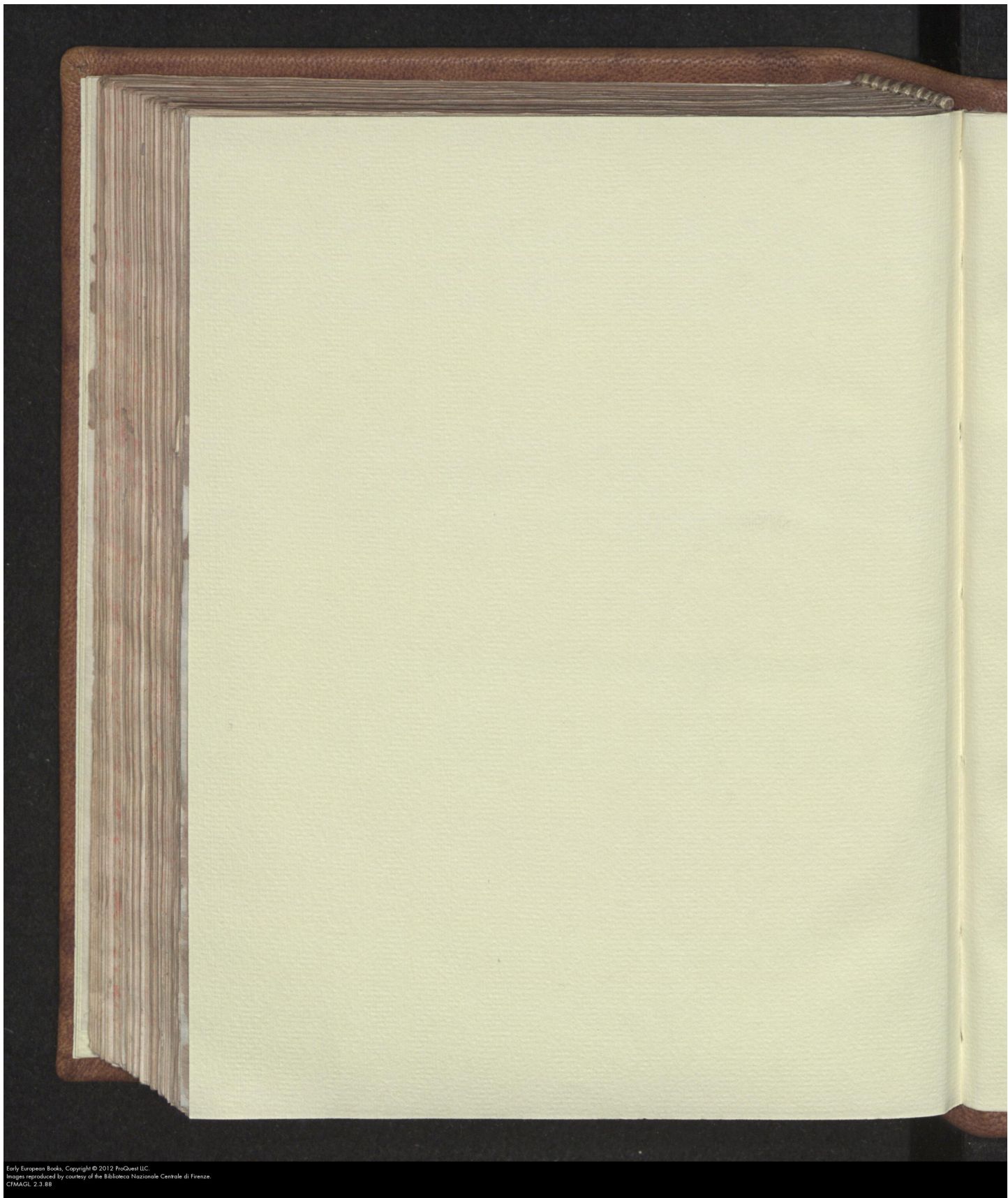
2.3.88

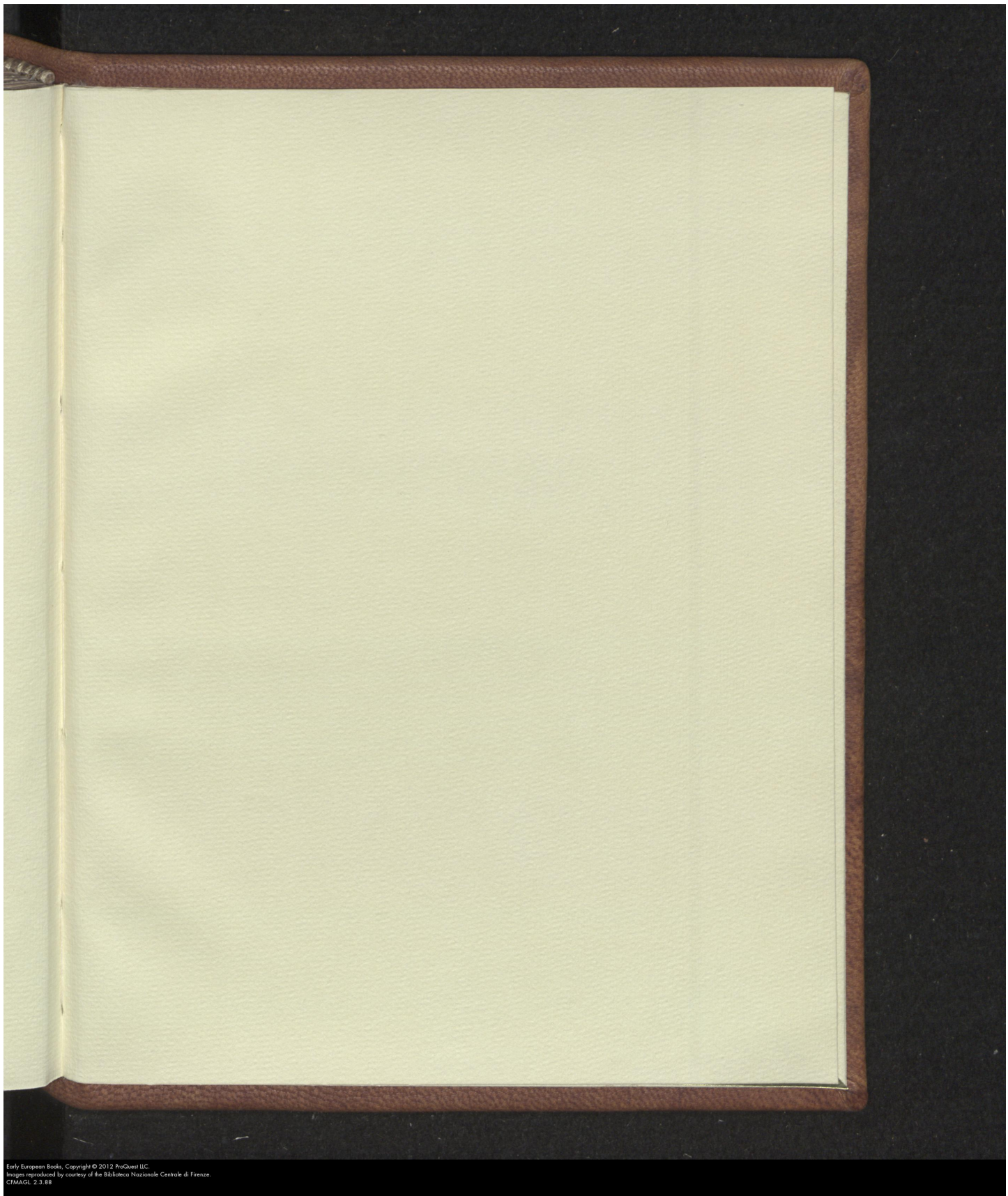
DE CAUSIS INTERIORIS

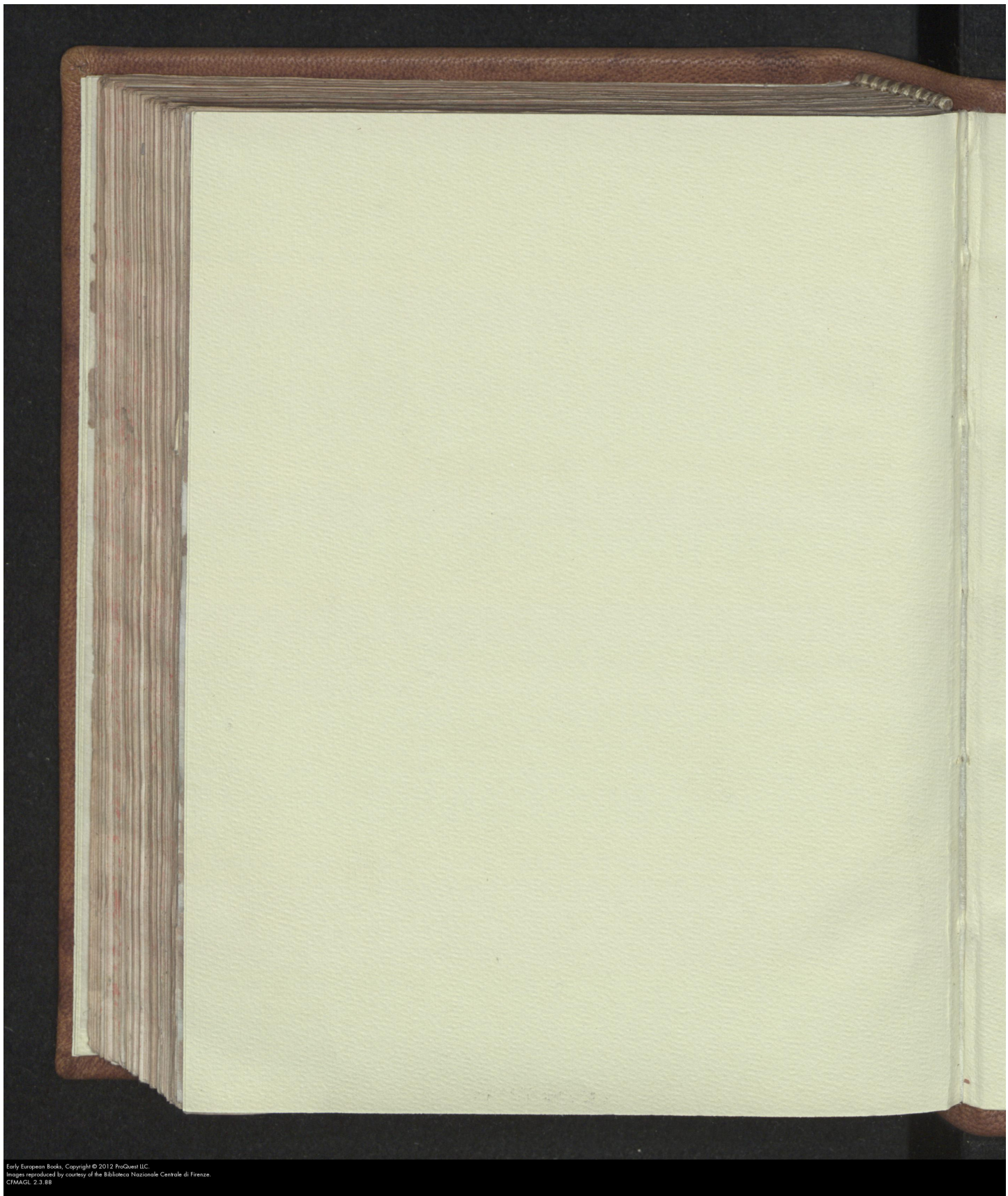

005645738

